

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTA ÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDAKİ BİRLEŞİK KELİMELER VE
TÜRKÇENİN ZENGİNLİĞİ BAKIMINDAN ÖNEMİ**

EZGİ SIRTİ

**İZMİR
2011**

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTA ÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDAKİ BİRLEŞİK KELİMELELER VE
TÜRKÇENİN ZENGİNLİĞİ BAKIMINDAN ÖNEMİ

EZGİ SIRTI

DANIŞMAN
PROF. DR. ŞERİF ALİ BOZKAPLAN

İZMİR
2011

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum *Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Birleşik Kelimeler ve Türkçenin Zenginliği Bakımından Önemi* adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların Kaynakça'da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

19.05.2011

Ezgi SIRTİ

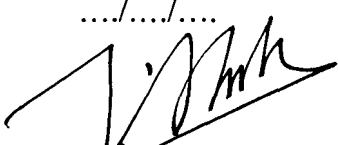
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne

İşbu alışma, j¼rimiz tarafından.....Ortağretim.....Sasyal.....Alanlar.....
.....Eğitimi..... Anabilim Dalı
.....T¼rk Dili ve Edebiyatı Đretmenliđi..... Bilim Dalında
Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan :.....Prof. Dr. Serif Ali BOZKAPLAN.....
Üye :.....Prof. Dr. İlhan GENÇ.....
Üye :.....Prof. Dr. Mustafa İNER.....

Onay

Yukarıda imzaların, adı geçen ¼đretim ¼yelerine ait olduğunu onaylıyorum.

...../...../.....

Prof. Dr. h. c. İbrahim ATALAY
Enstit¼ M¼d¼r¼

T.C.
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	401777
Yazar Adı / Soyadı	Ezgi Sırtı
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 12851500912
Telefon / Cep Telefonu	0232 361 63 57 0533 562 20 52
e-Posta	ezgisirti@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Birleşik Kelimeler ve Türkçenin Zenginliği Bakımından Önemi
Tezin Tercümesi	Compound Words in The Dialects of Turkish Language in Turkey and Their Importance in Respect to the Richness of Turkish Language
Konu Başlıkları	Türk Dili ve Edebiyatı Halk Bilimi (Folklor)
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bölüm	Eğitim Bilimleri Bölümü
Anabilim Dalı	Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2011
Sayfa	243
Tez Danışmanları	Prof. Dr. Şerif Ali Bozkaplan
Dizin Terimleri	Anadolu ağızları=Anatolia dialects Türk dili ve edebiyatı=Turkish language and literature Türkoloji=Turcology Derleme sözlüğü=Dictionary of anthology Kelime grupları=Word groups Kelime dağarcığı=Vocabulary Kelimeler=Words Birleşik kelimeler=Compound words
Önerilen Dizin Terimleri	
Yayımlama İzni	☒ Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum ☐ Ertelemesini istiyorum

a. Yukarıda başlığı yazılı olan tezinin, ilgililenlerin incelemesine sunulmak üzere Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından arşivlenmesi, kağıt, mikroform veya elektronik formatta, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimize ilgili fikri mülkiyet haklarımız saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) ve erteleme talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.

21.06.2011

İmza:.....

Yazdır

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
Kullanılan Transkripsiyon İşaretleri	v
I. GİRİŞ	1
1. Problem Durumu	1
2. Amaç ve Önem	1
3. Problem Cümlesi	1
4. Alt Problemler	1
5. Sayıtlılar	1
6. Sınırlılıklar	1
7. Tanımlar	1
7.1. Ağız	1
7.2. Birleşik Kelime	1
7.3. Şekil Bilgisi	2
7.4. Söz varlığı	2
II. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	3
III. YÖNTEM	5
1. Araştırma Modeli	5
2. Evren ve Örneklem	5
3. Veri Toplama	5
4. Veri Çözümleme	5
IV. İNCELEME	8
BİRLEŞİK KELİMELER	8

1. BİRLEŞİK ADLAR	8
1. 1. TAMLAMALAR	8
1. 1. 1. Ad Tamlaması	8
1. 1. 1. 1. Belirtisiz Ad Tamlaması	8
1. 1. 1. 2. Belirtili Ad Tamlaması	76
1. 1. 1. 3. İyelik Eki Düşürülmüş Ad Tamlaması	76
1.1. 1. 4. İlgı Grubu	77
1. 1. 2. Sıfat Tamlaması	77
1. 1. 2. 1. Sıfat Tamlaması	77
1.1. 2. 2. Eksiltilmiş Sıfat Tamlaması	132
1.1. 3. Ters Çevrilmiş Tamlama	134
1.1. 4. Farsça Kurallı Tamlama	135
1. 2. ÖBEKLER	136
1. 2. 1. Kalıplaşmış Fiilimsi Öbeği	136
1.2. 2. Çekim Öbeği	147
1.2. 3. İsnat Öbeği	148
1. 2. 4. Kalıplaşmış Bağlam Öbeği	155
1. 2. 4. 1. İkileme	155
1.2. 4. 2. Tekrar	160
1.2. 5. San Öbeği	166
1.2. 6. Edat Öbeği	166
1.2. 7. Eylemden Kalıplaşmış Ad Öbeği	166
1.2. 8. Zarf Öbeği	168
1.3. CÜMLEDEN KALIPLAŞMIŞ BİRLEŞİK ADLAR	168
2. BİRLEŞİK FİİLLER	172

2. 1. İSİM + YARDIMCI FİİL	172
2. 1. 1. Esas Birleşik Fiil	172
2. 1. 2. Anlamca Birleşik Fiil	201
2. 1. 2. 1. Özne + Fiil Biçiminde Kaynaşmış Olanlar	201
2. 1. 2. 2. Nesne + Fiil Biçiminde Kaynaşmış Olanlar	207
2. 1. 2. 3. Yer Tamlayıcısı + Fiil Biçiminde Kaynaşmış Olanlar	222
2. 1. 2. 4. Zarf + Fiil Biçiminde Kaynaşmış Olanlar	231
2. 2. FİİL + YARDIMCI FİİL	235
2. 3. İKİLİ BİRLEŞİK FİİL	236
TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDAKİ BİRLEŞİK KELİMELERİN TÜRKÇENİN ZENGİNLİĞİ BAKIMINDAN ÖNEMİ	238
V. SONUÇ	239
KAYNAKÇA	242

ÖZET

Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Birleşik Kelimeler ve Türkçenin Zenginliği Bakımından Önemi adlı tez çalışmasında Derleme Sözlüğü tabanlı çalışılmış; halk ağzından derlenmiş söz varlığında yer alan birleşik kelimeler tespit edilmiştir. Söz konusu kelimeler oluşma yollarına göre tasnif edilmiş ve yapı bakımından incelenmiştir.

Genel dilin kelime yapma yollarından biri olan birleşmeye, Türkiye Türkçesi ağzlarında da oldukça sık başvurulduğu; nesne adlarından organ adlarına, bitki türlerinden çocuk oyunlarına kadar geniş bir kullanım alanı ile halkın diline mal olduğu görülmüştür.

I. Bölümde problem alanı ve çalışmamızın çıkış noktası ve kapsamından söz edilmiş;

II. Bölümde çalışmayla ilgili yayın ve araştırmalara yer verilmiştir.

III. Bölümde önce çalışmanın metodu ve veri toplama şekli hakkında bilgi verilmiş; daha sonra “birleşik kelime” tanımı üzerinde durulmuş ve birleşik kelimenin ağızlardaki yerine değinilmiştir.

IV. Bölüm ise inceleme kısmı olup, Derleme Sözlüğünden elde edilen 6633 birleşik kelimenin alt başlıklar halindeki açıklamalı tasnifini içermektedir.

V. Bölümde ise tüm bulgu ve incelemeler bir sonuca bağlanmıştır. Ayrıca halk ağzındaki birleşik kelimelerin Türkçenin zenginliği bakımından önemi hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Türkiye Türkçesi ağızları, birleşik kelimeler, söz varlığı, şekil bilgisi.

ABSTRACT

In the thesis study called *Compound Words in The Dialects of Turkish Language in Turkey and Their Importance in Respect to the Richness of Turkish Language*, the study has been carried out as being based on *Dialectical Dictionary*; Compound words which take part in the vocabulary and are compiled from the colloquial language have been determined. The words in question have been classified according to the ways of formation and they have been structurally analyzed.

It has been observed that *compounding* being one of the word formation ways of general language is consulted considerably often in Turkish Language in Turkey as well, and it has an important place in the colloquial language with an extensive usage area including the names from object names to organ names, and from plant species to children's plays.

In the first part, question area and starting point of our study and its extent are mentioned;

In the second part, it is given place to publications and researches about the study.

In the third part, firstly some information about the method of the study and the way of data collection is given; then the definition of 'compound word' is emphasized and its place in the languages is touched upon.

The fourth part being a part of research includes expositional classifications of 6633 compound words, which are gotten from *Dialectical Dictionary*, in the form of subtitles.

In the fifth part, all of the findings and researches are brought to a conclusion. Moreover, the importance of compound words in the colloquial language is emphasized in regard to the richness of Turkish language.

Key Words: The dialects of Turkish language in Turkey, compound words, vocabulary, morphology.

ÖNSÖZ

Söz varlığı, dildeki kelimelerin tamamına işaret eden bir terimdir. Standart dildeki kelimelerin, atasözlerin, deyimlerin, kalıplaşmış anlatımların yanı sıra halk ağzındaki sözlü hazineyi de saklar. “*Bugünkü Türkiye Türkçesi ortak, ölçünlü dilinde unutulmuş, yitirilen bu öğelerin birçoğunu Anadolu insanı kullanmakta, bu durum, herhangi bir dilde kaybolan sözlerin daha yüzyıllar boyu o dilin lehçe ve ağızlarında yaşadığı gerçeğine de ışık tutmaktadır.*”^{*} Doğan Aksan’ın da belirttiği gibi ağızlarımızdaki malzeme aynı zamanda bir hatırlatıcı, dilimizin koruyucusu görevini de üstlenmektedir. *Halk Ağzından Derleme Sözlüğü* adlı 12 ciltlik çalışma da bu husustaki en önemli yazılı kaynaktır. Türkiye’nin çeşitli bölgeleri gezilmiş, derlemeler yapılmış ve elde edilen kayıtlar deşifre edilip bu sözlük oluşturulmuştur.

Çalışmamızın da tabanını oluşturan, Derleme Sözlüğünün ortaya çıkış serüveni 1933 yılına kadar gider. 1932 yılındaki Türk Dil Devrimi ile birlikte Atatürk’ün yönlendirmeleriyle 2 yıllık bir derleme süreci başlatılmıştır. Elde edilen malzeme 1939-1949 yılları arasında Türk Dil Kurumu tarafından *Türkiye’de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi* adıyla dört cilt olarak yayımlanmıştır. 1952 yılında ise derleme çalışmaları daha detaylı bir şekilde yürütülmüş; tam anlamıyla sözlük elde edebilmek amacıyla Türkçe ve edebiyat öğretmenlerinin ve aydınların da katkılarıyla derlenen 450.000 kelime, 1963 yılından itibaren önceki malzemeyle harmanlanmış şekliyle, *Derleme Sözlüğü* adıyla yayımlanmaya başlamıştır. *Ekler* bölümüyle birlikte 12 ciltten oluşan sözlük, 2009 yılında birleştirilmiş tıpkıbasım haliyle 6 cilt halinde yayımlanmıştır. Aynı zamanda bu söz varlığı, 2008 yılında Türk Dil Kurumunun resmi ağ sayfası www.tdk.gov.tr içinde *Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü* adıyla kullanıma açılmıştır.

Derleme Sözlüğü, kelime kadrosu incelendiğinde birleşik kelimelerin yoğunluğu göze çarpar. Bu yoğunluk, yalnızca hacim bakımından değil nitelik bakımından da önemli bir noktaya işaret etmektedir; halkımızın zengin düşünce yollarına ve dili ustaca kullanma becerilerine...

^{*} Aksan, D, (2002), *Anadilimizin Söz Denzinde*, İstanbul, Bilgi Yayınları, s. 60-61.

Türkiye Türkçesi ağızlarında bulunan birleşik kelimelerin tespiti ve incelemesini içeren çalışmamızda, birleşik kelimeleri oluşturan kelimelerin tek başlarına hangi anlamda kullandıkları da sözlükte sorgulanmış; böylece birçoğu standart dilde olmayan kelimeler hakkında desteksiz bir sınıflandırma yapma keyfiyetinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Dilimizin kelime yapma yollarından birleşmenin, halk ağızlarındaki kullanımı gözler önüne serilmiş, inceleme neticesinde Türkiye Türkçesi ağızlarının söz varlığının genel özellikleri ve bunların Türkçenin zenginliğine olan katkısı hakkında çıkarımlarda bulunulmuştur.

Anadolu halkının ince bir zekâ ürünü olduğunu düşündüğümüz birleşik kelimelerin farklı çalışmalarla da desteklenmesinin Türkçeye büyük bir katkı sağlayacağı şüphesizdir. Bu yolda bir tuğla da ben koyabildiysem bunu, beni fikirleriyle yönlendiren, Türkolojiyle tanışmama vesile olan hocam, tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Şerif Ali Bozkaplan'a borçluyumdur. Kendisine tüm kalbimle teşekkür ederim.

Beni bugünlere getiren ve her daim manevî desteklerini yanımda hissettiğim aileme şükranlarımı sunarım.

Ezgi SIRTI

Mayıs 2011

Kullanılan Transkripsiyon İşaretleri

â: uzun a

é: kapalı e

î: uzun i

û: uzun u

ğ: ötümlüleşmeye başlamış k

ħ: hırıltılı h

ñ: geniz n'si

I. GİRİŞ

1. Problem Durumu

Türkçenin gelişip zenginleşmesinde Türkiye Türkçesi ağızlarındaki birleşik kelimelerin rolü var mıdır? Varsa nedir?

2. Amaç ve Önem

Bu çalışmada Türkiye Türkçesi ağızlarından derlenmiş birleşik kelimeler incelenmiştir. Birleşik kelimenin ağızlardaki kullanımının nasıl olduğu ve bu kelimelerin söz varlığına hangi yollarla dâhil olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır.

3. Problem Cümlesi

Türkiye Türkçesi ağızlarındaki birleşik kelimelerin oluşma yolları nelerdir?

4. Alt Problemler

4.1. Türkiye Türkçesi ağızlarındaki birleşik kelimelerin tespitinin söz varlığına katkısı var mıdır?

4.2. Türkiye Türkçesi ağızlarındaki kelimeler, kelime kadrosu bakımından nelerden beslenmişlerdir?

4.3. Ağızların, standart dilde yer alan birleşik kelimeleri yaşatma durumu söz konusu mudur?

4.4. Ağızlardaki birleşik kelimelerin tasnifinde öne çıkan kelime türleri nelerdir?

4.5. Elde edilen malzemenin standart dile ve Türkçe öğretimine katkısı ne olabilir?

5. Sayılılar

Bu çalışmada Türkiye Türkçesi ağızlarındaki birleşik kelimelerin oluşmasında genel dildeki “birleşme” kurallarının bazılarında faydalandığı kabul edilmektedir. Halk ağızlarında yaşayan kelimelerin birleşmesi sonucu ortaya çıkan birleşik kelimelerin tespitiyle, söz varlığımıza ve dolayısıyla Türkçenin zenginliğine katkıda bulunulacaktır.

6. Sınırlılıklar

Bu çalışmada Türkiye Türkçesi ağızlarındaki birleşik kelimelerin oluşma yolları tespit edilmeye çalışıldığından yalnızca şekil bilgisi bakımından değerlendirme yapılmıştır.

7. Tanımlar

7.1. Ağız: Bir dilin veya bir lehçenin yazı diline oranla ve çoğunlukla ses, bazen de şekil, anlam ve söz varlığı bakımından birbirinden az çok ayrılan konuşma biçimleri.

7.2. Birleşik Kelime: Yeni bir kavramı karşılamak için iki veya daha çok kelimenin Türkçenin söz kalıplarına uygun belirli yollarla bir araya getirilmesi ile kurulmuş söz birliği.

7.3. Şekil Bilgisi: Bir dildeki kök ve ekleri, bunların birleşme yollarını, eklerin anlam ve görevlerini, dilin türetme ve çekim özelliklerini ve şekille ilgili öteki konuları inceleyen gramer dalı.

7.4. Söz varlığı: Bir dilin bütün kelimeleri; bir kişinin veya bir topluluğun söz dağarcığında yer alan kelimeler toplamı.

II. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Türkiye Türkçesi ağızlarıyla ilgili birçok saha çalışması ve derleme bulunmaktadır.¹Bizim çalışmamız konuyu yapı bakımından ele alan bir inceleme olduğundan burada sözü edilmesi gereken yayın ve araştırmalar daha çok söz dizimi ve ağızların söz varlığına ilişkin çalışmalardır.

Mevcut dil bilgisi kitapları ve yazım kılavuzları, çalışmamızın temel kaynaklarıdır.² İnceleme kısmında ise söz dizimi ve kelime grupları ile ilgili birçok yayın, çalışmamız boyunca bize fikir vermiştir. Vecihe Hatipoğlu'nun *Türkçenin Sözdizimi* (1972), Leyla Karahan'ın *Türkçede Söz Dizimi* (2008), Günay Karaağaç'ın *Türkçenin Söz Dizimi* (2009), H. İbrahim Delice'nin *Türkçe Sözdizimi* (2003), Halil Açıkgöz ve Muhammet Yelten'in *Kelime Grupları* (2005), Himmet Biray'ın *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsim* (1999), Ayşe İlker'in *Batı Grubu Yazı Dillerinde Fiil* (1997) adlı kitapları çalışmamızın yapı kısmıyla doğrudan ilgilidir. Talat Tekin'in *Birleşiklerin Tanımı ve Yazımı*³ makalesindeki sınıflandırma da incelenen makalelerdendir.

Ağızlarımızın söz varlığı ile ilgili müstakil bir kitap bulunmamakla birlikte; Doğan Aksan'ın Türkçenin söz varlığına ilişkin hemen bütün kitaplarında “Ağızlar” bölümü bulunmakta; Aksan ağızlarımızın söz varlığına hem yapı hem anlam açısından bakmaktadır. *Anadilimizin Söz Denizinde* (2002), *Türkçenin Zenginlikleri, İncelikleri* (2006) ve *Türkçenin Gücü* (2009) adlı eserlerinde ağızlarımızdaki kelimelere bahsi geçen iki yönden de yaklaşmıştır.

TDK Ağız Araştırmaları Bilim ve Uygulama Kolu tarafından 7 Mayıs 1997 tarihinde düzenlenen *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleninde* alanın uzmanı dokuz bilim

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. GÜLENSOY, T. ve ALKAYA, E. (2003) *Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası*, Ankara, Akçağ Yay.; KORKMAZ, Z. (2005), *Türk Dili Üzerine Araştırmalar II. Cilt*, Ankara, TDK Yay., s. 199-221.

² ERGİN, M. (1986) *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, Boğaziçi Yay.; BANGUOĞLU, T. (2007) *Türkçenin Grameri*, Ankara, TDK Yay.; GENCAN, T.N. (1979), *Dilbilgisi*, Ankara, TDK Yay.; KORKMAZ, Z. (2007), *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Ankara, TDK Yay.; KOÇ, N. (1996), İstanbul, İnkılâp Kitabevi; *Yazım Kılavuzu* (2008), Ankara, TDK Yay.; *Ana Yazım Kılavuzu* (2006), İstanbul, Epsilon Yay.

³ TEKİN, T. (2005), *Makaleler III: Çağdaş Türk Dilleri*, Ankara, Grafiker Yay., s. 387-394.

insanı ağızla ilgili araştırmaları değerlendirmiş, yapılacak olan çalışmalara öneriler getirmişlerdir.⁴ 2008 yılında şanlıurfa’da gerçekleştirilen *Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları alıştaymı*nda sunulan bildiriiler TDK tarafından kitap haline getirilmiştir. Bu bildiri kitabında da ağızlarımızın kelime hazinelerine yer veren çalışmalar mevcuttur. Mehmet Özmen’in *Bitki Adları Sözlüğü ve Bitki Adlarının Derlenmesiyle İlgili Sorunlar Üzerine* ve Ahat Üstüner’in *Türkiye Türkçesi Ağızlarında “Ne” Sözcüğü İle Oluşmuş Birleşik Sözcükler* adlı makaleleri doğrudan Türkiye Türkçesi ağızlarındaki birleşik kelimeler ile ilgilidir.

Ahmet Buran’ın *Anadolu Ağızlarında İsim ekim (Hâl) Ekleri* (1996) ve Ahat Üstüner’in *Anadolu Ağızlarında Sıfat-Fiil Ekleri* (2000) adlı kitapları da incelediğimiz birleşik kelimelerin sınıflandırılmasında bize kaynaklık etmiştir.

Birleşik kelimelerin kelime gruplarındaki yerinin tayininde “tamlama” konusunun da incelenmesi lüzumu görülmüş ve bu bağlamda Abdülkadir İnan’ın S. S. Mayzel’in *Türk Dilinde İzafet*⁵ adlı çalışması üzerine notları incelenmiştir. Vecihe Hatipoğlu’nun *Kelime Grupları ve Kuralları*⁶ ve Halil İbrahim Usta’nın *Türkiye Türkçesinde Kelime Grupları ile İlgili Bir Sınıflandırma*⁷ adlı makalelerindeki gramer özellikleri bakımından yapılan sınıflandırmalar da göz önünde bulundurulmuştur. Kerime Üstünova’nın *Ad Tamlaması-İyelik Öbeği Ayrımı*⁸, Celal Demir’in *Türkiye Türkçesinde İsim Tamlamasını Oluşturan Ögelerin Söz Dizimsel ve Anlamsal Özellikleri*⁹, Abdurrahman Özkan’ın *İsnat Grubunun Yapısı ve Görevleri*¹⁰ makaleleri de konuyla ilgili başvuruilan çalışmalardır.

⁴ *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni (9 Mayıs 1997)*, (1999), Ankara, TDK Yay.

⁵ İNAN, A. (1958), *S. S. Mayzel: Türk Dilinde İzafet (Tanıtma)*, TDAY Belleten, s. 279-313.

⁶ HATİPOĞLU, V. (1964), *Kelime Grupları ve Kuralları*, TDAY Belleten, s. 203-244.

⁷ USTA, H. İ. (2000), *Türkiye Türkçesinde Kelime Grupları ile İlgili Bir Sınıflandırma*, Türk Dili, S. 579, s. 209-216.

⁸ ÜSTÜNOVA, K. (2005), *Ad Tamlaması-İyelik Öbeği Ayrımı*, Türk Dili, S. 641, s. 418-425.

⁹ DEMİR, C. (2007), *Türkiye Türkçesinde, İsim Tamlamasını Oluşturan Ögelerin Söz Dizimsel ve Anlamsal Özellikleri*, Turkish Studies, Volume 2/4 Fall 2007.

¹⁰ ÖZKAN, A. (2001), *İsnat Grubunun Yapısı ve Özellikleri*, Arayışlar - İnsan Bilimleri Araştırmaları – Yıl: 3, S. 5-6.

III. YÖNTEM

1. Araştırma Modeli

Derleme Sözlüğü esas alınarak gerçekleştirilen bu çalışmada sözlüğün tümü taranmış ve birleşik kelimeler fişlenmiştir.

2. Evren ve Örneklem

Çalışmamızda evren, Türkiye Türkçesi ağızlarından derlenen tüm birleşik kelimelerdir. TDK tarafından çıkarılan Derleme Sözlüğü kapsamı bakımından taramaya uygun görülmüştür.

3. Veri Toplama

Ağızlardaki birleşik kelimelerin toplanmasında fişleme tekniğinden yararlanılmıştır. Kelimeler, türleri ayırt edilmeksizin toplanmıştır.

4. Veri Çözümleme

Derleme Sözlüğünden tespit edilen birleşik kelimeler, önce kelime türlerine göre ayrılmış; daha sonra biçim özellikleri ve oluşma yollarına göre yapı değerlendirmesine tâbi tutulmuştur.

“Birleşik Kelime” Üzerine

Dilimizde kelime yapma yollarından biri olan “birleştirme”, söz varlığı açısından oldukça önemlidir. Farklı anlam ve yapılarıdaki kelimelerin bir araya gelip yeni bir anlam oluşturması şüphesiz büyük bir zenginliktir. Bu oluşma dilcilere göre iki şekilde gerçekleşir:

- a) Birleşik kelimeyi oluşturan kelimelerden birinin anlamını korumasıyla oluşanlar; *abdal otu, köpek soğanı, muratkuşu...*
- b) Birleşik kelimeyi oluşturan kelimelerin tümünün anlamlarını yitirmesiyle oluşanlar; *akdamla, öküzgözü, paşasakalı...*

Burada da görüldüğü üzere birleşmede esas olan anlamdır. Anlamca kaynaşmış bir öbek söz konusudur. Ortaya çıkan bu yeni anlam (birleşik kelime) kendine söz varlığında müstakil bir yer bulur. Çünkü artık birleşmeden önceki anlam bir şekilde yitmiştir.

Birleşik kelimenin tanımında dilciler, ön plana aldıkları konudan hareketle değerlendirme yoluna gitmişlerdir. Birleşme yoluyla yeni bir anlamın ortaya çıktığı konusunda hepsi hemfikirdir. Bazı dilcilerin *bileşik* terimiyle andıkları “birleşik kelime” ile ilgili görüşler şu şekildedir:

“Birleşik kelime, herhangi bir kelime grubunun kelimelerinin tek bir kelime halinde birleşmesiyle ortaya çıkan unsurdur.” (Ergin, 1986: 385)

“Bileşen sözcükler, kendi sözlük anlamlarını artık düşündürmezler.” (Gencan, 1979: 240)

“Birleşenler kendi anlamlarını yeni bir kavram yaratmak için eşit değerle ortaya koymuş olabilecekleri gibi bunlardan biri ötekini daha yakından belirtmek ya da tasvir etmek için anlamını yitirmiş olabilir. (az çok, ikisi, ortası demek olur, ama zeytin yağı artık zeytin değildir) Birleşimde asıl olan anlamın bütünlüğüdür.” (Banguoğlu, 2007: 294)

“Birleşik kelime, yeni bir kavramı veya yeni bir nesneyi karşılamak üzere iki ya da daha çok kelimenin belirli şekil bilgisi kurallarına uyularak yeni bir anlam birliği oluşturacak biçimde bir araya getirilmesidir.” (Korkmaz, 2007: 137)

“Birleşik sözcüğü kuran etken, genellikle iki bazen de ikiden çok sözcük arasında beliren söz dizimi kalıplaşması ve sıkı anlam ilgisidir.” (Hatipoğlu, 1972: 38)

“Birleşik söz, deyim ve atasözü gibi, birden fazla üyeden oluşan herhangi bir söz dizimi biriminin sözlük birimine dönüşmesidir.” (Karaağaç, 2009: 26)

Bu açıklamalardan hareketle birleşik kelime için şu çıkarımda bulunulabilir: “Birden fazla kelimenin kendi anlam özelliklerinin üzerinde yeni anlamlarla bir araya gelmeleri sonucunda oluşan kelimelere *birleşik kelime* denir.”

Türkiye Türkçesi ağızlarındaki birleşik kelimelerde de sözünü ettiğimiz özellikler ve anlam ilgisi mevcuttur. Hatta birleşik kelimelerin söz varlığına olan katkısı ağızlarda çok daha belirgindir. Bu yapılarda ağızlarımıza zenginlik katan ve halkın farklı imaj yaratma becerisini gözler önüne seren bir anlam deryası ile karşılaşmaktadır. Benzetmelerden, soyutlamalardan, örneksemelerden çokça yararlanıldığı görülür. Bu yolla aynı zamanda dilimize de nitelik ve nicelik bakımından büyük bir hazine kazandırıldığını söylemek mümkündür.

Derleme Sözlüğünden elde ettiğimiz 6633 birleşik kelime, çalışmamızın başında da ifade edildiği gibi oluşma özelliklerine göre sınıflandırılmıştır. Kelime türleri bakımından ayırdığımız kelimeler, daha sonra tamlama, iyelik ve söz dizimi ilişkilerine göre farklı başlıklar altında değerlendirilmişlerdir:

IV. İNCELEME

BİRLEŞİK KELİMELER

Birleşik kelimeler *ad* ve *fiil* olmak üzere iki ana başlık altında toplanmıştır.

1. BİRLEŞİK ADLAR

Birleşik adlar, oluşma yollarına göre *Tamlamalar*, *Öbekler* ve *Cümleden Kalıplaşmış Birleşik Adlar* olmak üzere üç ana başlığa; daha sonra *Belirtisiz Ad Tamlaması*, *Belirtili Ad Tamlaması*, *İyelik Eki Düşürülmüş Ad Tamlaması*, *İlgi Grubu*, *Sıfat Tamlaması*, *Eksiltilmiş Sıfat Tamlaması*, *Ters Çevrilmiş Tamlama*, *Farsça Kurallı Tamlama*, *Kalıplaşmış Fiilimsi Öbeği*, *Çekim Öbeği*, *İsnat Öbeği*, *Kalıplaşmış Bağlam Öbeği (İkileme ve Tekrar)*, *San Öbeği*, *Edat Öbeği*, *Eylemden Kalıplaşmış Ad Öbeği*, *Zarf Öbeği* ve *Cümleden Kalıplaşmış Birleşik Adlar* şeklinde alt başlıklara ayrılmıştır.

1. 1. TAMLAMALAR

1. 1. 1. Ad Tamlaması

1. 1. 1. 1. Belirtisiz Ad Tamlaması

a dostum kuşu: Kumru.

a'ır otu: Çiçekleri papatyaya benzeyen, kabukları soyulunca sapı yenebilen, güzel kokulu, bozumsu yeşil renkli bir ot.

abaza tahtası: Ev üzerine çakılan kısa ve ince tahta.

abdal otu: Esrar, afyon.

abı kızı: Gelincik çiçeği.

abul üstü: Dört ayak üstünde yere eğilmiş olma durumu.

abuş arası: İki bacak arası, apış.

acakızı: Kırlarda yetişen, yaprakları dikenli; taze iken pişirilerek yenen lezzetli bir ot.

acal astarı: Pek seyrek ve gevşek dokunmuş bez.

acamlar alması: Kırmızı renkli bir çeşit elma.

acan biberi: Acı bir çeşit biber.

acara yeli: Denizden gelen yel, meltem.

acem ocağı: Maltız, ızgaralı demir ocak.

acem şeytani: Zayıf ve esmer adam.

acem taşı: İçi iki kilo kadar sıvı alabilen tas.

acemçiçeği: Gecesevası çiçeği.

acemkeleri: Bukalemun.

acı yeri: Ölü evi.

acımık torbası: Safra kesesi.

aci ekmeği: Ölü evine komşu veya akrabanın gönderdiği yemek.

acuk bekmezi: Yabanî elmadan yapılan pekmez.

açıklar alayı: İşsiz güçsüz, boş gezenler zümresi.

açıl yumul böceği: Tesbih böceği.

açkı çubuğu: Oklava.

açkı makinesi: Tabaklanmış derinin yüzünü parlatmaya yarayan, kalın camdan silindir şeklinde bir alet.

açkı tahtası: Üzerinde yufka açılan yahut hamur işleri yapılan, uzun veya yuvarlak tahta.

ada düdüğü: 1. Ağaçtan yapışmış uzun kaval. 2. Söğüt dalından yapılmış düdük.

ada leyleği: 1. Irmak kenarlarında bulunan siyah bir kuş. 2. Çok uzun boylu adam.

ada soğanı: *Urginea maritima*, *lilia ceae*.

ada yavrusu: Bir çiftte küçük balıkçı kayığı.

adam aldadan kuşu: Tarla kuşu.

adam otu: *Mandragora officinalis*.

afacan ölümü [afakan ölümü, afilean ölümü]: Âni ölüm.

afagan rüzgârı: Yürek oynaması, çarpıntı, iç sıkıntısı.

ağaç balı [ağaç pisi]: Kayısı, erik, badem gibi ağaçların gövde ve dallarından sızan zamk.

ağaç gaganası: 1. [→ ağaç delen] 2. Geveze.

ağaç göğsü: Köknar ağacında biten ve yemeği yapılan bir çeşit mantar.

ağaç öresi avı: Karaca avcılığının bir çeşidi.

ağaç üzümü: Dut.

ağaz bağı: [→ ağız bağı (I) – 1]

ağbıkeri: Bir çeşit üzüm.

ağda çiçeği: Çuha çiçeği.

ağduma taşı: Hayvana yüklenen bir yükün dengesini sağlamak için bir tarafa konulan taş.

ağı bardağı: Çok yaramaz, haşarı, afacan çocuk.

ağı çiçeği [ağı dalı]: Zakkum.

ağır engini: Nezle.

ağız bağı (I): 1. Çuval ağız bağlamakta kullanılan ip, sicim. 2. Çift sürülürken öküzlerin ot yememeleri için ağızlarına takılan ip veya telden örülmüş bağ.

ağız bağı (II): 1. Yalancı şahitlik yapacak kimseye verilen rüşvet. 2. İstenilen kızın verilmesine razı olmayan, zorluk gösteren akraba ve dostlara erkek tarafından verilen hediye.

ağız dabişdısı [ağız davrı, ağız tavrı]: Anlatış, ifade tarzı.

ağız dadı (I): 1. Nişan veya düğünde oğlan tarafından kız evine gönderilen şeker, tatlı, yemiş gibi hediyeler. 2. Bayramlarda nişanlının, oğlan tarafına gönderdiği giyecek ve yiyecek.

ağız dadı (II): 1. Dirlik düzenlik, rahat, afiyet. 2. Bıkkınlık, usanç.

ağız eskisi: Ağız ağrısı, bir çeşit ağız yarası.

ağız kabağı: Testiye su koymak için huni yerine kullanılan su kabağı.

ağız kavafı: Geveze, çalçene.

ağız kirası: Ramazanda yemek veren kimsenin davetlilere yemeğin sonunda verdiği para; diş kirası.

ağız kokusu: Küfür, kötü, ilenç söz.

ağızlık değneği: Dokumacılıkta arışları ayırmak için kullanılan tahta.

ağı bardağı: Sinirli, aksi, titiz.

ağı otu: Baldıran.

ağustos alması: Yumuşak ve mayhoş bir çeşit elma.

ağbun otu: Gübreliklerde yetişen, sarı çiçekli bir ot.

ahır aktarması [ahur aktarması]: İlbaharda tarlanın sürülmesi.

ahır nadası: İlbaharın başında yapılan nadas.

ahır sekisi [ahur sekisi, ahur seküsü]: Kışın sıcaklığından faydalanarak oturmak için ahırın bir yanına set halinde yapılan, yüksekçe ve sofa genişliğinde oda.

ahır tarlası: İlkbaharda sürülüp ekime hazırlanan tarla.

ahıraltı: Ahırın ön kısmı.

ahırotu: Papatyaya benzeyen sarı çiçekli bir bitki.

ahıska barı: Bir bar çeşidi.

ahlat kurusu: Uzun boylu, zayıf kimse.

ahpun arabası: Gübre arabası.

ahretlik yoklaması: Bir çeşit kan kardeşliği.

ahşam çağı: Akşam üstü.

ahtar ağacı: Ayakkabının içini dışına çevirmeye yarayan bir aygıt.

ahur havuzu: Kışı ahırda geçiren hayvanların içinde su içtikleri, taştan oyulmuş havuz.

ak kadın barmağı: Büyük salkımlı, uzun taneli bir çeşit beyaz üzüm.

akçaböceği: Tesbih böceği.

akıl delisi: Zeki fakat çok yaramaz çocuk.

akım çatağı: Küçük sellerin birleşerek büyük bir sel meydana getirdikleri yer.

akkanat alayı: Saçı sakalı ağarmış ihtiyarlar.

akkanat bulutu: Yağmur bulutu.

akkaya bülbülü: Muaşeret adabını bilmeyen kaba adam.

aklahna üzümü: İri yuvarlak taneli, kalın kabuklu, dayanıklı bir çeşit beyaz üzüm.

akşam darı: Akşam ezanının 15-20 dakika öncesinden başlayan ve ezanla biten süre.

akşam oturu: Akşamüzeri.

akşamcık kuşu: Yarasa.

akşekeri: Sarı renkli, tatlı bir çeşit armut.

aktar değneği: Dikişli ayakkabıları çevirmeye yarayan aygıt.

aktarağacı: 1. Yemenicilikte yemenileri çevirmek için kullanılan uzun ve yuvarlak bir ağaç. 2. Sacın üzerindeki yufkayı çevirmeye yarayan, yassı demir veya tahta aygıt.

ala avcılığı: Bir çeşit keklik tuzağı olan ala ile yapılan avcılık.

ala kangalı: Yaprakları geniş ve benekli, kenarları dikenli, yenebilen bir çeşit ot.

alaboku: Oyunda eşsiz kalan ve iki tarafla oynayabilen çocuk.

alaca avı: Bir çeşit kara avı.

alaf bağı: Mısır dallarından, yapraklarından yapılan demet.

alakavun otu: Ezildiği zaman kavun gibi kokan bir çeşit ot.

alaman çıplağı: Bir çeşit tabanca.

alaman gaşığı: Tahtadan yapılmış oluk.

alaman gınası: Bir çeşit kına.

alasıit üzümü: İnce kabuklu, iri taneli bir çeşit beyaz üzüm.

alataşan üzümü: Sarı renkli ve çilli bir çeşit üzüm.

alay bırdallısı: Kadife üzerine sırma ve kılaptan işlenmiş kaftan.

alay günü: Düğünden altı gün sonra güveyin arkadaşlarının köy meydanında toplanıp tüfek, tabanca atarak eğlendikleri gün.

albalı: Vişne.

alev torbası: Kağıt fener.

alın taşı: Ocağın içinde arka tarafa konulan ve ekmek taşı da denen taş.

alibeğ buğdayı: Bir çeşit buğday.

alicingil ocağı: Karmakarışık, çok dağınık yer.

alihanı: Büyük kadın baş örtüsü.

alim üzümü: Küçük ve sık taneli siyah üzüm.

alkarası: Loğusa ve yeni doğmuş bebeklere musallat olarak onları boğduğu sanılan ve samanlıkta dolaşarak atların yelesini ördüğüne inanılan görüntü.

alkıt ağacı: Düvene oku bağlayan, enine konulmuş ağaç.

allah ekmeği: İlbaharda çokça yağmur sonu taş ve kayalık yerlerde görülen mantar cinsinden, köksüz ve çocuklar tarafından yenen bir çeşit bitki.

alma çalısı: Adaçayı.

alma yaprağı: Enli yapraklı bir çeşit bitki.

almacık otu: Geniş yapraklı bir çeşit ot.

aloğlu: Şarap yapmakta kullanılan, kokulu, kehribar renginde bir çeşit üzüm.

alt üst parası: Hastaların bakımı ve ölümünden sonra gömülme ve hayır işlerine ayrılan para.

altın otu: Kayaların üzerinde yetişen ve yaprağının bir yüzü yeşil, bir yüzü sarı olan bir ot.

amarkan omcası: Aşılanmamış, yabancı asma.

amaz evi: Kasırga; çevrıntili ve şiddetli yer.

an yeri: 1. Eklem, mafsal, boğum. 2. Sınır yeri, ek yeri.

ana ağzı: Balık ağının ortası.

ana halı [ana hali]: Kadınlarda aybaşı, âdet, kirlenme.

ana topu: Düğünde kız tarafına gönderilen hediyelik kumaş.

ana yoluğu: Nişandan sonra kızın annesine gönderilen hediye.

anababa kokusu: 1. Kır menekşesi. 2. Yapağı kekik otuna benzeyen, mercanguş da denilen bir çeşit çiçek.

anaç tikenı: Bir-iki metre yüksekliğinde dikenli bir bitki.

anaç yeli: Güney yeli.

angıt kurdu: Sırtlan.

anlık taşı: İki tarlayı birbirinden ayıran sınır taşı.

antep karası: Bir çeşit kırmızı üzüm.

ağ damarı: İffet, namus.

ara hastalığı: Nezle, grip.

ara kedisi: Ara bozan.

ara söküümü: Salgın hastalık.

araba evi: Kağnıda tekerleklerin üstündeki yük taşımaya yarayan tahta kısım.

araba yıldızı: Küçükayı yıldız kümesi.

arabağı: Burun direğı.

aralık iyisi: Ölmeden önce, geçici olarak iyileşen hasta; ölüm iyisi.

arap dudağı (I): Siyah ve beyaz iplikten dokunan alaca kumaş.

arap dudağı (II): Ocakların yanında, kibrit ve buna benzer mutfak gereçleri koymak için duvara geniş bir alt dudak biçiminde çamurdan yapılan yer.

arap işi: Katır.

arap kılçığı: Buğdayın içinde bulunan, yulafa benzer bir çeşit zararlı böcek.

arap oturağı: Derelerde su akıntılarının yaptığı çukurluklar.

arap oyunu: Düğünlerde büyükler tarafından oynanan eğlenceli bir oyun.

arap saçı: 1. Dereotuna, eğreltiotuna benzeyen, kendine has kokusu olan ve yenebilen bir çeşit ot. 2. Eğreltiotu.

arap tavşanı: 1. Bir çeşit tavşan. 2. Sincap.

arap yemeği: Tuz ve karabiber karıştırılarak yapılan bir katık.

arasa uşadı: Tahıl komisyoncusu.

arayış makası: Bir bakırcı aleti.

ard hakkı: 1. Mehr-i müeccel, kadınlara nikah karşılığı ölüm veya ayrılma halinde verilmesi kararlaştırılan para. 2. Kız evi tarafından oğlan evine müspet cevap verildiği gün, oğlan evinden gönderilen hediyeler.

ardemiri: Tabaklar tarafından artahtası üzerine konulan, kireçli derilerin kıllarını sıyırmakta kullanılan, yüzü enli bir bıçak.

ardıç parası: Düğünlerde delikanlılar verilen para.

arı götü: Ekinlerin içinde çok bulunan bir çeşit dikenli ot.

arı gözü: İlbaharda bağ ve asma çubuklarında meydana gelip açılmaya yüz tutan gözler.

arı gülü: Gelincik.

ârı hastalığı: Tifo hastalığı.

arı otu: 1. Kırmızı, sarı renkli; arıların çokça konduğu bir kır çiçeği. 2. Yenebilen, en fazla 20 cm. büyüklüğünde, küçük ve tüylü yapraklı bir ot.

arı pürü: Arı çiçeği.

arı sili (I): 1. Temiz; saf, iyi. 2. Tertipli, düzenli.

arı sili (II): Habersiz, gamsız.

arı takımı: Tabaklıkta derinin kireçlenmesinden sonra kullanılan, derinin kıllarını almaya yarayan tahta parçası.

arı yeli: Nisan-Mayıs aylarında doğudan esen; arıya, ekine, bostana faydalı yel.

arıboku: 1. Arı peteğinden mum elde edilirken geriye kalan posa. 2. Bal.

arın altı: Güneş almayan veya az güneş alan yer.

arıstak ağacı: Tavan süpürgesi.

armut hakı: Kurutulmuş ve kışa saklanan armut.

arpa güzeli: Arpayı samandan ayıran kalbur.

arpa yıldızı: Ocak ayında akşamdan sonra doğuda görülen tek ve parlak yıldız.

asar burnu: 1. Tarihî yıkıntı. 2. Kayalık, tepe.

asasbaşı: Ordugâh.

asıl tirsisi: Bir balık cinsi.

asım suyu: El suyu.

asker borusu: Çoban düdüğü de denen bir çiçek.

asker gülü: Dağlarda yetişen bir çeşit yaban gülü.

askı düleği: Sarı renkli, üzerinde kara çizgiler bulunan bir çeşit kavun.

aslanâzı: Aslanagzı çiçeği.

aslançınağı: Şirpençe de denen çıban.

asma sarısı: Güvercin büyüklüğünde, çok sarı renkte bir av kuşu.

astar kurdu: Evlerde bulunan bir çeşit böcek.

aş otu: Nane, maydanoz gibi yemeklere konan otlar.

aş yağı: 1. Haşhaş yağı. 2. Tereyağı.

aş yarması: Döğülüp çekilmiş buğday.

aşevi: Lokanta.

aşık başı: Atların arka ayak dirseklerinde başlayan bir hastalık.

aşır ayı: Aşure dağıtılan ay.

aşuh beyazı: Yuvarlak, beyaz bir çeşit yaz üzümü.

at balığı: Su aygırı.

at göğüslüğü: Bir çeşit çorap nakışı.

at gulağı: Kuzukulağına benzeyen, biraz geniş yapraklı, ekşimsi bir bitki.

at kulağı: 1. Eşit. 2. Tavlada çift oyun, mars.

at memesi: İri, uzun taneli, beyaz bir çeşit üzüm.

ata yolluğu: Gelin olacak kızın babasına verilen hediye, para.

atacoru: Atasözü.

atak ayağı: Dağdan yuvarlanan tomruğun indiği yer.

atakbaşı: Dağlarda tomruk yuvarlanan yolların en dik yeri, yar başı.

ataş arabası [ateş arabası]: Tren katarı.

ateş buğdayı: Kırmızıya çalar renkte bir çeşit buğday.

ateş gömleği: Kızıl hastalığı.

ateş içi gecesi: Donanma, şenlik gecesi.

ateş torbası: Fener.

atlas dikişi: Yorgancılıkta baklava biçimi dikiş.

av belleği: Av yeri, av için seçilen yer.

avcı çiftesi: Güneyde, birbirine çok yakın iki yıldız; ekizce.

avdanertesı: Pazartesi.

avkulu: Av peşinde dolaşan, ava çok meraklı kişi.

avkuşu (I): Mürdük, bir bitki tohumu.

avkuşu (II): Av hayvanı.

avu kurdu: Tırtıl.

ay alması: Kırmızı, uzun saplı, acı meyveli, gürgene benzer bir çeşit ağaç.

ay bölümü: Gece yarısı.

ay harmanı: Ay ağılı, hâle.

ayak altı: Kapı önü.

ayak cildesi: Deriyi kıstırmaya yarayan, bir metre uzunluğunda, arası ayırık bir dikici aygıtı.

ayak dönümü: Gelinin evlendikten 15 gün sonra baba evine ilk gidiş âdeti.

ayak döşeği: Nişan takılırken kızın ayağının altına serilen kumaş.

ayak eni: 1. [→ ayak döşeği] 2. Evlenen kızın baba evinden çıkarken ayaklarının altına güvey tarafından serilen kumaş.

ayak eskisi (I): 1. Ayakkabı eskisi. 2. Bebek kundaklanırken ayaklarına sarılan bez. 3. Kadın donu, don.

ayak eskisi (II): Rezil, kepaze.

ayak kirası: Gelin attan inerken verilen bahşiş.

ayak mayası: 1. Ayak altında parmaklara yakın yer. 2. Hayvan tırnaklarının altında arkada kalan kısım.

ayak miyanesi: Bakır dövmeye yarayan bir çeşit çekiç.

ayak tehrizi: Odanın içinde, kapı arkasındaki sahanlık.

ayak tenekesi: Pantolon.

ayak teri: Yolluk, harcırah.

ayaktaşı: 1. Toprak damlarını pekiştirmeye yarayan, silindir şeklinde taş; loğ taşı. 2. Balıkçılıkta tonozun iki ucuna bağlanan büyük taşlar. 3. Çocukların yere çizdikleri şekiller üzerinde taşla oynadıkları bir çeşit oyun.

ayan delisi: Hoppa, şımarık.

aydede kuşağı: 1. Gökkuşağı. 2. İşlemeli bir çeşit erkek kuşağı.

aydın çiçeği: Ayçiçeği.

aydın eşi: Kız.

aydın gülü: Ayçiçeğine benzer bir bitki.

aydın tatlısı: Kuru incir.

aydın yeli: Güneyden esen yel.

aygın çiçeği: Ayçiçeği.

aygün ışığı: Ayçiçeği.

ayı asması: Hanımeli çiçeği.

ayı bacağı (I): 1. Öndeki küçük yelken, flok. 2. Payanda direği. 3. Duvar örmek için kurulan tezgâhın altındaki dayanak. 4. Ev çıkmalarının altındaki direk.

ayı bacağı (II): Bulutların arasından uzanan güneş demeti.

ayı baldıranı: Yumru kökü zehirli bir ot, baldıran otu.

ayı elması: Çalı.

ayı fındığı: Fındık ağacına benzer, yaprakları büyük, gövdesi marangozluğa elverişli bir ağaç.

ayı fıstığı: Gürgen meyvesi.

ayıapalağı: 1. Şişman, hantal, çirkin. 2. Kaba konuşan.

ayigulağı: Gelinciğe benzer bir çeşit ot.

ayımantarı: İçi boş, yenilmez bir çeşit mantar.

ayıyemişi: Kırlarda yetişen, üvezden daha küçük meyve veren bir çeşit ağaç; koca yemiş.

aykaracığı: Mercimek iriliğinde, taneli siyah bir dağ yemişi.

ayu mamuğu: Yabanî can eriği.

ayva başı: Çam yaprağı şeklinde yumuşak yaprağı olan, boz renkli bir ot.

ayva bişmişi: Koyu kavuniçi rengi.

azep başı: Sağdıç.

baba direği: Çatılarda, makas ağaçlarının birer ucunun çivilendiği, iki metre kadar uzunlukta olan ve tam ortada bulunan kalın direk; omurga direği.

baba kırpeteni: Saraçların kullandığı saraçlık aletlerinden biri.

baba yolluğu: Düğünde oğlan evinin kızın babasına aldığı hediye.

babacanı: Koltuk akşamı verilen ziyafet.

babambaşı: Devedikeni.

baca başı: 1. Ocağın yan veya üst tarafına yapılan lamba, kibrit vb. şeyleri koymaya yarayan raf. 2. Ocağın iç kısmında bacaya doğru yapılan ve ibrik, sac ayak koymaya yarayan raf.

baca kaşı: 1. [→ baca başı-1] 2. Toprak damın kenarlarındaki çıkıntı, saçak.

baca omuzluğu: [→ baca başı-1]

baca pilâvu: Baharın ilk günlerinde yapılan gezinti.

baca sekisi: [→ baca başı-2]

baca üstü: [→ baca başı-1]

bacak parası: Hayvan alım satımında alıcıdan alınan para.

bacakarası: Siyah renkli bir çeşit kuş.

bacı pazarı: Baç parası; hayvan veya eşyanın belediyeye yüzde nispetinde vergi verilerek alınıp satıldığı yer.

bacı yolu: Söz kesiminde amca ve dayıya verilen hediyeler.

badılcın suyu: Domates salçası.

badırık batman ayı: Şubat.

bağ beli: Bağ tımarı.

bağarası: Bağların toplu bulunduğu yer.

bağevi: Muhtar odası.

bağır içliği: Yelek, mintan.

bağır iğnesi: Çengelli iğne.

bahar guşu: Gök renkli, güvercin büyüklüğünde, eti yenir bir kuş.

bahçeutu: Yaz sebzeleriyle yapılan yemek; türlü.

bakıldak otu: Susam.

bakır bağıcı: Dere kenarlarında yetişen bir çeşit sarmaşık.

bakır kırı: Boz renk at donu.

bakla kırı: Üzerinde kara benekler bulunan beyaz at donu.

bal armudu: Erken olgunlaşan, yeşil renkli çok sulu ve tatlı bir çeşit armut.

bal bardağı: 1. [→ bal armudu-1] 2. Küçük yapraklı, kırmızı çiçekli, kırıldığı zaman tatlı bir su salıveren, zehirsiz bir ot.

bal çiçē: Hanımeli.

bal üzümü: Kokulu ve yuvarlak taneli bir çeşit beyaz üzüm.

balbaşı (I): 1. Koyu pekmez. 2. Kovanda kalan bal artıklarının kaynatılmasıyla elde edilen pekmez. 3. Koyu kıvamlı kaynatılmış şeker. 4. Sarı çiçekli, güzel kokulu, uzun ince yapraklı ve boz renkli bir bitki olup; şırayı tatlandırmak için kullanılır.

balbaşı (II): Sulu bir yara.

balgam elması: Sarı renkli, iri ve tatlı bir çeşit elma.

balık gözü: Ayakkabıların bağ geçirilen deliklerine ve kemerlerin deliklerine takılan teneke.

balık kulağı: 1. Midye kabuğu. 2. Midye. 3. Kışın balıkların çok olduğu yer.
4. İnsanların biriktiği yer.

balık sapkını: Balıkların yumurtlama mevsiminde dere kaynağına doğru olan akını.

baliketi: 1. Kolun üst kısmında şişkince duran kas kitlesi, pazı. 2. Kas.

balıksırtı: Üçgen prizma biçiminde, iki yana bakıntılı çatı, dam.

balkabağı: Bir çeşit uzun kabak.

balköpüğü: 1. Açık sarı renk; krem rengi. 2. Krem, sarı ve gümüşî arası at donu.

balkutusu: Çok tatlı.

baltacı kuşu: Tarla kuşu.

baltacıkerkeği: İki değirmen taşının arasında mil ödevini gören kısım.

banadasa pekmezi: Salça.

banak aşı: Sulu yemek.

bardacık arısı: Eşek arısından biraz küçük, ince yapılı, sarı kara, uzunca bir arı.

bardak altı: Tavan arası.

bardak güveci: Toprak çömlek içinde pişirilen etli yemek.

bardakçı kuşu: Tarla kuşu.

barhana yeri: 1. Toplama, biriktirme yeri. 2. Kafilenin konak yeri.

bartınya otu: Mısır tarlalarında yetişen, 30-35 cm. yüksekliğinde bir bitki.

barunotu: Cimri kişi.

bas bıçağı: Ustura.

basakbaşı: Merdiven başı.

basbaşı: Gözerin üstüne gelen tohumluk, iri buğday.

basdık şuhası: Bez üzerine yayılarak ince bir tabaka halinde kurutulmuş, sonra da soyulmuş olan pestilin 30-40 cm. genişliğinde kesilen parçası.

basıra tozu: Kükürt.

bastık kavurması: Kavrulmuş pestilin üzerine dövülmüş ceviz dökülerek yapılan tatlı.

baş ağacı: Kağnılarda boyunduruğun çıkmaması için arabanın okundaki deliğe sokulan ağaç.

baş bıçağı: Ustura.

baş bozgunu: Karı ile kocanın ölüm veya başka sebeplerle ayrılma durumu.

baş bürümcüğü: Renkli hotoz.

baş çadırı: Şemsiye.

baş çatması: Hamam günü gelin yıkanırken yapılan tören.

baş çevresi: 1. Nişan takılırken davetliler tarafından kızın başında döndürülerek verilen hediye. 2. Küçük kız çocuklarının başlarına örttükleri bir örtü.

baş parası: 1. Alışverişte üste alınan para. 2. Hayvan satışında alıcının çoban veya ip tutana verdiği bahşiş. 3. Hayvan satışında belediyenin veya muhtarın aldığı yüzde.

başığı (I): Baştan çıkmış, söz dinlemeyen çocuk.

başığı (II): Hayvanın başına takılan ip, yular.

başaltı: 1. Kayığın baş tarafının altındaki odacık. 2. Güvenli yer.

başarat parmağı: Baş parmak.

başbağı (I): 1. Sığırların boynuzuna bağlanan kısa ip. 2. Büyükbaş hayvanların başlarına bağlanan ardıçtan eğilmiş ağaç. 3. Çalıdan yapılan çitlerin üstünü sağlamlaştırmaya yarayan uzunca değnek.

başbağı (II): 1. Düğünlerde gelinlere elbise giydirilirken ve başları bağlanırken yenge hanımın çalgıcılara verdiği bahşiş. 3. Düğünlerde oğlan tarafının verdiği ziyafet.

başbağı (III): 1. Havlu, peşkir. 2. İhtiyar kadınların başlarına sardıkları kalın çember.

başbağı (IV): Koca, zevce.

başbezi: Baş örtüsü.

başdüşü: Gelin almak için kız evine atlı giden kadınların başı.

başkoçanı: Kimlik cüzdanı.

başsuyu: 1. Doğumdan biraz önce gelen kanlı su. 2. Hayvan doğurmadan önce gelen sümüğe benzer su.

baştokası: Baş belası.

başüstü (I): Kayığın baş tarafındaki oturulacak yer.

başüstü (II): Çocukların oynadığı çizgi oyununda baş üzerine taş koyarak dolaşma durumu.

batbit otu: Küçük, siyah torbacıklar içinde kırmızı tohumları olan ve diş ağrılarına karşı ilaç olarak kullanılan bir bitki.

batı yeli: Karayel.

battal hattı: Bağlarda çift sürülürken orta yere vurulan derin saban izi.

bayburt çalkaması: Tuzsuz yağ ile kavrulmuş unu, ezilmiş fındık ve şekerle karıştırarak yapılan ve küçük çocuklara kuvvetlenmeleri için yedirilen yiyecek.

bayda balası: Yoğurt uyutmakta kullanılan 2 kilogramlık bakır tas.

bayevi: Kiler.

bayır taşı: Kat kat olan ve kolay kırılan bir taş.

bayırçayı: Sideritis.

bayırgan otu: İnce yapraklı, uzun saplı bir ot.

baykuşbacağı: Hafif bulutlu, yağmur yağması muhtemel hava.

bayrakı ekmeği: Düğün günü yenen yemek.

bayram ağası: Dostlarını çok seyrek ziyaret eden kişi.

bayram aşısı: 1. Dini bayramların birinci günü pişirilen et, pilav ve tatlıdan ibaret yemek. 2. Dini bayramlarda bayram namazından sonra bazı zenginlerin çorba, tirit, pilav ve zerededen ibaret olarak verdiği ziyafet.

bayram böceği: Bir cins böcek.

bayram yemeği: [→ bayram aşısı-1]

bayrambeyi: Midesi bozulup geçirdikçe pis konu çıkaran kimse.

bazır avradı: Hafif meşrep kadın.

bazır ekmeği: 1. Çarşıda satılan ekmeği. 2. İnce ve pişkin pide.

bazır helvası: Tahin helvası.

bazırötesi: Pazartesi.

bazbaşı: Yarı pişmiş kavurma.

bebe ciceği: Papatya.

becit kuşu: Bir çeşit küçük kuş.

beden sakası: Tuzlu balgam. (at hastalığı)

bedürük çöpü: Taranmış yünü yumak yaparken kullanılan ince değnek.

bekar biti: Bir örgü çeşidi.

bekiroğlu: İri, uzun taneli; sarı renkte bir çeşit üzüm.

bekmez ebesi: Yoğurt ve yumurtanın karıştırılmasından elde edilen ve pekmezin ağartılmasında kullanılan bir yiyecek maddesi.

bekmez kefi: 1. Açık pekmez rengi, kulanın biraz koyusu (at donu) 2. Pekmez köpüğü rengi. 3. Pekmez kaynatılırken üzerinde biriken köpük.

bel ağacı: 1. Keten liflerini dolayarak ip, sicim ya da halat haline getirmeye yarayan ağaç 2. Ağır yük konulduğu zaman eğilmeye engel olmak için arabanın altına ve ortasına konulan ağaç. 3. Bel yapmak için kullanılan bir çeşit ağaç. 4. At ve eşeğe palanla odun yüklerken ip takmak için palanın ortasına geçirilen sopa.

bel altı: Uçurumların, yarların ve bazı dağların altında görülen oyuk.

bel çivisi: Arabanın orta kısmına sokulan demir çivi.

bel çubuğu: Yapıda binanın ortasına yatay olarak konulan ağaç.

bel gevşekliği: Bel suyunu, meniye tutamama hastalığı.

belbağı (I): 1. Kuşak. 2. Donun uçkur yeri. 3. Bebeği belinden beşiğe bağlamaya yarayan bezden bağ. 4. İplikten veya ipten örülen ve renkli, nakışlı olabilen ip. 5. Arabanın ortasına sarılan uzun zincir.

belbağı (II): Dayanak, güvence.

beldemiri: Semerlere saman kakmak için kullanılan bir semerci aleti.

belit ağacı: 1. Meşe ağacı. 2. Pınar ağacı.

berber aynesi: Yelpaze gibi açılan bir çeşit yorgan dikişi.

berber demiri: Kapıyı açmaya ve kapamaya yarayan bir alet, reze.

berha deliği: Binanın kiremitli kısmına çıkmak için çatı arasında yapılmış geçit yeri.

berhay bacası: Bağırarak, yardım istemek için evin damında yapılan bir çeşit baca.

bertik otu: Yaraların tedavisinde kullanılan bir çeşit ot, asparaguz officinalis.

beş ayı: Şubat.

beşik kertmesi: Birbirleriyle nişanlanan bebeklerin beşiklerine yapılan işaret.

beyböreği: Bir çiçek türü.

beylerbeyi: Arıların en büyüğü.

beyzambağı: Liliium candidum, liliaceae.

bıcırğan otu: Nanegillerden, ilaç olarak kullanılan kokulu ve zehirli bir ot.

bıçak ağzı: Yarım ay.

bıldırcımbudu: Bir armut çeşidi.

bıraş otu: Dokumada kullanılan bir ot.

bıyık taşı: Kömür ocaklarında odunun bittiği yere sıralanan taş.

bıyık yastığı: Bıyığı çoğaltmak için eskiden uç taraflarının altına sakaldan eklenen kısım.

bici aşı: Ciğer ve bulgurdan yapılan yemek.

biçim ayı: Temmuz ayı.

biçinçizilki: Mart ayında göğeren bir çeşit bitki.

biçinçi kuşu: Ekin kaldırma zamanı görülen güzel sesli, turnaya benzeyen bir kuş.

bidek ağacı: Ardıç.

bider çapıdı: Buğday ekilirken buğdayların içine konulduğu özel bez.

bilebolu: Arı pisliği.

bilek demiri: Tabaklıkta deri kazımakta kullanılan bir alet.

bilon otu: İştah açmak için kaynatılarak içilen bir çeşit ot.

binkulu: Teşekkür.

biseelüstü: Akşama doğru.

bitbalı: Bir balık çeşidi.

bitgebesi: Bitlenmesi yakın olan tahıl.

bitirim dünürlüğü: Söz kesimi.

biz çöreği: Gözleme.

boduroğlu: İri taneli üzüm.

boğa tikenı: Çıban için ilaç olarak kullanılan bir bitki.

boğaz ağı: Kadınların başlarına bağladıkları yazma.

boğaz ağrığı: Hazır yiyici.

boğaz çiçeği: 1. Papatya. 2. Ekilen bitkilerin düzgün şekilde açan çiçeği.

boğaz oluğu: Tornacılıkta ağaçların boğazlarını çıkartmaya yarayan bir tarafı balık sırtı şeklindeki aygıt.

bokbaşı: Ottan yapılan bağ kulübesi.

bolbazarı: Pazartesi.

bolu yığması: 1. Çocukların çukurlara taş koyarak oynadıkları bir oyun. 2. İyice doldurulmuş yer.

boncuk otu: Peygamber çiçeği.

borlu pazarı: Perşembe.

boru kuşu: Leş yiyen bir cins kuş.

bostan borusu: Salatalık.

bostan böceği: Danaburnu.

bostan güzeli: 1. Küçük, yuvarlak, kokulu bir çeşit kavun. 2. Tarlalarda yetişen, hardala benzer kırmızı çiçekli bir ot.

bostan otu: 1. Bahçelerde pırasa aralarında yetişen bir çeşit ot. 2. Semizotu.

boy bürüğü: Çarşaf yerine kullanılan çift etek.

boyapürü: Kökünden boya yapılan bir çeşit ot.

boyla kazığı: Saban kulaklarının girdiği ağaç.

boyunçakalağı: Gerdan.

bozboruk otu: Dağlarda biten ve yem olarak kullanılan bir yabancı ot.

boztülü: On üç-on dört yaşındaki kız çocuğu.

böğür çivisi: Zorluk, engel.

böğür kazığı (I): Baş belası.

böğür kazığı (II): Temel yılanı.

bölükbaşı: 1. Düğünlerde erkek evine başkanlık eden kişi. 2. Sürüyü çeken çoban.

böraşı: Mantiya benzer, daha sulu bir yemek.

börekotu: Dereotu, maydanoz cinsinden bir ot.

börük başı: Ocağın üstüne yapılan raf.

börülce kuşu: Güvercin büyüklüğünde göçmen bir av kuşu.

bucak damı: Kiler.

buğa diken: 1. Yılan sokmasında ilaç yerine kullanılan bir bitki. 2. Kabuğu soyularak yenen; lezzetli, etli, tatlı bir bitki. 3. Su kenarlarında biten, iki metreye kadar uzayan bir çeşit diken.

buğaz baskısı: Demircilerin kullandığı bir çeşit çekiç.

buğda gözeli: Seyrek kalbur.

buğday çiçeği: İlkbaharda buğday tarlalarında biten mor renkli bir ot.

buğdaycık otu: Eşek kengeri.

buldur bazarı: Salı.

bulgur püskürtmesi: Bir çıban.

bulgurtavı: Tarlanın, tohum ekilebilecek hali.

bulgur düzeni: Önemsiz bir durum.

bulut çalığı: Taneleri zayıf, kıvrık ekin.

bulut geçiği (I): Kısa süren, hafif yağmur.

bulut geçiği (II): Nohut bitkisinde görülen bir hastalık.

bulut vurgunu: Vaktinden önce sararmış ürün.

burun şerbeti: Üzümün ilk alınan suyu.

burun ucu: Bir yarımada veya dağın denize uzanan en uç tarafı.

burunağzı: İneklerin ilk üç günlük sütü.

buvur sakızı: Tütsü olarak kullanılan, günlük de denen bir bitki.

buyruk kurumu: Cirit alanının uzun kenarlarından birinin tam ortası.

buzağburnu: Danaburnu da denen ve bitki köklerini yiyen bir böcek.

bük üzümü: Böğürtlen.

bülbül gözyaşı: Bir nazarlık.

bülbülyuvası: Büyük kırmızı gül.

büyük çıkçığı: Bir çeşit kilim.

cadı şimşiri: Yaprakları daima yeşil; ufak, sivri dikenli bir bitki.

cadı unu: Mısır unu.

cakkalak kuşu: 1. Geveze, dedikoducu. 2. Doymak bilmeyen, obur.

calağan otu: Isırgan otu.

cam çiçeği: İtır.

cam kırığı: Cam göbeği rengi.

cami guşu (I): Camiye erken gidip geç çıkan, beş vakit namazını toplulukla kılan kişi.

cami guşu (II): 1. Serçe. 2. Kırılancı.

camtaşı: 1. Kuvarz. 2. Zımpara.

can bezi: Omurilik soğanı.

can dili: Göğüs.

can ipi: Minarelerin külahındaki çalışmalarda iskele görevini gören ip.

can kağıdı: Nüfus cüzdanı.

can otu (I): Az bulunan.

can otu (II): 1. Ispanak. 2. Madımalak.

can semesi: Can acısının sersemliğiyle yapılan bilinçsiz çaba.

can suyu (I): 1. Fidan dikildikten sonra dibine dökülen su. 2. Ölmek üzere olan kimseye verilen su.

can suyu (II): Kan.

can yeri: Hayvanlardan uzak ve havası iyi olan yer.

canaşı: Ölünen ardından, canı için verilen yemek.

caneriği: Kayısı.

canevi: 1. Kalp, yürek. 2. Kalbin altı, göğüs kemiğinin bittiği yer. 3. İnsanın en nazik yeri.

cavır otu: Anason.

cavur soğanı: Yaban pırasası.

cazgarısı: Cadı, fitneci.

cazu gülü: Yaban gülü.

cazu tikenı: Böğürtlen ağacının dikenli dalları.

ceddelek guşu: Kararsız, sebatsız adam.

cemal böğrölcesi: Bezelye.

cenderevi: Alacaklının borçluyu sıkıştırması.

cennet otu: Yuvarlak ve ince yapraklı, marul tadında bir cins ot.

cerik ağacı: Su kenarında yetişen, 7-8 metre yükselen ve kömüründen barut yapılan bir cins at.

cerriye kağıdı: Gazete.

ceylan çiçeği: Yaprığı beş köşeli olup pembe çiçek açan bir bitki.

cıdırlı atlısı (I): Çarçabuk gidip geri gelen.

cıdırlı atlısı (II): Kirli.

cıfıt ısıtması: Geceleri ateş yapan bir çeşit sıtma.

cığaraaltı: Kahvaltı.

cılcıl ayı: Mayıs.

cıncık gırığı: Hayal kırıklığına uğratan gerçek.

cıngıravu elması: Sallanınca içindeki çekirdekleri ses çıkaran bir çeşit elma.

cırkaltı: Huninin altına bağlanmış kap.

cırtlak otu: Nohuda benzer acı bir ot, patpat otu.

cırtlak sakızı: Sakız çıkarılan bir cins ot.

cicik üzümü: Parmak gibi uzun olan bir çeşit üzüm.

cicim ayı: Balayı.

cicim tülü: Yünden yapılan dolap örtüsü.

ciğer benî: Yüzde ve boyunda olan kırmızı ben.

ciğerbaşı: Develerde burnun şişmesiyle beliren tehlikeli bir hastalık.

ciğerevi: Kalp.

ciğit sellemesi: Mayıs ayında yağın şiddetli yağmur.

cilotu: Hasır örülen ot.

cin çalığı: Çarpık yürüyen adam.

cin tavuğu: 1. Küçük tavuk. 2. Hindi.

cin yolu: Verimsiz toprak.

cinarabası: Bisiklet.

cinaynası (I): Süs olarak kullanılan parlak top.

cinaynası (II): Dış bükey ayna.

cinçirası: Birden parlayıp sönen hayali ışık.

civankaşı: Örgü ve dokumada bir nakış örneği.

civcivanası: Yüzük parmağı.

civit fidanı: Amorpha Leuguminosae.

ciyirdek helvası: Haşhaşla pekmezin karıştırılıp kaynatılmasından meydana gelen tatlı.

conk kuşu: Baykuş.

corcor pekmezi: Duttan yapılan sulu pekmez.

cövüz pisiği: Sincap.

culha kuşu: Saksağan.

cuma akşamı: Perşembe.

cuma biri: Cumartesi.

cuma ikisi: Pazar.

cuma üçü: Pazartesi.

cumaevi: Cami.

cüce bağırsağı: İnce, kıvrık yapraklı, yemeği yapılan bir çeşit ot.

cücük ayı: Şubat.

ç tahtası: Kayık içindeki eğreti döşeme.

çadır ayağı: Beyaz elbise.

çadır bezi: 1. Patika. 2. Kaput bezi.

çadır çamağı: Çadır direğinin çadıra dayanması için konulmuş, oyulmuş ağaç.

çadireteği: Göğü kaplayan, devamlı yağmur yağdıran büyük bulut.

çağ kemiği: Kalça ile diz arasındaki kemik.

çağevi: Lavabo, banyo.

çağman otu: Suyu, zehirlenen hayvanlara içirilen bir çeşit ot.

çak çemberi: Üzerinde çalı deseni olan yazma.

çakal armudu: Ahlat.

çakal çiytemi: Zehirli çiçekli bir bitki.

çakal soluğu: Kısa dinlenme.

çakal yağmuru: Güneş varken yağan yağmur.

çakalyolu: Keçi yolu, dar yol.

çakır diken: Kavgacı, sinirli (kimse).

çakmak yeli: Doğu ile poyraz arasında esen rüzgâr.

çal horozu: 1. Alacalı horoz. 2. İri ibikli horoz.

çalıboncuğu: Yabani gül meyvesi.

çalı külü: Kor.

çalı yemişi: İğde.

çalıdibi: Çalılıklarda biten, yemeği yapılan bir ot.

çam budrumu: Ağaç kap.

çam pürü: Kurumuş çam yaprağı.

çam üzümü: Kırmızı renkli, küçük taneli, şıra için kullanılan üzüm.

çantıbaşı: Köşe başı.

çapak balığı: 1. Sazan soyundan, karnı kanatlı ve sarı pullu, tatlı su balığı. 2. Sazan ve yayın balığı yavrusu.

çapıt aş: Kurutulmuş asma yaprağından yapılmış yemek.

çapıt hastalığı: Kolera.

çaput kilimi: Eskimiş bezden dokunan kilim.

çart kuşu: Diken aralarında gezen boz renkli küçük bir kuş.

çatalağısı: Tek tırnaklı hayvanlarda, sığır ve davarlarda tırnak arasında olan yara.

çatalaşı: Yarma; mercimekle pişirilen bir çeşit çorba.

çay kuşu: Balıkçıl.

çayanası: Çayın taşarak iki tarafında bıraktığı yatak yerleri.

çaybeği: Çay kenarında çıkan göze, kaynak, pınar.

çaytaşı: Küçük çakıl taşları.

çecüstü: Çec sahibinin, hububat vererek harmanda çalışanlara aldıkları çerez.

çeçik kulağı: Semizotuna benzer bir cins ot.

çekirken otu: İlbaharda tarlalarda çıkan ot.

çekkem sakızı: Bir çeşit yapışkan ot yağı.

çeküm çileği: Siyah renkli bir tür çilek.

çelen altı: Ev.

çelibası: Kötü bir işte öncü, elebaşı olan kimse.

çelik kakı: Bozulmuş elma kurusu.

çelim başı: Sırası gelmiş söz.

çem yeli: Doğu yeli.

çember yağı: İçyağı.

çenber yağı: Karın zarı.

çençen aşı: Bir çeşit hamur tatlısı.

çengel otu: Yemeği yapılan yaban enginarı, kenger otu.

çerkez kuşu: Uçurtma.

çeşmek alayı: Şimşek çakmasıyla meydana gelen aydınlık.

çıbı işi: Üzüm.

çıkırık tekeri: Taş aralarında yetişen, meyvesi yuvarlak ve dikenli olan bir ot.

çıldiken: *Paliurus aculeatus*.

çıplak balığı: Lüfer balığının pulsuz cinsi.

çıra kurdu: Badem, kiraz ve erik ağaçlarına musallat olan 5-6 cm. boyunda, yuvarlak, bükümlü, gri renkli bir kurt.

çıvıtacası: Bitkilerde görülen bir çeşit hastalık.

çicik ayı: Mayıs.

çiçekotu: Karnabahar.

çilbir otu: Semizotu.

çilbozgunu: Yüzdeki çiçek izleri.

çinebaşı: İri gözlü kalburdan geçen buğday taneleriyle taş toprak karışık olarak harmanda kalan küçük yığın.

çingen kuşu: Serçe.

çipilden kuşu: Bataklıkta yaşayan kuş.

çiriş otu: Asphodelus türleri. (Liliaceae)

çoban böreği: Tuz, karabiber, kırmızı biber, biraz yağ konulmuş su içinde yumuşatılan ekmekten yapılmış yemek.

çoban çırası (I): Kuşkonmaz denen bitki.

çoban çırası (II): Çam ağacına benzer bir çeşit ağaç.

çoban değneği: Polygonum avienlare.

çoban ekmeği (I): Dağlarda yetişen ekşimsi katmerli içi çok sulu bir bitki.

çoban ekmeği (II): 1. Gayet kalın kesilmiş ekmek dilimi. 2. [→ çoban böreği]

çoban elması: Ufak boylu ağacın, mısır büyüklüğündeki kırmızı meyvesi.

çoban iliği: Çobanların ekmek torbalarını vücutlarına bağlamak için kullandıkları çengel biçimindeki ağaç.

çoban kösteği: Karamama denen bir bitki.

çoban sargısı: Lapa lapa yağan kar.

çoban takkesi: Dağlarda ve kırlarda yetişen, toprak mantarına benzeyen huni şeklindeki, ağzı yukarı olan bir çeşit ot.

çoban yolu: Yeni doğmuş kuzu veya oğlağı sahibine getiren çobana verilen hediye.

çocuk nefesi: İnce, ufak yapraklı, ilkbaharda minik, kokusuz, beyaz çiçek açan bitki.

çokum ekmeği: Ortaklaşa yemek, tabldot.

çortu aşısı: Lahana turşusu ve buğdayla yapılan çorba.

çotukaltı: Bir çeşit çörek.

çöl incisi: Serap.

çöp içi: Kocakarı ilacı yapmakta kullanılan bir çeşit bitki.

çöp suyu: Şıra yapılırken üzüm ezilerek ilk suyu alındıktan sonra posasına bir parça su katılarak tekrar sıkılmasıyla çıkarılan pekmez, reçel yapılan üzüm suyu.

daban işi: Bir çeşit yuvarlak pide.

dagsünbülü: Bellevalia, liliaceae.

dağ böğrü: Yamaç.

dağ çatanağı: Vadi, koyak.

dağ döşü: 1. Dağ eteği. 2. [→ dağ böğrü]

dağ göçümü: Heyelan, kayşa.

dağ iti: Çakal.

dağ yeli: 1. Kuzey rüzgârı, poyraz. 2. Lodos. 3. Batıdan esen rüzgâr.

dağalması: 1. Dağ elması, yabani elma. 2. Adaçayı ve fındık büyüklüğündeki meyve.

dağbaklası: Ekin tarlalarında biten, fasulyeye benzer taneleri olan yabani bir bitki.

dağçayı: Dağlarda yetişen güzel kokulu bir ot.

dağçiçeği: Kasımpatı.

dağgeçisi: Geyik.

dağgülü: Gelincik.

dağhorozu: Çavuş kuşu.

dağkılıcı: Dağın en yüksek yeri, tepe.

dağkirazı: Çilek.

dağlıkundağı: Çakmaklı tek tüfek.

dağsabunu: Bir çeşit ot.

dakka otu: İğne gibi sivri uçlu, tüylü, sıcakta bükülebilen bir çeşit ot.

dal arası: Kürek kemikleri arasındaki çukurluk.

dalagan kuşu: Saka kuşu.

dalagan otu: Isırgan otu.

dalevi: Dalın gövdeden ayrıldığı yer.

dam keleri: Dam kertenkelesi.

damar otu: Sulak yerlerde biten, ince damarlı geniş yaprakları, iltihaplı yaraların tedavisinde kullanılan bir ot.

damarbaşı: Sıra denen kış geceleri toplantısını evinde ilk yapan (kimse).

damdireği: Bostan kıyılarında yetişen bir çeşit hıyar.

danaağzı: Danaburnu da denen böcek.

danamemesi (I): 1. Bir çeşit kara üzüm. 2. Çiğdem gibi bir bitki.

danamemesi (II): İnsan ve hayvanlarda olan büyük çıban.

dandiligaç kuşu (I): Kuyruksallayan kuşu

dandiligaç kuşu (II): Bir işte sebat etmeyen (kimse).

dane taşı: Tabaklıkta derilerin üzerindeki pürtükleri temizlemek için kullanılan taş tezgah.

danışık ekmeği: Düğüne başlanırken verilen yemek.

darabul gecesi: Köylerde güveyi evinde düzenlenen eğlence gecesi, sadece erkeklerin bulunduğu kına gecesi.

darağacı: Gemilerin kalafat meydanında tamir için yan yatırıldığı yer.

darakkuşu: Çavuş kuşu.

daraklık otu: Anasongillerden bir bitki.

darı ayı: Ekim ayı.

darı gömleği: Mısır yaprağı.

darıcan otu: 1 Değdiği yere yapışan bir çeşit bahçe otu. 2. Mısıra benzeyen bir ot.

daşekmeği: Bir çeşit ekmek kadayıf.

davar bezeği: Kurban bayramı.

davun otu: Mısır, domates, kavun, karpuz gibi bitkilerin köküne yapışarak büyüyen, mavi çiçekli asalak bir ot.

dayakkesiri: Kabahatli.

dede ağacı: Sapanda okun ucundaki deliğe geçirilerek boyunduruk ve sapını birbirine bağlayan kayış halkaya geçirilen ağaç çivi.

dedeburnu: Sığırların arka bacaklarının derilerinden yapılan ve dikilmeden ayağın ön kısmını kaplayan çarık.

dedekuşağı: Gökkuşağı.

dedesakalı: Kırılarda yetişen, havuca benzeyen bir ot.

değirmen tozu: Tahılı un yapmak için alınan ücret.

değirmenoluğu: Anlamsız söz söyleyen, boşuna konuşan, boşboğaz.

délbağı: Öküz, inek gibi hayvanların boynuna geçirilen, ağaçtan yapılmış halkaya, hamuta bağlanan ip.

delibazarı: Savruk, düşüncesiz kimsenin girdiği iş, yaptığı alışveriş.

delidamı: Meyhane.

delioğlansarığı: Sarığıburma tatlısı.

demirağacı: Dişbudak ağacı.

demirdikenı: Çobankalgıdan da denen, dikenli bir ot.

demirotu: Ayrık otu.

demirönü: Temriye, egzama.

demiryolu: Beyaz, kırmızı, mavi, sarı yollu şalvar yapılan ipekli kumaş.

deniz otu: Deniz kenarındaki bataklık yerlerde yetişen ve turşusu yapılan sivri yapraklı bir ot.

denizebesi: Polip.

denizkaşığı: Midye.

denizkulağı (I): Karaların denize uzanan kısmı, burun.

denizkulağı (II): Kazılan bir yerden hızla fişkırın su.

deper otu: Havuç.

derdim ayı: Sonbahar.

dere biçiği: Birkaç derenin birleştiği yer.

dere damı: Su kenarlarında, kadınların çamaşır yıkamaları için yapılan kulübe, çamaşırılık.

dere kabalağı: Su kenarlarında yetişen, yaprakları kabak yaprağına benzeyen yabancı bir bitki.

derekayası: Karnı kanatlı, sazan soyundan göl ve ırmaklarda bulunan, eti yumuşak, rengi siyah bir kaya balığı.

deriartesi: Pazartesi günü.

derim evi: 1. Kafes şeklinde tahtadan yapılan portatif ev, çadır iskeleti. 2. Keçeden yapılmış çadır.

dernek günü: Çarşamba günü.

dertbüyük kuşu: Kuğu.

deste başı: 1. Bir tane, eşsiz. 2. Oyuncuların en yetkilisi ve en sevileni.

deve çiçeği: Kötü sonuçları olabilen bir çeşit çiçek hastalığı, ergthema nodosum.

deve topalağı: Kırırlarda yetişen yer elması gibi yumru kökleri olan yabancı bir bitki.

deve topu: Develere yedirilen hamur topacı.

deve yeli: Güneyden esen rüzgâr.

deveağı: Bakırdan yapılmış, ağız eğik sürahi.

devebakırı: Çinko bakraç.

deveboynu (I): Bir kilim motifinin adı.

deveboynu (II): Süsen cinsinden, sarı çiçek açan, uzun sapı deve boynuna benzeyen, fena kokulu bir ilkbahar çiçeği.

deveboynu (III): 1. Bakırcı ve kalaycıların kullandığı örs. 2. Eğri soba borusu. 3. Eğri su borusu.

deveboynu (IV): 1. Okla boyunduruğu birbirine bağlayan eğri ağaç kısım.

2. Asmalar için iki direk arasına bir direk çivileyerek yapılan destek, bir çeşit çardak.

3. Dokuma tezgahında kücü ağacının yanlara gelen kısımlarının altına konan ağaç.

devecibardağı (I): Armut şeklinde meyvesi olan yabani bir bitki.

devecibardağı (II): Çam bardağı.

devedabanı (I): İri, yassı bir çeşit üzüm.

devedabanı (II): 1. Sarı beyaz renkte büyük kır papatyası. 2. İlkbaharda kırlarda, tarlalarda kendiliğinden yetişen pembe çiçekli çiğdeme benzeyen, yumru kökleri yenilebilen yabani bir bitki. 3. Kırlarda yetişen ve rozet şeklindeki yaprakları salataya konulan, yenilebilen bir ot. 4. Biçimi devetabanına benzeyen, yere yayılmış olarak yetişen, az dikenli ve turşusu yapılabilen bir ot. 5. Kabak yaprağına benzeyen; geniş yaprakları tüylü ve yapışkan bir ot.

devedişisi: 1. Sarı, iri taneli bir buğday çeşidi. 2. İri taneli mısır.

devegönü: Verimsiz, sert, killi toprak.

devegözü (I): 1. İri, yuvarlak taneli, kabuğu kalın ve sert siyah üzüm. 2. Kalın kabuklu, büyük taneli sulu, beyaz üzüm.

devegözü (II): Bulgur, et ve cevizden yapılan bir çeşit köfte.

devegülü: Hatmi denen bir bitki.

devekarıncası: Atlıkarınca.

devetabanı (I): İncir.

devetabanı (II): 1. Kışın başlayıp yaza kadar çiçek açan, yaprağı fena kokulu yabani bir bitki. 2. Nilüfer çiçeği.

devetabanı (III): Dört köşe, bohça şeklinde bir çeşit tatlı.

deveturpu: İlkbaharda kırlarda yetişen, tere gibi baharlı olan yaprakları yenilebilen bir ot.

devlet kuşu: Baykuş.

devrekertesisi: Salı günü.

dıb üstü: Tütünün alttan ikinci sırayı meydana getiren yaprakları.

dığan ekmeği: Tepsi ekmeği.

dırnak yarası: Tırnaklarda kına ile yapılan bir çeşit süs.

dış donu: Pantolon.

difir otu: Yonca.

dik yarısı (I): Tam ortası.

dik yarısı (II): Gece yarısı.

diken ağacı: Akasya.

diken kuşu: Saka kuşu.

dikenözü: Pistocia terebinthus, anacardiaceae.

dikenucu: Meyvelerinden sakıza öz; yeni sürgünlerinden de turşu, yemek yapılan bir çeşit bitki.

dikici ustalığı: Ayakkabıcılık.

dikicibaşı: Dikici esnafın kâhyası.

dikmenkırı: Tavşan.

dil balığı: Yassı, dil gibi ince uzun, kalkana benzeyen bir cins balık.

dilaltı: Sinsi.

dilbağı (I): 1. Birini kendine minnettar etmek için verilen hediye ya da yapılan fedakârlık. 2. Nişandan önce erkek tarafının kız tarafında verdiği hediye. 3. Nişandan sonra kız tarafına verilen para. 4. Düğün gecesi gelini konuşturmak için damadın verdiği hediye.

dilbağı (II): Konuşmaya engel olduğuna inanılan dil altındaki et.

dilbağı (III): Öküzlerin boyunlarına geçirilen “U” şeklindeki ağacın uçlarını birleştiren kılan yapılmış ip.

dilberdudağı: Sarmaşık çiçeği.

dilberkirpiği: Kasımpatına benzeyen ve çeşitli renklerde olan bir çiçek.

dirnek günü: 1. Cuma günü. 2. Pazarın kurulduğu gün.

dişbuzağı: Danaburnu denen böcek.

dişoyuğu: Dişleri yeni açılmış, değirmende öğütülmüş taşlı un.

divitanbarı: Tahıl koymaya yarayan tahtadan yapılmış büyük ambar.

dizbezi: Türkmen kadınlarının giydiği şalvar.

dizdemiri: Islatılmış köseleyi döverek sertleştirmeye ve genişletmeye yarayan demir aygıt, muşta.

dombay balığı: Kurbağa yavrusu.

domuzbaşı: 1. Hayvanların vücutlarında genellikle boğaz ve kulak arkalarında şişkinlik şeklinde beliren hastalık. 2. İnsanların yüz, baş ve vücutlarında şişkinlik şeklinde beliren hastalık. 3. Bağ çubuklarında şişkinlik şeklinde beliren ve çubukları kurutan bir hastalık.

domuzdamı: 1. Maden ocaklarında çökme tehlikesi olan yerlerde her tarafı ağaç direk ve ağaç kamalarla örülen bağ. 2. Çay ve ırmaklarda taş ve ağaçlarla yapılan

bent. 3. Sel baskınına engel olmak için derelerin kenarlarına yapılan korkuluk.

4. Suyun çıktığı kaynak ve çevresi, üzeri betonla kaplı havuzu.

domuzdiken: Kirpi gibi her yanı dikenli bir ot.

domuzkulağı: Çocukların ceketlerine asılan bir süs eşyası.

domuzkuyruğu: Beyaz tüylü, büyük yabani bir ot.

domuzlahanası: Yıllanyastığı denen bitki.

domuzpotulağı: Yumru kökü yenilebilen yabani bir bitki.

domuztopu: 1. Elleri bağlı olan bir kimsenin bağlı olan ayaklarının, kollar arasından geçirilerek tostoparlak şekle getirilmiş durumu. 2. Hayvanların dört ayağının bir araya getirilip bağlanmış durumu. 3. İnsan ve hayvanların arkalarını birbirine vererek düşmanlarına karşı aldıkları savunma durumu. 4. Eli ayağa birbirine karışırçasına hızlı yürümek ve koşmak hakkında kullanılır.

don yumaklığı: Kadınların çamaşır yıkarken giydikleri eski elbise ya da şalvar.

dondon böceği: 1. Karafatma denen böcek. 2. Bok böceği.

donışığı: Fener.

donuzbalığı: Derelerde yaşayan siyah renkli, yuvarlak başlı ve gövdeli bir çeşit balık.

doruk ucu: Tütün bitkisinin en son uç yaprağı.

döç kolanı: Semeri deveye bağlayan ip.

döğen sırtı: Döveni hayvana bağlayan ağaç çubuk.

döğme aşısı: Keşkek.

döküm vakti: Ekim-Kasım ayları.

döküm zamanı: Meyve ve sebzelerin çok bulunduğu günler.

döl ayı: Hayvanların yavruladıkları Mart-Nisan ayları.

döl başı: Sürüde ilk doğan kuzu, oğlak.

döl yatağı: Rahim.

dönek başı: Tarlada çift sürmeye başlanan yer.

döven otu: Yakı otu.

duduburunu: Zeynibostan çiçeği.

dulavratyaprağı: Labada.

dullar yazı: Sonbaharda az süren sıcak günleri pastırma yazı.

duman balığı: Palamut.

duman örtmesi: Mutfak.

dumanotu: Baklagiller içinde çok çıkıp fideleri kurutan asalak bir ot.

durnadili: Taneleri uzun ve parlak bir çeşit buğday.

durnagözü: İçine az yemek alan küçük kap.

duvak düğünü: Gerdek gecesinin ertesi günü erkek evinde yapılan eğlence.

düdük kemiği: İncik kemiği.

düğ aşı: İnce bulgurdan yapılan çorba.

düğün dileği: Nişandan sonra düğün gününü kararlaştırmak için erkek evinden kız evine gelen büyüklerin, kızın büyükleri ile konuşması.

düğün otu: Yara işletmekte kullanılan, yapraksız, dut gibi taneleri olan bitki.

düğün yaprağı: Dere kenarlarında biten geniş yapraklı bir ot.

dülekkazı: Bir çeşit incir.

dün aşırı: İki gecede bir.

dün örtüsü: Yorgan.

dün yeli: Yaz geceleri batıdan esen rüzgâr.

dünür pidesi: Nişanlıların birbirlerine gönderdikleri ekmek.

dürümevi: Keçeden yapılmış kışlık çadır.

düven eşeği: Harman döverken dövenin üstüne konulup oturulan oturak.

düven kaşı: Dövenin ucu kalkık olan ön tarafı.

düzen hakkı: Gelini süsleyen kadına verilen para.

düzen ipi: 1. Gelinin çeyizlerini asmak için kullanılan ip. 2. Bez dokunurken bir ucu bezde diğer ucu tezgâhın arkasındaki kancaya takılan ip.

düzleme taşı: Ham derileri düzeltmeye yarayan aygıt.

ebbulguru: Bulgur iriliğinde yağın kar.

ebeçöreği: Yağda pişirilen mayalı bir çörek.

ebegömeçi (I): Kendi kendine yetişen, yemeği yapılan bir çeşit ot.

ebegömeçi (II): Anormal yürüyerek oynanan bir çeşit oyun.

ebekulağı (I): Salyangoz.

ebekulağı (II): Kuzuların yediği küçük yapraklı bir ot.

ebekuşağı: Gökkuşağı.

ebem ekmeği (I): Ebegümeçine benzeyen bir bitki.

ebem ekmeği (II): İki tarafı yağlanmış yufka, bazlama.

ebemekşisi: Kuzukulağı.

ebemevi: Çocukların nemli topraktan yaptıkları set, kale.

ebempisiği: Bir otun uçan tüylü tohumu, pisi pisi.

ebetası: Çocukların kaydırarak oynadıkları ufak yassı taş.

ebeylanı (I): Yeşil kertenkele.

ebeylanı (II): Saman altından su yürüten.

ecimecim kemiği: Lades kemiği.

efek otu: Yabanî yonca.

eğe kemiği: Bir ucu boşta bulunan kaburga kemikleri.

eğer kaşı: Eğerin ön kısmındaki yüksek yer.

eğrilcenotu: İğneli tohumlu bir çeşit kır bitkisi.

ekin havızı: Yağı pekmez şerbeti ve undan yapılan muhallebi gibi hafif bir helva.

ekin kellesi: Başak.

ekmek aşısı: 1. Kurumuş ve bayatlamış ince ekmeğin dilimlerini soğan, kıyma ya da bulgurla pişirip üzerine sarımsaklı yoğurt dökerek yapılan bir çeşit yemek.
2. Doğranmış ekmeğin üzerine yağlı ve yumurtalı su döküp pişirerek yapılan bir çeşit yemek.

ekmek kapağı: Saç üzerinde pişirilen ekmekleri çevirmek için kullanılan tahta araç.

ekmek keları: Kertenkele.

ekmek uması: Ufalanmış ekmeği yağda kızartarak yapılan bir çeşit yemek.

ekmeketeği: Sofra.

ekmekevi: Yemek yapılan ve yenen oda.

el altı (I): 1. Her işe karışan (kimse). 2. Aracılık eden (kimse). 3. Bina yapılırken yardım eden gündelikçi.

el altı (II): Yazı yazılırken kağıdın altına konan altlık, sümen.

el bardağı: 2-3 kilogram su alabilen ağaç testi.

el elması: Çok sevilen, el üstünde tutulan (kimse).

el kiri (I): Para.

el kiri (II): Kolayca temizlenebilen nesne.

el kuşu (I): 1. Değerli, sevgili, saygılı. 2. Her zaman başkasından ikram bekleyen.
3. Çaresiz, zavallı.

el kuşu (II): Eldeki yeme alıştıırılan kuş.

el öünü: Düğünde Çarşamba günü düzenlenen kına gecesi.

elağacı: 1. Dokuma tezgahlarında üzerine bez sarılan ve semlin denen 25-40 cm. boyundaki ağaç parçası. 2. Sap arabalarında yük yükledikten sonra halatları – organları- üzerine sararak gerdirmeye yarayan dolabı çevirmek için kullanılan 75-100 cm. boyundaki ağaç kol.

elarabası: Bisiklet.

elbaşı: 1. Oyunda ilk oynayan (kimse). 2. Bir soyun başı ya da aşiret beyi.

elbeyi: 1. Bucak müdürü. 2. Vali, mıntika kumandanı.

elbiz yolu (I): Tarla ve bağlarda yol biçimindeki bitek yerler.

elbiz yolu (II): Samanyolu.

elböreği: Puf böreği.

elçorabı: Eldiven, ellik.

eldeğirmeni: Buğday, mısır gibi tahılların bulgur kıvamında öğütülmesine yarayan ve elle çevrilen değirmen.

elekçi yükü: Göç anında önden gönderilen eşya.

elgölgeliği (I): Koruma, yardım.

elgölgeliği (II): Kız çocuğu.

elgölgeliği (III): Tezkere, mektup.

elik yolağı: Patika, keçi yolu.

elimucu: Bir başkasına, elini vurup ebeliği devrederek oynanan bir oyun.

ellikaltı: Ekin biçerken bir elin aldığı kadar toplanan sap.

elma eşeği: Ağacın yüksek yerlerindeki elmayı almaya yarayan üç ayaklı bir araç.

elmayası: Elin iç kısmınının parmaklara yakın yeri.

eltaşı (I): Tabaklanmış derileri son olarak perdahlamaya yarayan araç.

eltaşı (II): El değirmeni.

eltaşı (III): 1. Beştaş oyunu. 2. Küçük taş parçası.

elucu: Yenilen ekmekten bırakılan lokma.

elyağlığı: Mendil.

emdostu: Amca karısı, yenge.

emmioğlu: Amca oğlu, kuzen.

emzük otu: Boru ya da çan çiçeği.

enberboyu: Pembe ya da mavi çiçek açan sarmaşık.

enek memesi: Uzun yapraklı, yumru kökü meyve gibi yenen bir çeşit bitki.

enek yıldızı: Altı yıldızdan oluşan, dördü bir dörtgen meydana getiren ve Küçük ayının yanında bulunan bir yıldız kümesi.

er avradı: İşini gücünü bırakıp daha çok süslenip püslenen kadın.

er ekmeği: Sahur yemeği.

er epmeği: Kazanç.

ereğil otu: Havuç.

eren evi: Ölü çıkan ev.

erenler çiçeği: Kekiğe benzer, kekik gibi kokan bir çiçek.

ergân üzümü: Küçük, siyah taneli, erken olgunlaşan bir çeşit üzüm.

ergen perçemi: Reyhan.

erik aşı: Döğme aşının içine zerdali atılarak yapılan yemek.

erikkurusu: Kin, düşmanlık.

eşek baklası: Bakladan küçük, koyu ve alaca renkli büyük bir çeşit fasulye.

eşek cenneti: Cezaevi.

eşek çitliği: Düzgün kamış gibi yetişen bir çeşit ot.

eşek dikenli: 1. Kara lahana büyüklüğünde, yapraklarında toplu iğne gibi dikenler bulunan ve eşeklere yedirilen bir bitki. 2. Büyük diken.

eşek helvası: Enginara benzer bir çeşit bitki.

eşek kangalı: Kökü tatlı, dalları dikenli bir bitki.

eşek memesi: İri taneli, oval bir çeşit siyah üzüm.

eşek yağırı: Meşe ağaçlarının kabuklu ceviz büyüklüğündeki siyah renkli meyvesi.

eşektırnağı: Kesildiğinde süt gibi sıvı çıkaran bir çeşit ot.

eşekturpu: Hardal otu.

et elması: Yazın yetişen yeşil renkli bir çeşit elma.

et kesigi: Adale ağrısı.

et mihı: El ve ayak parmaklarında olan nasır.

et pazarı: Arife günü.

etdemiri: Derinin içini temizlemekte kullanılan rende.

etdirseği: Gözde çıkan arpacık.

etek pıçağı: Ustura.

etekaltı: Gerdekten sonra güveyin kayınpederine götürdüğü armağan.

eten tavi: Arpa, buğday vb. şeylerin son ekilme zamanı.
etirengi: Ten rengi.
ev çıkımı: Yaz başı.
ev içi: Mutfak.
ev issi: Evin reisi, baba.
ev şenliği: Bir kimsenin karısı, eşi.
evardı: Kiler.
evdireği: Evini iyi çekip çeviren, idaresini bilen kadın.
evellik otu: Yabanî pancar.
evkuşu: Güvercin.
evkutluğu: El öpmeden sonra kız tarafının oğlan evine gitmesi.
evran çekiği: Bir hat üzerine yer yer çökmüş arazi.
evsabi: Koca.
évüstü: Dam.
ezibaşı: Köşebaşı.
ezimevi: Susam yağı ve tahin çıkarıcı fabrika.
fare kuyruğu: Küçük, ucu sivri, ince dişli testere.
fatma kadın kuşağı: Gökkuşağı.
fehre çamırı: Tuğla, kiremit, testi gibi şeyler yapmaya yarayan kırmızı ya da kurşunî renkli kil.
felek demiri: Kaldıraç.
fiçir kemiği: Diz kapağındaki iki kemiği birleştiren kıkırdak.
firek bağı: Kravat.
firenk gülü: Krizantem çiçeği.
firenk patlıcanı: Domates.
firenk pekmezi: Salça.
firfil ağacı: Kavak.
frenk elması: Domates.
gadak mihri: Çivi.
gadın budu: Biçimi uzun olan karpuz türü.
gafa kağıdı: Nüfus cüzdanı.
galbezi: Çocuk önlüğü.

galkangazı: Kırmızı kanatları olan uzun bacaklı, eti yenebilen, pelikana benzer bir çeşit su kuşu.

gallenguş uşağı: Gezici sağlık memuru.

gan paltası: Pek ağırkanlı, tembel (kimse).

gangal diken: Yabanî enginar.

ganyaşı: Yaprakları kamış yaprağına benzeyen, sulak yerlerde biten zehirli bir ot.

gapıkızı: Hizmetçi.

garan kulpu: Bahçelerde yetişen bir ot.

garayağı: Sulak yerlerde ve ark kenarlarında yetişen bir bitki.

garçiçeği: Kasımpatı.

garga beyni: Pekmezle karıştırılmış yoğurt.

garğa burnu (I): Sivri uçlu mandal.

garğa burnu (II): Meyveleri karga gagasına benzeyen bir ot.

garhoşafı: Kar ve pekmez karıştırılarak yapılan kar helvası.

gaşşık çalımı: Akşam yemeği zamanı.

gaşşık düşmanı: Karı, eş.

gaşuh çalımı: Kahvaltı zamanı.

gavga bucağı: Yağmur yağdıran bir bulut.

gayıt damı: Kiler.

gayrantaşı: Mezar taşı yapmakta kullanılan bir çeşit taş.

gazan garası: Yüzde ya da elde çıkan sarı yaralara sürülen bir çeşit ilaç.

gazayağı (I): 1. Taze iken yenen, çay kenarlarında yetişen bir ot. 2. Yabanî pancar.

gazayağı (II): Yün çorap nakışı.

gazbağı: 1. Çocuk göğüslüğü, önlüğü. 2. Çocuk ceket. 3. Kısa, erkek gömleği.

gecegözü: Mum.

gecekuşu: Yarasa.

geceotu: Gece vakti.

gelin ertesi: Gelinin geldiğin günün ertesi günü gelini görmek için yapılan toplantı.

gelin yüzü: Gelinin geldiği günün ertesi günü gelini görmek için yapılan toplantı.

gelinalı (I): Kadınların kullandığı allık.

gelinalı (II): Lale.

gelinböceği (I): Küçük boncuk büyüklüğünde, üst kabuğu kırmızı, küçük benekli bir böcek.

gelinböceği (II): Kahve.

gelinciğeri: Gelincik çiçeği.

gelindili: Yaprağı mısır yaprağına benzeyen, kırmızı, kokusuz çiçekleri olan bir saksı çiçeği.

gelingülü: 1. Çuha çiçeği. 2. Yabanî lale, gelincik.

gelinkirpiği: Kasımpatı.

gelinönü: 1. Nişasta peltesi. 2. Taze yağa bulanmış sıcak bazlama.

gelinparmağı: 1. Havuç. 2. Kereviz. 3. Bir çeşit pancar. 4. Bir çeşit erik. 5. Beyaz, kırmızı ve sarımtırak renkte çatalı mantar. 6. Bir çeşit çiçek. 7. İri bir çeşit üzüm. 8. Dağlarda kayaların arasında yetişen, yenebilen, ucu kırmızı, yıldız şeklinde olan bir çeşit bitki.

gelinsaçı: Baharda kırlarda açan, çiçeklerinin ucu mor dipleri beyaz bir çeşit çiçek.

gelyanağı (I): Kızarmış ekmek.

gelyanağı (II): Portakal renginde, yenen bir çeşit mantar.

gelyanası (I): Düğünün ertesi günü yapılan eğlence.

gelyanası (II): Gelinin yüzüne örtülen örtü, duvak.

gelyemişi: 1. Sarı papatya. 2. Ayva ağacına benzeyen, çiçekleri mor renkli, fasulyeye benzer, meyve veren bir çeşit ağaç.

gen salısı: Tarlaların dinlenmek için boş bırakıldığı yıl.

gerdan güzeli: Beşibiryerde denen altın.

gereği ertesi: Pazartesi.

geyik göbeği: Dağlarda biten boz renkli, ortası mor bir çeşit çiçek.

geyik kanı: Pembe renkli boya.

geyiksırtı: Geyik tüyü renginde, yenebilen bir çeşit mantar.

gezek gidimi: Kuşluk vakti.

gireertesi: Pazartesi.

gışburnu: Yabaî gül.

gicimik ayı: Mart.

gireğiertesi: Gerdek gününe rastlayan Pazartesi.

goç ayı: Kasım.

goklankızı: Salyangoz.

göbek anası: Ebe.

göce aşı: Bulgur pilavı.

göce taşı: El değirmeni.

gökikizliği: Esince karları eriten ve havayı ısıtan yel.

gökkuşağı: Ebe kuşağı, alkım.

göksüğü: Güvercinden küçük, siyah renkli, başında güzel sorgucu olan bir çeşit kuş.

gökyolu: Samanyolu.

gölezeriği: Küçük, kara renkli bir çeşit tatlı erik.

gölsar gidimi: Pazar günü.

gölsar pazarı: Pazartesi.

gömeçeriği: Sonbaharda olgunlaşan büyükçe bir çeşit erik.

gömeçyeli: Doğudan esen rüzgâr.

gömlek eşi: 1. Pantolon. 2. Don. 3. Dizlik.

gönüldolabı: Bir çeşit çiçek.

götlek ormanı: Böğürtlen.

gövez reñgi: Sarımtırak, kirli kahverengi.

göz eksiği: Hastalıktan iç tutmayan buğday başağı.

göz yumması: Saklambaç oyunu.

gözdeliği: 1. Mutfak ve odalarda göz hizasına gelecek yerde açılan oyuklar. 2. Eski evlerin sokak kapılarında özel olarak açılmış küçük, gizli delik.

gurtgulağı: Kulak biçiminde meyveleri olan bitki.

gurtmuncuğu: Salyangoz.

gübür kabı: 1. Çöp kabı. 2. Faraş.

güç kurusu: Üzüntü, tasa.

güdü yeri (I): Otlak.

güdü yeri (II): Hafıza, bellek.

gülayı: Mayıs.

güldamlası: İtır.

güldürtü gölü: Çağlayan.

gülgülü (I): 1. Kan kırmızısı. 2. Pembe. 3. Pembe üzüm.

gülgülü (II): Gelincik.
gülgülü (III): Ağaçtan yapılmış kap.
gülgülü (IV): Bol, bereketli.
gülgülü (V): Müzikte bir makam.
gülkayası: Kaya balığından biraz büyük balık.
gülkuşu: Bülbül.
gülyacı: İtır çiçeği.
gümüştbalığı: Hamsi balığı.
gün dikimi: Öğle vakti.
gün eksigi: İkindiden sonraki zaman.
günaşığı: Ayçiçeği.
güneş yılanı: Kertenkele.
güngöbeği: Güneş.
güve otu: Naftalin.
güveğibaşı: Düğün günü güveyin yakın akrabalarından birinin verdiği akşam yemeği.
güzbeyi: Sonbahar.
güzelavratotu: Atropa belladonna.
güzgülü: Kış mevsimine kadar dayanan, geç olgunlaşan bir cins üzüm.
hacı ayı: Eylül.
hacıkuşu: 1. Baykuş. 2. Kırlangıç.
hadahıldızı: Çobanyıldızı.
halısaçağı: Etrafi saçlı mantar.
haloğlu: Teyze oğlu.
hamsıkuşu (I): Hamsi, mısır unu ve sebze karıştırılarak yapılan bir çeşit ekmek.
hamsıkuşu (II): Martı.
hamuraşı: Makarna.
hamuryacı: Zeytinden çıkarılan yağ.
hanbağı: Köy evlerinde ot koymaya yarayan ikinci kat.
hanımağzı: Aslanağzı çiçeği.
hanmiğnesi: Çengelli iğne.
hanımkirpiği: Kasımpatı.

hanımteni: Açık pembe.

hanımyaması: Dulavrat otu.

hanönü: Çarşı.

hapisdanı: Cezaevi.

harman horozu: Çavuşkuşu.

harman tahtası: Döven.

hasanbalığı: Kertenkele.

hasandağı: Bir çeşit çiftetelli oyunu.

hasret çiçeği: Dam koruğu bitkisi.

hatındöşeği: Koza tarlasında yetişen, küçük beyaz çiçekli bir bitki.

hatunmemesi: Uzun, beyaz bir çeşit üzüm.

hava kuşu: Uçurtma.

hava otu: Vücudun fazla ateşini almaya yarayan sabun köpüğü biçiminde bir çeşit bitki, sabun çiçeği.

havıt otu: Sazlık ve bataklıklarda yetişen semer ve hasır yapılan ot.

haz açacağı (I): Suyun sızması için yayık ve fiçılara geçirilen başlıklara yuva yapmakta kullanılan araç, testere.

haz açacağı (II): İştah açacak biber, sarımsak, baharat vb. baharatlar.

helep şalgamı: Yer elması.

helvacı kuşu: Çulluk.

herle aş: Yağda kavrulmuş un çorbası, bulamaç.

heybe güzeli: Havuç.

hocalar yemişi: Taşlık yerde yetişen, kırmızı, kiraza benzer meyveleri olan bir çeşit küçük ağaç.

hod kemiği: Omurga.

horazönü: Geceyarısı ile imsak arasındaki zaman.

horoz ötümü: Sabaha karşı horozların ötmeye başladığı zaman.

horozabla: Yeşil kertenkele.

horozbudağı: Siyah renkli, kalın kabuklu, büyük çekirdekli bir çeşit üzüm.

horozgözü: Baharda açan bir çeşit sarı çiçek.

horozkursağı: Bir çeşit ot.

horozyüreği: Sivri ve uzun bir çeşit üzüm.

hurmakayası: Bir çeşit kayabalığı.

ıldız kökü: Yer elması.

ırız içeri: Kiler.

ıotu: 1. Biber. 2. Havuç.

ışık torbası: Fener.

ışılböceği: Ateşböceği.

iç boğazı: Dingil yatağının iç kısımlarındaki delikler.

içağrısı (I): Dizanteri ya da kolera hastalığı.

içağrısı (II): Kin, düşmanlık.

içatması: İnce bulgur, soğan, zeytinyağı ve ekşi katılarak yapılan bir çeşit salata.

il iyisi: Başkalarına sürekli iyilikte bulunup kendi çoluğunu çocuğunu gereğince düşünmeyen kimse.

ilansarımsağı: Damarlı ve ince yaprakları olan pis kokulu bir ot.

ilkindiotu: İkinci vakti.

imamevi: Kadınlara özgü cezaevi.

incidibi: Sedef.

incik kapağı: Diz kapağı.

incilkurdu: Sırtlan.

inek memesi: İri taneli, siyah bir çeşit üzüm.

inekbiciği (I): İneklerin göğsünde olan küçük böcek.

inekbiciği (II): İnek memesi şeklinde etli yaprakları olan bir ot.

ipağacı: Dokuma tezgâhı.

ir ekmeği: Sahur yemeği.

irteyıldızı: Çoban yıldızı.

İstanbul üzümü: Böğürtlen.

iş donu: Şalvar.

işbağı: Tüzük.

işehli: Becerikli, çalışkan (kimse).

itağı: Un elerken dökülmemesi için yere serilen bez ya da şaplanmış deriden yapılan örtü.

itağrısı: Köpek, at gibi hayvanlarda görülen öldürücü bir çeşit hastalık.

itayağı: Suyun akış yönünü değiştirmeye yarayan tahta set.

itbalığı: Durgun sularda yaşayan, çok ayaklı, küçük bir çeşit su böceği.

itburnu: Yabanî gül ve meyvesi.

itdirseği: Göz kapağında çıkan sivilce, arpacık.

iteriği: Yabanî erik.

ithıyarı: Kırılarda biten, meyves badem çağlası büyüklüğünde olan, dokununca yarılan bir çeşit bitki.

itinciri (I): Yabanî incir.

itinciri (II): Cimri.

itnanesi: Yabanî nane.

itüzümü: 1. Böğürtlen. 2. Çekirdeği çok ve iri, suyu az bir çeşit üzüm. 3. Şırası bol bir çeşit üzüm. 4. Ahududu. 5. Bahçe kenarlarında biten tırtıllı, baharat şeklinde meyve veren bitki.

ivil kurdu: Kuşku, kaygı.

ivyeri: Bir sorunun, bir olayın düğüm noktası.

izmiririsi: Tavşan avlamaya yarayan iri saçma.

izüstü: Hemen, ara vermeden.

kabakarmudu: Bir çeşit armut.

kabarcıkotu: Yele karşı kullanılan zehirli bir ot.

kabeyolu: Samanyolu.

kadıgağacı: Kayığın ortasındaki seren direğini tutan araç.

kadıbaşı: Lâle.

kadıngöbeği: 1. Kızılçık büyüklüğünde, içi kılçıklı bir meyve; yabangülü meyvesi.
2. Bir cins mantar.

kadınığnesi: Karaiğne de denen bir böcek.

kadınparmağı: 1. Beyaz ya da siyah, uzun, ince kabuklu bir çeşit üzüm. 2. İnce, uzun, sulu, yumuşak bir cins armut. 3. Üç kulaklı ekşimsi bir ot.

kadıoğlu: Bir halk oyunu.

kafa kağıdı: Nüfus cüzdanı.

kafadişi: Azı dişi.

kafesardı: Kış için meyve saklamaya yarayan yer.

kafesotu: Yalancı havacıva otu, onosma borraginaceae.

kağıtarası: İnce, yazlık başörtüsü.

kağıtbalığı: Bir cins balık.

kağıtkuşu: Uçurtma.

kağıtörneği: Bir cins kilim.

kağıtozu: Balın bol olduğu mevsim.

kalyağı: Dondurulmuş haşhaş yağı ile içyağ karışımı.

kanağacı: Zakkum.

kandamlası: Bir cins çiçek, edonis.

kandilçiçeği: Kına çiçeği.

kandilotu: Ballıbabagillerden bir bitki, balo ta acetabulosa labiatae.

kangaldikeni: Devedikeni bitkisi.

kantartopu: Küçük, tatlı kavun.

kantorbası: Kırmızı turp.

kanyaşı: Sulak yerlerde biten ayrık cinsinden zehirli bir ot.

kanyeli: İki üç gün süren şiddetli yel, kasırga.

kapı küpesi: Asma kilit.

kapıaltı: Polis ve jandarma karakolu.

kapıbağı: Gelin, oğlan evine giderken kız tarafından birinin erkek tarafından aldığı bahşiş.

kapıkızı: Besleme, hizmetçi kız.

kaplan postu: Koyu turuncu, üzerinde siyah benekleri olan bir çeşit susam çiçeği.

kaplankozacağı: Salyangoz, sümüklü böcek.

kapu damağı: Kapının açılıp kapanmasını sağlayan ağaç mandal.

karamoru: Bir çeşit armut.

karanlıkkuşu: Yarasa.

kardöşeğı: 1. Çiğ. 2. Kar yağmadan evvel yağan sulu kar taneleri.

kargabardağı: Tarlalarda biten, pis kokulu, üzerinde meyveleri olan bir yaban otu.

kargabeyni: Pekmezle yoğurt karıştırılarak yapılan yiyecek.

kargaburnu: Kapı mandalı.

kargadüveleğı: Ebucehil karpuzu, acı hıyar.

kargasabunu: Su kenarlarında çıkan, iri yaprakları su ile ele sürülünce köpüren bir ot.

kargasoğanı: Tükürük otu.

kargatuzu: Demircilerin kaynak yapmakta kullandıkları beyaz mermere benzer bir maden.

kargayeli: Batıdan esen yel.

karıncaayağı: İnce kıyılmış tütün.

karıncabaşı: Kumlu toprak.

karıngeñişiği: Hoşgörü.

karımtası: Pastırmacılıkta hayvanın göbek etlerine verilen ad.

karkuşu: İspinoz.

karpeliti: Kızıl meşe.

kartopu (I): Patates.

kartopu (II): Kasımpatı çiçeği.

kartopu (III): Atın alnındaki yuvarlak beyazlık.

kaşęrisi: Dargınlık, küskünlük.

kaşık düşmanı: Eş, kadın.

kaşıkşapı (I): Bir cins çizgili ipek kumaş.

kaşıkşapı (II): Bir çeşit sulu köfte.

kaşkarası: Alacakaranlık.

katıkdanı: Kiler.

katırkulağı: Yapraklarından dolma yapılan bir bitki.

katırkuyruğı: 1. Erguvan. 2. İpek böceğinin üzerinde kozasını sardığı bir bitki.

katırtırnağı: 1. İri yapraklı bir ot. 2. Çiğdem.

kavakteli: Bir çeşit iplik yumağı.

kavakyaprağı: Bir çeşit beyaz üzüm.

kaya kuruğı: Ekşi, kara üzüm gibi meyveleri olan, kayalık yerlerde biten bir yaban bitkisi.

kayakirpisi: Deniz kestanesinin fosili.

kayataşı: Kaydırak oyunu.

kayaüzümü: Kırlarda biten, meyvesi dövülerek yaralara sarılan bir çeşit bitki.

kayındili: Bir çeşit kaktüs.

kayıtozu: Kanı durdurmak için yaranın üzerine dökülen toz.

kayıtdanı: Kiler, yiyeceklerin saklandığı yer.

kaymak ağacı: Çok süt veren manda, inek.

kaynana dili (I): 1. Kaktüs. 2. Sebze gibi yenen kırmızı renkli bir ot.

kaynana dili (II): Bir iğne oyası örneği.

kaz tavuğu: Hindi.

kazanağzı: Su çevrisi, kuyu.

kazankabı: Kıldan dokunan büyük heybe.

kazankarası: İlkbaharda kırlarda biten, yemeği yapılan bir bitki.

kazankocası: Kaynayan çamaşırı karıştırmaya yarayan sopa.

kazankulpu: Gökkuşığı.

kazayağı: Su kıyılarında biten ve yenilen bir çeşit ot.

kazbağı: Çocuk önlüğü.

kazgöğsü: Parça parça, beyaz bulutlar.

kazkaz demiri: Matkap, delgi.

keçi biciği: Yeşilken pişirilip yenen bir çeşit ot.

keçi emceği: Siyah renkli bir çeşit incir.

keçimemesi (I): 1. Sert kabuklu, iri taneli, beyaz ya da kırmızımsı olan bir çeşit üzüm. 2. Şırası çok olan, şarap ve pekmez için elverişli siyah bir cins üzüm.

keçimemesi (II): Kökü bol nişastalı bir çeşit bitki.

keçisakalı: Kuzukulağı bitkisi.

keçitırnağı: Sarı burçak.

kedibiciği (I): Koltuk altında çıkan bir çeşit çıban.

kedibiciği (II): Havuç.

kedidirseği: Göz kapaklarında çıkan bir sivilce, arpacık.

kedidudu: Böğürtlen.

kedigözü: Yoncaya benzer, güzel kokulu çiçekleri olan bir çeşit yaban otu.

kedikarı: Martta yağın kar.

kedikınası: Dövülüp ezilince kına gibi boyalı suyu çıkan bir cins at.

kedikulağı: 60-70 cm. uzunluğunda, yaprağı el büyüklüğünde bir ot.

kefelâlesi: Utanmaz, arsız (kimse).

keleyağı (I): İpek başörtüsü.

keleyağı (II): Tereyağı.

kelkız çiçeği: Papatya.

kemeraltı: İki kişi tarafından oynanan halk oyunu.

keneağacı: Sütleğengillerden hintyağı çıkarılan bitki.

kenebörülcesi: Bir çeşit fasulye.

keşirotu: Havuç.

ketengömleği: İnce kabuklu, tatlı bir çeşit incir.

ketentaşı: Amyant.

kıdır kemiği: Kalça kemiği.

kıl durgunu: Göğüste şişmeyle beliren hastalık.

kılbaşı: 1. İnsanlarda parmak üzerinde çıkan, yumruk büyüklüğünde bir çeşit çıban
2. Koyun ve keçinin ayaklarında çıkan bir çeşit çıban.

kılevi: Göbeğin alt kısmı, mahrem yer.

kılıç otu: 1. Yaraları iyileştirmekte kullanılan, söğüt yaprağı gibi yaprakları ve sarı çiçekleri olan bir ot. 2. Yaprakları kamışa benzeyen, kenarları keskin ve kısa bir ot.
3. Arapsaçı otu.

kılırotu: Çiçeklerindeki tohum sapları kürdan yerine kullanılan, bazı yerlerde “kuş yuvası” denen bir ot.

kılkurdu: Soğuktan, nemden davarların ciğerlerinde, nefes borularında olan ince, uzun bir kurt.

kımılkurdu: Durmadan kımıldayan, hareketli.

kır serdarı (I): Yaşlı ağaç.

kır serdarı (II): Serseri, işsiz güçsüz, başıboş dolaşan kimse.

kırandibi: Tepenin en aşağı bölgesi, eteği.

kırçan ayı (I): Nisan.

kırçan ayı (II): 28 Mayıs’tan 28 Haziran’a kadar olan süre.

kırık dölü: Evlilik dışı ilişkiden doğan çocuk.

kırkgöz otu: Süt kaymağını kalın tutturmak için kabın altında yakılan ve göz değmiş hayvanlara yakılarak tütsü yapılan bir çeşit ot.

kış karası: İlkbaharda yaprak çıkarmayan, kışık soğuk vurmuş asma.

kışdoğusu: Güneş batarken etkisinin en az olduğu yer.

kışgözü: Sonbahar ve kış aylarında bahçelerde kendiliğinden yetişen ve kavrulmuş yaprakları yenen bir ot.

kıt ekmeği: Ölü çıkan eve komşuların gönderdiği yemek.

kız evi: Gelin tarafı, kızın ailesi.

kızkuşu: Başı sorguçlu küçük bir kuş.

kilim ucu: İtir çiçeği.

kiraz ayı: Haziran.

koç boynuzu (I): Demir ya da pirinçten yapılmış, ip bağlamaya yarayan araç.

koç boynuzu (II): Kadın çorabında kullanılan bir nakış motifi.

koç katımı: 1. Koyunların döllenme mevsimi. 2. Çoğunlukla koyunların döllenme mevsiminde görülen fırtına.

koçayı: 1. Ekim. 2. Kasım.

koçbaşı (I): Kabadayı, yiğit, yürekli.

koçbaşı (II): Evin duvarlarını yağmurdan korumak için yapılan saçak.

kol oyunu: Kaydırak.

kol uşağı: Polis, inzibat memuru.

kolbağı: 1. Kadın bileziği. 2. Büyük taneli boncuklardan yapılmış kadın bileziği.

kolbezi: Kundak.

kolcanlığı: Mendil.

kolkesimi: Kesilmiş hayvan etinin boyunla kolun bir parçasını içine alan bölümü.

kolotu: Ocak ya da tandırda pişirilen una yoğurt, yumurta ve yağ karıştırılarak yapılan ekmek, bir çeşit pide.

kordeşeni: Bedende çıkan büyük kırmızı kabarcıklar.

korumyeli: 1. Karayel. 2. Kuzeydoğudan esen yel.

korzoğlu: Kara sabanda oku, boyunduruğa bağlayan parça.

kovanotu: Bir çeşi ince süpürgeotu.

koyun ayağı: İnce ince yağın yağmur, ahmak ıslatan.

koyun göbeği: Bir çeşit mantar.

koyun gözü (I): 1. Papatya. 2. Mor çiğdem.

koyun gözü (II): İri ve yassı taneli bir çeşit kara üzüm.

koyun gözü (III): Çok ayaklı sürüngen, zehirsiz bir böcek.

koyunbacağı: Sapı kısa, başakları dolgun ekin.

koyunyüzü: 24 Şubat'ta çobanların evleri dolaşıp topladıkları bahşiş.

kökbaşı: Sofa.

kökdişi: Azıdişi, öğütücü diş.

köle hamuru: 1. Ateşte pişirilen hamurun üzerinde kızgın yağ dökülerek yapılan bir çeşit yiyecek. 2. Kavrulmuş mısır ununu pekmezle karıştırarak yapılan bir çeşit tatlı.

kölesarığı: Sigara böreği.

kömürcü şıkığı: İnce saplı, ince yapraklı, ilkbaharda açan, kırmızı renkli bir çeşit kır çiçeği, bir çeşit gelincik.

kömüş ineği: Dişi manda.

köpekceviz: Tohumu baş ağrısı için koklanan bir çeşit bitki.

köpekgülü: Yaban gülü.

köpeklolosu: Gelincik.

köpekmemesi: Kimi ilaçların yapılmasında kullanılan patlıcangillerden bir bitki, it üzüm.

köpeksarımsağı: Çiğ olarak yenen, sarımsağa benzer bir çeşir yaban otu, yaban sarımsağı.

köpeksoğanı: Dağlarda yetişen rengi hafif yeşil yaban soğanı.

köpeküzümü: Yaprakları söğüt yaprağı biçiminde, meyveleri siyah ya da kırmızı olan bir çeşit ot.

körbağı: Atların ayaklarında görülen ve hayvanın yürümesine engel olan bir çeşit hastalık.

köroğlu: Yufka ekmek pişirilen sacların altına konulan üç ayaklı demir, sac ayak.

kösağacı: Ateş karıştırmaya yarayan bir ucu yanmış odun, tahta.

köy kuşu: Serçe.

köyağı: Yuvarlak, taneleri birbirinin üstüne sıkışmış, sulu ve tatlı bir çeşit pekmezlik üzüm.

köyiçi: Evin toprak temeli.

köylü pembesi: Açık vişne rengi.

köz tavası: Ateş küreği.

közkavranı: Mangal.

kulak aşu: Sarımsaklı yoğurt dökülerek yenen bir hamur yemeği, mantı.

kulak çalgısı: Gramafon.

kule eşeği: Tandırda hava deliğine kapatılarak hava girmesini önleyen çamur.

kumarmudu: Sarı renkli bir yaz armudu.

kumru tüyü: Kurşunî renk.

kurbağa gözü: Küçük, beyaz taneli bir çeşit üzüm.

kurbağa pisliği: Su teresi.

kurtağzı (I): 1. Boyunduruğun oka takılan yerine konulan ağaç parçası. 2. Kırılan dingilin yerine çakılan iç içe geçirilmiş, U biçiminde demir.

kurtağzı (II): Çatılara konulan iki ağacın birbirine bağlantı biçimi.

kurtağzı (III): Kayıkta ve gemide zincir gediği.

kurtağzı (IV): Damada bir oyun.

kurtağzı (V): Dama açılan pencerenin tahta kapağı.

kurtağzı (VI): Bir çeşit dalyan.

kurtağzı (VII): Sactan boru yapmakta kullanılan bir araç.

kurtağzı (VIII): Kaybolan hayvanı kurt yememesi inancıyla okunmuş, ucu düğümlü mendil; yazma.

kurtbağrı: İri, yuvarlak çakıl taşı.

kurtkulağı: Geniş yapraklı, kalın köklü, yenen bir bitki.

kurtyelmesi: Seğirtme, hızlı yürüyüş.

kuş ağzı: Aslan ağzı çiçeği.

kuşayağı: Böreğe konan bir çeşit ot.

kuşçırılığı: Yenilir bir cins mantar.

kuşdili: Karaağaç ağacının meyvesi, rosmarinus, labiatae.

kuşekmeği (I): 1. Ebegümece. 2. Bir ilkbahar bitkisi, madımak.

kuşekmeği (II): Bodur bir çeşit ağacın kırmızı, küçük meyvesi.

kuşfesleği: Yaban bezelyesi.

kuşgözü (I): İlkbaharda çıkan yemeği yapılan bir ot.

kuşgözü (II): 1. Potin ya da ayakkabı bağı takılan zimba, küçük delik. 2. Büyük delikli kalbur.

kuşgözü (III): Kuş üzümü.

kuşkuşotu: Yenilir bir çeşit yaban bitkisi.

kuşkuyruğu (I): 1. Büyük çıban. 2. Difteri.

kuşkuyruğu (II): Ceviz ve hamurla kuş kuyruğu biçiminde yapılan bir çeşit tatlı.

kuşkuyruğu (III): Bir çeşit çatı.

kuşnarı: Çekirdeksiz tatlı nar.

kuşotu: Buğdaygillerden küçük taneli bir bitki, kuş yemi.

kuştokası: Çok kez kuşların yuva yaptığı dama yakın küçük pencere.

kuşübüğü: Aslanağzı çiçeği.

kut kemiği: Kalça.

kutu kapağı: Tahıl ölçmede kullanılan bir ölçek.

kuyruk doğumu: Yaz sonu.

kuyrukölüsü: Akrep.

kuyuçeliği: Bir çeşit çelik çomak oyunu.

kuzuböpreği: Sert taneli, siyah yuvarlak bir çeşit üzüm.

kuzudili: Bir cins bitki.

kuzudişi (I): Yüz yaşını geçen insanlarda çıkan diş.

kuzudişi (II): Dolu. (sıfat)

kuzugöbeği: Bir cins mantar.

külçiçeği: Mangak kömürü yanıp kor olduktan sonra üzerinde oluşan ince, beyaz kül.

külkedisi: Vücudun ağrıyan, acıyan, şişen kısmına sarmak için küle sokulmuş bez.

kür kuşu: Serçe.

kürt bulguru: Yuvarlak, sert kar tanesi, bulgurcuk.

kürtküpesi: Bir çeşit kilim.

lambaaltı: Yapının altından geçen yol.

levarike penbesi: Mor.

leylekayağı: Kuruyunca incecik sapları kendi üzerinde kıvrılan saat çiçeği bitkisi.

leylekburnu: Uzun yapraklarının uçları kuruduktan sonra kıvrılarak leylek gagasına benzeyen yabanıl bir ot.

limonçiçeği: Akasma.

limonnesi: Melisa officinalis, oğulotu.

lörotu: Su kıyılarında biten, güzel görünüşlü bir çeşit ot.

macarördeği: Kazdan küçük, beyaz renkli, eti sevilen bir çeşit ördek.

madadili: Bir çeşit kaktüs, kaynanadili.

mahrabaşı: Mor renkli bir çeşit üzüm.

malbekçisi: 1. Sincap. 2. Gelincik.

malhamı: şubatta ekilen buğday.

mambalotu: Tarlalarda biten ve yakacak yerine kullanılan bir ot.

manda öküzü: Çifte ya da arabaya koşulan erkek manda.

mandaeriği: İri, mor renkli, içi sarı, güzel kokulu ve yumuşak bir çeşit erik.

maralotu: Kayalıklarda, dere kıyılarında biten, yenen bir çeşit ot.

maran takımı: Çay bardakları, süzgeç, çay tepsisi koymaya yarayan içi kadife kaplı kutu.

marhabası: Gevrek, siyah üzüm.

mart tohlusu: Nezleden burnu akan (kimse).

martcevizi: Boysuz, küçük yapılı adam.

maşnaaltı: Makineyle kreması alınmış süt.

mavukkuşu: Baykuş.

mavzeryağı: Vazelin.

mayaçiçeği: Peynir mayası yapılan çiçek.

mayısçiçeği: Çayırlarda biten, sarı çiçekli, yaraların iyileştirilmesi için yakı gibi kullanılan bir bitki.

mayısdikeni: Kırlarda kendiliğinden biten, gülgillerden çiçeğinin tomurcukları tepih tanesine benzeyen, gövdesinin içi yumuşak öz ile dolu bir bitki.

mayısyedisi: Rumî Mayıs ayının yedinci günü çıkan fırtına.

mecidiye kağıdı: Nüfus cüzdanı.

mekkeyolu: Samanyolu.

melizgötü: Üzüm çubuklarındaki tomurcuklar.

memegüzeli: Parmak gibi uzun, içi boş, ağzı kapalı, gümüşten yapılmış zincirle boyna takılan bir çeşit süs eşyası.

menendiarmudu: Yazın yetişen yeşil renkli olgunlaştıkça sararan bir çeşit armut.

mengülkurdu: Bağların köklerini kesen bir çeşit kurt.

mercanüzümü: Tanesi ve çekirdeği küçük, beyaz üzüm.

mercimekçömleği: Karnı dar, uzun bir çeşit Avanos çömleği.

mercimekgöbeği: Dışbükey.

mercimektaş: İçinde nümülit fosilleri çok olan taş.

meryemanakuşağı: Gökkuşağı.

mesirotu: Anason.

meşebeyi: Orman bekçisi.

meşeçiçeği: Kasımpatı.

metelikkağıdı: Nüfus cüzdanı.

mevdavulu: Dümbelek.

mıhtepesi: Bir çeşit mantar.

mınikotu: Baharda yetişen pancara benzer, pişirilip yenen bir çeşit ot.

mısırbasması: İçi cevizli, mısır unundan yapılan bir çeşit çörek.

miskiçelması: Küçük, tatlı, güzel kokulu, sarı bir çeşit elma.

miskiüzümü: Beyaz kokulu, salkımı uzun ve seyrek taneli üzüm.

mişkarmudu: Yazın yetişen, sarı renkli küçük bir çeşit armut.

mitbaşı: Çocuk oyununda elebaşı.

momurganböceği: Tespihböceği.

mumsekisi: Eski evlerin iki bölüm olan odalarının arka yanı.

muratkuşu: Baykuş.

mustafakuşu: Çalıkuşu.

muştabalığı: Sazan.

mutüzümü: Çekirdeği kolay ezilen siyah ve gevrek bir çeşit üzüm.

nanedalı: Lahana.

nararmudu: İri, kırmızı ve sarı renkli armut.

nargülü: Nar ağacına benzeyen bir ağacın gül gibi olan çiçeği.

nazikelması: Yazın yetişen kırmızı renkli bir çeşit elma.

ninemelması: Temmuzda olgunlaşan, yuvarlak ve kepekli bir çeşit elma.

norzeriği: Sarı ve acı bir çeşit erik.

ocakaşı: Keşkek.

ocakbaşı: Mutfak.

ocakdeliği: Ocağın içinde kibrit, çıra vb. şeyleri koymak için yapılan raf.

ocakkaşı: 1. Ocak tabanından 30 cm. kadar yükselen, üstüne kazan, tencere oturtmaya yarayan taş duvar. 2. Ocak kemerinin üstündeki tahta raf. 3. Tandırın tavanla birleşen yeri.

ocakkocası: Kışın ocağın arkasına konan küçük kütük.

ocekeşegi: 1. Ocakta odunları dayayarak çatmaya yarayan üç ayaklı ve ön tarafı başlıklı demir araç, sacayağı. 2. Yanan çirayı, idare lambasının üzerine koymaya yarayan demir araç.

odaşenliği: Düğün gecesi yapılan eğlenti.

odunkoru: 1. Büyük odunluk. 2. Dizilmiş oun yığını. 3. Ormanlık.

oğlakgelini: Kuşluk, öğleye doğru.

oğlakkarası: Karaüzüm.

oğlamanotlağı: Vaktinden evvel doğuran davarın yavrusu.

oğlanaşı: Bir çeşit zank.

oğlanboncuğu: Bayılmaya neden olan bir çocuk hastalığı.

oğlanelması: Yaban gülünün fındık büyüklüğündeki kırmızı renkli meyvesi.

oğlanevi: Evlenecek erkeğin ailesi.

oğlankolu (I): Yolların köşeli yerleri, dönemeç.

oğlankolu (II): Kol böreği.

oğlanotu: Ağız ve karın ağrılarını geçirmek için kullanılan bir çeşit yabancı ot.

oğlanyatağı: Döl yatağı.

oğlbalı (I): Erkek çocuktan olan torun.

oğlbalı (II): Çok güzel, eksiksiz.

oğul balı: 1. Baharda çıkan arı yavrularının yaptığı beyaz ve iyi bal. 2. Çok tatlı (yemişler için).

ohyataşı: Bir çeşit killi ve kireçli taş.

omaçaşı: Ovularak elde edilen arpa büyüklüğündeki hamur parçalarından yapılan kimi zaman sarımsaklı yoğurt eklenerek yenen bir çeşit çorba.

orakayı: 1. Temmuz. 2. Ağustos. 3. Haziran.

orakeriği: Mürdüm.

ormangüzeli: Kökü lahana köküne benzeyen, özsuyu yakıcı bir ot.

ortalık ağrısı: Bulaşıcı hastalık.

ot aşı: 1. Ispanak. 2. Madımalak yemeği.

ot eriği: Çok erken olgunlaşan tatlı bir çeşit erik.

ot taşı: 1. Fırınlarda, tandırlarda kullanılan ateşe dayanıklı, göz göz delikli, siyah renkli bazalt taşı. 2. Yosunlu, gevşek taş.

otayı: Temmuz.

otkökü: Pancar.

otlakbalığı: Ekim-Kasım ayları dışındaki aylarda avlanan torik, palamut balıkları.

oturakhavası: 1. Uzunhava denen türkü. 2. Halka olup oturarak söylenen türkü.

oturakyeri: Makat, kış.

otyagmuru: Güneşli havada yağan iri taneli yağmur.

ovayeli: Kuzeyden esen yel.

ögrekotu: Ağılı ot.

ökçe demiri: Ayakkabı çekeceği.

öksüzdoyurançığdemi: Afyon bitkisi.

öksüzlersofrası: Halka biçiminde dizilmiş yıldızlar kümesi.

öküzbaklası: Kara bakla.

öküzdili: Sacta pişirilen oval bir çeşit ekmek.

öküzemeği: Ekmek.

öküzgöbeği: Kırlarda, dağlarda kendiliğinden biten bir çalı ve kırmızı renkli küçük yuvarlak meyvesi.

öküzgözü (I): Yirmi beş kuruşluk gümüş para.

öküzgözü (II): 1. Bir çeşit erik. 2. Siyah ve iri taneli bir çeşit üzüm.

öküzkütüğü: Yaprakları boz renkli ve kozalarının içi boş olan, yalnız odunundan yararlanılan bir ağaç.

öküztüyü: İnce ince yağın yağmur.

öküzuyumu: Gece yarısı.

ölmezoğlu: Çok dayanıklı.

ölüsoğanı: Mezarlara dikilen mor çiçekli bir zambak.

ömekemiği: Kuyruk sokumu.

önbezi: 1. Kadın önlüğü. 2. Peştamal.

önlük bağı: Uçkur.

ören kuşu: Baykuş.

örtmealtı: Üstü örtülü yer.

örübaşı: Yün eğirme aracında yünün sarıldığı yer.

özağrısı: İshal, sürgün.

pahalyolu: Tarlanın ortasındaki kumlu ve çorak yer.

palamutgünü: Pazartesi.

pamukçatması: Dört çocuğun birbirlerinin üstlerine binerek oynadıkları bir çeşit oyun.

pamukotu: Ormanlarda yetişen, yaz kış yapraklarını dökmeyen, yabangülüne benzer, çiçekleri güzel kokulu bir çeşit küçük ağaç.

papasotu: Bit öldürmek için kullanılan ot.

papazati: Halkın uğursuz saydığı dört ayağı sekili at.

papaztavuğu: Uzun gagalı bir çeşit av kuşu.

parmakbebeği: El ve ayak parmaklarında, tırnağın altına ve ucuna gelen şişkince yer.

parmakkurusu: 1. Budanıp da sürmeyen üzüm çubuğu. 2. Ağaçların uçlarındaki kurumuş ince dallar.

parmaknişanı: Atın sağrısında ya da boynunda baş parmak girecek büyüklükteki çukur.

paşapilavı: Soğanla pişirilmiş yumurta yemeği.

paşasakalı: Midesi bozulan çocukların karnının üstüne konmak için yapılmış lapa.

paşatopu: Pirinç, un ve kıymadan fındık büyüklüğünde yapılıp pişirilen salçalı köfte.

pat ağacı (I): Üstünde odun kırılan kütük.

pat ağacı (II): Saklambaç oyununda sobe yapılan yer.

patıshyanağı: Itır çiçeği.

patköftesi: Et ve bulgurla yapılan sarma.

patlak aşısı: Ağaç köklerinden çıkan sürgünlere aşı yapılarak yetiştirilen meyve ağacı.

patlakçiçeği: Noel ağacı.

patpat otu: Küçük yuvarlak meyveli, lâleye benzer ak çiçek açan, uzun yapraklı, zehirli bir çeşit bitki.

paydemiri: 1. Deriyi kazımak için kullanılan bir araç. 2. Ham derinin içinin talaşını alan araç.

pazar harcı: Nişanlanan kıza götürülen armağan.

pazıbaşı: Pancar yaprağı.

pekmezkefi: Kula ile doru arasında bir at donu.

peygamber öküzü: Vurdumduymaz, ahmak.

peygamber pazarlığı: Ölçücüz tartısız yapılan pazarlık.

peygamberarпасı: Kılçıksız ve kabuksuz, buğdaya benzer bir çeşit arpa.

peygamberbuğdayı: Yabanıl buğday.

peygamberhayvanı: Husyesiz doğan hayvan.

peygamberkuaşğı: Gökkuşığı.

peygamberüzümü: Bağcılarca beğenilen iri taneli bir çeşit üzüm.

peynirçiçeğı: Küçük, beyaz çiçek açan bir kır çiçeğı.

pıtpıt aşı: İnce bulgurdan yapılan lapa.

pirebalı: Arıların kovanlarının deliklerini ve ağzını sıvamak için yaptıkları siyaha yakın renkte yeşil balmumu.

pireotu: 1. Lavanta çiçeğı. 2. Lavanta çiçeğine benzer güzel kokulu bir ot.

pisibalı: Tutkal.

pişikırnağı: Kedi ayağına benzer bir çeşit ot.

pokçaotu: İplik gibi olan, kökü soğuk algınlığına yakalanan hayvanın kulağına geçirilerek hayvanı iyileştireceğı sanılan ot.

poruklukçalısı: Dikenli bir çeşit ot.

potut otu: Yapraklarından kara boya elde edilen bir çeşit ot.

poyotu: Tohumları kırmızı bibere benzeyen ve karabiberle karıştırılarak pastırma çemeninde kullanılan bitki.

pul deliğı: İlik.

pürenbilbili: Boz renkli küçük bir kuş.

sabuncukargası: Saksagan kuşu.

sabunçiçeğı: Sabunotu, çöğenotu, saponaria officinalis, caryophyllaceae.

sacaltı: Önce sac üstünde biraz pişirilip sonra tandırda pişirilen yufka ekmeğı.

saç bağı: Saca takılan madenden süs eşyası.

saçakhamuru: Bir çeşit makarna.

saçaltın: Gelinlerin saçlarına taktıkları küçük altınlar.

saçarası: Bakır tava içine konulan yağlı hamur parçalarının üstüne sac kapanıp altında ve üstünde ateş yakılarak pişirilen ekmek.

saçbalığı: Kalkan.

saçısıcağı: Ekmek yapılırken gelen kimseye verilen bir parça ekmek.

saçketesi: Bazlama.

saçmaası: Pirinçli ıspanak yemeğı.

saçsiniri: Şah damarı.

sağım poturu: İş giysisi.

sağır ayı: Ağustos.

sahan altlığı: Sıcak kap altına konan araç.

sahan içi: Bir çeşit helva.

sahratağzı (I): Sınır başı.

sahratağzı (II): Çok yel alan yer.

sakalotu: Dereotu.

sakızotu: Büyük ve tüylü yapraklı, kökünden sakız alınan bir bitki.

sakızözü: Böğürtlen.

saksağanbeyni: Yoğurt ve pekmeze karıştırılarak yapılan yiyecek.

salağacı: Tabut.

saltahtası: Ölü taşımakta kullanılan tahta.

samanyılı: Ekin başağının az, samanın çok olduğu yıl.

sambağı: Boyunduruğun deliklerine geçirilen eğri ağaçları bağlayan ip.

sancakotu: Isırgan otu.

sancı çubuğu (I): Sancılanan hayvanın karnına iyileştirmek inancıyla vurulan çubuk.

sancı çubuğu (II): Zencefil.

sanciotu: Bir çeşit bodur çam.

sandalağacı: Yaban çileği ağacı, kocayemiş.

sandalkuşu: Sarıasma da denen bir çeşit kuş.

sandıkıçi: Kadının sandıkta bulunan özel eşyası.

sanyeli: Batıdan esen, ekinleri zamansız sarartan yel.

sapan kulağı: Sabanın çizgi açan ucu, demiri.

sapankıran otu: Bir çeşit ot.

saraybağı: Bir çeşit çatı.

saraykaşmiri: Bir çeşit ipekli kumaş.

sarıarmudu: Sarı, yağlı ve sulu, mayhoşumsu bir çeşit armut.

satma başı: Köşe başı.

satma daşı: Mezar başına dikilen taş.

savak başı: 1. Değirmende suyun oluğa girdiği yer. 2. Genel su arkı, su anayolu.

savranbaşı: Deveci.

sayatüstü: Köy evlerinin önündeki büyük balkon.

sayı mihı: Bakırcı örsü.

sazkayağı: Bir çeşit kaya balığı.

sedefotu: Bir çeşit bitki, ruta graveolene, rutaceae.

seğerberaşı: Aile toplantılarını yöneten kimse.

sekaltı: Odanın ayakkabı konan yeri, eşik.

sekialtı: Koridor.

sekli bağı: Çarık ipi.

selevir eskisi: Davranışlarında ağır, ağırkanlı.

sellebağı: Çarık bağı kalınlığında ip.

selmanağacı: Dokuma aygıtında bezlerin sarıldığı sopa.

selvekaşığı: Boyunduruğa geçirilen ağaç.

semerkaşı: Bir çeşit kilim.

serkizotu: Mor çiçekli bir çeşit ot.

sevdimayı: Evliliğin ilk ayları, balayı.

seymen başı: Gelin almaya giden delikanlıların başı.

seyyağı: Sade yağ.

sıçan dikenli: Bir çeşit dikenli bitki, cardinis, acenthoides.

sıçandişi (I): Küçük, ince kar.

sıçandişi (II): Mendil, örtü vb. eşyaların kıyılarına yapılan bir çeşit dikiş.

sıçanduzağı: Aldatılma.

sıçankuyruğu: Kaşık saplarına süs yapmak için kullanılan bir araç.

sıçanotu (I): Bir çeşit yoncaya benzer ot.

sıçanotu (II): Ağrı olarak kullanılan kimyasal bir madde.

sıçanölüsü: Kesilmeden tüm kurutulmuş armut.

sığırdönümü: Akşam.

sığırdamı: Ahır.

sığırdili (I): 1. Yemeği de yapılan bir çeşit yaban pancarı. 2. Eğreltiotu. 3. Basma ile başıbağlı tütünlerinin aşılmasından elde edilen bir çeşit tütün.

sığırdili (II): Bir çeşit şerbetli hamur tatlısı.

sığırdili (III): İnce, uzun francala.

sığırkuyruğu: 1. Boyu bir metre uzayan, sarı çiçek açan, geniş yapraklı bir çeşit bitki. 2. Ekinler arasında açan mor renkli bir çiçek.

sığırsidiği: 1. Zikzaklı, kıvrımlı. 2. Zikzaklı bir çeşit dikiş.

sığırsoğanı: Soğan gibi kokan bir çeşit yaban otu.

sığırtikeni: Sığırlarda yağ yapan bir çeşit bitki.

sığıryağı: Hafif, ince bulut.

sıkakazığı: Yıkanan giysiyi sıkmakta kullanılan üç çatalı ağaç.

sırabaşı: 1. Yemekli toplantıları başlatan ve yöneten kimse. 2. Sınıf başkanı.

sırlı ufağı: Sırçalı küçük çömlük.

sıtma ağacı: Okaliptüs ağacı.

sıtmaotu: Bileşikgillerden sarı çiçekli, acı köklü, küçük bir bitki, kantaron, erythraea. centaureum.

sıyrdımloluğu: Değirmen çarkına suyun gitmesini sağlayan tahta ya da saçtan oluk.

sıyrmadikeni: Devedikeni.

siğer kemiği: Omurga.

siğilotu: Kalınca yaprakları çıban ve yarayı işletip iyileştirmekte kullanılan, labadaya benzer bir çeşit ot.

silindirçiçeği: Hatmi çiçeği.

simitaşı: İnce bulgurla yapılan yemek.

sinekçadırı: Cibinlik.

sinekanadı: Elle ufalanmış irice tütün.

sinialtı: Sini altına konan kürsü.

siniekmeği: Börek.

sinişi: Şeker.

sirkenkülü: Açık havada yağmur taşımayan ak bulutlar.

sivriburan balığı: Bir çeşit kefal balığı.

soğan ufağı: Arpacık soğanı.

soğanerkeği: Soğanın ortasında çıkan ve tohumu taşıyan sap.

sokueli: Dibekte, havanda dövme işini yapan tokmak.

sokuriçeği: Kör bağırsak.

somrukotu: Saçan köklü, ince uzun yapraklı, sarı çiçekli ve içinde tatlımsı su bulunan bir çeşit ot.

somunarabası: Gök gürlemesi.

soñgürlüğü: Sonradan varlıklı olma, bahtı açılma.

sorunufağı: Bulgur.

söğre taşı: 1. Eşik. 2. Pencere önüne konan tek parça taş.

söğüt yaprağı (I): 1. İnce bir çeşit hançer. 2. İnce hançerle açılan yara.

söğüt yaprağı (II): Küçük lüfer balığı.

söğüt yapraı: Bir çeşit kilim motifi.

söhsökü: Çoğunlukla pınar başlarında ve sulak yerlerde biten, kara boya yapımında kullanılan bir çeşit bitki.

sölcenböceği: Bir çeşit salyangoz.

sözbitiği: Sözlük.

sözgelimi: Sözüm ona, söz gelişi.

su altı: 1. Sulak yer, sulak tarla. 2. Su yatağına ters düşen tarla.

su tandırı: Su çevirisi, girdap.

subaşı (I): Çiftlik kâhyası, çiftlik yöneticisi.

subaşı (II): Aşığın çiğ yanı.

suboğuşu: Suyu bol, çok yumuşak hamur.

suçatı: Akarsuların birleştiği yer.

suçıknağı: Su kaynağı.

sueleği: 1. Sidik torbası, mesane. 2. Kadının dişilik organı.

sueşşegi: Karabatak büyüklüğünde, eti tatsız bir yaban ördeği.

sufişegi: Fıskiye.

sufrayıldızı: Akşam yıldızı, güneş battıktan sonra doğan yıldız.

sugerdimesi: Akarsu kıyılarında biten ve yenilebilen, semizotuna benzer bir bitki.

sugözeği: Bataklık.

sugünlüsü: Testi.

suhorozu: Kızıl renkli, kısa kuyruklu kargadan daha büyük horoz biçiminde bir kuş.

suiti: 1. Kunduz. 2. Porsuk.

sukaçığı: 1. Bit yeniği, kuşku verici bir durum. 2. Kötüye kullanma.

sukurusu: 1. Buz. 2. Kar.

sukuşu: 1. Su kıyılarında yaşayan bir çeşit kuş. 2. Balık.

sultanküpesi: Bir çeşit saksı çiçeği.

sunanesi: Naneye benzer bir çeşit bitki.

supüçüğü: Suyun oyduğu yer, su oyması.

surat düşkünü: Çirkin.

susığırı: Manda, dişi manda.

sutaşı: Giysilere dikilen bir çeşit süslü şerit.

sutavuşu: Kara renkli, parmakları yarım perdeli bir çeşit yaban ördeği.

sutereği: Irmak ve derelerin kıyılarında suyun yatağına doğru uzanan kil tabakaları.

sutikesi: Sıtma etkisiyle büyüyen dalak.

sutuluğu: Kurbağa.

suyeşili: Suya katılarak hazırlanan toz boya.

suyolu (I): Oda içinde küçük banyo, gusulhâne.

suyolu (II): Çizgi, yol (kumaş deseni için).

suyolu (III): Komşu bağ ve bahçelerinden geçen suyolunu izlemek amacıyla kullanılan gelip geçme hakkı.

suyutkunu: Beceriksiz, inceliksiz, kaba.

süksün kütüğü: Ense kökü.

sülukaşı: Uzun parçalara ayrılmış hamurun haşlanıp üstüne yağ ve ceviz dökülmesiyle yapılan yemek.

sümükleen böceği: Kabuksuz salyangoz, sümüklü böcek.

sümüklübalığı: Kayabalığı.

sürağacı: Kapı sürgüsü.

sürgüaltı: Tarla dinlenmeye bırakılma, nadas.

süt koyusu: Suluca kaymak.

sütbağı: Atın ayağında görülen hastalık.

sütçalını: Gebe annenin sütünü emmekten zayıflamış çocuk.

sütçürüğü: 1. Lor. 2. Çökelek, peynir. 3. Kesilerek pıhtılaşmış süt.

sütebesi: Yoğurt mayası.

süteğrisi: Ön ayakları içe doğru eğri at.

süthakkı: Nişanda oğlan evinin kız annesine getirdiği armağan.

sütkesmiği: 1. Kaşar peyniri. 2. [→ sütçürüğü – 1]

sütvurgunu: Ana sütü emmediği için kavruk kalan hayvan yavrusu.

sütyüzü: Kaymak.

şamişi: İçine irmik helvası konarak yapılan bir çeşit börek.

şarapayı: Eylül.

şarbazarı: Pazar günü.

şuştıması: 1. Evde bulunan sebze vb. şeylerden karıştırılarak ivedilikle yapılan yemek. 2. Bulgur çorbası.

şaytanevi: Kasırğa.

şekerbaşı (I): 1. Üzüm çubuklarında, meyve ağaçlarında oluşan bir hastalık. 2. Sığırlarda oluşan bir hastalık.

şekerbaşı (II): Nişanda kız evinden gönderilen armağan.

şeytan taşlaması: Yıldız kayması.

şeytanarabası (II): Karahindibanın uçan tohumu.

şeytanarabası (I): 1. Bisiklet. 2. Dut dalından yapılmış iki tekerlekli çocuk oyuncağı. 3. El arabası.

şeytanduvağı: Şeytantırnağı; tırnağın yanlarından çıkan sertleşip kalkan deri.

şeytandüğünü: Kasırğa, bora.

şeytankulağı: Kuzukulağı da denen yabancı ot.

şeytanküllüğü: Oda içindeki ocaklarda kandil koymaya yarayan koltuk taşındaki çıkıntı.

şeytanpatlıcanı: Hatmi çiçeğı.

şeytanpürü: Sarp kayalarda biten, çam dalına benzer iğneli, bodur bir bitki.

tabah pazarı: Çarşamba günü.

tabanyolu: Keçiyolu, dar yol, patika.

tahtabalığı: Kalkan balığı.

tahtabaşı: Sergen, raf.

taktakkolu: Jandarma.

tan üstü: Sabah vakti.

tandırbaşı: Mutfak.

tanrıdeveciğı: Çekirge gibi uzun bacaklı bir çeşit böcek.

tanrıköprüsü: Gökkuşağı.

Tanrıyıldızı: Çoban yıldızı.

tanyeli: Tan vakti esen yel.

tarakdiken (I): Ağrı ve sızıları gidermeye yarayan bir çeşit dikenli bitki.

tarakdiken (II): Saç taramaya yarayan bir çeşit diken.

tarakotu: Dereotu.

tarlabakkalı: Toygar kuşu, tarlakuşu.

taşaşı: Genellikle Cuma günü gelin evden çıkmadan verilen düğün yemeği.

taşekmeği: Ekmek kadayıfı.

taşyağı: Gazyağı, petrol.

tatarbaşı: İçi yenebilen bir diken.

tatarkurdu: Karında şiddetli ağrı yapan bir çeşit at hastalığı.

tavasapı (I): Gece yarısından sonra görülen tava biçimindeki yıldız kümesi.

tavasapı (II): Saksağan.

tavşan tüyü: İnce ince yağın yağmur.

tavşanbaşı: 1. Bir çeşit elma. 2. Bir çeşit büyük armut. 3. Bir çeşit ayva.

tavşanelması: Al, ufak meyveleri olan, çalı süpürgesi yapmaya elverişli, küçük boyda bir çeşit ağaç.

tavşangölgesi: Kavkas otuna benzer bir çeşit top ot.

tavşankanı: Karadut sirkesi.

tavşankulağı: Taşsız, kayasız tepe.

tavşantopuğu: 1. Top biçiminde güzel kokulu sarı kır çiçeği. 2. Kırlarda biten 40 cm. boyunda, kökü soyularak yenen bir çeşit yabancı ot.

tavuhbelerüğü: Karanlıkta görememe hastalığı.

tavukgötü (I): 1. El ve ayakta olan siğile benzer bir çeşit yara. 2. At ve eşeklerde semer vurmasından oluşan yara.

tavukgötü (II): Denizanası.

tavukkayarı: Kışın yürünemeyecek denli kaygan olan buz.

tavukotu: 1. Cam otu, serçe dili, stellarie media coryophyllaceae. 2. Böreğe konan bir çeşit ot.

tazıkanı: Tekerlekleri parmaksız olan kağrı.

tefneyaprağı: Lüfer balığı.

teğaltı: Binek hayvanlarında eğerin altına konan keçe.

tekersakalı: Kırlarda yetişen ince, uzun, püskül yapraklı, yenebilir bir çeşit ot.

tekne dibi: Anne ve babaların yaşlıyken olan son çocukları.

telpancarı: 1. Kurutularak saklanıp kışın çorbası yapılan ince yapraklı bir bitki.
2. İspanak.

temek tıkası: Ahır pencerelerini kışın kapamaya yarayan çuval.

temrekilotu: Temriye hastalığını iyileştirmek için kullanılan küçük ve çok yapraklı sulu bir çeşit ot.

tenbelkütü: Ev tavanı.

tenböceği: Hamam böceği.

tepealtı: Tütün bitkisinin yukarıya doğru dördüncü tabaka yaprakları.

tepebacası: Kubbe biçiminde olan damlardaki küçük pencere.

tepebaş: Kendinden desenli, çiçek motifleri sırma ile işlenmiş ipekli kumaş.

tepelotu: Havuç.

tepreş günü: Nevruz.

terbağı: Çuval ağzı dikmeye yarayan kıl ve yünden yapılan bağ, sicim.

terhastalığı: Tifo.

tırtırdamı: Ayakyolu, helâ.

tilkiburnu: Koltuk altında çıkan kançibanı.

tilkidüğünü: Güneşli havadan yağan yağmur.

tilkikuyruğu (I): 1. Kırmızı çiçek açan bir bitki. 2. İnce dikenli, mavi çiçekli bir bitki. 3. Hayvanlara yedirilen bir çeşit ot. 4. Uzun salkımlı bir çeşit ak üzüm.

tilkikuyruğu (II): Kırağı.

tirepazarı: Pazartesi.

titrekotu: Kurusu süs olarak kullanılan bir çeşit kır çiçeği.

tohlubaşı: Yemeği yapılan bir çeşit ot.

tohumdavarı: Düğünden bir hafta önce oğlan evinden kız evine yollanan çeyiz.

tohumhakkı: Kalıt, miras.

tohumkavudu: Kız evinin damada verdiği armağanlar.

tokaçbalığı: Yeni yumurtadan çıkmış kurbağa yavrusu.

tokalıoğlu: Bir çeşit kayısı.

tomat ekşisi: Salça.

toptarlası: Ayaktopu oynanan alan, stadyum.

toroğlu: Kar ve çamurda giyilen boğazlı bir çeşit ayakkabı, şoson.

tosbağa (I): Kaplumbağa.

tosbağa (II): Bağ kapılarında kullanılan ağaç.

tosbağıotu: Sapları birbirine dolanarak yuvarlak bir biçim alan ve uçlarında içi boş kozaları bulunan bir çeşit yabamıl ot.

tosbaotu: Ak çiçekli ot.

toşgabotu: Yaprak uçları yassı olan bir çeşit bitki.

tosyapazarı: Pazartesi.

tovukgötü: Saç ya da kıl dökülmesiyle beliren bir deri hastalığı, saçkıran.

tozağacı: Kavak ağacı.

tulumkabası: Kabakulak.

turaaltı: Ev.

turnadili: Uzun taneli bir çeşit buğday.

turpotu: Börek yapılan bir çeşit ot.

tünyeli: Gece yarısı başlayıp kuşluk zamanına değin batıdan esen yel.

tütünaltı: Sabahleyin yenen hafif yemek, kahvaltı.

uçaravı: Uçan kuşa silah atılarak yapılan av.

uçkur üstü: Sağ töreye aykırı.

uçkurbaşı: Eskiden erkek uçkurlarının uçlarına işlenen nakış.

uçkurusu: Meyve ağaçlarının dal uçlarını kurutan bir hastalık.

udyeri: İnsanın üreme organı.

ulaotu: At kuyruğu bitkisi.

unevi: Baklava yufkasının açımında kullanılan en has unun keçi derisinden yapılan torbası.

uspayı: Akıl dersi, akılsızlığın cezası.

uşakeşi: Döl yatağı.

uyaroğlu: Kolay uzlaşılabilir, geçimli, uysal.

uyku semesi: Uyku sersemliği.

uyku senesi: Yağışlı giden yıl.

ülkerçiçeği: Yıldız biçiminde küçük parçaları olan iri bir çiçek.

üstağacı: Dokuma tezgâhında çözgü ipinin dolandığı yuvarlak ağaç.

üstkabı: Yaşlı kadınların giydikleri, pamuklu köpüme, pazen hırka.

üybaşı: Çatı.

üzüm eriği: Küçük, kara erik.

üzümaşı: Pekmezle yapılan reçel.

üzümayı: 1. Kasım. 2. Ekim. 3. Eylül.

üzümotu: Güzel çiçekleri olan yabamıl bir bitki.

vadeyeli: Sıcak esen güney yeli.

vakit yeli: Şubat içinde esip karı eriten ılık yel.

van ağzı: Yüksekten atıp tutma, kuru gürültü.

vatanbezi: Yemenicilerin kullandıkları küçük yastık.

vezirsalkımı: Akasya.

viranguşu: Baykuş.

yaba vakti: Harman zamanı.

yabaaltı: 1. Büyük yaba. 2. Harman sonu, yelin götüremediği saman.

yaban ağası: Beceriksiz, hantal.

yabanağacı: Akasya.

yabanarmudu: 1. Ahlat. 2. Yazın yetişen uzunca, sarı renkli bir armut çeşidi.

yabandarısı: Semer otu da denen bir çeşit kamış.

yabankazı: 1. Göllerde yabanıl olarak yaşayan, avlanan bir kaz çeşidi. 2. Aptal.

yabankeçisi: Geyik.

yabantavuğu: 1. Yaban keклиği. 2. Çulluk. 3. Yaban ördeği çeşidinden bir kuş. 4. Yabanıl güvercin. 5. Sülün.

yağcı pelidi: Ağaçlar üstünde baharda görülen ve yenebilen sarımtırak, tatlı bir nesne, kudrethelvası.

yağmur kuşağı: Gökkuşağı.

yakayeli: Karayel.

yalan yarıştırması: Masal.

yamaneyisi: Şalgam.

yanarayı: Temmuz.

yangmalayı (I): Saksıda yetişen, kırmızı renkli çiçeği boru biçiminde olan bir bitki.

yangmalayı (II): Sıraya dizilip ip atlama (çocuk oyunu).

yaprakdökümü: Güz.

yaprakkuşu: Keklik.

yaraotu: Yaraların, siğilin üstüne konan, ırmak kıyılarında biten, geniş yapraklı bir ot.

yarenkilidi: Kadınların eline çapraz yakılan kına.

yarenotu: Tütün.

yasakaltı: Polis gözetim yeri, karakol.

yastıkaltı: Gelin ve güveyin ilk gece yedikleri çerez.

yastıktaklası: Gençlerin oynadığı bir oyun.

yay ayı: Yaz mevsimi.

yayarmudu: Erken olgunlaşan bir çeşit armut.

yaygıbalığı: Uzunca kuyruklu, kalbura benzeyen bir balık.

yaylabalığı: Alabalık.

yaylagülü (I): Yaylada biten, kokusunu geç yitiren bir çiçek.

yaylagülü (II): Madımak.

yaylagüzeli: Boncuk gibi küçük, kırmızı çiçekli, katmer yapraklı bir bitki.

yaylamarandası: Çadır.

yaylaotu: Sarı çiçekli, kokulu bir çeşit ot.

yazağzı: İlkbahar.

yazımekmeği: Yufka.

yazıpancarı: İlkbaharda kırdan biten, yemeği yapılan yeşil otların tümü.

yazkışgövdesi: Meyve ağaçlarının gövdesinde biten asalak ot.

yekeçalığı: Öküzlerde görülen bir hastalık.

yel değirmeni: Geveze, yersiz konuşan.

yel yarası: Yıl çıbanı.

yelatı: Bisiklet.

yelçalığı: Fazla esen yel etkisiyle başağı cılız kalmış ekin.

yeleksirtı: Esintili, yelli hava.

yelguşu: Kırılmaç.

yelkenbulutu: Hava açıkken görünen ve yel çıkacağına belirtisi sayılan bulutçuk.

yelönü: 1. Harman savrulurken biriken cılız tahıl taneleri. 2. İnce, dayanıksız.

yemenéşi: Kahve.

yerbiçimi: Kroki.

yerdebrenmesi: Deprem.

yerdutu: Böğürtlen.

yerelması: 1. Patates. 2. Bodur bir yaz elması çeşidi. 3. Yıldız çiçeğinin kökü.

yereşegi: Çekirgeye benzeyen uzun ayaklı bir böcek.

yerevi: 1. Tek katlı ev, kulübe. 2. Bodrum. 3. Mutfak.

yergeçigi: Yeraltı sularının çökerttiği yer, çukur.

yergöbeği: Bakla tarlasında köklerden beslenen bir asalak ot.

yerköpeği: 1. Tarla faresi. 2. Sansar. 3. Sansara benzer, küçük bir hayvan. 4. Bok böceğine benzer, küçük bir hayvan. 5. Tarla sincabı.

yerkulağı: Dibi görünmeyen, derin, doğal kuyu.

yerküpelisi: Küpeçiçeğine benzeyen bahçede yetiştirilen bir çiçek.

yerotu: Havuç.

yeroynaması: Deprem.

yersakızı: Kökünden kara renkli sakız çıkarılan bir ot.

yeryumurtası: Patates.

yesminyağı: Vazelin.

yılan gömleği: Yılanın soyulmuş derisi.

yılan yavrusu: Kötü kişi çocuğu.

yılanbaklası: Fiğe benzer bir bitki.

yılanbalı: Meyankökü.

yılanbalığı: Genellikle mezarlıklarda, kayalık yerlerde biten; enli, uzun, parlak yapraklı, ortasında mor çiçeği bulunan bir bitki.

yılandüğü: Yılanotu da denen kırmızı başaklı bir çeşit ot.

yılançiçeği: 1. Kokusuz, çiçekleri karanfile benzeyen ve pembe renkli bir saksı çiçeği. 2. Mide, bağırsak hastalıklarına iyi geldiği sanılan sarı çiçekli bir ot.

yılandili (I): 1. Başağında düzgün iki sıra taneleri olan bir çeşit arpa. 2. Uzun, sivri yapraklı bir ot.

yılandili (II): Uzun ve düzgün.

yılanebesi: Yeşil renkli zehirli bir kertenkele.

yılandüğü: Baharda biten yılan kuyruğuna benzeyen ve sarmaşık gibi uzayan bir ot.

yılandüğü: Sümüklüböcek.

yılanotu: Soğuk algınlına karşı kaynatılarak kullanılan 20-25 cm. boyunda sinamekiye benzer yaprakları olan bir ot.

yılanpancarı: Gövdede oluşan şişleri iyileştirmek için üstüne konan bir ot.

yılandüğü: Gökkuşağı.

yıllanyastığı (I): 1. Sulak yerlerde yetişen, parlak geniş yapraklı, çam kozalağı biçiminde kırmızı tohumları olan zehirli bir bitki. 2. Ekin arasında biten, fiğe benzer bir ot. 3. Labada çeşidinden geniş yapraklı bir bitki.

yıllanyastığı (II): 1. Kertenkele. 2. Tavan aralarında gezen bir böcek.

yıllanyastığı (III): 1. Salyangoz kabuğu. 2. Yılan gömleği.

yıllarbalığı: Küçük, levreğe benzer bir balık.

yıldız dişi (I): Sevimli, cana yakın.

yıldız dişi (II): İyi alınyazısı.

yıldızkökü: Yerelması.

yılgnotu: Çok işlenmiş, dinlendirilmemiş toprakta biten mavi çiçekli bir bitki.

yılsırtı: Yılbaşı, Ocak'ın ilk günü.

yılyarası: Antep çıbanı.

yoğurtçiçeği: Papatya.

yoz malı: Yazın kırdan kalıp otlatılan davar.

yozhergelesi: Yılıkıda yetişmiş at, yabanatı.

yummaböceği: Salyangoz.

yünotu: Sığırkuyruğu, krakkandili de denen bir ot, verbascum scrophulariaceae.

yürek buyruğu: Duyunç, vicdan.

yüzgörümlüğü: 1. Gerdek gecesi gelinin yüzündeki duvağı açmak için güveyin verdiği armağan. 2. Geline, oğlan evinin akrabalarının verdiği armağan.

yüzkırı: Utanılacak şey, yüz karası.

yüzük oyunu: Saklambaç.

zabın kârı: İnsanı geçindirmeyen kazanç.

zarağacı: Köy evlerinde çatının yükünü kaldıran büyük kiriş.

zencirkemiği: Belkemiği.

zerdeli aşması: Kayısı.

zevzirtaşı: Damarlı mermer.

zeyrekotu: Keten bitkisi, liraceae.

zeytinüzümü: Tanesi zeytine benzer, kara, tatlı bir çeşit üzüm.

zeytinyaprağı: Bir çeşit zoka.

ziyan damı: Hamamlık.

ziyan eşeği: Sakar.

1. 1. 1. 2. Belirtili Ad Tamlaması

admüstü: Adın alındığı aile büyüğü.

cıbrın kabadayısı: Parası olmadığı halde caka satan kişi.

dastiliğin başı: Üstünde bir şey durdurulamayan eğri büğrü, daracık ve yüksek yer.

domuzelininkörü: Köy odalarında üzerine kütük dayamak için ocağın arka tarafına konan, üç ayaklı, deve boyunlu demir sacayak.

elinkörü: Büyük ocaklarda kullanılan bir çeşit sacayağı.

eliyin artığı: 1. El ucu. 2. Para.

evin elliği: Ev halkı.

göğün eteği: Ufuk.

kolun köprüsü: Köprücük kemiği.

kolun küreği: [→ kolun köprüsü]

körün gezi: Aksi, sakınılması gereken, tekin olmayan (şey).

lafın kepeği: Gereksiz söz.

suyungözü: Kaynak, pınar.

suyunközü: Suyu düşen cemre, ikinci cemre.

şehringidimi: Salı günü.

üstünkörü: Yüzeyden, gelişigüzel.

1. 1. 1. 3. İyelik Eki Düşürülmüş Ad Tamlaması

ahrev: Köy evlerinde ahıra bitişik olan oda.

algış tepsi: Tebriğe gelenlere çıkarılan yemek tepsi.

aş davul: Bir çeşit elma.

ateş pare: Bir cilt hastalığı, yılancık.

bağfendi: Beyefendi.

bağsıra: 1. Sisli havalarda yapraklar üzerinde beliren ıslaklık, çiğ. 2. Çiğın bağlarda yaptığı hastalık. 3. Bostan yapraklarını ve ekinleri yakan, kavun ve karpuzu bozan hastalık.

balsıra (I): 1. Bitki, bostan, meyve ağaçları ve bağlara zarar veren bir hastalık. 2. Ormanlarda meşe ve gökçe ağaç yapraklarına geceleri inen tatlı su damlacıkları.

3. Peteklerin balı alındıktan sonra petekleri yıkayarak elde edilen sıvı bal.

balsıra (II): Duvar arasına konan hatıl.

bayrım kün: Cuma.
belperde: Sundurmelerde parmaklık yerini tutan tahta.
belyol: Dağın geçit verdiği yerden geçen yol.
burnot: Enfiye.
çulpara: Eski bez parçası.
deri gün: Çarşamba günü.
ekimay: Mayıs ayı.
günorta: Öğle zamanı.
ilmekçelik: Çengelli iğne.
kafatahta: Çatılarda örtü direklerini bastıran yassı taşlar.
kol ayaz: El ayası, avuç içi.
künorta: Öğle zamanı.
ninenbeşik: Bebekleri uyutmak için yapılan eğreti beşik, salıncak.
öveykkır: Kır renk.
pamukkır: Sütbeyaz at rengi, at donu.
sibsiboru: Taze söğüt kabuğundan yapılan düdük.
süt kır: Tüm ak (at donu).
sütmavi: 1. Çok açık mavi, mavimsi. 2. Ten rengi.
şabatkün: Cumartesi.
üveykkır: Üveyik kuşu rengine at.
yalıkıy: Deniz kıyısı.

1.1. 1. 4. İlgi Grubu

bizim gız: Kız kardeş.
bizim oğlan: Arkadaş, dost.

1. 1. 2. Sıfat Tamlaması

1. 1. 2. 1. Sıfat Tamlaması

abalı firenk: Kurnaz, cin fikirli.
abraş kilit: Uğursuz sayılan bir at donu.
acağaç: Zurna yapmakta kullanılan, içi boş bir yabanî ağaç.

acartav (I): 1. Tarlanın Şubat ve Mart ayları içindeki sürülme zamanı. 2. Tam tav. 3. Yeni sökülmüş tarlanın ilk ekim tavaı.

acartav (II): İnsanların en güçlü oldukları delikanlılık ve olgunluk çağı.

acı ağaç: 1. Zakkum ağacı. 2. Dağ kavağı. 3. Bir çeşit kayın ağacı. 4. Dağlarda yetişen bir çeşit yabancı elma.

acı ayıt: Kırlarda ve tarlalarda kendiliğinden biten ve pembe çiçekleri olan, hoş kokulu küçük ağaç.

acı çiğdem: Colchicum liliaceae.

acı çubuk: 1. Amerikan bağ çubuğu. 2. Üzümü acı ve küçük olan aşısız bağ.

acı delikanlılık: Erkeklerde 18-22 yaş arasındaki çağ.

acı duman: Ateş yanarken çıkan koyu siyah duman.

acı düğlek: Zeytinyağı ile karıştırılarak ağrız ve sızı olan yerlere sürülen bir ot.

acı dülek: 1. Bir otun ilaç olarak kullanılan, kavuna benzeyen meyvesi; eşek hıyarı. 2. Ecbalium elaterium, cucurbitaceae.

acı ekşi: 1. Turunç. 2. Limon.

acı elma: [→ acı ağaç-4]

acı gevrek: Mide ekşimesi.

acı güneş: 1. Hindiba. 2. Kavunun delicesi.

acı güneyik: 1. Labada. 2. [→ acı güneş-1]

acı kara (I): 1. Sık, yuvarlak ve küçük taneli bir çeşit ekşi üzüm. 2. Bir çeşit elma.

acı kara (II): Ekşi.

acı kara (III): Açık göz, zeki.

acı kavrama: Zehirli ot yemekten ileri gelen bir hayvan hastalığı.

acı kavruk: Kırlarda yetişen ve yenen bir ot.

acı kavun: [→ acı dülek-1]

acı kireç: 1. Sönmemiş kireç. 2. Kireç kaymağı. 3. Alçı.

acı kirez: Yabanî kiraz.

acı koruk: Üzüm.

acı sakız: Çam sakızı.

acı tere: Maydanoz cinsinden bir ot.

acı yağ: İlaç için saklanan ayı yağı.

acı yavşan: Yavşan otu; ağrılara ilaç olarak kullanılan bir bitki.

acı yeşil: Koyu yeşil, yaprak yeşili.

acı yonca: 1. Hayvan yemi olarak kullanılan, küçük ve koyu yeşil yapraklı yabancı yonca. 2. İlk biçilen yonca.

acıçamur: Maden suyu.

acıh hamır: Hamur mayası.

acık eşkin: Çok acı.

acıkabalak: İlaç olarak kullanılan geniş yapraklı bir ot.

acılı aş: Bulgur, şeker, erik kurusu ve ekşi ile yapılan bir yiyecek.

acısü: 1. Maden suyu. 2. İçmeye elverişli olmayan; tuzlu, kireçli, kükürtlü su. 3. Deniz kenarından kaynarak çıkan tuzlu su. 4. Çıban, sivilce ve yanığın içindeki sarı su, iltihap. 5. Sabunlaşma sonunda kalan kostik suyu. 6. Karın ağrısına iyi gelen kekik veya filiskin suyu. 7. Eskiden frengiye ilaç olarak kullanılan karışım. 8. Rakı.

aciteñek: Pis, kötü.

acıtiyek: 1. Kavgacı, yaramaz. 2. Geveze.

acı cehre: Bahçe kenarlarında yetişen ve üzümünden küçük, siyah meyvesi olan bodur bir ağaç.

acıbibik: Kışın yaylalarda biten ot.

aç alavan: Aç açına, aç durumda.

aç boğaz (I): Açgözlü.

aç boğaz (II): Yiyip içmesi kendine ait, yemeksiz tutulan gündelikçi.

aç çardak: Hela.

aç kabadayı: 1. Kabadayılık yapan yoksul kimse. 2. Yoksul olduğu halde herkese yardım eden kimse.

âça gatıh: Yağsız ve süzölmüş yoğurttan yapılan peynir.

açih ekmek: Pide.

açık ağız: 1. Boşboğaz, geveze. 2. Aptal. 3. Tembel.

açık araba: Kamyon.

açık ayak: Tulumbacı yürüyüş tarzlarından biri.

açık börek: Ortası açık bırakılarak pişirilen börek.

açık ekmek: 1. İnce tandır ekmeği. 2. Yufka ekmeği.

açık el: Cömert.

açık eşkin: Atın sık ve çevik adımlarla yürüyüşü.

açık kapı: 1. Misafiri bol ev. 2. Herkese açık olan misafirhane.

açık köşe: Misafir odası.

açık yiv: 1. Üst dudakta bıyıkların ortasında, burna doğru uzanan çukurluk.
2. Elbiselerin dikiş yeri.

açma börek: 1. Su böreği. 2. Hamuru çok ince açılan bir çeşit börek.

açma makarna: 1. Yufkadan kesilen ev makarnası; erişte. 2. [→ açma börek-1]

agabek: Ağabey.

agca gatık: Tuzlanıp, deri içinde saklanan yoğurt.

ağ baht: İyi talih.

ağ bakla: Beyaz kuru fasulye.

ağ bez: Beyaz patiska, kağıt bezi.

ağ böce: Ağaç ve çalılarda yuva yapıp yaprak yiyen tırtıl.

ağ bulut: 1. Kışın görülen yağmur bulutu. 2. Kışın kar eriten beyaz bulut.

ağ darı: Beyaz mısır.

ağ konak: Büyük ev.

ağ mantar: Bir çeşit mantar.

ağ yonca: 1. Yer yoncası; toprak üstüne yayılan, kısa boylu bir çeşit yonca. 2. Açık yeşil yaprakları olan, küçük beyaz çiçekli bir çeşit yabanî ot.

ağababa: 1. Büyükbaba. 2. Kayınbaba.

ağaca mavi: Çok açık mavi, gök mavisi.

ağaç kulak: 1. Kara sabanın yanlarına takılan ve toprağı iki tarafa atan ağaç.
2. Semerin ön ve arkasında bulunan ve hayvana yük yüklerken ipleri geçirmeye yarayan çıkıntılar. 3. Öküz arabalarında yokuşa veya inişe geçileceği zaman uzatılıp kısaltılan kayışın bağlandığı iki kulak.

ağadayı: Kaynananın erkek kardeşi.

ağanene: Büyükanne.

ağausta: Eski sepici teşkilatının başı.

ağbaldır: Toprak altında 40-50 cm. uzunluğunda beyaz bir sapı olan ve ilkbaharda toplanıp yemeği yapılan bir ot.

ağbaş (I): 1. Alnı veya başı beyaz hayvan. 2. Kel.

ağbaş (II): Ekine tane tutturmayan bir çeşit ekin hastalığı.

ağbeñ: Taze Antep fıstığının etli kabuk kısmı beyaz renkte olanları.

ağbörek: Main şekilli motiflerle süslenmiş bir çuval dokuması.

ağca ağaç: Beyaz gövdeli, parlak ve dayanıklı kerestesi olan bir ağaç.

ağca bey (I): Bir beye akrabalığı olan kişi.

ağca bey (II): 1. Teni beyaz adam. 2. Kansız, renksiz adam.

ağca ferik: Bir bar çeşidi.

ağcababa: Yuvasını kayaların derin kovuklarına yapan bir kuş.

ağcabeğ: Börülce.

ağcakanat: Tatarcık.

ağdıkk boğaz: Obur, pisboğaz.

ağlı pöy: Örümcek.

ağır ayak: 1. Gebe. 2. Tembel, ağırkanlı.

ağır bar: Bir bar çeşidi.

ağır dolu: Kürekleri suya derince daldırarak yavaş yavaş çekme durumu.

ağır gün: Mübarek gün.

ağır hastalık: Tifo.

ağır tav: Çamuru çokça, toprağı sabana yapışacak kadar yaş olan tarla.

ağsu: Süt.

ağtop: Bir çeşit buğday.

ağtoprak: 1. Badana yapmada kireç yerine kullanılan bir çeşit beyaz toprak.
2. Pekmez yapılırken üzümün ekşisini almak için kullanılan toprak.

ağüz: Beyaz yüz.

ağüzüm: 1. Beyaz renkte bir çeşit üzüm. 2. Yeşilimsi renkte bir çeşit üzüm.

ağyel: 1. Güneydoğudan esen yel. 2. Lodos.

ah üzüm: Ak üzüm.

ahca mercimek: İri mercimek.

ahcikatık: Yoğurttan yapılan bir çeşit peynir.

ahgabak: Turşusu yapılan, beyaz renkli bir cins kabak.

ahıbaba: Sevimli ihtiyar adam.

ahır güz: Kasım ayı.

ahıtma bilezik: Enli ve uzun altın çubuklarının arası altın zincirlerle örülmüş bilezik.

ahıtmalı köfte: Kıyma ve bulgurla yapılan bir çeşit köfte.

ahibaba: Tabak esnafının başı.

ahmak sarı: Sarı renkli bir kuş.

ak arpa: Bir çeşit beyaz arpa.

ak bakla: Beyaz kuru fasulye.

ak bulama: 1. Beyaz kabuklu, büyük kışlık kavun. 2. Beyaz üzüm pekmezi.

ak bulgur: Buğday bulguru.

ak burun: Burnu beyaz olan köpek.

ak bülgül: Çavuş üzümü.

ak dut: Beyaz dut.

ak gaş: Kaşları beyaz insan.

ak geçi: Tiftik keçisi.

ak gök: 1. Yarı olmuş yarı ham sebze veya meyve. 2. Bir çeşit incir. 3. Çeşitli sebze.

ak gözleme: Yağsız ekmek pide.

ak gün: Mutlu gün.

ak günek: Kırdan yetişen ve yenen bir çeşit ot.

ak kabak (I): İnce, uzun ve beyaz renkli bir çeşit kabak, helvacı kabağı.

ak kabak (II): Beyaz tenli ve etine dolgun kadın veya kız.

ak kanat (I): 1. Kuyruğu ve yelesi beyaz olan at. 2. Beyaz kanatlı, küçük bir kuş. 3. Tatarcık. 4. Uçak.

ak kanat (II): Ürün vermeyen mısır bitkisi.

ak kanat (III): Eski askerî örgüte göre muvazzaf, ihtiyat, rediften sonra gelen yaşlılar.

ak kır: Bütünüyle beyaz olan at, süt kırı.

ak kız: 1. Killi ve nemli toprakta yetişen, uzun yapraklı, tüylü, mor çiçekli bir çeşit diken. 2. Genger otunun tazesı, şevketibostan. 3. Yaylalarda yetişen ve kuruyunca içi boş kamış haline gelen ot.

ak kuşak: Elde örülmüş, beyaz yün kuşak.

ak mahsul: Tahıl.

ak pelit: Ak meşe.

ak serçe: Boz renkli, beyaz benekli, serçe büyüklüğünde bir kuş.

ak sıva: Beyaz badana.

ak tavuk: 1. Güvercin büyüklüğünde bir kuş. 2. Çiğdeme benzeyen ve ilkbaharda açan bir çeşit beyaz çiçek.

ak üzüm: Sık taneli, büyük salkımlı bir çeşit beyaz üzüm.

ak yağmur: Dolu.

ak yaşmak: Dört köşe, beyaz renkli baş örtüsü; tülbent.

ak zahran: Bir çeşit buğday.

ak zuval: Beyaz kızılçık.

akana: 1. Nine, büyükanne. 2. Üvey anne.

akarap: Siyahlı beyazlı, alacalı.

akarsu (I): 1. Altın veya gümüşten yapılmış bilezik. 2. Altın veya gümüş üzerine elmas işlemeli gerdanlık. 3. İnci ile işlenmiş bir baş süsü.

akarsu (II): Eskiden kullanılan bir çeşit kadın kumaşı.

akaş: Muhallebi.

akbaba: Papatya.

akbacak (I): 1. Çiğ olarak yenen bir ot. 2. İyi cins bamyaya tohumu.

akbacak (II): Bembeyaz, tertemiz.

akbadılcın: Yeşil domates.

akbakal: Karatavuk soyundan kahverengi tüylü bir kuş.

akbal: Bir çeşit tatlı.

akbaşık: Kireç.

akbilek: Tosuncuk; iri doğan çocuk.

akbörül: Yuvarlak sık taneli beyaz üzüm.

akbuğday: Sonbaharda ekilen, kabuğu beyaz, yumuşak bir çeşit buğday.

akbulgar: Büyük salkımlı, iri yuvarlak taneli, beyaz üzüm.

akbulut: 1. Bulutlu havalardaki bunaltıcı sıcaklık. 2. Pamuk bulutları.

akbürçek: İhtiyar kadın.

akcarmit: Sulu, yumuşak, tatlı, erken olgunlaşan yaz armudu.

akça kavak: Gövdesi ve yaprakları kavağa benzeyen bir çeşit ağaç; beyaz kavak.

akça kerkez: Kartal cinsinden, başı beyaz, kanatlarının uçları siyah bir çeşit kuş.

akça kesme: Dağlarda yetişen ve keçiler tarafından yenen çalı.

akça koca: Saçı sakalı beyazlamış ihtiyar.

akça mercimek: İri taneli bir çeşit mercimek.

akça tutuk: Sığırlardaki idrar tutukluğu hastalığı.

akçabağ: Ağaçlara sarılan, küçük yapraklı bir çeşit sarmaşık.

akçabaş: Çivi.

akçabudak: Kerestesi sert ve sağlam olan bir ağaç, karaağaç.

akçadağ: Kerestesi ak, yağsız, sert bir çeşit ağaç.

akçalı: 1. Dalları yassı olan bir çeşit çalı. 2. Çit yapılan bir çeşit diken, çalı.

akçavak: 1. Su kenarlarında yetişen, beyaz yapraklı bir ağaç. 2. Beyaz renkli, çevik hareketli bir çeşit ırmak balığı.

akçavdar: Bir çeşit çavdar.

akçayazlık: Mart ayında ekilen yazlık buğday.

akçiçek: Akasya ağacı.

akçit: Beyazı çok olan basma.

akdamar: Tütün yapraklarında görülen bir çeşit hastalık.

akdamla: Süt, yoğurt.

akdarı: 1. Beyaz mısır. 2. Patlak mısır. 3. Mısır cinsinden küçük taneli bir tahıl. 4. Beyaz, küçük taneli un yapılan darı; Arnavut darısı.

akdene: 1. Bir çeşit fasulye. 2. Çorba için iri öğütülen arpa.

akdiken: Crataegus, rosaceae.

akdikmeler: Kireçli topraktaki muntazam sel yarıntıları.

akdimlit: Beyaz, küçük taneli bir çeşit üzüm.

akdoğu: Beyaz renkli, küçük ve kıvrık kulaklı keçi.

akdon: 1. Soğuk gecelerde yağın çiyin donma durumu; kırağı. 2. İç pantolonu.

akdört: 7-8 cm. uzunluğunda dört ağaç parçasıyla oynanan bir ev oyunu.

akdudu: Sarımtırak renkli bir çeşit kuş.

akekin: Beyaz, iri taneli, kırmızı başaklı bir çeşit kılçıklı buğday.

akelma: Bir çeşit yuvarlak elma.

akfatma: 1. Lor tatlısı. 2. Yağ, yumurta ve gül suyu ile yapılan, üzerine ılık şerbet dökülen tatlı, şekerpare.

akfiğ: Bezelye.

akganak: Kökü kesildiği zaman çıkan sütünden sakız yapılan, yaprakları tüylü bir çeşit ot.

akgatık: Lorla karıştırılarak kurutulmuş yoğurt.

akgavık: Beyaz yünden yapılan ve fese benzeyen bir çeşit şapka.

akgernez: Ak bir çeşit buğday.

akgevrek: Beyaz, sert kabuklu, gevrek bir çeşit üzüm.

akgız: Beyaz renkli inek veya buzağı.

akgöz: 1. Korkak. 2. Açgözlü. 3. Fesat, hırçın.

akgut: İri taneli, güzel kokulu bir çeşit beyaz üzüm.

akguyruk: İyi cins çay.

akilik: Omurilik.

akkap: 1. Yazı kağıdı. 2. Beyaz tabak.

akkaş (I): Lakap, şöhret.

akkaş (II): Haşhaş, afyon.

akkaya: Su geçirmeyen, gri renkli, killi toprak; kaolen.

akkayacık: Yuvasını kayaların derin kavuklarında yapan, kanatları siyah tüylü, küçük bir kuş.

akkozak (I): 1. Beyaz renkli afyon çiçeği. 2. Mısır koçanı. 3. Fıstık çamurdan yapılan kereste. 4. Beyaz olan tahtası, yapılarda kullanılan bir çeşit ağaç.

akkozak (II): Taşlarla oynanan bir oyunda kullanılan söz.

akköse: Sonbaharda ekilen, soğuğa dayanıklı bir çeşit buğday.

akkulak: 1. Beyaz mantar. 2. Sütü kurutularak sakız yağılan bir çeşit ot.

akkulut: Yeşil renkli, iri taneli bir çeşit üzüm.

akkunduz: Geniş ve kıvrık yapraklı bir çeşit ot.

akkur: Tertemiz; bembeyaz.

akkuş: Leşle geçinen büyük ve yırtıcı bir kuş, atmaca.

akkuyruk: Tavuk yiyen bir çeşit kuş.

akpampul: Güzel, açık tenli çocuk.

akpancar: Ispanağa benzer yabancı bir ot.

akpapa: Beyaz saçlı kimse.

akpaze: Su, nişasta ve pekmezden yapılan bir tatlı.

aksakal: Evliya, ermiş.

aksakarca: Dağ tepelerinde görülen beyaz bulut.

aksarhan: Bir çeşit tohumluk buğday.

aksaya: 1. Beyaz gömlek. 2. Gemici gömleği. 3. Yakası, kol ağzı ve eteği işlemeli bir çeşit beyaz ceket.

aksısam: Beyaz ve iri taneli bir çeşit buğday.

aksik atak: Kadın; genç kız.

aksirke: Bir çeşit üzüm.

aksoymuk: Dalgaların denizde meydana getirdiği beyazlık.

aksu (I): Kayalardan sızan tatlı ve berrak su.

aksu (II): Çocuk oyununda kaybeden kişi.

aksünter: Sonbaharda ekilen, kışa dayanıklı bir çeşit buğday.

akşi hamur: Ekinlerin içinde yetişen ve yemeği yapılan bir çeşit ot.

akşiş: Boyunda çıkan bulaşıcı bir çeşit çıban.

aktafa: Güğüm, ibrik.

aktahal: Buğday.

aktaş: 1. Kilometre taşi. 2. Mermer.

aktop (I): Kartopu.

aktop (II) [aktopa-2]: Bir çeşit buğday.

aktopa (I): Açık tenli çocuk.

aktopa (II): [→ aktop (II)]

aktoprak: 1. Toprak evleri sıvamak için kireç yerine kullanılan beyaz toprak.

2. Pekmez yapılırken içine katılan toprak. 3. Killi, kireçli beyaz toprak.

akyağ: Eritilmiş inek yağı.

akyamır: İri taneli ve hızlı yağan yağmur.

akyañıř: Yalnız kilimlerde kullanılan bir motif.

akyar: Toprağı kireçli yamaç.

akyavan: Lüzumundan fazla konuşan, münasebetsiz kimse.

akyavaş (I): 1. Sinsice hareket eden insan veya hayvan. 2. Ağırkanlı, tembel kimse.

3. Bit.

akyavaş (II): ırası az olan am odunu.

akyavşan: Karın ağrılarında ilaç olarak kullanılan bir çeşit kokulu ot, acı yavşan.

akyazlık: Kellesi dört sıra olarak olgunlaşan sarı buğday.

akyel: [→ ağyel-2]

akyem: Oltalarda yem olarak kullanılan izmarit, istavrit ve uskumru balıkları.

akyıldız: Akşama yakın doğan parlak yıldız; çoban yıldızı.

akyüz: İffet, namus, şeref.

al çevre: Erkeklerin kullandıkları büyük, kırmızı mendil.

al guşak: 1. [→ ala kuşak] 2. Düğün ve bayramlarda köy kızlarının bellerine doladıkları çok renkli kuşak.

ala ağız: Ara bozucu, boşboğaz, geveze.

ala arga: Tüyleri renkli ve süslü bir cins karga.

ala ayaş: Siyahlı beyazlı ve iri taneli bir çeşit üzüm.

ala baba: Akbaba.

ala bacak (I): 1. Bacakları benekli, beyaz renkli hayvan. 2. Dört ayağının bilekten yukarı kısmı beyaz olan at.

ala bacak (II): 1. Şefkatli. 2. Biber.

ala bacak (III): Ahlaksız, ara bozucu, döneke adam.

ala bacak (IV): Bir kişinin değnekle koşarak oynadığı bir oyun.

ala bağırsak: Gizli dert, sır.

ala bişik: Yarı pişmiş (yemek).

ala böğrölce [ala börölce]: Siyah benekli bir çeşit fasulye.

ala börtme: 1. Çok az pişmiş. 2. Külbastı, kebab.

ala börtük: Güneşten bir tarafı yanmış sebze veya meyve.

ala bulanık: 1. Hasta yüzlü, renksiz. 2. Yarı berrak, bulanık su.

ala bulaşık: Yarım, tamamlanmamış.

ala bulut: 1. Gökte yer yer toplanan beyaz kaba bulutlar. 2. Yağmur bulutu.

ala eğri: Çobanların kabuğunu, kavallarına geçirdikleri küçük bir ağaç.

ala gabak [ala kabak (I) – 1,2,5]: 1. Saksagan. 2. Siyah beyazlı, güvercin büyüklüğünde bir kuş. 3. Palamut, mısır yiyen ve sesleri taklit eden bir çeşit kuş.

ala gabış [ala kabak (I)- 4, ala kaşık]: Alaca karga.

ala ganat: Beyaz kanatlı, yabanî güvercin.

ala garga (I): 1. [→ alaca garga] 2. Kargaya, saksagana benzeyen bir çeşit kuş. 3. Tavuk yumurtalarını yiyen bir kuş.

ala garga (II): Boşboğaz, ara bozucu.

ala günler: Ağustos ayında sam yelinin estiği günler.

ala kabak (I) [ala kalkan, ala takaç, ala takalak]:1. [→ ala gabak-2] 2. [→ ala gabak-3] 3. Ağaçkakan kuşu. 4. [→ ala gabış] 5. [→ ala gabak-1] 6. Tahminen sekiz kilo ağırlığında, alaca renkli, yuvarlak bir çeşit kabak.

ala kabak (II): 1. Boşboğaz, sözünde durmaz kişi. 2. İşsiz güçsüz, boş gezen kişi.

ala kanat: Büyük ve boz renkli yaban güvercini.

ala kar: Yarı karlı.

ala kara: 1. Hile; kötülük. 2. Deve yününden dokunan kilim.

ala karga: 1. [→ alaca garga] 2. Tüyleri birkaç renkli olan ve saksığandan küçük bir kuş.

ala kaşık: [→ ala gabış]

ala kaz: Üstünde siyah benekler bulunan, beyaz kanatlı, tavuk büyüklüğünde eti yenen, ayakları perdeli yaban ördeği.

ala kilim: Renkli keçeden sergi, yaygı

ala kuşak [albez-2]: Gökkuşağı.

ala melek: Bir yanı kırmızı bir yanı sarı, iri taneli kiraz.

ala palaz: Gagası ve ayakları yeni kırmızılaşmaya başlamış keklik yavrusu.

ala pancar: Baharda görülen ve yemeği yapılan bir çeşit bitki.

ala pilav: Mercimek ve pirinçle yapılan bir çeşit pilav.

ala sığırak: Beyaz renkli sığırak.

alaaç: Yarı aç.

alaağır: 1. Orta yaşlı adam. 2. Siyahlı beyazlı, kır düşmüş saç, sakal, tüy.

alabakar: İlkbaharın ilk günleri, baharın geldiğini hissettiren günler.

alâbahta: Üveyik kuşu.

alabalık: Eti beyaz ve lezzetli, az kılçıklı, kırmızı ve siyah benekli sazan cinsinden tatlı su balığı.

alabarak: Palamut yiyen bir kuş.

alabaş (I): 1. Başı benekli hayvan. 2. Sürüyü idare eden erkek kıl keçisi. 3.

Vücudunun yarısı beyaz, yarısı siyah olan kıl keçisi. 4. Baş tüyleri karışık renkli bir çeşit kuş. 5. At ve eşeklerde bulunan bir çeşit sinek.

alabaş (II): Yaprakları lahanaya benzeyen, kökü şalgamdan daha büyük olan ve yemeği yapılan bir çeşit bitki.

alabaş (III): 1. Karısının başkalarıyla ilgisine göz yuman adam. 2. [→ ala bacak (III)] 3. Ahmak, sersem.

alabıcık (I): Alacalı dana.

alabıcık (II): Kulübe.

alaboncuk: İyi veya kötü halleriyle her yerde tanınan kimse.

alaboz: 1. Benekli hayvan. 2. Ekildiği halde her tarafı yeşermeyen tarla, yarı karlı toprak.

alabuçuk: Baştan savma, yarım yamalak.

alabut: Buğdayın kötü olması ve biçerken başından çalınması.

alâbut: Yazın mandaları serinletmek için üzerlerine su atmaya yarayan, ağaçtan yapılmış çukur kürek, çömçe.

alaca aş: 1. Bir çeşit yemek; türlü. 2. Aşure.

alaca bakla: 1. Beyaz börülce. 2. [→ ak bakla]

alaca bandak: Yarım yamalak; seyrek.

alaca basma: Çok renkli bir çeşit basma.

alaca bez: Yerli, pamuklu dokuma.

alaca garga [alaca karga-2, ala karga-1, ala garga (I)- 1]: Saksığan.

alaca güneş: Güneşin ağaç yaprakları arasından süzülmesiyle yarı aydınlanan yer.

alaca kar: Karın yer yer erimesi sonucu toprağın görünmeye başladığı zaman.

alaca karga: 1. Karakuş. 2. [→ alaca garga] 3. Çok renkli bir çeşit karga.

alaca ot: Susuz yerlerde yetişen geniş yapraklı, dikenli bir çeşit ot.

alaca şora: Bulgur veya döğülmüş buğday ile mercimekten yapılan bir çeşit çorba.

alaca tane [alaca tene]: Bulgurla mercimekten yapılan, pilava benzer bir çeşit yemek.

alaca üzüm: Erken olgunlaşan bir çeşit üzüm.

alacacı çorba: Bütün mercimek ve pirinçle pişirilen bir çeşit çorba.

alacamehriban: Karışık renkli ağaçkakan.

alacatav: Çok kurumuş toprak, hölü (nemi) kaçmış toprak.

alacatek: İyice olmayan ekin.

alaciğer: Evin içi.

alaçakır: 1. Yarı olgunlaşmış sebze veya meyve. 2. Yarı pişmiş. 3. Gece gökyüzünün yarı bulutlu hali. 4. Yeşile yakın bir renk. 5. Yarı aç, yarı tok.

6. İlkbaharda buzların çözülmesiyle içinde buz parçaları karışık olarak dağlardan akan az bulanık su. 7. Şöyle böyle.

alaçam: Bir çeşit büyük bıçak.

alaçaprak [alaçarpaz-2]: Yağmurla karışık kar, sulu sepken.

alaçarpaz: 1. Kekliğin göğsündeki kınalı tüyler. 2. [→ alaçaprak]

alaçavuş: Hüthüt, ibibik, taraklı denen kuş.

alaçiçek: 1. Güneşli, açık hava. 2. Baharda her yerin çiçeklerle bezenmiş hali.

alaçul: Kilim.

aladarbız: Yarı ıslak, yarı kuru az tavlı toprak.

aladeli: Yarı deli, budala.

aladirgen: Harmanı dirgenle yarım aktarma.

aladiriz: Ala renkli, gevrek ve dayanıklı bir çeşit üzüm.

alagaranlık: Akşam ya da sabah karanlığı.

alagaz (I): [→ ala ağız]

alagaz (II): Kömür yanarken çıkan gaz.

alageçik: Çoban kulübesi.

alagenevür: Siyahlı beyazlı yılan.

alagır: Saçları yeni ağarmaya başlamış adam.

alagırık (I): Kurnaz, şakacı kimse.

alagırık (II): Alacalı köpek.

alagöbek: Karaağaçlarda çıkan ve yemeği yapılan bir çeşit büyük mantar.

alagönen: Nemli.

alagöz (I): 1. Cesur, yiğit. 2. Korkak. 3. Elâ göz.

alagöz (II): Küçük taneli, ekşice bir üzüm.

alaguru [alakuru-2]: Yarı kuru yarı yaş.

alaguşluk: Öğleden evvelki zaman.

alaguzu: Kirpi.

alagücük (I): Baştan savma, yarım.

alagücük (II): Kısa ve boz renkli yılan.

alagüdük: Bir cins köpek.

alagülük: Kuduz olanlara yedirilen bir böcek; zehirli buğday böceği.

alagün: 1. Yazın güneşin buluta girdiği zamanki gölgeli hava. 2. Yarı açık yarı bulutlu hava.

alagüneş: Yarın güneşli yarı gölgeli yer.

alağeci: Siyahlı beyazlı kıl keçisi.

alahanav: Yarı kuru yarı yaş toprak.

alahar: Suyunu yarı çekmiş nesne.

alahaşhaş: Çok ve karışık renk.

alaja cüçük: Küçük yaşta ev geçim sorumluluğu alan kimse.

alakeçi: Ara bozucu.

alakepir (I): Yarı aç yarı tok.

alakepir (II): Taşlık ve fundalık yer.

alakesa: İnsan sesine benzer şekilde öten bir orman kuşu.

alakese: Bir çeşit karga.

alakeyf: Çakırkeyif olan kişi.

alakırık: 1. Kanun dışı evlilikten doğan çocuk. 2. Açık göz, işini bilir kişi.

alakış: Az yağışlı, yarı güneşli hava.

alakıtay: Bir çeşit basma.

alakise (I): Saksığana benzer bir kuş.

alakise (II): Yarı olmuş yarı olmamış.

alakişik: Karga büyüklüğünde renkli bir kuş; ala karga.

alakiştik: Alaca renkli kedi.

alakonuk: Yarı olmuş üzüm.

alakuru: 1. Yarı tavlı toprak. 2. [→ alaguru] 3. Atların hem yayılarak hem de saman yiyerek beslenme şekli.

alakuş (I): Yaygaracı, palavracı.

alakuş (II): Baş örtüsü.

alangöz: İri gözlü.

alaoğlak: Beyaz ve kahverenkli bir çeşit fasulye.

alapaça: Ayakları beyaz renkli at.

alasıbbah: Şafak vakti.

alasıksağan: 1. İspinoz. 2. Güvercin büyüklüğünde, uzun kuyruklu, eti yenmeyen bir çeşit kuş. 3. Siyahlı beyazlı bir çeşit kuş.

alaseme: Yarı uyur yarı uyanık hal; sersemleşme hali.

alatav: 1. Yarı yaş yarı kuru toprak. 2. İyice pişmemiş yemek. 3. Az kızdırılmış demir. 4. Az sıcak. 5. Çok pişmiş yemek.

alatavuk: Dağlarda yaşayan bir çeşit kuş.

alaten: 1. Bulgur ve mercimekle yapılan bir çeşit yemek. 2. Çavdarla karışık buğday.

alatengirek: Kısa boylu, benekli ve zehirli bir yılan.

alayaş: Yarı kuru yaş.

alayazı: Göz alabildiğine geniş düzlük ova.

albez: 1. [→ ala kuşak] 2. Kırmızıya boyanmış bez, bayraklık bez. 3. Kayınvalide tarafından örtülen bez.

albustan: Kırmızı ve ufak taneli bir çeşit buğday.

alçelme: Türkmen kızlarının baş örtüsü üzerine alından bağladıkları katlanmış örtü.

aldırayaz: 1. Her yanı açık, soğuk olan yer. 2. Giyimi bozuk adam. 3. Yıldızlı, açık gece.

aldil: Kurnazlık, hile.

aldimit: Pembe renkli bir çeşit üzüm.

alegöz: Gelincik.

algömlek [→ algöynek- 1,3]: 1. Kızıl hastalığı. 2. Kızıla benzer bir çeşit hastalık. 3. Kızamık.

algöynek: 1. [→ algömlek-1] 2. Kurdeşen hastalığı. 3. [→ algömlek-3] 4. Bir çeşit kırmızı erik.

alıcı guş [alıcı kuş]: Atmaca.

ali yonca: Küçük yapraklı ve yoncaya benzer bir ot.

aliçehre: Yuvarlak, küçük ve siyah renkli, üzüme benzer meyvesi olan ve dericilikte kullanılan bir ağaç.

alim erik: Aşılı ve tatlı bir çeşit erik.

alkara: Yaba.

alkemel: Kırmızı renkli ve desenli basma.

alkum: Bir avuç, bir tutam.

alkuru: Düz yol.

alkuş: Bezelyeye benzer bir çeşit bitki.

allı yeşilli kibrit: Maytap, fişek.

allıçatı: İki kaşın arası.

almabaş: 1. Kırmızı başlı yaban ördeği. 2. Kızıl arı. 3. Serçeden küçük, kırmızı başlı bir kuş.

almagöz: Gözleri büyük ve parlak at.

alt ev: Bodrum, evin birinci katında hayvan bağlanan yer.

altbaş: 1. Geri, aşağı taraf. 2. Velhasıl, sonunda.

altı banak [altı parmak (I)]: Sırma işlemeli, altı yok çizgili veya çiçekli ipek kumaştan yapılan gelin elbisesi.

altı gıran arpa: Başağı altı sıralı olan arpa.

altı parmak (I): [→ altın banak]

altı parmak (II): 1. Uğursuz adam. 2. Altı parmaklı doğan çocuk.

altı parmak (III): Kısa saplı, iri taneli bir çeşit kiraz.

altıkardeş: Zatülküresi; bir takım yıldızı.

altın askı: Külliyyat.

altın eşik: Zengin evi.

altın kuşak: Sarpa da denen bir çeşit balık.

altın oluk (I): Verimli iş.

altın oluk (II): 1. İşlemeli kadın pantolonu. 2. Çizgili dokuma.

altın tabak (I): Nergis çiçeği.

altın tabak (II): Bir halı çeşidi.

altın tas: Tüyleri sarı ve mavi renkli olan bir çeşit kuş.

altın terlik: Köşeli çiçek motifleriyle süslü dokuma.

altınbaş (I): İnce, beyaz ve üzeri yaldızlı, çizgili baş örtülük.

altınbaş (II): 1. Kabuğu sarı benekli, çok tatlı bir çeşit kavun. 2. Sarı, kalın kabuklu bir çeşit lezzetli üzüm. 3. Süpürge yapılan, mavi çiçekli bir ot.

altınbaş (III): Baykuş.

altınbaş (IV): 1. Bir çeşit rakı. 2. Sipahi sigarası.

alyanak (I): 1. İnce kabuklu, tatlı ve kırmızı renkli bir çeşit kiraz. 2. Ayşekadın fasulyesi. 3. Bir çeşit zerdali. 4. Kırmızı kabuklu bir çeşit üzüm. 5. Bir yanı kırmızı renkli elma.

alyanak (II): Kafasının yan tarafları kırmızı olan kefal balığı.

ana dıvar: Kerpiç evde taştan örülmüş duvar.

anagül: Demir tarakla taranan ikinci kalite yün.

arakenar: Bazen, seyrek.

arapcan: Su kenarında yetişen; dikenli, ince ve uzun bir çeşit bitki.

arasat: 1. Ortalık, ara yer. 2. Cennetle cehennem arasında olduğu düşünülen yer.

arşın terazi: Gece yarısı terazi şeklinde görülen dokuz yıldız.

art çardak: Helâ.

art diş: 1. Eğri ağaç. 2. Araba yatağının arka tarafından oka geçirilen çubuk.

art köp: 1. Döşegin arka tarafına konulan tahta. 2. Okların sola kımıldamamasını sağlayan, sekiz karış uzunluğunda, kağının gerisinde olan yassı tahta.

assıgelin: Gelincik (hayvan).

aşağı hava: İmbat rüzgârı.

aşağı yel: 1. Güneyden esen yel, lodos. 2. Batıdan esen yel.

aşak bel: Dağın yukarısı.

aşksız arap: Hızlı yürüyen kişi.

atkulak: Labada da denen yabanî bir ot.

avca bulut: Yağmur bulutu.

avrat abla: 1. Boşboğaz erkek. 2. Erken gelişmiş kız.

avrat gışı: Karı koca.

ayanağa: Köy ya da mahalle muhtarı.

aydede: Ayçiçeği.

aydemir: Keser.

aydın göz: Siyah, iri taneli, erken olan bir çeşit üzüm.

ay köşk: Bir çeşit zehirli mantar.

aykırı yel: Kuzeybatıdan esen yel.

aynalı gergef: Tütün kurutmak için özel olarak yapılmış kurutaç.

aynalı işlik: Yüzü ile astarı arasına pamuk döşenmiş kadın elbisesi.

aynalı sakar: Alnı beyaz keçi.

aynalı salma: Bir çeşit kilim motifi.

ayrı seçi: Farklı muamele, ayırım.

baba kanuş: Hünkarbeğendi.

badem parmak: İşaret parmağı

badem zimba: Kayışların üzerine süs yapmakta kullanılan alet.

badıralan: Duvarsız, çitsiz, kenarı çevrilmemiş bağ, bahçe.

balalı takım: Dokuz parçadan ibaret mobilya.

baldırcan: 1. Patlıcan. 2. Domates.

baldudak: 1. İkiyüzlü, dalkavuk kimse. 2. Geveze kimse.

balkadın: Yenebilen bir çeşit mantar.

balkatık: Tatlı gelen, ağza tat veren katık.

balkız: 1. Şimşek. 2. Parıltı.

ballı badak: Bal, yağ ve ekmekle yapılan tatlı.

ballı basra: Tütünlere yağışlı zamanlarda dadanan pire.

ballıbaba: Boynuz gibi meyvesi olan ve tanelerinden tespih de yapılan ağaç.

ballıboynuz: Bakla şeklinde ve kahve renkli, yenebilen tatlı bir çeşit meyve.

ballıböce: Noktalı gelin böceği.

ballıbörek: Çok tatlı.

ballıçizik: Ballıbaba adlı ağaç.

ballıdarı: İncir.

ballıkara: Bir çeşit kara incir.

ballıtava: Tepsi içinde fırına verilerek kızartılan, etin yağı içine süzdürülmüş bal katılarak yapılan bir yemek.

ballıtirit: Bal ve yağ ile yapılan tatlı.

balnene: Anneanneninin annesi.

balnine: Anneanne, babaanne.

balta öveç: Dört yaşından büyük erkek koyun.

baltabak: Kır sarmaşığı.

baltabaş: Çavuş kuşu.

baltalıkuş: Çavuş kuşu.

bara barmak: Bir çeşit ot.

barıd erik: Büyük, ekşi, aşılı erik.

barmak çalık: Çıta, düzgün biçilmiş ince, uzun tahta.

bas taban: Eşit, denk.

basma havla: Un helvası.

baş donanma: Güveyin gerdekten bir gece önce yaptırdığı şenlik.

baş ev: Misafir odası.

baş oğul: Arının verdiği ilk oğul.

baş yenge: Düğünde yemeği idare eden kadın.

başara parmak: Basiret; aldanmaya meydan vermeyecek şekilde gerçeği açıkça görebilme yetisi.

başbalık: Suyu yüzü koyun atlama şekli.

başberaberlik: Karı kocanın birbirinin sözlerine uyma hali.

başboğum: Kerestelik için kesilen ağacın ana gövdesi.

başböğrek: Yürek.

başbuğ: Yaramaz çocuk.

başkel: 1. Suçlu. 2. Başkalarının minneti altında olan kimse.

başlı ot: Ekinler arasında biten yabanî bir ot.

başlı üy: İki katlı ev.

başot: Kibrit.

başyoldaş: Eş.

batlangöz: Sümüklü böcek.

batlıma ağır: Uslu, terbiyeli.

batman kuyruk: Bir çeşit kuş.

bazyörük: Bir cins zehirli yılan.

beberuhi: Hindi.

bedel kılıç: Saban veya dövenin okunu, boyunduruğa bağlayan ağaç kısım.

bekbazar: Pazarlıkta ayağını direyen kimse.

bekkadın: Çok iyi.

beldirgöz: Tavşan.

belergöz: Şaşkına dönmüş kişi.

belibenzer (I): Alelâde, bayağı.

belibenzer (II): Şöyle böyle, az çok, oldukça.

belibenzer (III): Adamakıllı, dosdoğru.

belibenzer (III): Biraz benzeyen.

belliboncuk: Göze çarpan kimse.

benekliköse: Tanelerinin karın kısmında benekler bulunan bir çeşit fasulye.

beneklipisi: Pisi balığına benzeyen ve sırtında koyu kara benekleri olan bir çeşit balık.

benkişi: Mert, sözünün eri kimse.

beribenzer: Yakışıklı.

beserot: Ölüler için yakılan bir çeşit ot.

beş kaya: Beş taşla oynanan bir çocuk oyunu.

beşbuyuk: Muşmula.

béşgardaş: Tokat, şamar.

beşikörtü: İki yana akıntısı olan çatı.

béşkardaş: Beşi bir arada bulunan terazi yıldızı.

beşparmak (I): Arabaya ekin yüklemekte veya harman savurmakta kullanılan beş parmaklı, uzun saplı araç.

beşparmak (II): Ayıt adı verilen küçük bir ağaç.

beštahta: Rahle, sıra.

beyazgösa: Alnının iki tarafında beyaz çizgi olan keçi.

bıyıklı Fadime: Kadın yaradılışlı erkek.

bidostluk: Bir dosta yetecek kadar.

bidönüm: Bir sefer.

bidüziye: Aralıksız.

biğecirim: Bir sap. (iplik hakkında)

bigıdık: Bir parça, biraz.

bihava: Hemen.

bikere: 1. Bir kere. 2. Artık, bundan sonra. 3. Netice.

binbal: Koyu kırmızı renkli ve tatlı bir cins kiraz.

binbir pu: Saklambaç.

bintene: Arpa ile aynı zamanda biçilen yumuşak bir buğday çeşidi.

bir banımlık: Tabakta çok az kalan yemek.

bir el bir saray: Bir çeşit kilim.

bir kımık: 1. Kısa boylu, ufak yapılı, tıknaz. 2. Sekiz-on yaşlarındaki çocuk.

bir somar: On altı teneke buğday.

birbamba: Yaprığı yuvarlak, yumuşak ve alt tarafı tüylü bir bitki.

birbaş: Doğrudan.

birçeyhlih: Kadınların saçlarına taktıkları gümüşten bir süs eşyası.

birgün: Öbür gün.

birküçük: Dörtte bir teneke.

birötek: Çok bilen kişi.

biryanlı kurt: Sırtlan.

bodur ot: Kurak yerlerde yetişen ve fazla büyümeyen bir ot, ajuge chamaeptytis labiatae.

bodurmahmut: 1. İlaç olarak kullanılan, güve için tütsü yapılan bir çeşit ot.

2. Salatası yapılan bir bitki.

boklu cırık: Malacırık denen, serçeden büyücek bir kuşun daha küçük, toprak renkli bir cinsi.

bolpaça: Pantolon.

boncuk tüy: İnce tüylü tiftik keçisi.

borcabahar: Müshil olarak kullanılan ince köklü bir ot, sütleğen.

boş adam: Hamal.

boşböğür: Kalça ile kaburga arasındaki kısım.

boz kula: Bir at donu.

bozağaç: Köknar.

bozaş: Bulgur, yarma vb. ile yapılan çorba.

bozbağrgan: Sarmaşık gibi yaprakları tüylü bir ot.

bozbaş: 1. Kavurma et. 2. Kavurmanın az kızarmış hali. 3. Yahni. 4. Söğüş. 5. Tirit.

bozbaşak: Sonbaharda ekilen bir çeşit buğday.

bozbulamaç: Un çorbası.

bozduman: Sisli, fırtınalı hava.

bozşabla: Adaçayı.

bozyel: Güneybatıdan esen yel.

bozyörük: Üstü hafif benekli, uzun bir yılan.

bönkafa: Bön, şaşkın.

bözyer: Sabah güneşi vurmeyan ağaçlık yer.

bütün yara: Düğme iliği.

büyük dünürlük: Kız evinde bir sepet içinde gösterilen, oğlan evinden gelen tatlı ve hediyeler.

büyük öksürük: Boğmaca.
büyük sarı: İrmik yapmakta kullanılan sert ve büyük buğday.
büyükay: Ocak ayı.
büyükülle: Körükteki büyük hava borusu.
camgöz (I): Papaz.
camgöz (II): Üzüm teveklerinin köklerini mahveden bir kurt.
camgöz (III): Afacan çocuk.
camlı taş: Mermer.
cansız at: Bisiklet.
cayav col: Keçiyolu, patika.
ceynamaz: Üzerinde namaz kılınan işlemeli bez.
cıbiz dolma: Bulgurla yapılan yoğurtlu sarımsaklı dolma.
cıddik parmak: Küçük, zayıf, ince.
cıdıl köfte: Bulgurdan yapılan bir çeşit köfte.
cığduman: Sis.
cığıllı kuz: Dağlarda ufak taşlı bölge.
cıkcık taş: Birbirine sürüldüğü zaman ateş çıkaran taş, çakmak taşı.
cıkla yağ: Yağı çok olan yemek.
cıla karga: Koyunları takip eden parlak tüylü karga.
cılmuk yoğurt: Sarımsaklı yoğurt.
cıngıllı melek aşı: Mercimekli hamur çorbası.
cırbıyık: Sığırcık kuşu.
cırcan: İri fare.
cırcır araba: Kağrı.
cırtlık parmak: Küçük parmak.
cırtlıkkuş: Çalıkuşu.
cızekmek: Saçta veya tavada yapılan börek, ekmek.
cibilli tavuk: Taneleri iyice gelişmiş üzüm salkımı.
cici entari: Basmadan yapılmış elbise.
ciciana: 1. Yenge. 2. Üvey anne.
cicik bıyık: Her şeyi beğenmeyen.
cicildarı: Küçük taneli mısır.

cicişaba: Yenge.

cinbaş (I): Çabuk yürüyen at.

cinbaş (II): 1. Zeki. 2. Şirret, aksi.

cincik makarna (I): Ev makarnası, erişte.

cincik makarna (II): Bir çocuk oyunu.

cindoruk: En yüksek yer.

cindüdük: Söğüt dalından yapılan ince sesli düdük.

cingöz (I): Bilgili, kültürlü.

cingöz (II): İnce, zayıf.

cinkafa: Çabuk kızan adam.

cirikarı: Arının verdiği üçüncü ve daha sonraki oğullarına verilen ad.

citteli keçi: Gelincik çiçeği.

coplandere: Sarp dağlarla çevrilen vadi.

çağırğan Fatma: Eski evlerde çok bulunan siyah renkli bir böcek, karafatma.

çağşırılı tavuk (I): Paçası düşük, pasaklı budala (kadın).

çağşırılı tavuk (II): Paçaları tüylü tavuk.

çakı çakı taşlar: Beş taş oyunu.

çakırcımmıt: Küçük taneli siyah üzüm.

çalbaş: Kel.

çalduvar (I): 1. Yemekten önce yenen meyve. 2. Kahvaltı.

çalduvar (II): Çalıdan yapılan çit.

çalı toprak: Dağ eteklerinde olan iyi cins siyah toprak.

çalıgaga: İğde.

çalkamçı: Bütün ayrıntılarıyla at arabası.

çalkamış: Damın ağacı döşendikten sonra üzerine çamur ve toprak konan kalın kamış.

çalkaya: Çalılık, kayalık yer.

çanakpara: Üzüm sıkmaya yarayan araç.

çantiev: Duvarları birbirine geçme kalın tahtalardan yapılan ev, yapı.

çapıtlı çalı: Dilek dilenecek bez bağlanan çalı, ağaç.

çarık örtü: Her yüzü üçgen olan çatı.

çarkyel: Kuzeyden esen yel.

çatal araba: Dört tekerlekli araba.

çatal kapı: 1. Çift kanatlı sokak kapısı. 2. Hayvanların sağıldığı yer.

çatal kavak: Bacakları yukarıda açık tutarak baş üzerine durma şekli.

çatal pençe: İki avuç.

çatayaz (I): Çok soğuk.

çatayaz (II): Parası olmayan.

çatayaz (III): Orta yer.

çatırayaz: Gece çıkan soğuk.

çayana: Ebe.

çekmek çamur: Bataklık.

çekmece pınar: Kuyu.

çelebiğa: Kayınbirader.

çevrim çiçek: Çocukların kendi etraflarında dönerek oynadıkları bir oyun.

çılbr yol: Patika.

çıldır yaz: Kuru soğuk, dondurucu soğuk.

çın yaz: Açık, mehtaplı çok soğuk hava.

çingüneş: Bulutsuz hava.

çıplak kuş: Yarasa.

çıraburun: Siyah tüylü 3-4 cm. uzunluktaki çıra renginde gagası olan bir cins kuş.

çırnakaz: Su kenarlarında yaşayan uzun gagalı bir çeşit kuş.

çift ayak: Bir Urfa oyunu.

çifte kenar: Beyaz başörtüsü.

çiğ duman: Sis.

çiğ suyu: 1. Kaymak, yağ yapıldıktan sonra kalan su. 2. Çökelek suyu.

çiğınbaş: Omuz başı.

çiğtel: Bükülmemiş pamuk ipliği.

çil pancar (I): Labadaya benzeyen bir bitki.

çil pancar (II): Islatılan eski buğdayın sıkılmasıyla yapılan yemek.

çilçocuk: Küçük çocuk.

çilkeklik: Bıldırcın.

çin akşam: Tam akşam vakti.

çini çitlik: Kökünden sakız yapılan ot.

çirtikli terlik: 1. Yanları işlemeli pandufla. 2. Kenarları işlemeli patiskadan yapılmış takke.

çit kaymak: Krema.

çomça balık: Henüz ayakları çıkmamış kurbağa yavrusu.

çöpgelin: Kuşları kaçırmak için yapılan insan biçiminde korkuluk.

çullu cücük: Tavuk.

çullu kuduz: Elbisesini çabuk eskiten ve yırtık pırtık gezen kimse.

çullu poyraz: Kuzeyden esen sert rüzgâr.

dalayaz: Yakıcı ayaz.

dalbacak (I): 1. Çıplak bacaklı. 2. Uzun bacaklı insan veya hayvan.

dalbacak (II): Çıplak, fakir.

dalçorap: Düz renkle örülmüş çorap.

dalkaranlık: Öğle zamanının en sıcak anı.

dalöğle: Tam öğle vakti.

damaklı met: Çelik çomak.

dambaş: 1. Evlerin genellikle güneşe karşı yapılan çıkıntıları, balkon. 2. Toprak dam, tavan.

danaburun: Parmakta çıkan bir çeşit çıban.

danagöz (I): Bir çeşit ekşi, kara sulu üzüm.

danagöz (II): 1. İri, patlak göz. 2. İri, patlak gözlü adam.

darboğaz: Huni.

darikindi: İkinci ile akşam arasındaki ve akşama daha yakın zaman.

daşlı köy: Mezar, mezarlık.

delibadılcan: Domates.

delibağ: 1. Aşılammamış Amerikan çubuğundan yetiştirilmiş bağ. 2. Bağ kenarlarında kendiliğinden biten, top top beyaz çiçekli ve uzun dalları eğilip bükülebilen, bağ çubuklarını bağlamakta kullanılan bir bitki.

delibalta (I): Jandarma.

delibalta (II): Uzun, sulu ve çok tatlı; pekmezi yapılan bir çeşit armut.

delibaş (I): 1. Koyunları oldukları yerde, döndüre döndüre öldüren bir hastalık. 2. Huysuzluk yapan hayvan.

delibaş (II): 1. Yiğit, cesur. 2. Delice hareketler yapan çocuk.

delibayram: Değişmen, hoppa.

delibiber: Kırmızı acı biber.

delibuğday: Kunduru da denen buğday çeşidi, kırmızı buğday.

delicemantar: Zehirli bir çeşit mantar.

deliçubuk: Amerikan asmaı (üzüm).

delierik: Çakal eriği.

deligücük: Şubat ayı.

delikara: Bir çeşit siyah üzüm.

delikız: 1. Büyük ağaç kaşık. 2. Kepçe.

delimemet: Kışın kuzeyden çok hızlı esen rüzgâr.

deliot: At ve eşeklerin az yediklerinde ağızlarını köpürten, çok yedikleri zaman da onları patlatan, koyu yeşil renkli, sivri yapraklı bir dağ otu.

delitepe: Yolsuz ve aşırı davranışları olan deli dolu (kimse).

delitoy: Tecrübesiz, çok genç (kimse).

delitütün: Yalnız Gaziantep'te yetişen, nikotini çok olduğu için sigara yapılmayan bir çeşit tütün.

deliyel: 1. Güneyden esen rüzgâr. 2. Karayel.

demir bardak: İbrik.

demirat: Bisiklet.

demirelma: Yazın yetişen çok ekşi, yeşil renkli bir çeşit yaz elması.

demirgök: Tüyleri benekli olan at.

demirhindi: Demir ismindeki sert ağaçtan yapılmış tespih.

demirkazık: Kutup yıldızı.

demiryonca: Yoncaya benzer bir ot.

deredaban: Kaya aralıklarında yetişen ve kök kısmı yenen bir çeşit çiçek.

derikanat: Yarasa.

deringöz: Dere.

dik öğle: Güneşin tam tepede olduğu zaman.

dikdel ağaç: Ağaçkakan.

dikenli balık: Mayısın Temmuz sonuna kadar avlanan kırlangıç cinsinden bir balık.

dikenli ot: Cynara cardunculus, compositae.

dikgöz: Yiğit, kahraman, cesur.

dikkulak (I): Kimsenin sözünü dinlemeyen arsız adam.

dikkulak (II): 1. Kurt. 2. Çakal.

dikme çubuk: Yere dikilmiş bir direk üzerine çelik konarak oynanan çelik çomak oyunu.

dikön: İlk önce, en önde.

dilberdudak: Nergis çiçeği.

dilceparmak: Serçe parmak.

dilkanat: Sarmaşık gibi büyüyen üstü dikenli bir ot.

dilli demir: Kösele kesmeye yarayan ayakkabıcı bıçağı.

dillitoy: Uzun gagalı büyükçe su kuşu.

diplitura: Çoban çantası bitkisi.

dişlek darı: İri taneli mısır.

doğ koyun: Küçük kulaklı davar.

doğrukara: İnce kabuklu, siyah küçük taneli ve tatlı, dayanıklı bir üzüm çeşidi.

doğruyel: Gün doğudan esen yel.

dolaşık ot: Kır sarmaşığı.

donaray: Ocak ayı.

doran baca: Çatıda bulunan ve dama çıkmaya yarayan delik.

döküntü ova: Yağmur sularının dağlardan getirdiği topraklarla dolan göl ve deniz parçaları.

döngöz: 1. Şaşı. 2. Gözleri çok hareket eden kimse.

dörtgül: Dört köşe, dört kenarlı.

dörthırha: Başağında dört sıra arpa taneleri bulunan bir arpa çeşidi.

dörtkemer: Yorgancılıkta bir çeşit dikiş adı.

düğmeli yıldız: Kilimlerde kenar süsü ile orta göbek süsü arasındaki bir çeşit motif.

düğmeliot: Gelincik.

düşükdon: Giyinişine özenmeyen, dağınık kıyafetli.

düzbaskı: Arabacılıkta, demircilikte demire perdah vermek için kullanılan bir aygıt.

düzme mantı: Tatar böreği.

düztaban: Bir çeşit rende.

ebegarı: Bilgiçlik taslayan.

ebenene: Çok bilgili kadın.

ebesüt: Yağlı süt ile yoğrularak yapılmış ekmek.

ecimduvar: Çocukların oynadığı bir oyun.

edepsiz mih: Uzun ve kalın demir çivi.

edik pabuç: Terlik.

egrikoca: Keklik renginde ve büyüklüğünde, uzun gagalı, eti lezzetli, kışın sulak yerlere giden göçebe bir kuş.

eğidemir: Marangozların, semercilerin ve taşların oyma ve delme işlerinde kullandıkları demir kalem.

eğilbaş: Testi.

eğri ağaç (I): Tek hayvanla çekilen arabalarda iki ucu oklara geçirilen eğri ağaç kısım.

eğri ağaç (II): Sac üzerinde pişirilen yufka ekmekleri çevirmeye yarayan uzun ve yassı tahta araç.

eğri iğne: Bir nakış çeşidi.

eğri kazık: Halı dokuma tezgahında kullanılan ve halıyı sıkıştırmaya yarayan, kaldıraç biçimindeki eğri bir ağaç.

eğri yañış: Ocağın çekirgesi.

eğri yavşan: Lavanta çiçeği.

eğrioğlan: Bakırcıların kullandıkları bir aygıt.

eğşi hamur: Ekmek mayası.

eğşikulak: Kuzukulağı da denen, yeşil ve yabanî bir çeşit bitki.

eğşioğlak: Yeşil köklü ve yuvarlak yapraklı mayhoş bir bitki.

ek dolak: Birinin peşine takılıp dolaşan (kimse).

eklize at: Atın kuyruğu.

eksik iş: Ayıp sayılacak kusurlu hareket.

ekşihamur: Hamur mayası.

ekşikara: 1. Büyük, siyah, sulu ve iri taneli bir çeşit üzüm. 2. Siyah, sulu, iri ve ekşi karadut.

ekşimelek: Kuzukulağı.

ekşisu: Maden suyu.

elâgöz: Çiğdemgillerden yumrusu yenen bir çeşit çiçek.

elağız: 1. Dedikoducu. 2. Başkasının sözüne inanan (kimse).

elçatı: Ağır bir cismi kaldırmak için iki kişinin ellerinin özel bir biçimde birleşmiş durumu.

elekkeçi: Ceylan.

elhoca: Uzun gagalı, siyah etli ve kışın ortaya çıkan bir kuş.

elkoyun: 1. Çobanların gece yatarken bağladıkları erkek koyun. 2. Önden giden erkek koyun.

elmabaş: 1. Kırmızı başlı, eti yenebilen, ördek cinsinden bir kuş. 2. Kırmızı başlı, büyük bir çeşit arı; eşek arısı.

emirsultan: Yeşil soğan.

endiygün: Önceki gün.

eñseyüz: Dağ ve tepelerin arka tarafı.

er erik: Can eriği.

erkek bulut: Yağmursuz bulut.

erkek tren: Lokomotif.

erkek üzüm: Şırası az çıkan, kalın kabuklu üzüm.

eskihasır: Kulunç hastalığı.

eşek öldüren güneş: Karlı ve rüzgârlı kış gününde açılan güneşli hava.

eşekli top: Havaya atılan topu yakalayıp diğer arkadaşlara vererek oynanan bir çocuk oyunu.

et toprak: 1. Yumuşak ve tavlı toprak. 2. Killi toprak. 3. Kırmızı renkli toprak. 4. Sapan işlemeyen çamurlu toprak.

eveyik tahıl: Kırmızı buğday.

eyridemir: Çalı kesmeye yarayan bir çeşit araç.

eyrikepçe: Kurbağa yavrusu.

faragöz: 1. Sofa. 2. Mutfakla salın arasında olan kapı.

fasgöt: İşe yaramaz.

faskulak: Kulağı az duyan (kimse).

faşfaş ayşsa: 1. Her şeye siniri bozulup gülen (kimse). 2. Uysal, yumuşak başlı kimse.

ferfendelik: Çocukların kurtlu fındıkların deliğine bir kibrit çöpü takıp çevirerek yaptıkları oyuncak.

fiddır fiş: Çok gezen kız.

fındık biber (I): Küçük fakat çok acı olan bir çeşit biber.

fındık biber (II): Aksi, inatçı olan çocuk.
fıs kuyruk: Tütün.
fiğ yer: Bir işin bilinmeyen tarafı, hileli taraf.
foskulak: Mantargillerden çamlar arasında yetişen, içinde siyah toz bulunan bir çeşit mantar.
gabaca gün: Sabahla öğle arası.
gabayel: Sıcak rüzgâr.
gara av: Ormanlarda yetişen ve taflana benzeyen bir bitki.
gara canavar: Domuz.
gara fatma: Kökü yenen bir ot.
garabahar: Sığırcık büyüklüğünde, düz siyah, gagası ve ayağı kırmızı renkte olan bir kuş.
garagavuk: Beyaz kökü olan ve yenen bir ot.
garagüz: Sonbaharın sonu.
garakütük: Evin yaşlısı, büyüğü.
garalâle: Siyah lâle.
garasakız: Katran, zift.
geliksu: Sel.
gelinabla: Yenge.
gelinana: 1. Üvey anne. 2. [→ gelinabla]
gelinbacı: 1. [→ gelinabla] 2. [→ gelinana-1]
gelinkadın: Gelincik denen bir çeşit hayvan.
gelinkız: Nişanlı kız.
genbağ: Bir müddet sürülmeyerek boş kalmış ve otla kaplanmış tarla.
gerördek: Dişi ördek.
gıcıklı boran: Ufak kar tanesi, dolu.
gılınkuş: Baykuş.
gırık pusat: Zeybek elbisesi.
gırıl ümük: Yemek borusu.
gızılguş: Atmaca.
girdeburun: Delik delmeye yarayan küçük testere.
gocaağlan: Ayı.

gocabaş: Pancar.

göğ baldırcan: Yeşil, ham domates.

gökaş: Suda pişmiş yağsız bulgur kırmısı.

gökbaş (I): Zehirli kertenkele.

gökbaş (II): İşe yaramaz, kötü (kimse).

gökbaş (III): Tarlalarda yetişen, mavi çiçekli bir çeşit bitki, peygamber çiçeği.

gökboyun: Otlı, yeşillikli tepe.

gökçe ağaç: 1. Gürgen. 2. Kayın.

gökçepilav: Baykuş.

gökdedem: Mavi çiçekli çiğdem.

gökgebe (I): Keçilerde görülen bir çeşit hastalık.

gökgebe (II): Yumurta içinde ölüp kalan civciv.

gökkır: 1. Siyah beyaz karışık, kır saçlı (kimse). 2. Siyahla beyaz karışmış tüyleri olan keçi.

göktaş: Göz, deri ve bitki hastalıklarında kullanılan, bağcılıkta da yararlanılan, mavi renkte zehirli kimyasal bir tuz; göz taşı.

gökyel: 1. Kuzeydoğudan esen rüzgâr, poyraz. 2. Kuzeybatı ya da batıdan esen rüzgâr, karayel. 3. Güneyden esen rüzgâr, lodos.

gömeçarı: Arının iyi ve beğenilen bir çeşidi.

göybiber: Yeşil biber.

gözel hastalık: Verem.

guguk pilav: Baykuş.

gücüktenne: Labada, pazı.

güdükay: Şubat.

gügürbaba: Gökgürültüsü.

gülbaş: Namlusunun üzerinde büyük, üç gümüş bilezik bulunan çakmaklı tüfek.

gülfatma: Hatmi çiçeği.

gümüslüböcek: Ateş böceği.

günçardak: Balkon.

güzdede: Hindiba otu.

güzelağrı: Verem.

hacıbaba: Leylek.

hacıbalbal: Bir çeşit tatlı üzüm.

hacıbildircin: Habersiz ve suçsuz gibi davranan sinsi kimse.

hacıkabak: Çıplak tepe, doruk.

hamboyun: Çifte koşulan tek öküz.

harmançelik: Harman zamanı harmanlardan toplanan sadaka.

hayırlı kuş: Baykuş.

herhepsi: Hepsi, tamamı.

hoşbilezik: Bir çeşit bar oyunu.

hullukuş: Baykuş.

ıldırayaz (I): Penceresiz, kapısız, eşyasız ev.

ıldırayaz (II): Parlak yıldızlı, aydınlık gece.

ıldırışık (I): [→ ıldırayaz (I)]

ıldırışık (II): 1. Sabahın alacakaranlığı. 2. Gece açık, yıldızlı, parlak olan hava. 3. Aydınlık ev, oda.

ıssiyel: Samyeli.

içpınar: Haman.

içyer: Verimli toprak.

iki başlı tel: Cevaplı telgraf.

ilkgüz: 1. Eylül. 2. İlkbahar.

ilkhoroç: Kuşluk vakti.

ilkkuş: Aralık ayı.

ince ağrı: 1. Verem. 2. Kalp hastalığı.

ince kanat: Kelebek.

incebel: Sığırlarda böbrek yatağı kısmı, bonfile.

incegök: İlkbaharda olan soğuk.

incekuşluk: Sabahla kuşluk arasındaki zaman.

incesinek: Tatarcık.

iri gölük: At, katır vb. yük hayvanı.

irikara: İri taneli, siyah bir çeşit üzüm.

iseyağ: Tereyağı.

ışlıkır: Demir kırından biraz daha koyu renk.

ışli budak: Sakızlı çam odunu.

isliboz: Rengi bozla kahverengi arasında olan eşek.
israhagün: Evelki gün.
ivil kurt: Mikrop.
kabaağaç: Kalın gövdeli meşe ağacı.
kabakoyun: Karagül cinsi bir çeşit koyun.
kabakulak: Kurtluca, aristolochia, aristolochiaceae.
kabakuşluk: Öğleden bir iki saat önceki zaman.
kabarüzgâr (I): Bir cins yemeni.
kabarüzgâr (II): Lodos.
kabatepek: Kalın kabuklu, kara üzüm.
kabatıraş: Orta yaşlı adam.
kabuklu sülük: Kaplumbağa.
kada dayı: Genç, evlenmemiş delikanlı.
kademsiz peçe: Kefen.
kadıbaş: Beyaz, yuvarlak kabak.
kadınana: 1. Kaynana. 2. Babaanne. 3. Nine.
kallekabak: Bir çeşit kış kabağı.
kallenkuş: Kırlangıç.
kama kıvırcık: Bir cins koyun.
kanbeyin: Genç, bilgisiz, toy.
kancabaş: Altı ya da sekiz çift kürekle çekilen dar, uzun bir çeşit kayık.
kancık yel: Lodos.
kanlı balgam: Dizanteri.
kanlı bulut: Yağmur yağacağını belirten bulut.
kanlı pınar: Kısa saplı, kırmızı renkli bir çeşit kiraz.
kanlıbağlama: Duvar örülürken tavana yakın konan bağlama ağacı.
kanlıbalsıra: İncir ve portakal ağaçlarında olan, iri bir inci büyüklüğünde, ezildiği zaman yapışkan sıvı bırakan bir bit, ceraplaetos.
kanlıpilav: Yemekli toplantı, şölen.
kapakkaya: İki yüzü de düzgün yassı kaya.
kaplıcaburgaz: Ceviz.
kara ekin: Tahıl.

kara ekşi: Pekmezden yapılan koyu şurup.

kara ev (I): Çadır.

kara ev (II): Kademeli sergen, alacık.

kara örtü: 1. Toprak dam. 2. Beşik biçimindeki tahta çatı.

kara yaka: İri ağızlı, siyahımsı, başı büyük bir çeşit çoban köpeği.

kara yaprak: Bir çeşit elma.

karaağır: Yapraklarını dökmeyen, mor çiçek açan bir çeşit ağaç.

karaağrı: 1. Hayvanlarda görülen bir çeşit hastalık. 2. Uzun süren hastalık.

karaastar: Kaput bezi.

karaaş: Karamuk meyvesi ezilerek şekerle yapılan pelte.

karabacak (I): Sığır.

karabacak (II): 1. Zatülcenap hastalığında kaynatılarak içilen maydanozgillerden bir bitki. 2. Bir cins lahana. 3. Baldırı kara denen eğreltiotgillerden bir ot.

karabağ (I): Hayvanların bacaklarında tutukluk yapan bir çeşit hastalık.

karabağ (II): Tek ya da iki kişiyle oynanan bir halk oyunu.

karabakkal: Serçegillerden, eti için avlanan siyah tüylü bir kuş, karatavuk.

karabaldırcan: Patlıcan.

karabaş (I): Papazlıkla başpapazlık arasında bir rütbe.

karabaş (II): 1. Kısa, dayanıklı sert buğday. 2. Pancar. 3. Bir cins ot. 4. Mısırlarda olan bir mantar.

karabaş (III): Çitlembik kuşu.

karabaş (IV): Evlenmemiş erkek.

karabaş (V): İçi boş, çürük.

karaboğaz (I): Susuzluğun ya da depremin toprakta açtığı çatlaklar.

karaboğaz (II): Baş tutmuş yeşil soğan.

karaboğaz (III): 1. [→ karabaş (IV)] 2. Asalak, başkasının üzerinden geçinen adam. 3. Fikir ve düşüncüsü başkalarına aykırı olan, aksi. 4. İki yüzlü, arabozucu. 5. Obur.

karaboru: İlkbaharda yapılan bir çeşit ağaç aşısı.

karaböcük: Salyangoz.

karabulgur: Küçük salkımlı bir cins üzüm.

karacaot: 1. Çörek otu. 2. Kökü hayvanların vücutlarındaki ağrı ve sızıyı gidermekte kullanılan bir ot.

karacasu: Dere kıyılarında çıkan soğuk soğuk su.

karacayaz: İlkbahar.

karaçalı (I): Böğürtlen.

karaçalı (II): 1. Engel. 2. Uğursuz.

karaçam (I): Sarı çiçekli, baklagillerden bir bitki.

karaçam (II): Güneybatıdan esen soğuk rüzgâr.

karaçıkın: 1. Ölüm; kötü haber. 2. Koyunlarda görülen bağırsak hastalığı. 3. Satlıcan hastalığı, zatülcenp.

karadağ: Buğday arasında görülen siyah tohumlar, fiğ.

karadal (I): Sağlam olduğu için kazma, keser vb. araçlara sap yapmakta kullanılan koyu renkli bir cins ağaç.

karadal (II): Çok su verildiği için döl vermeden gereğinden çok büyümüş sebze.

karadam (I): Mezar.

karadam (II): Mutfak.

karadamak: İlenen, kötü konuşan.

karadamla: Birdenbire vücudu kaplayan ağrı.

karadeve: Ölüm, ecel.

karadiken (I): Deniz kestanesi.

karadiken (II): Çok sivri, sert dikenleri olan bir çeşit ot.

karadon (I): Çocuğu olmayan kadın ya da erkek.

karadon (II): Buğday başaklarında görülen, taneleri kömür gibi karartan bir hastalık, sürme hastalığı.

karadüzen (I): 1. Düzensiz, gelişi güzel (iş için). 2. Eski biçim, eski düzen.

karadüzen (II): 1. Küçük tambur. 2. Bir çeşit bağlama akordu.

karadüzen (III): Testerenin dişlerine verilen düzen.

karafatma (I): Bir çeşit siyah çekirge.

karafatma (II): Mezarlıklarda ve bahçelerde çıkan yapışkan bir cins ot.

karafatma (III): Hindi.

karagaz: Kandil.

karagevrek (I): İnce yapılı ve esmer (kimse).

karagevrek (II): Bir çeşit üzüm.

karagögnük: Soğuğa ve sığağa dayanıklı insan.

karagök: Üzerinde siyah benekleri olan beyaz at, bakla kırı.

karagöz (I): 1. Ebegümeçi. 2. Börülce. 3. Fasulye. 4. Başı kara bir çeşit buğday. 5. Hindiba. 6. Bir çeşit çiçek.

karagöz (II): Nohuttan büyük meyveleri yenen, odunu çok sağlam olan bir cins ağaç.

karagöz (III): 1. Çok yağmurdan tarlalarda içi su dolu olan çöküntü. 2. Su yolunda çıkan patlak, su çıkan yer.

karagöz (IV): Kilim dokumalarında kenar süsü olarak kullanılan bir çeşit motif.

karahaber: Yaprak dolması.

karaharman: Ekin başaklarını yakarak yapılan kavurğa, firik.

karaişçi: Gündelikçi, amele.

karakabarcık: 1. Hayvanlarda -özellikle sığırlarda- olan şarbon hastalığı. 2. Parmaklarda çıkan iltihaplı yara, dolama. 3. Dilde çıkan küçük kabarcık. 4. Taş vb. sert cisimlerin çarpmasından ya da batmasından ayak altında olan şişlik.

karakalem: Kenarlarına siyah çiçek baskısı yapılmış beyaz tülbent.

karakavuk (I): 1. Hindiba. 2. Kuzukulağı. 3. Çörekotu. 4. Sakızotu.

karakavuk (II): Kuru kütük, odun.

karakayın: Yemişli ağaç.

karakılçık: Kılçıkları siyah olan kırmızı ya da beyaz sert taneli buğday.

karakız (I): Tava.

karakız (II): Sert kabuklu bir çeşit üzüm.

karakoca (I): Saçı sakalı ağarmayan yaşlı adam.

karakoca (II): Büyümeden yaşlanan kavruk ağaç.

karakol (I): Asmanın dibindeki eski dal.

karakol (II): Yüklenen arabanın gitmesine engel olmak için iki küçük, bir büyük direk ile yapılan engel.

karaköpük: Dut.

karakucak: 1. Güreşte kavrama, sarılma. 2. Yağsız, kışketsiz güneş.

karakulak (I): Zambak cinsinden bir çeşit çiçek.

karakulak (II): 1. Söğüt mantar. 2. Yenen bir cins mantar.

karakulak (III): 1. Bir çeşit silah. 2. Kemik saplı bir çeşit büyük bıçak.

karakulak (IV): 1. Casus. 2. Ulak, elçi.

karakulak (V): Çakala benzer etoburlardan bir hayvan.

karakurt (I): Pestil.

karakurt (II): Tütün köklerine dadanan bir kurt.

karakuş (I): Çok yem yemekten ve çok ağır yük taşımaktan hayvanların bacaklarında şişlik yapan bir çeşit hastalık.

karakuş (II): 1. Kartal. 2. Çaylak.

karakütük (I): Yemin.

karakütük (II): Aile büyüğü.

karakütük (III): Hastalıktan esmerleşmiş ve büyümemiş insan ya da hayvan.

karamalak: Ağzı ve burnu siyah olan eşek.

karamtıkkızıl: Siyahla kırmızı arası bir renk.

karamübarek: Şirpençe, kan çıbanı.

karaoğlan (I): Patlıcan.

karaoğlan (II): Zeytin.

karapence: Bir çeşit hastalık.

karaperde: İnce olmayan, parlak bir çeşit barut.

karasalgın: 1. Dişlerdeki iskorpit hastalığı. 2. Boğaz ağrısı.

karasalkım: Keçi ve koyunlarda olan bir hastalık.

karasalkım: Ulusça ödenen vergi.

karasergi: Siyah, yuvarlak, ekşi bir çeşit üzüm.

karasıkmaca: Bir çocuk hastalığı.

karasu: 1. Bitkilere zararlı olan, toprak altından çıkan acı su. 2. Mide suyu.

karaşap: Bir çeşit sığır hastalığı.

karataban (I): Bodrum.

karataban (II): Hayvan ve insanlarda ayak altında olan iltihaplı yara.

karatırnak: Atmaca.

karavida: Yengeç.

karayanık (I): 1. Özellikle danalarda olan bir sığır hastalığı. 2. İnsan vücudunda kabarcıklar biçiminde beliren hastalık.

karayanık (II): Çok susamış kimse.

karayanık (III): Ağaçlarda ve sebzelerde aşırı sıcaktan kaynaklanan bozukluk, yanık, karalık.

karayazı: Hiç sürülmemiş tarla.

karayemiş: Kestane.

karçiçeği: 1. Çiğdem. 2. Kar kalkmasından sonra çıkan çiğdeme benzer beyaz bir çiçek, akçabardak.

kargaburun (I): 1. Kapı mandalı. 2. Yangın söndürme işlerinde kullanılan ucu eğri demir çengel.

kargaburun (II): 1. Uzunca ceviz. 2. Salamura için uzun ve iri bir çeşit zeytin.

kargayürek: Kara ve uzunca bir çeşit üzüm.

katağaç: Meşe ağacı.

katı kürek: Bel.

katıklıaş: 1. Sulandırılmış yoğurdun içine yarmak, un ve nohut konup karıştırılarak pişirilen bir çeşit çorba. 2. Yoğurtlu pilav.

kayıkgöz: Şaşı, şehla göz.

kayış kanat: Yarasa.

kayranbaş (I): Kel.

kayranbaş (II): Ekime elverişli olmayan, taşlı, kumlu toprak.

kazık yemiş: Havuç.

kazıklı huma: Tetanos hastalığı.

keçebaş: Davarlarda olan akciğer hastalığı, verem.

kedibaş: Bir cins elma.

kel fatma: Hindi.

kel hastalık: Verem.

kel karga: Saksagan.

kelbaş: Sarı zambak.

kelçiçek: Papatya.

kelgaz: Kandil.

kelkız: Kasırğa.

kelkiraz: Beceriksiz kız ya da kadın.

kelleli ot: Bir çeşit arpa.

kelyer: Verimsiz, kıraç toprak.

kemikli kurbağa: Kaplumbağa.

kemiksiz et: Ciğer.

kengerhan: Kenger otunu çıkarmak için kullanılan ince demir.

kepçe burun: Bir çeşit yaban ördeği.

kertengücük: Kertenkele.

kertme terek: Armut ağacı.

kılıçarı: Peteğini sepetin uzunlamasına yapan arı.

kılıçarpa: Hayvanlara yedirilen sivri, uzunca bir çeşit arpa.

kılkeçi: Karakeçi de denen bir cins keçi.

kılkuyruk (I): 1. Boz renkte, kuyruğu uzun, ilkbaharda görülen bir çeşit yaban ördeği. 2. Çulluk.

kılkuyruk (II): Tohumluk olarak kullanılmaya elverişli olmayan buğday.

kıllı kozak: Kestane.

kımalı parmak: Havuç.

kırcıl kafal: Sarışın.

kırk budak: Fesleğen çiçeği.

kırk günlük: Mayıs ayında çıkan ve kırk günde yetişen bir çeşit bakla.

kırk tokmak: Lor peyniri.

kırkkalem: Şam kumaşı da denen alaca renkli yünlü ya da ipekli kumaş.

kırkkanat: Yaraları iyileştirmek için kullanılan yaprakları damarlı bir ot.

kırkkıvrım (I): Hayvanların kat kat olan midesi, şirden.

kırkkıvrım (II): Bir çeşit kilim.

kırmızı gevrek: Kırmızı ile siyah arası şaraplık üzüm.

kırtaban: Az üzüm veren, çok bitek olmayan toprak.

kıryeşil: Kertenkele.

kısacık mahmut: Tütüne karıştırılıp içilen, sarılık hastalığında kullanılan yaban otu.

kısır ay: Temmuz.

kıttepe: Ağacın en yüksek yeri.

kızhanım: Hüsnüyusuf, çin karanfili.

kızıl issi: Ağustosun ilk haftasında olan en sıcak günler, eyyamıbahar.

kızıl önlük: Gırtlak, yemek borusu.

kızıl sarı: Kızıla çalan, kızılımsı.

kızılağız: Çekinmeden, açık seçik konuşan kimse.

kızılavruv: Kuş palazı, difteri.

kızılacak (I): Tavsız toprağa ve mevsimsiz ekilen tohumdan çıkan ekinlerin tane tutmasına engel olan bir hastalık.

kızılacak (II): Yapıncak üzümü.

kızılacak (III): Yemeği yapılan, kökle gövde arası turuncu olan bir çeşit yaban otu.

kızılburun: Pembemsi yeşil renkli, güzel konulu bir çeşit erik.

kızılacakurt: Atlarda görülen öldürücü ve ateşli bir hastalık.

kızıldip: Pancar.

kızilerik: Kökünden kırmızı boya çıkarılan bir ot.

kızılgevrek: Şaraplık kara üzüm.

kızılçik: Bir çeşit göz hastalığı.

kızılğöğüs: Serçe büyüklüğünde, göğüs kısmı kırmızımsı bir çeşit dağ kuşu.

kızılçükük: Havuç.

kızılkanat: Sazan cinsinden bir çeşit tatlı su balığı.

kızılçik: Pekmez köpüğü de denen bir renk (at için).

kızılçivrim (I): Kuraklık nedeniyle filizlenen tohumun, toprağın yüzüne çıkmama durumu.

kızılçivrim (II): Kuluçka tavuğun yumurtalarının üzerinde gereği kadar yatmamadı nedeniyle yumurtadan çıkamayıp ölen civciv.

kızılçulak: Bir çeşit balık, çipura.

kızılçurt: At ve eşeklerin makatları ya da kalın bağırsaklarına yerleşerek kan emen kırmızı çurt.

kızılçuş: Doğan.

kızilot (I): Havuç.

kızilot (II): 1. Bir çeşit ot. 2. Eğrelti otu. 3. Bağlarda teveklere sarılan sarmaşıkçillerden bir ot.

kızıyara: Şirpençe hastalığı.

kızıyel (I): 1. Güneyden esen rüzgâr. 2. Doğudan esen rüzgâr.

kızıyel (II): Albümin hastalığı.

kızıyörük: Yılcık hastalığı.

kilimli büçe: Boz renkli, uzun gagalı çulluğa benzeyen bir kuş.

kilitliğne: Çengelli iğne.

koca bayram: Şeker bayramı.

kocaana: 1. Nine. 2. Büyük amcanın karısı.

kocaarap: Tek kişinin oynadığı bir halk oyunu.

kocababa: 1. Büyük amca. 2. Dede. 3. Yaşlı erkek.

kocabaş (I): 1. Pancar, şeker pancarı. 2. Turp. 3 Lahana.

kocabaş (II): Uskumrunun ufağı.

kocadert: Çok büyük nesne.

kocagelin: Kaynana.

kocagöz (I): Gözü kararmış.

kocagöz (II): 1. İstavrit balığı. 2. Mercan balığına benzeyen bir çeşit balık.

kocağız: 1. Yaşlı, geçkin kız. 2. İhtiyar kadın.

kocakuş: Kartal.

kocaoğlan (I): Ayı.

kocaoğlan (II): Kuvvetli esen yel.

koçyiğit: 1. Güçlü, kuvvetli , babayiğit. 2. Cömert, eli açık.

koharböcek: Yazın taş altlarında çok bulunan uzun bacaklı, siyah ve pis kokan bir böcek.

kokaribik: 1. Çavuşkuşu, ibibik. 2 Yaban horozu.

kokarilik: Omurilik.

kokarot: 1. Kokulu bir yaban otu. 2. Kereviz.

kokulu narpis: Nane.

kopcasırık: Geveze, ağzı gevşek.

kor araba: Kağrı.

kor ocak: Çocuksuz aile.

korkazan: Çağlayan.

korkunççalık (II): Tüfek tetiğinin altında yarım daire biçimindeki demir.

korkunççalık (I): Köprü kenarlarına yapılan parmaklık.

korsümbül: Damlara döşenen toprakların arasına konan hamam külü.

kökağaç: Kerestesi sert olan bir çeşit ağaç.

kökbaş: Peygamber çiçeği, alde.

köpürköz: Korla dolu mangal.

kör cikcan: Siyah renkli, serçeye benzer küçük bir çeşit kuş.

kör duman: Sis, pus.

kör taka: Duvar içine yapılan kapaksız dolap.
körarı: Eşek arısı, sarı yabanası.
körbağa kuş: Baykuş.
körçepiç: Körebe oyunu.
körfalak: Üzümlere dadanan kahverengi bir çeşit kuş.
körköfte: Suda pişmiş yuvarlak bulgur köftesi.
körocak: Çocuğu olmayan aile.
körserçe: Serçe.
köryapalak: Baykuş.
köryavşak: Yumurtadan yeni çıkıp ete yapışan bit yavrusu.
köse sefer: Dolmalık bir çeşit kabak.
kösehalil: Çok tatlı, yuvarlak taneli bir çeşit beyaz üzüm.
kötü ağrı: Firengi.
kötü hayvan: Domuz.
kötüdert: Hayvanların boğazlarının altında çıkan bir çeşit öldürücü çıban, şişlik.
kumdarı: Tanelerinin uçları sivri ve küçük mısırsı.
kumşeker: Toz şeker.
kupbey: İri kulaklı bir çeşit av köpeği.
kurtdede: Dedenin babası.
kuru dipi: Açık fakat çok soğuk hava.
kuru kavşak: 1. Kuru yemiş. 2. Kestane.
kuru şemik: Topuk kemiği.
kuruaksak: Hayvanlarda topallama yapan bir tırnak hastalığı.
kuruali: Balıkçıl.
kurubacak: Tavuk.
kurubaki: Bir çeşit kartal.
kurukayış: Pişirildikten sonra ipe dizilip kurutulan kestane.
kurupara: Faizsiz anapara.
kuruşaksak: Ceviz.
kuruyaz (I): Tavlı, nemli olmayan toprak.
kuruyaz (II): Kuru, zayıf, cılız.
kuruyel: Romatizma.

kuşbudak: Keresteye elverişli, uzun koyu yeşil yapraklı, çok sert bir ağaç.

kuşyürek: Tavukların sevdiği açık yeşil yapraklı bir çeşit ot.

kutana: Dünür. (kadın için)

kuyruklubahar: Karabibere benzer, uzun taneli bahar, darifülfül.

kuyruklukuş: Uçurtma.

küçük ay: Köpek yavrusu.

küçükana: Babanın küçük erkek kardeşinin karısı, yenge.

küçükayşe: Serçe parmak.

küçükölüm: Uyku.

külbeşik: Porsuk.

küldoru: Kül rengi.

küllükara: Bir çeşit kara üzüm.

kürsüdiş: Azı dişi.

küt Demir: Deriyi genişletmede kullanılan rende.

lapçmağaz: Büyük ağızlı (kimse).

lapçmayak: İri ve tabanı çok sert ayak.

mandagöz: Mercan balığı.

mavikanatkırlangıç: Karadenizde yaşayan ve Mayıs ayından Haziran sonuna kadar avlanan bir çeşit balık.

melektoprak: Çamuru çok özlü, boz toprak.

mencekibuğday: İri taneli ve başağı kırmızı bir çeşit buğday.

mercankır: Kır üzerinde ufak ve sık, al benekli at donu.

mercimekliyağmur: Mercimek gibi taneli yağın yağmur.

minigöz: Bağ teveklerine sarılıp kurumalarına neden olan bir ot.

miskicearmut: Yumurta biçiminde ve büyüklüğünde, güzel kokulu bir çeşit armut.

mislibuğday: Kırmızı buğday.

mor badılcın: Patlıcan.

morcasüpürge: Pembe çiçek açan, boz renkli, süpürge yapılan bir çeşit ot.

murzubalık: Bıyıklı bir çeşit tatlı su balığı.

nazlaş: Kırık piriç, su, gülsuyu ve şekerle yapılıp soğuk yenen bir çeşit tatlı.

nazlıbey: Kayınbirader.

nazlıkara: Gözbebeği.

oburmola: Kuşların avlanacağı geçit yeri.

orta ok [ortok]: Evin çatısını örerken kullanılan orta direk.

ortaayak: 1. Ayakkabıcıların kullandığı kadın ayakkabısı kalıbı. 2. Çizmeye benzeyen bir çeşit ayakkabı.

ortabağış: Yayla ile kıyı arasındaki yüksek yer.

ortadirek: Orta parmak.

ortagüz: Ekim ayı.

ortayıl: Cemre.

osmanlıcücüğü: Sarı ve kara renkli bir çeşit kuş.

otyığıt: Çok genç ve çevik.

öç yaka: Karşı yön.

öksüzali: Çiğdeme benzer, beyaz ya da mor çiçek açan bir kır çiçeği, kardelen.

öksüziğne: Başık tutmaya yarayan misinanın ucundaki iğne.

öksüzpalan: Yavaş yavaş yağın kar.

önayak: Kılavuz, önder.

önek (I): Duvarın yıkılmaması için koyulan destek direği.

önek (II): Sürek avında avcılarının av bekledikleri yer.

önköprü: Tezgâhta dokunan kumaşın geçici olarak sarıldığı yer.

öteğün: Geçen, önceki gün.

paltabaş: Çavuşkuşu.

pamukbulut: Durgun havalarda dağ üstlerinde görülen kat kat beyaz bulut topluluğu.

parahamur: Manti, tatar böreği.

paşa çömlek: Kızların oturdukları yerde oynadıkları bir oyun.

paşaağa: Baba.

peçelitavuk: İспенç tavuğu.

pekmezliçorba: Aşure.

pepekuş: Hindibaya benzer bir ot.

piç yavru: Katır.

piçgül: Yabangülü.

piçtırpan: Topaç.

piçyoğurt: Mayasız tutan yoğurt.

pisigöz: Uyuyacak gibi gözleri kısık (kimse).

pisliğaç: Sac üzerinde pişirilen ekmeği çevirmeye yarayan kürek biçiminde tahta araç.

poñluboyun: Boyunduruğa koşulmuş öküzlerin gerisinde çift süren çocuğun oturduğu öküz.

pullukır: Baklakırı (at donu).

puslukadeh: Gökkuşadı.

sağırkulak: Tarlalarda ekin arasında biten, yaprağı kavak yaprağına benzeyen bir çeşit ot.

sahangül: Mermerşahi de denen bir çeşit tülbent.

salbaş (I): Serseri.

salbaş (II): Başı titreyen (kimse).

salmansarı: Kuruyunca solmayan, kayalar arasında biten bir çeşit çiçek.

saltaş: 1. Düz taş. 2. Istılınca patlayan sert taş.

sapankaya: Taş atmak için kullanılan ip ya da lastikten yapılmış bir araç, atlambaç.

saplıcadindon: Armut.

saplıcan: Akciğer zarı yangısı, zatülcenp.

saplıcantinton: 1. Patlıcan. 2. Dağ elması.

saplıkarga: Alakargai saksadığan.

sarığaç: Zerdeçal, Hint safranı.

sarıağız: Uzun, yuvarlak, ak renkli genişçe ağızlı bir çeşit balık.

sarıağu: Sarı çiçekli ve yaprakları ağılı, bodur bir çeşit ağaç.

sarıasma: İncir kuşu.

sarıaş: Pelte.

sarıbalık: Sazan balığı.

sarıbaş (I): Sarı başaklı bir çeşit buğday.

sarıbaş (II): Parlak ve düzgün tüylü, küçük bir çeşit kuş.

sarıbaybak: Sarışın (adam).

sarıboz: Aka yakın sarı renkli eşek.

sarıburma: Bir çeşit yufka tatlısı.

sarıbursa: Siyah kılçıklı, dolgun taneli buğday.

sarıcaarı: Bal yapmayan arı, eşekarısı.

sarıcaerik: Ekşi, çok sulu bir çeşit erik.
sarıçağ: Tereyağı.
sarıçedik: Bir çeşit kadın pabucu.
sarıdiken: Uçlarında sarı ve sivri dikenler bulunan bir yaban otu.
sarıerik: Kayısı.
sarıgöde: Kartaldan küçük, yırtıcı bir kuş.
sarıgöz sarma: Namlusu sarma olarak özel biçimde yapılmış çifte.
sarıgöz: Karagöz balığına benzer bir çeşit balık.
sarıhalil: Örümcekten büyük, sarı tüylü bir çeşit böcek.
sarıkanat: Küçük lüfer balığı.
sarıkılçık: Bir çeşit pirinç.
sarıkıvrık: Torak altında sürüp filiz veren tane.
sarıkoğuk: Bir çeşit incir.
sarıkulak: Kefal yavrusu.
sarıkuyruk: Kuyruğu sarı bir çeşit balık.
sarımantı: Şebboy çiçeği.
sarioğlan: 1. Akrep. 2. Örümceğe benzeyen ağılı bir çeşit böcek.
sarıot: Havuç.
sarıpapa: Şeftali.
sarıparmak: [→ sarıot]
sarıpatlıcan: Domates.
sarıpüs: At, katır vb. hayvanların üstüne örtülen kıl örtü.
sarısabır: Yapraklarından acı madde çıkarılan bir çeşit bitki.
sarısandal: İncir kuşu.
sarısu: Taze peynirden yapılan bir çeşit yemek.
sarıtoppas: Sarı ve kılçıklı buğday.
sarıyazlık: Az taneli ak buğday.
sarıyel: 1. Doğudan esen ılık yel. 2. Kışın ırmak vadilerinden gelen sert, soğuk yel.
sarızağar: Çiğdem.
sayılı fırtına: İsim yapmış yaygaracı, kavgacı.
saytoprak: Altı taş olan tarla.
sekizköy: Kuyruksokumu.

serpmeçul: İşli, nakışlı bir çeşit çul.

sert kapan: Tavana açılan kapak, tavan kapısı.

sevillibez: Pamuklu dokuma, amerikan.

seyreksinek: Kurt bırakan sinek.

sıcakdam: Hamam.

sıdıkyumurta: Yerli yersiz ağlayan, sulu gözlü.

sıhlamsu: Çok ıslanmış, sudan çıkmış.

sıksarı: Bir çeşit sarı ve yuvarlak taneli üzüm.

sırkınılıç (I): Çelimsiz, zayıf.

sırkınılıç (II): Bukalemun.

sırkınılıç (III): Fala bakan kimse.

sidiklibasma: Boyaları çabuk solan âdi basma.

sinifener: Çıtalı uçurtma.

sinliyelek: Üç etek.

sivriğaç: Tenekecilerin teneke kıvrırmakta kullandıkları araç.

sivrisinek: Bir çeşit oya örneği.

soğukaş: Sütlaç.

soharbalık: Gövdesi dikenli, pis kokulu, yarım kilo ağırlığında, boz renkli, ızgarası iyi olan bir balık.

sokurtüyün: Apandisit.

solmazgüzel: Hanımdüğmesi de denen bir çiçek.

soluksuzat: Bisiklet.

sonbeşik: Sonuncu çocuk.

songüz: Kasım.

sonkadak: Birdenbire.

sonkış: Ocak ayı.

sonsurat: Gülünç.

srahagün: Evvelki gün.

sulucagümbet: Karpuz.

sulugaylan: Nargile.

sulukule: Mürekkeplik hokka.

sulusıklam (I): Limon.

sulusıklam (II): Çok ıslak, sırlı sıklam.

suluzırtlak (I): Portakal.

suluzırtlak (II): İyi pişmemiş, sulu (yemek).

südlüsarı: Kışa kadar kalan bir çeşit sarı incir.

sülenbent: Binek atlarının göğsüne takılan sahtiyan göğüslük.

sülüdeynek: Çelik çomak.

sülüklüpancar: Pazı.

sümlütöy: Bilgisiz.

sünetliot: Tahıl içine karışan, ucu tüylü ve kara, zararlı bir çeşit ot tohumu.

süsensünbül: Tek kadının oynadığı bir halk oyunu.

süslühanım: Yaz kış küçük kırmızı çiçekler açan bir bitki.

sütlaş: Sütlaç.

sütlübiyan: Ballı baba.

sütlükörmen: Yabanıl pırasanın suda haşlandıktan sonra sütle pişirilmesinden oluşan bir yemek.

sütlüot: Sütleğen.

şahmelek: Şahmaran.

şahmelik: Hayvanlardaki şişlik ya da yaraların iyileştirilmesinde kullanılan, lapası yapılan bir çeşit ot.

şapraksakal: Akıtmalı (at için).

şarpayak: Düz taban.

şıpırdımsu: Derinliği bir karışı geçmeyen gölcük.

şıpdamla: İçine pekmez toprağı katıldıktan sonra torbadan süzülen şıra.

tahdapabiç [tahtapabuç]: Terlik.

tahtabaş (I): Üstüne şilte serilerek yatmaya ya da oturmaya yarayan bir çeşit tahta karyola, kerevet.

tahtabaş (II): İnce, zayıf yüzlü (kimse).

tahtabaş (III): Balkon.

tahtakurt: Burunda ve boğazda yangı yapan bir çeşit hayvan hastalığı.

tahtalçerken: Altıgen biçiminde yapılan uçurtma.

tahtalmiskin: Kaplumbağa.

takadon: Kına gecesinde kızların giydiği sırmalı giysi.

takmakbaş: Bir çeşit büyük mercan balığı.

tangayaz: 1. Bulutsuz ve soğuk hava. 2. Yağmurdan sonra açan hava.

tanımalı hekat: Bilmece.

tartılı söz: Şiir.

taskumsal: Ot bitmeyen çorak yer.

tasman kara: 1. Un ve pekmezden yapılan helva. 2. Tahin ve pekmez karışımı.

taşahır (I): 1. Çok taşlı yer. 2. Toprağı verimsiz yer.

taşahır (II): Köylü.

taşgöze: Tahılın taşını ayıklamaya yarayan büyük delikli kalbur.

taşot: Yabani elme, armut kurusu.

tatlı aş: 1. Düğün yemeği. 2. Aşure.

tatlıbayram: Toprak altında kalan bölümü hekimlikte kullanılan, iki çenekli, kapalıtohumlulardan bir çeşit küçük ağaç.

tatlıyara: Yüzde çıkan ve çevresine yayılan çıban.

tazbaş: Çıplak, saçsız baş.

tefebaş: Sırma ile işlenmiş atlas ya da kadife kumaş giysi.

tekadım: Uzun atlama.

tekayak: Seksek oyunu.

tekbağırsak: Bir çeşit av kuşu, çulluk.

tekçekirdek: Az çekirdekli, iri taneli bir çeşit ak üzüm.

tekdamar (I): Zayıf, cılız.

tekdamar (II): Korkak.

tekhandelikalem: Çinicilikte kullanılan bir çeşit motif.

tekkuma: Ağaçkakan kuşu.

teknegöt: Yassı, büyük, çok sulu bir çeşit armut.

teknelibag: Kaplumbağa.

tekoyon: Bir kişinin oynadığı bir çeşit zeybek.

teközengi: Atın dört nal yürüyüşü.

teksivrik: Toprakta yeni çıkan ekin.

telgömlük: Büyük bir çeşit armut.

telgövnek: 1. İnce kabuklu, sarımsı bir çeşit üzüm. 2. Kabuğu dilim biçiminde çizgili olan bir çeşit kavun.

tellibaba: Mercimekten büyük, kara benekli, bostanlara dadanan bir çeşit böcek.

tellikuşak: Sarpa balığı.

temeldevren: 1. İplik ve kılaptan karıştırılarak dokunan bir çeşit kumaş. 2. Sırma ile işlenmiş kadife giysi.

temirkazak: Kutup yıldızı.

tengilbaş: Takla.

tepegöz (I): Gözleri yukarı doğru kaymış (kimse).

tepegöz (II): 1. Önüne bakmadan sağa sola çarparak yürüyen sakar (kimse).
2. Yaramaz (çocuk). 3. Herkese çatan, kavgacı.

tepegöz (III): Hamam.

tepelikuş: Tarla kuşu.

tergömlek (I): 1. İnce kabuklu, al ya da sarı renkli bir çeşit elma. 2. İnce kabuklu, pembe bir çeşit üzüm. 3. İnce kabuklu kabak.

tergömlek (II): İç gömleği.

teroğlan: Uşak.

tersayak (I): Düz taban.

tersayak (II): Kayıkların kış tarafına konan enli tahta, ayna.

tersyel: 1. Batıdan esen yel. 2. Lodos. 3. Yazın esen ve bitkileri kurutan yel, samyeli.
4. Yazın tınaz savurmaya elverişli olmayan, karışık yönlerden esen yel.

tıknefes: Sinirli.

tınkafa: Çabuk öfkelenen.

tısburun: Alingan, çabuk küsen.

tingiltaş: Tahteravalli.

tokmakbaş: Büyük kayabalığı.

tokmaklıcığcık: Bir çeşit kilim.

topbaş: 1. Ak, yumuşak, iyi cins buğday. 2. Akasya fidanı.

topdon: Geniş ağılı, vakurlu, kısa zeybek donu.

toppancar: Lahana.

topuklutiken: Sapı sert tüylerle kaplı, yumru köklü, meyvesi koza biçiminde olan bir çeşit diken.

topyıldız: 1. Ülker yıldızı. 2. Takımyıldız.

tosmankara: Pekmezele yapılan cevizli un helvası.

tosunburun: Bir çeşit elma.

tulumboğaz kuş: Boğazının altı şişkin, büyücek bir çeşit kuş.

turşkiraz: Vişne.

tuzluayran: Yağı alınmış süttten peynir gibi fakat suluca yapılan tuzlu lor.

tuzlubalgam: Egzama hastalığı.

tuzlukara: Kavrulmuş tuzlu nohut.

tülübaba: Mavi renkli bir çeşit orman çiçeği.

tülübaş: Eş, karı.

tülüdavar: Koyun.

tülüdeve: Tek hörgüçlü iri deve.

tülümaya: Uzun tüylü dişi deve.

tülüşah: Çiçekleri eflatun renkli, kokulu bir bitki.

tümbasmacık: Dokumacılıkta kullanılan bir çeşit motif.

tümsekgaga: Dağ çıkıntısı.

türlübohça: Çocuk oyuncağı.

tüylübaba: 1. Kır çiçeği. 2. Kırmızı lâle.

tüylüceyumru: Şeftali.

uçarsu: Çağlayan.

uçayak: Üç ayaklı merdiven.

uçkulak: Çayır arasında biten bir ot.

uğukuş: Baykuş.

ulamayonca: Sulak yerlerde yetişen bir ot.

ulukuş: Baykuş.

ulunkuş: Bir çeşit dağ armudu.

uluorta (I): 1. Gelişigüzel. 2. Açıkça, herkesin görebileceği, işitebileceği gibi.
3. Ayakaltı yer.

uluorta (II): 1. Bir ayakkabı çeşidi. 2. Bir ayakkabı kalıbı.

uluslu: Köy yaşlılar kurulu.

uluyol: İşlek, geniş yol; anayol.

uslubiber: Karabiber.

usluebekömeci: Ebegümeçi.

uyuryılan: Sinsi.

uzunalma: Armut.

uzungelin: Yılan.

uzunışık: Projektör.

uzunilik: Omurilik.

uzunöksürük: Boğmaca.

uzunsap: Çok iri, uzun saplı bir armut çeşidi.

üçayak: 1. Sacayağı. 2. Sehpa. 3. Üç ayaklı merdiven. 4. Bir çeşit horon. 5. Bir yerek oyun.

üçbucak: Üçgen.

üçetek: Eskiden erkeklerin, şimdi kimi köylerde kadınların giydiği bir çeşit giysi.

üçgardaş: Gökte bir üçgenin köşelerindeymiş gibi görünen üç yıldız.

üçgül (I): 1. Yabanıl yonca. 2. Kokulu sarı bir ot.

üçgül (II): 1. Üç köşeli yer. 2. Üçgen.

üçlük sakar: Alnında beşibiryerde büyüklüğünde akı olan sığır.

üçnişan: Bir eşkenar dörtgeni dörde bölen çizgilerin kesişme noktaları üstüne çakıl taşı konularak karşılıklı oynanan oyun.

üçtaş: Halk inanışına göre âşıklara biri erlik, biri pîrlik, biri aşk için Hızır'ın içirdiği içki.

üçügün: Pazartesi.

üsttutuş: Yeğleyiş.

varangel: Vinç.

yabakaşık: Tahta kaşık.

yabakulak: Büyük, biçimsiz kulaklı kişi.

yabanbacı: Baklagillerden bir bitki.

yağlı boynuz: Bir balık çeşidi.

yağlı düzgün: Pudralı krem.

yağlıgöz: Kelebek hastalığı.

yağlıkara (I): 1. İle yağ karışımından oluşan, halk arasında yaralara da sürülen tencere kiri. 2. Yanmış bez artığının yağla karışımından yapılan bir merhem.

yağlıkara (II): 1. Kara çalma. 2. Suç atan. 3. Sırnaşık.

yağlıkara (III): Parlak, koyu esmer.

yağlımancar: Yemeği yapılan bir ot.

yağlısırgan: Sukestane otu, Seraphularia scrophulariaceae.

yakasız gömlek: Kefen.

yalancikeçi: Erguvan ağacı ve çiçeği.

yaldızlıkaya: Bir çeşit balık.

yalıñ damar: Cılız.

yalınaraba: İki tekerlekli öküz arabası.

yalınayak: Yoksul.

yallıbaş: Çoban köpeklerine yedirilen kepekle su karışımı, yal.

yaltaban: Çok yol yürüyen.

yanargün: Temmuzun son üç günü.

yanbağacık: Yengeç.

yançalma: 1. Kağı yanlarına uzatılan ağaç. 2. Dik konan direğin devrilmemesi için yandan direğe vurulan destek.

yanıkdere: Ot bitmeyen dere.

yankulak: Yeni araba başlıklarını açmak, delmek için kullanılan demir araç.

yapışakot: Bir çeşit yapışkan ot.

yarı kırk: Loğusalıkta doldurulan ilk yirmi gün.

yarıbuçuk: Biraz.

yarımağız (I): İsteksiz, içten gelmeyerek.

yarımağız (II): Bir arktan akan suyun yarısı.

yarımay: Atın alnındaki yarım ay biçimindeki ak leke.

yarımkabakulak: Tütünde görülen bir hastalık.

yarımmine: Felç.

yarımoturak: Arkasız sandalye.

yarımsarma: Güreşte alttan kurtulmak için başvurulan etkili bir oyun.

yarımyaka: Takım elbise yeleği.

yaslağaç: 1. Üstümde hamur açılan, yemek yenen tahta. 2. Et kıymakta kullanılan tahta.

yaslıbalaman: Üflenerek çalınan, zurnaya benzer küçük bir saz.

yaşsancı: Hayvanda karın ağrısı.

yatlıyabancı: Gezgin.

yavan gonusuh: Yersiz, yararsız söz.

yavruağız: Sarı çiçekli bir kır bitkisi.

yavrubaş: Çayırdan yetişen, ince başaklı, çayır otuna benzer bir ot.

yavrulutavuk: Yerlere çukur kazarak topla oynanan bir çocuk oyunu.

yaymayarık: Çok yayılmış, darmadağın.

yediağız: Birkaç kez meyve veren asma, yediveren.

yedideli: Türlü renklerde açan, kasımpatına benzer kokusuz bir çiçek.

yedigardaş [yedikardaş, Yedikardeşler]: Büyükayı da denen yıldız takımı.

yediurgan: Bayram salıncağı.

yediyazma: Zenginlerin kullandıkları başörtüsü.

yelolikurt: Sırtlan.

yelkafa (I): Baş şişmesiyle beliren bir hayvan hastalığı.

yelkafa (II): Ölçüsüz davranan kişi.

yelyuva: İnsanda, hayvanda görülen ağrısız büyüyen şişlik.

yeni yıl: Ocak ayı.

yenidünya (I): 1. Yeni doğmuş çocuk. 2. Yeni doğmuş hayvan yavrusu.

yenidünya (II): 1. Döngel, muşmula da denen bir meyve. 2. Börülce. 3. Küçük çekirdekli ince kabuklu bir karpuz.

yenidünya (III): Alafrangalığa özenen.

yeniyetme: 1. Yeni yetişen delikanlı. 2. Hırsızlığa, haydutluğa yeni başlayan.

yeşilbaş: 1. Yeşil başlı yabanördeği. 2. Erkek ördek.

yeşilkuşak: Gökkuşağı.

yıldızlıkır: Bir at rengi.

yidi göbek: En eskiye dek giden soy sop.

yiñi bahar: Taneleri karabiberden büyücek, baharlı bit bitki; yeni bahar.

yiñi yaprak: Asma yapraklarının büyüüp sarma yapılabildiği günler.

yuha yer: Kasık.

yumrukara: Bir çeşit kara üzüm.

yünağız: Geveze.

yüsüfendi: Mandalina.

yüz yazıcı: Gelinlerin yüzüne tel yapıştıran.

zalot: Süpürge yapılan bitki.

zambaksu: Su çekmiş odun.

zarlık bez: Patiska.

zilayaz: Duru, açık, ayaz hava.

1.1. 2. 2. Eksiltilmiş Sıfat Tamlaması *

acar ayaklı: Uzun boylu, iri yarı kişi.

acısulu: Kengel adlı bitkinin sütünden elde edilen sakız.

ağ duğaklı: Düğünde gelini, güveyi ile tanıştıran kadın.

ağ pürçekli: İhtiyar kadın.

ağ sakgallı: Muhtar ve köy yönetim kurulu.

ağbırçekli: Saçı sakalı ağarmış insan.

ağır akıllı: Olgun, terbiyeli, akıllı başında.

ağır elli: Borcunu geç ödeyen, elinden kolay kolay para çıkmayan.

akar akıllı: İradesiz, duygusuyla hareket eden.

akıl ermezlik: Cahillik.

akpullu: Kenarı işlemeli çevre; baş örtüsü.

aksulu: Bir çeşit armut.

akyüzlü: Temiz, namuslu, doğru adam.

ala bohlı: Yarım yamalak. (iş hakkında)

ala yaşlı: Orta yaşlı adam.

alabaşlı (I): Etrafa saldıran, azgın köpek.

alabaşlı (II): Yarım; bitmemiş durumda.

alacanlı: 1. Yarı canlı, ölmek üzere olan. 2. Yarı pişmiş.

alakarlı: Karların erimesiyle yer yer görünen toprak.

alasulu: 1. Yeni olmaya başlamış meyve. 2. İyi pişmemiş yemek. 3. Ulu orta, yersiz söz söyleyen.

altuboğumlu: Akrep.

ana devli: Hasta, rahatsız mizaç.

annı akıtmalı: Alını beyaz olan hayvan.

ayran ağzılı: Boşboğaz, geveze.

basuk dilli: Kekeme.

* Bu başlık altındaki birleşik kelimeler, sıfat yapan +II ekiyle kurulan eksiltilmiş sıfat tamlamasıdır. *Elipsis* olarak da adlandırılan ve standart Türkçede “yazılı, sözlü, delikanlı, açgözlü” gibi kullanımları yaygın olarak bulunan yapılara, tespit ettiğimiz kelimelerde de bu şekilde rastlanmıştır.

birbaşı: Taahhütlü mektup.

bozsulu: 1. Yahni. 2. Çömlek kebabı.

bozyakalı: Çiftçi, köylü.

buluşatlı: Akıllı, keşif yeteneği olan kişi.

canayaklı: Aceleci.

capçak ağzılı: 1. Çok ağlayan çocuk. 2. Geveze, dedikoducu.

ciğercanlı: Akrabasına düşkün olan.

çarpana yüzlü: Kara kuru ve çiçek bozuğu yüzlü olan (kimse).

damsözlü: Patavatsız, kırıcı şekilde konuşan (kimse).

delikanlı: Kına çiçeği, kadife çiçeği.

domuz gözlü: Gözleri küçük, donuk at.

dörtkılı: Dört ayaklı mangal.

eğerbelli: Beli çok çukur olan at.

eksiketekli: Kadın.

gara torbalı: İşçi.

göğsulu: Aşılı armut.

göksulu (I): 1. Sulu ve yeşil renkli bir çeşit armut. 2. Yeşil renkli tatlı ve sulu bir çeşit zerdali.

göksulu (II): İyi yemek pişiremeyenlerin yaptıkları sulu yemek.

ikicanlı: Kırmızı toprakla karışık kumlu yer.

ikitelli: Bağlama, cura vb. halk çalgısı.

kabahamırlı: Sacta pişirilen mayalı ekmek.

kanayaklı (I): Kadın, kız.

kanayaklı (II): Kaz, ördek.

karaciğerli: Kötü yürekli.

kırmızı bacaklı: Yaban çileği gibi toprak üstünde uzanan, dalları ezilerek yaralara sarılan kırmızı renkli bir ot.

kızıl tüylü: Bir yaşında oğlak.

koyun bilekli: Sol ayak bileği eğri olan at.

körgözlü: Köstebek.

kurtsinirli: Arka bacakları eğri at.

kuşetli: Ne zayıf ne şişman, balık etinde kimse.

oğlakbaşlı: Kuyruklu yıldız.

sarıayaklı: Uğursuz.

sarıbuzđulu: Sert kabuklu, turşusu yapılan bir çeşit sarı üzüm.

sarıtl: Bir iki yaşında keçi yavrusu.

susak ağızlı: Geveze, boşboğaz.

şahinelli: Tırnakları içine eğri at.

şmaetli: Nazlı.

uçar akıllı: Unutkan.

uzunayaklı: Binek ve koşum atı.

demirli: Üçgen biçiminde saban.

yahnkollu: Tek kulplu kk testi.

1.1. 3. Ters evrilmiş Tamlama

akılbalığ [akılbalı, akılbalık]: Erinlik, ergen olma.

akkıla ift: Akala pamuğunun iki çenekli olan kapığı.

alıkları: Kadınlardan işine çok karışan erkek.

alıkları: 1. Eli ev işine yatkın, kadın işi yapabilen erkek. 2. Vücudu ve hareketleriyle erkeğe benzeyen kız.

avdrt: Ks oyununda çöplerin dördünün de açık gelme durumu.

ay karanlık: Mehtapsız gece.

aypek: Ayın on beşinci günü, dolunay.

balsek: Tatlımsı bir şey.

başaık (I): Açık saçık.

başaık (II): Eşsiz, benzersiz.

başbir: 1. Başkan, amele başi. 2. ocuk oyunlarında baş olan ve oyuna ilk başlayan.

başeski: 1. En eski, en kıdemli kişi. 2. Kış günleri evlerde yapılan erkek toplantılarında toplantıyı idare eden başkan.

batman buçuk: Duvar örülürken düzgün taşların arasına konulan irili ufaklı taşlar.

burunuzun: Gagası uzun olan kuş.

cinkara: Karabaş kuşu.

etikara baştan: Dağlarda alılar, dikenler üzerinde dolaşan, serçe kadar siyah başlı bir kuş.

dağdelik: Dağın delinmiş yeri, tünel.
damkayık: Gusülhane.
dikmen sakar: Boynuzları dik ve arkaya kıvrık olan keçi.
duleksik: Kocasız kadın.
elboş: Kız çocuklarının küçük ve yuvarlak beş taşla oynadıkları oyun.
ensekoca: Sabanın ökçesiyle okunu birbirine bağlayan ve kılık ile ökçe arasına takılan 40-50 cm. uzunluğunda ağaç.
erenkoca: Yemek pişirmek ve çamaşır yıkamak için kullanılan büyük ocak.
fıringuru [fırinkuru]: Bir çeşit peksimet.
gülnazik: Menekşe.
laf körük: Konuşkan, tatlı dilli.
malhazır: 1. Tabak. 2. Kapaklı bakır sahan, küçük sahan. 3. Çinko tas.
malyağma: Taneleri ayrılmamış, samanla karışık tahıl.
sahneşirin: Evlerin üst katındaki küçük oda.
salkımkara: Keçi ciğerinde oluşan bir çeşit öldürücü hastalık.
savkıvrak: Kıvrak, ince, üstün tutulan bir çeşit iplik.

1.1. 4. Farsça Kurallı Tamlama*

aşhane (I): 1. Mutfak. 2. Lokanta. 3. Yemek pişirmek için yapılan bacalı ocak.
4. Yemek odası.
aşhane (II): Avlu.
basmahane: 1. Matbaa. 2. Telgrafhane.
borahane: Yabani güvercinlerin tünemesi için kerpiçten yapılan güvercinlik.
boyhane: Bulgur yapılan yer.
çarkı felek (I): Samanyolu.
çarkı felek (II): Pervane.
evdesthane: Helâ, tuvalet.
memişhana: Ayak yolu, hela.
şeshane: Av tüfeği.

* Türkçede Farsça kurallı tamlama kullanımı yaygındır. Tespit ettiğimiz kelimelerin büyük bir kısmını oluşturan “-hane birleşikleri” dilimizde son yıllarda bile yeni örnekler yol açmıştır. Örneğin; dersane → dersane, pastahane → pastane... Farsçada iyelik eki olmadan kurulan, izafetle yapılan tamlamaların ağızlarımızda da “mekân” anlamını verdiği görülmektedir; borahane, evdesthane...

şevketibostan: Yabani bir otun yemek yapılabilen kökü.
tophane: Yağ sürülerek yenen, çok kabarmış bir çeşit pide.
toylahana: At ahır, tavla.

1. 2. ÖBEKLER

1. 2. 1. Kalıplaşmış Fiilimsi Öbeği

acı kokan: Kekik otu.
açu bakan: Falcı.
ağaç delen: Ağaçkakan kuşu.
ağaç kabardan: Ilık bahar rüzgârı.
ağaç kabartan: Ağaç kabuklarını un haline getiren bir kurt.
ağmak ıslıyan: İnce ince, sürekli yağın yağmur.
ağyatan: Toprağın çukur yerlerine biriken yağmur suyu.
akbakan: Beceriksiz, budala kişi.
akboğan: Muşmula çekirdeği.
akçalıbasan: Bir çeşit buğday.
akdoğan: Yırtıcı bir kuş.
akgötüren: Yabanın büyüğü.
ala kalkan: Ağaçkakan kuşu.
alankesen: Saksağan.
alavura: Başa örtülen şal.
alma erdiren: Dikenli, beyaz bir ot.
aptal ıslatan: İnceden yağın yağmur, ahmak ıslatan.
arı kıran (I): Bal arılarını yiyerek geçinen, serçeden az büyük, bağ bozumu zaman gelen bir göçmen kuşu.
arı kıran (II): Geveze, gürültücü.
arka basan: Kağının en arka bölümü.
arpa bölen: Köy işi gören ihtiyar heyeti üyesi.
arpa kıran: Arpaya zarar veren bir hastalık.
aşşüzen: Kevgir.
at uçuran: Dağların sarp, çok dik yerleri.
ayı boğan: Yenmesi zor, boğaz tıkayan bir çeşit armut.

ayran kesen: Güneş doğmasına yakın, doğudan esen sert yel.

baba tutmaz: Dayanıklı, kuvvetli kimse.

bacak çekiştiren (I): Küçük çocuk.

bacak çekiştiren (II): 1. Gizlice düşmanlık yapan. 2. İşe engel olan kimse.

bağbazan: Kabuklu söğüt dalından örülen, dibi dar, ağzı geniş ve bağcılarının kullandığı iki kulplu büyükçe sepet; bir çeşit küfe.

bağırköpen: Beşikte bebeğin zerine örtülen örtü.

bahtabakan: 1. Bukalemun 2. Falcı.

baltakesmez: Görgüsüz; patavatsız.

balyağar: Yaprak açma zamanında tatlı ve yapışkan yağın sular, kudret helvası.

balyemez: Cimri.

banakıran: Kuzeyden esen rüzgâr.

barmakyutan: Parmak boyunda dört ayaklı, boynuzlu ve sıçrayabilen bir çeşit böcek.

başdutan: Yol gösteren, kılavuz.

başdutar: Başkan, elebaşı.

başideğmiş: Olgun kimse.

bayrakçeken: Bir topluluğun işini bozan, kavgayı kızıştırmak için araya fesat sokan kişi.

bélbağlıyan: Beyaz renkli bir çeşit üzüm.

bere süren: Koyunu sağılmak üzere sağıcıya götüren kimse.

beslek kaçırın: Çok küçük kuru soğan.

beşaçılan: Bir erkek tarafından oynanan oyun.

beşyaşar: En küçük yemeni.

beyazgelen: Az beyaz, beyazca rengi.

bitmiyeyazmış: Zayıf, cılız.

boğaz alan: 1. Sulu olmayan bir çeşit ayva. 2. Bir çeşit armut.

boyunburan: Bir çeşit kuş.

bozdoğan: Yazın olan iri, sarı ve iyi cins bir armut.

burunkapan: Bukalemun.

camuskıran: Yirmi Nisan.

cele kesen: Hırsız.

cırtabozan: Onurlu, kibirli.
cipkesen: Bağ bıçağı.
culduz uğhan: Yıldız kayması.
ęalıbasan: İri ve sert taneli, uzun saplı ve kılçıklı bir cins buğday.
ęalıbasmaz: Kara kılçıklı buğday.
ęalıkoparan: Sağlam kumaş.
ęamaęakan: Ağağkakan.
ęanak ęatlattan: Gelincik ęięeđi.
ęanak kurutan: Sıcak eserek ekinlere dokunan rüzgâr.
ęaputkesen: Makas.
ęarıķıkartmaz: Kolera hastalığı.
ęarşibilir: Gelinin gereksinmelerini almakta yetenekli, güvey yanlısı kimse.
ęingen kaçıran: Harman savrulurken samana doğru kayan ürün.
ęipkesen: Testere.
ęivi süren: İş bozan.
ęoban ęökerten (I): Karpuz teveği gibi yarım metre kadar uzunlukta, dalları dikenli ve dokunduğu yeri kızartan bir ot.
ęoban ęökerten (II): Geçecek diye ümit edilen, yavaş yavaş yağan yağmur.
ęoban ıslatan: [→ ęoban ęökerten (II)]
ęoban kaçıran: Birdenbire hissedilen Mayıs sıcakları.
ęoban kurtaran: Birdenbire yağmaya başlayan yağmur.
ęobaneli yalayan: Kertenkele.
ęömlek ęatlattan: Bir ęeřit gelincik.
dağbakan: Deve.
dağdagezen: 1. Kurt. 2. Domuz.
dalbasan: Bir ęeřit iri, aşılı kiraz.
dalkıran: ęok şiddetli esen rüzgâr.
damagiren: İğgüveysi (damat).
danaböğerden: Büyük değnek.
danabüzen: Dolu (yağış).
danadöğen: Haylaz delikanlı, genç erkek.
danakaldıran: 1. Kuzgun. 2. Akbaba.

danakıran (I): Danaburnu.

danakıran (II): 1. İlkbaharda biten sarı çiçekli bir bitki, çiğdem. 2. Kar çiçeği.

danakıran (III): 1. Batıdan esen şiddetli rüzgâr. 2. Kuzey batıdan esen soğuk rüzgâr. 3. Güney batıdan esen soğuk rüzgâr.

daş döven: 1. Kuvvetli, iri yapılı insan. 2. Hamarat (kimse).

demiralın: 1. Kumlu toprak. 2. Siyah ve sert taş, granit.

demirbozan: Tirfil, yabancı yonca.

demirdelen: Ağaçkakan kuşu.

demirkoparan: Mavi çuhadan yapılan işlemeli ceket, yelek.

demirsaptıran: Batı rüzgârı.

destebasan: Erken olgunlaşan bir armut çeşidi.

destebozan: Hindiba.

devebatmaz: Undan ve et suyundan yapılan bir yemek.

deveçökerten: Kurak ve sert topraklı yerlerde yetişen, sarı çiçekli ve çok dikenli yabancı bir ot.

dımısı batmış: Ilık su.

dilburan: 1. Çok tatlı, dili yakan bir çeşit kavun. 2. Yerken insanın dilini yakan, mavimsi renkli bir çeşit mantar.

dişkıran: Akide şekeri.

domuz çökelden: Kuzeyden, kuzeydoğudan esen çok soğuk rüzgâr.

dörtgiden: Dört taraf.

dörtyaşar: 16 cm. uzunluğunda yemeni.

duzatüküren: Genellikle evlerde bulunan bir çeşit kertenkele.

düzen takan: 1. Eşya, ev eşyası. 2. Alet edevat takımı. 3. Gelinin çeyizini düzenleyen, ipe asan kadın.

el kurtaran: Kökü çövene benzeyen, eflatun çiçekli, lapa yapılarak çıbanları öldürmekte kullanılan bir çeşit bitki.

elduran: 1. Dağlarda yetişen ve çayı pişirilen bir çeşit ot. 2. Bayramlarda kabir taşlarına bağlanması görenek olan bir çiçek.

elöpen [elöper]: Kertenkele.

elyaran: Sulak yerlerde yetişen, dikenli ve zehirli bir ot.

erikdeğdiren: Ağustos böceği.

erkurtaran: Hayvanların sancılarını geçirmekte kullanılan bir çiçek.

eryeten (I): Turfanda.

eryeten (II): Beyaz incirden daha üyük ve sivrice, yeşil renkli bir cins incir.

eşek buyduran: Kış güneşi.

etyaran: Daha çok parmaklarda olan bir çeşit çıban, dolama.

evcikıran: Çok zehirli, beyaz renkli bir çeşit mantar.

eyermalmaz: Kuzeybatıdan gelen yağmur.

filiz kıran: Ağaçların filizlendiği mevsimde esen bir çeşit fırtına.

fint buran: İngiliz anahtarı, vida anahtarı.

gah doğan (I): Zayıf, cılız (kimse).

gah doğan (II): Göçmen.

garip öldüren: Üçüncü sigarası.

gazan delen: Beyaz çiçekleri olan sert dikenli bir ot.

gecegirmez: Sarı.

gelenvaran: Halı dokuma aygıtı.

gelin aldatan: Güneş batmadan önceki havanın durumu.

gelinboğan: 1. Hayvanların diz kapağı kemiği. 2. Pişmiş etin içinden çıkan sinir.

gelingüldüren: Portakalgillerden güzel kokulu bir ağaç.

gemalmaz: 1. Söz dinlemeyen (kimse). 2. Yaramaz (çocuk). 3. Ağzına gem vurdurmayan at.

gemesiçan: Tarla faresi.

geriz sıçan: Lağım faresi.

gezyazmış: 1. İlk kez doğurma çağına giren dişi koyun ya da keçi. 2. Beş yaşından sonra boğaya gelmiş inek. 3. Üç yaşındaki dişi keçi.

göge çıkan: Maytap, fişek.

gözalan: Gök çizgisi, ufuk.

gübür kaldıran: Ormanlarda çam gübrelere altında çıkan bir çeşit mantar.

güneküsen: Gündüz açıp akşam büzülen bir sarmaşık.

güngörmez (I): Reçine.

güngörmez (II): Yelkenin iç kenarındaki ip.

güngörmez (III): Su kaynağı.

güzlekgörmez: Güneş görmeden kurutulan, iyi cins sayılmayan tütün.

hacıbakan: Dama çıkmaya yarayan tavandaki delik.

halıdokuyan: Bir çeşit çiçek.

hamurkesen: Dikenli, yabanî bir çeşit bitki.

hap götüren: Saman aktarmaya yarayan dişli ağaç.

hap kapan (I): Elma, armut, ayva vb. meyveleri toplamak için ucuna sırtık çakılmış ağaç.

hap kapan (II): Her şeyi alan (kimse).

hapkesen: Sancı geçirmek için kullanılan acı bir ot.

hasyanar: Ocak ayı.

hırsız almaz: Evlenmemiş kız.

hıyar kesen: Bitkilerin köklerini keserek zarar veren bir çeşit böcek.

hoşveren: Ispanağa benzer bir çeşit ot.

ilkceken: Çuvaldız.

incir üzüm olduran: Ağustos böceği.

ineksağan: Gökkuşuğu.

işbitiren: Sivri ve kokulu bir çeşit üzüm.

itsızlatan: Sabahları ince ince esen rügâr.

kabagelen: Yumuşakça, az yumuşak.

kadıboğan: Bir çeşit sert helva.

kadıkacıran: Birkaç gün süren yağmur.

kallegezen: Havuç.

kankurutun: Vurdumduymaz.

kaplanboğan: Bir çeşit bitki.

karabasan: Doğumdan hemen sonra gelen ateşli hastalık, havale.

karagülmez (I): Nemli, kapalı hava.

karagülmez (II): Somurtkan (kimse).

karagülmez (III): Kâbus.

karakaçan: Sıpa.

karıgezdiren: Bir çeşit börülce.

karkürücek: Toprak damlı evlerin üzerindeki karları temizlemekte kullanılan, ağaçtan yapılmış bir araç.

karmalmaz: Kıskanç, çekemeyen (kimse).

karyiyen: Yerde kar varken yağan ve karları eriten yağmur.

kayış kıran: Kökleri toprağın derinliklerine giden ve yoncaya benzeyen bir bitki.

keçeçürüten: İnce ve sürekli yağan yağmur.

kedibatmaz: 1. Buğday ya da mısır unundan yapılan çorba. 2. Suyunu çekmiş, koyulaşmış çorba.

kediboğan: Yağsız çökelek kurusu.

kehten bakan: Domuz.

kelyazan: 1. İki yaşında kısır keçi. 2. İki yaşında tiftik keçisi.

kendi biten: 1. Yaban armudu. 2. Beyaz ve iri taneli bir cins üzüm.

kendir kesen: İçten pazarlıklı ve çetin kimse.

kevrangıran: Akşam ilk doğan yıldız.

kırk kıran: Herkes.

kızıl gelen: Kızılca, kızıl gibi.

kızkapan: Yazı yazmaya yarayan bir çeşit taş.

kocagörmez: Evde yapılan küçük somun.

komşugezen: Evde küçük alanlarda yetişen ve her tarafa kol atarak uzayan bir süs bitkisi.

korbakar: Kötü ruhlu.

korsıçan: Köstebek.

koyunkıran: İlaç yapmakta kullanılan bir çeşit bitki, sarı kantaron.

kökçeğiren: Kışın lodos yeliyle ince ince yağan yağmur.

köle döğen: Ev hanımı.

köledoyuran (I): İri ve yuvarlak taneli, koyu renkli bir çeşit üzüm.

köledoyuran (II): Pilav.

kömüş buyduran: Dondurucu soğuk.

köpbasan: Kağıt okunun üstündeki köpleri oka tutturan ağaç çivi.

köygöçüren: Ekin arasında görülen ve ürüne zarar veren bir çeşit dikenli bitki.

kulâkaçan: İnce, uzun kahverengi bir böcek.

kupdüşen (I): Bir çeşit yaz armudu.

kupdüşen (II): Bir çeşit ufak sinek.

kurda giden: Kurt boğmaya alışkın köpek.

kurtboğan (I): Köpeklerin boynuna takılan dişli demir tasma.

kurtboğan (II): Güçlü, kuvvetli, şişman adam.

kurtçömelten: Gün doğudan esen soğuk yel, ayaz.

kurtyemez (I): Çirkin adam.

kurtyemez (II): Omurilik soğanı.

kurtyemez (III): Geviş getiren hayvanlarda işkembenin üçüncü kısmı.

kurumatan: Karacı, kara süren.

kuşkonmaz: Yapılarda kullanılan uzun ağaç.

külatan: Kadın, eş.

küpdüşen (I): Kaz yumurtası büyüklüğünde tatlı bir çeşit kış armudu.

küpdüşen (II): Tatarcık.

küpkıran: Gelincik çiçeği.

lapbasan (I): 1. Ağırkanlı, şişman (insan ya da hayvan). 2. Dengesiz, savsak yürüyüşlü (kimse). 3. Düztaban (kimse). 4. Seyrek basıp ağır yürüyen kimse.

lapbasan (II): Patavatsız.

malkıran: Hayvan vebası.

malyemez: Cimri.

morgelen: Morca, mor gibi.

mozubuyduran: Güneybatıdan esen soğuk yel.

nalçeken: Kıyıları tırtıklı, etli, bozumsu yeşil yapraklı bir çeşit bitki.

oğlakkıran: Kuzeybatıdan esen yel, karayel.

ordubozan (I): 1. Mızıkçı, döneke. 2. Çok yaramaz çocuk.

ordubozan (II): Varis hastalığı.

orta bozan: Bozguncu, arabozucu.

otkabartan: Küçük taneli dolu.

öksüzdoyuran (I): Ekmek yapılırken en son yapılan kalın ekmek.

öksüzdoyuran (II): Çok büyük su bardağı, su tası.

öküzdoyuran: Kışın en soğuk günlerinde, akşam ezanı doğudan doğan çok parlak yıldız.

partgeçen: Üstü iyice sertleşmemiş kar.

pırnar kurutan: Batıdan esen soğuk ve sert yel.

purçaçan: Ağaçlar tomurcuktayken esen ve tomurcukların açılmasını kolaylaştıran yel.

saçkıran (I): Çıyan, kırkayak.

saçkıran (II): Sac üstünde pişirilen kalın, yağlı yufka ekmek.

saçuzatan: 1. Pişirilmiş et içindeki şerit gibi kalın sinirler. 2. Hayvanın sırtındaki kalın damar.

sakalaçarpan: Hamur ile mercimek karıştırılarak yapılan yemek.

sakalçürüten: Bir çeşit sulu şeftali.

sakaldöken: Keten helvası.

sakalıshyan: Çok tatlı bir çeşit sulu armut.

sakalkapan: İşlek yer, dört yol ağzı.

sakaloynatmaz: 1. Yumuşak ve sulu yiyecek. 2. Top çekirdekli güzel kokulu bir çeşit kavun.

samandöken: Samanyolu.

sarıçarpar: 1. Sarı ya da kızıl saçlı, yüzünün cildi bozuk olan adam. 2. Sarışın, aksi adam.

sarıgelen: Sarımsı.

sarıgeren: Sarı, yağlı toprak.

sarıkonur: Sırtı sarı siyah sığır.

savakdelen: Danaburnu.

sekizyaşar: 22 numara çocuk ayakkabısı.

selibelen: Ova ortasındaki tepeden geçen yol.

selkapan: Çatının kiremitliğine çıkmak için açılan delik.

sepenekıran: Bir çeşit iri üzüm.

sergen gezen: Sıçan, fare.

serpenekıran: İnce kabuklu, yuvarlak taneli bir çeşit ak üzüm.

sıkıgelen: Sıkıca.

sinekkıran: Tarlalarda biten bir çeşit ot.

söz kesen: 1. Kızın kocaya verildiğini belirten kesin, son söz. 2. Evlenme sözü kesen kız ve erkek evinin birbirine gönderdikleri armağan.

sualacak: Su alınan yer, pınar.

suatılan: Çağlayan.

suçeken: Küçük kertenkele.

sudüşen: [→ suatılan]

sulusepen: Yağmurla yağın kar.
suuçan: Düden.
suyakaçan: Hamur çorbası.
südeçalan: Yoğurt mayası.
şahnakıran: Kabakla yapılan bir çeşit yemek.
şap kapan: Hızla kapan, açıkgöz.
şaravarmaz: Tadı az, pek aranmayan bir çeşit üzüm.
şardöken: Çağlayan.
şıkdüşen: Kapı mandalı.
şıpkese: Bağ testeresi.
tahtadelen: Ağaçkakan.
takdelen: [→ tahtadelen]
tanakıran: Kuzeybatıdan esen yel.
tasbatan: Nemini koruyan verimli toprak.
taşatan: Keklik.
taşdögen (I): Gece bekçisi.
taşdögen (II): Değirmen taşı.
taşdöven (I): 1. Dayanıklı. 2. İşbilir, becerikli, güçlü.
taşdöven (II): Ayakta olan yara.
taşkesen: İri gözlü, büyük kalbur.
taştartan: Uzun bacaklarıyla küçük çakıl taşlarını kaldırabilen, uzun kanatlı büyük bir çeşit böcek.
tatarsökmez: Üst kattaki odalarda döşeme altına konan kalın ağaç.
tekketartan: Uzun duyargalı, kara, kınkanatlı bir çeşit böcek.
tezbasan: Turfanda.
tozkovan: Süpürge.
tumanakaçan: Kapsül.
tumanbozan: Tenya, şerit.
turşpalan: Süzgeç.
tuzatüküren: Duvar kertenkelesi.
uğra çekmiş: Çok kuru.
vırtgelen: Bir yere bağlı olarak gidip gelen aygıt.

yanseren: Yaylada birkaç süt kovası asmaya yarayan, üç çatallı bir buçuk metre yükseklikte ağaç.

yaprakaçan: Mart başında esen yel.

yaprakdöken: Sonbaharda esen yel.

yapraksavan: Kolay ve ucuz elde edilip armağan verilen şey.

yassıcgelen: Yassı gibi.

yazgetiren: Ufak taneli dolu, kırcı, kuzudişi.

yéddiveren: Çekirdekli dut.

yediyanarlar: Ağustostan yedi gün önce başlayıp yedi gün sonra biten sıcaklar.

yediyaşar: Ayakkabıcılıkta kullanılan bir yemeni ölçüsü.

yelatan (I): Kayalık.

yelatan (II): Savruk, döküp saçan.

yeleken (I): Kerkenez kuşu.

yeleken (II): Yelin fazla estiği yer.

yelkovan (I): Bir çeşit çatı saçağı.

yelkovan (II): Kara renkli, deniz üstünde sürekli küme durumunda uçan bir çeşit kuş.

yelkovan (III): Kararsız, bir yerde bir işte durmayan.

yelyudan (I): Bir at hastalığı.

yelyudan (II): Boş gezen.

yerbasan (I): Tüm yaratıklar.

yerbasan (II): Silindir.

yerdegezen: Yılan.

yere bakan (I): Sinsi, iki yüzlü.

yere bakan (II): Küpeçiçeği gibi baş aşağı çiçek açan bir çeşit kır çiçeği.

yere batan: Havuç.

yeryaran: Bir çeşit mantar.

yeşilgelen: Yeşilimsi.

yılanağiveren: Zehirli, yeşil renkli bir kertenkele.

yılangelmez: Kökünden yakı yapılan bir ot.

yılanlıyelen: Kilimde bir kıyı süsü çeşidi.

yolagelen: Yemeği yapılan bir ot.

yolbasan: Yol düzelten silindir.

yolbasar: Haydut.

yorgankaldıran: Yere yapışık olarak yıldız biçiminde biten bir bitki.

yüzeçikan: İyi, seçkin.

zındandelen: Küçük torik.

zindandelen: İri palamut balığı.

1.2. 2. Çekim Öbeği

art aradan: Haberi olmadan bir başkası adına yapılan iş.

başabaş: 1. Eşit biçimde alışveriş, takas. 2. Tam, eşit.

baştanayak: İtaatsiz, söz dinlemez kimse.

baştankara (I): Gelişigüzel, baştan savma.

baştankara (II): Koma halinde hasta.

baştankara (III): Kara turp.

cepcebe: Özellikle tuvalet malzemeleri koymakta kullanılan, on santim eninde, yetmiş beş-yüz santim boyunda, üzerinde küçük cepler bulunan işlemeli bir bez.

cığcığa (I): 1. Gelinlerin ve genç kızların düğünlerde başlarına süs olarak taktıkları parlak renkli tel veya tüy. 2. Parlak, yaldızlı kağıt.

cığcığa (II): İpek atkı.

cığcığa (III): Kuru gürültücü, geveze.

cığcığa (IV): Hayvan hastalığı.

çatdankuş: Hindiba.

eteğine eğri: Kötü kadın.

ettendirek: Dolgun, şişman (kimse).

kulkula: Testi, sürahi.

kumkuma: Bukalemun.

kuşkuşa: Anlaksız, beyinsiz.

lığlığa (I): Boğaz.

lığlığa (II): Esnek.

lığlığa (III): 1. Su yatağının yumuşamış durumu. 2. Vıcık vıcık (çamur).

teke tek (I): Bir kişiye karşı bir kişi olma durumu.

teke tek (II): 1. Aile. 2. Eş (kadın için).

teke tek (III): Kalın çam odunu, kütük.

uçkuruna sağlam: Cinsel duygularının tutsağı olmayan (kimse).

üstenkuplu: Tek kulplu toprak kova.

1.2. 3. İsnat Öbeği

adı batası: Köstebek de denen çıban, kemik veremi.

adı batasıca: 1. İlenç. 2. Müzmin yara. 3. Oğlanlık da denen ateşli bir çocuk hastalığı. 4. Yılan. 5. Akrep. 6. Domuz.

adı belli (I): Adamakıllı, iyi.

adı belli (II): Aşikâr.

adı belli (III): Tamamen, başlı başına.

adı bellisiz: Verem.

adı kötü: Yengeç.

adıyaman: 1. Adının söylenmesinde sakınca görülen şey. 2. Şeftali. 3. Badem. 4. İncir. 5. Havuç. 6. Ayı. 7. Domuz. 8. Etle deri arasındaki mor leke. 9. Bir çeşit yara.

ağçalık: Köy kadınlarının iş yaparken giydikleri; uçurlu, geniş ağı ve uzun paçalı şalvar.

ağzaçık (I): Peyniri kıyma veya mercimekle yapılan bir çeşit börek.

ağzaçık (II): 1. Boşboğaz, geveze. 2. Avanak.

ağzaçık (III): 1. Kapaksız duvar dolabı. 2. Dolap. 3. Kapaksız çinko su kabı.

ağzı ala: Geçimsiz; aykırı.

ağzı astarlı: Ağzı sığağa dayanıklı.

ağzı aşı: Kadının tenasül organı, ferç.

ağzı bağlı: Büyülü.

ağzı büyük: Yayın balığı.

ağzı dolu (I): Kaba konuşan, sövmeyi huy edinmiş.

ağzı dolu (II): Teneke kesmeye yarayan bir çeşit makas.

ağzı esenli: Ağzından dua eksik olmayan, tatlı dilli kimse.

ağzı gırağlı: Yüksekten atan, övünen.

ağzı güzel: Kibar, terbiyeli konuşan.

ağzı havalı: Gururlu, kendini beğenmiş.

ağız kapalı: Oruçlu.

ağız keşli: 1. Yerli yersiz konuşan kimse. 2. [→ağzaçık (II)-1] 3. Beceriksiz, budala. 4. Konuşurken ağzının iki yanında tükürük toplanan kimse. 5. Bir hastalık sebebiyle ağzında keşe benzer beyazlıklar olan kimse.

ağız kılavlı: Sert konuşan kimse.

ağız kilitli (I): Alt ve üst dudağı beyazlı at.

ağız kilitli (II): Sır vermeyen, ketum.

ağız kulağına yakın: Uyanık; aklı başında kimse.

ağız liman: Ağzına kadar dolu.

ağız mühürlü: 1. Alt dudağı, kendi renginden başka renkte olan hayvan.

ağız pek: [→ ağız kilitli (II)]

ağız unnu: Haklı olduğu halde susan.

ağız yaş: Ağzı salyalı olan ve konuşurken etrafa tükürük sıçratan kimse.

ağız yelli: 1. [→ ağız dolu (I)] 2. [→ ağız gırağı]

ağız yokarı: Pazarlığı yukarıdan tutan, malına çok para isteyen.

ağız yomlu: Ağzı uğurlu kimse.

ağız yumlu: Sıkılgan.

ağızgerik: Kilim ve heybelerde kullanılan bir motif.

aladı şappak: Çok acele iş.

albeni kıvrık: İşgüzâr; hamarat.

alımı geniş: Vurdumduymaz; tahammüllü.

anası ölü: İçi geçmiş kavun, karpuz.

ardısıra (I): Düğünden sonra gelinle güveyin kız evini kutlama ziyareti.

ardısıra (II): Hemen ardından, ardınca.

ardısürme: Seçmeden, gelişigüzel.

arşunu götünde: Kuyruğu uzun bir çeşit karga.

aşı kadın: Pişmiş hamura pekmez veya şeker karıştırılarak yapılan tatlı.

aşı kara: Bir çeşit kara üzüm.

ayağı ağır: Gebe.

ayağım yağlı: Tek ayak üstünde oynanan bir çocuk oyunu.

âzi aşşa: Tepsiyeye dizilerek kızartılan, içi mercimek ya da kıymalı börek.

âzi bâlı: 1. Oruçlu kimse. 2. Suskun.

âzi civık: 1. Sır tutmayan. 2. Kaba konuşan, ağzı bozuk.

âzi dolu: Söz söylemek için uygun zaman ve durum kollayan; kavgaya hazır.

âzi yumuk: Sıkılğan.

bağrı bağdaşık: Kalben bağlı, aynı düşüncede olan kişi.

bağrı geçik: Karnı içine çekik insan veya hayvan.

bağrıbütün (I): 1. Top çekirdekli bir çeşit kavun. 2. Top çekirdekli bir çeşit kabak, balkabağı.

bağrıbütün (II): 1. Merhametsiz kimse. 2. Acıya dayanıklı, geniş yürekli kimse.

bağrıyarık: Karnıyarık yemeği.

bağrıyirtik: Cömert.

baldırı kızıl: Yaz-kış yaprakları bulunan, boyu 30 cm. civarında olan bir bitki.

baldırıbeyaz: Pırasa.

baldırıçıplak (I): Yoksul.

baldırıçıplak (II): Pırasa.

baldırıçıplak (III): Açık saçık.

baldırıkız: Semizotu.

barıbütün: Top çekirdekli bir çeşit kavun.

başı baydak: Tek başına, yalnız başına.

başıağır: Ağırbaşlı.

başıbağlı (I): Yaslı, kederli.

başıbağlı (II): Orman ağaçlarının kesildikten sonra kuruyan kök kısmı.

başıbağlı (III): Tütün yapraklarının, elle toplananlarının üst üste konup saplarından bağlanarak oluşturulan demeti.

başıballı: 1. Kesilen çamın toprakta kalan kuru kökü. 2. Çıra.

başıboş: 1. Dul kadın. 2. Bekar erkek.

başıbozuk (I): Dul kadın veya erkek.

başıbozuk (II): Kaçak içilen tütün.

başıbozuk (III): Dirliksiz, serseri, külhanbey.

başıbütün (I): Hali vakti yerinde.

başıbütün (II): Eski kasın.

başıbütün (III): Kırmızı pancar.

başıdar: Sinirli kimse.

başıdışarı (I): Evli olup da orospuluk yapan kadın.

başıdışarı (II): Eviyle meşgul olmayan kimse.

başıkabak: Küçük çocuk.

başıkara: Talihsiz.

batisabak: Taç yaprakları bitişik bir çiçek, sarmaşık.

belibağlı (I): 1. Kerkenez. 2. Atmaca. 3. Kartal yavrusu.

belibağlı (II): Altı ve üstü dar olup ortası geniş, şişkin olan kap.

belipek: 1. Kendine güveni olan, metin. 2. Cinsî arzularına kendini kaptırmayan.

beliyarma: 1. Hayvanın bel kemiğini çökerten bir çeşit hastalık. 2. Hayvanın sıcak havalarda tutulduğu bir çeşit hastalık.

beñzi boz (I): Yüzü solgun, renksiz.

beñzi boz (II): Bir çeşit çocuk oyunu.

beñzi boz (III): Bir cins at.

boğazı kara (I): Boğazı koyu renkli bir çeşit tarla faresi.

boğazı kara (II): Uğursuz.

boynu uzun: Karnı dar, boynu uzunca yoğurt çömleği.

boynuburuk (I): Yetim.

boynuburuk (II): İnsan pisliği.

boynuburuk (III): Dalında olmuş, sapı bükülmüş incir.

boynuburuk (IV): Menekşe.

boynuuzak: Gurbet.

boyugüzel: Görümce.

böğrükara: Börülce.

burnukızıl (I): 1. Bir çeşit erik. 2. Kızılıcık.

burnukızıl (II): Kara tüylü, kırmızı gagalı, kargaya benzer bir kuş.

canı çıkık: Katırtırnağı da denen beyaz çiğdem.

canı evek: Canı tez.

dalı kara: Omzunda kara tüyleri olan beyaz güvercin.

dangılıkırma: Tahterevalli oyunu.

demirikır: Siyah beyaz karışık, griye yakın at donu.

dibi kıllı: Domates.

dibikara: Kalın kabuklu, ufak ve sık taneli bir çeşit üzüm.

dili datlı: Hoşsohbet.

dili güllü: Yüze karşı iyi konuşan fakat arkadan kötü olan kimse, ikiyüzlü.

dumanı doğru: Namuslu (kimse).

dümeni eğri: Kuyruğunu yana atan at.

ebem çıtçıt: Bir çeşit çocuk oyunu.

ebembükme: Hastaları iyileştirmekte kullanılan bir çeşit bitki.

eğrimboz: Eğri ayaklı ve yürüyüşlü (kimse).

ekidesi kereli: Onursuz.

eleşti başında: Çingene kadınlarına benzeyen arsız kadın.

eli ayağı kısa: Kadın.

eli belinde (I): Bir çeşit kilim motifi.

eli belinde (II): Ahşap evlerde direk üzerindeki ağaçların kaymasını önlemek için sonradan konan parça.

eli büyük (I): Ayı.

eli büyük (II): Yardımsever.

eli büyük (III): Hırsız.

eli çakal: [→ eli büyük (III)]

eli deli: Tutumsuz, savurgan.

eli eğimli: Elinden iş gelen, yetenekli, usta.

eli kefinli: Öndeki ayaklarından biri beyaz olan at.

eli kesik: Kuru bağ çubuklarının 15-20 cm. uzunluğunda olanı.

eli koynunda: 1. Utangaç, sıkılğan. 2. Düşünceli.

eli sahanlı: 1. Tutumsuz. 2. Beceriksiz.

eli sebepli: Eli uğurlu, tuttuğu işten iyi sonuç alan (kimse).

eli sidikli: Uğursuz (kimse).

eli sinan: Yalancı, hilekâr.

eli yüreğinde: Kaygılı.

elibayır: Bir çeşit buğday.

elibol: 1. Cömert, eli açık. 2. Paralı.

eliboş: İşe yaramaz, kötü.

elim yağlı: 1. Çocukların oynadıkları koşmaca oyunu. 2. Çocukların oyun sırasında birkaç dakika oyun dışı tutulması.

eteği uzun: Zengin.

gatıgara: Büyük, siyah ve çok ekşi olan bir çeşit üzüm.

gıdırıbüklüm: Sakat (kimse).

gılımboz: Pancar.

göbeği beraber: 1. Kardeş. 2. İkiz kardeş.

göz yumuk: Körebe oyunu.

gözüboz: Enayi.

hamıtathı: Toparlık erik.

içi yağlı: Sac üzerinde pişirilip yağlanarak yenen yufka.

içiboş: Kunderacı kerpeteni.

kabuğukalın: 1. Çam ağacı. 2. Bir cins kış armudu.

kalbibütün: Namuslu.

kanıkara: Sevimsiz.

karnı kara: Kötü kalpli.

karnı yarık (I): Toprak taşımaya yarayan bir yanı açık bırakılarak ağzı dikilen çuval.

karnı yarık (II): Börölce.

karnı yarık (III): Yelkeni direğe çeken makara.

katıkara: Kalın kabuklu bir çeşit kış üzümü.

kıçı yoluk: Yoksulluğuna bakmadan gösteriş yapmaya kalkan kimse.

kılıkesik: Bir yaşında erkek keçi.

kılımboz: Pancar.

kulağı tozlu: Çiftçi, işçi.

kuyruğu eğri: Bir çeşit ot.

mandalı kırık: Kötü kadın.

mendilimelek: Birkaç renkli yaprakları çiçek gibi duran bir bitki.

mırığı eğri: Neşesiz, asık yüzlü.

mumutathı: Bal.

okkası camdan: Budala.

omzu sopalı: Düşünmeden konuşan.

omzudüşük: 1. Uyuşuk, sersem. 2. Giyinişi düzgün olmayan.

özü kara: Kötü yürekli.

özükuru: Kırılmadan kurumuş tütün yaprağı.
saçikesik: Kadın.
sapıkara: Tava.
sapısalık: 1. Beceriksiz. 2. Aptal.
sapıсарı: Bir çeşit üzüm.
sapısilik: Kişiliksiz, kendini bilmez.
sapıuzun: Bir çeşit armut.
sekirdeniyarma: Bir çeşit sığıр hastalığı.
sırtıkara: 1. Bir kilo ağırlığında lüfer. 2. Kertenkele. 3. Bukalemun.
sırtıyarma: Sığıрlarda görülen bir hastalık, şarbon hastalığı.
sufрасı açık: 1. Eliaçık. 2. Konuksever.
suratı bozuk: Huysuz, kötü huylu.
südü bozuk: Soysuz.
süksünü düşük: 1. Sürekli öne eğik duran, başını eğik tutan. 2. Somurtkan, suratı asık.
süksünü ergi: Uyuşuk.
süngü düşük: Üstü başı düzensiz, dağınık.
süngühıyar: Acur da denen bir çeşit hıyar.
taşielinde: Tez ve yerinde cevap veren, hazırcevap.
tersibozuk: Sürgün, ishal.
tırnağı karıncalı: Belâlı.
uğru açık: Bahtlı.
urbası tirakkoş: Giysisi şık, alımlı.
uzunumeşşek: Birdirbir oyunu.
üzeriyüklü: Gebe.
yalımı alçak: Alçakgönüllü.
yalımı aşşığı: Onursuz, aşağılık, değersiz.
yanı sıra: Yanında, birlikte.
yanıkara (I): At ve sığıрlarda görülen bir çeşit hastalık.
yanıkara (II): Güneş vurmuş kavun, karpuz.
yanıkırık (I): Yan yürüyen, sakat.
yanıkırık (II): Geveze.

yanıkızıl: Bir yanı kızarık yaz armudu çeşidi.
yanıyivli: İstavrit.
yaşıkara: Karayazılı.
yellimkara (I): Ökse.
yellimkara (II): Mor çiçekli, dikenli bir ot.
yıldızı dik: Kötü alınyazısı.
yıldızı erkek: Sevimsiz.
yıldızı yeğni (I): Korkak.
yıldızı yeğni (II): Hoppa.
yüreği yanık: Felâkete uğramış.
yüzü kara (I): Utançlı.
yüzü kara (II): Yalancı.
yüzügüzel: Bir çeşit çörek.
yüzükoyun: Yüzü aşağı gelecek
yüzüyirde: Alçak gönüllü, uysal, utangaç, iyi huylu.
zembiligozgoz (I): Ceviz.
zembiligozgoz (II): Seper.
zembiligozgoz (III): Simit, kandil çöreği.

1. 2. 4. Kalıplaşmış Bağlam Öbeği

1. 2. 4. 1. İkileme

abacı kebeci: Uzak yakın akraba, ahbap.
abazambak (I): Ahmak, budala, sersem.
abazambak (II): Güldürücü ve tuhaf söz söyleyen.
abemedem: Devetabanı denen yumrulu bir ot.
abızambak (I): Saçma sapan konuşan.
abızambak (II): Boş söz.
abızambak (III): Yaprığı astımlı hastalar tarafından sigara yapılarak içilen bir çeşit ot.
aceryeni: Yepyeni.
acıgici: Acı tatlı her şey.
ağbat karabat: Toprağa göre renk değiştiren bir cins kertenkele.

ağı düğü: 1. Evde erzak olarak bulundurulan öte beri, yiyecek. 2. Zehir zıkkım.
3. Karın ağrısına ilaç olarak kullanılan sarı bir ot.

akka duka: Bir çeşit oyun.

akşam sabah: Bir çeşit çiçek.

alabele: 1. Karışık renkli. 2. Kahverengi ile kırmızı arası bir renk. 3. Çiçek bozuğu olan veya çilli yüz. 4. Belli belirsiz. 5. Eksik, acele ile yapılmış iş. 6. Ahlaksız, ara bozucu adam.

alım yeşilim (I): Eşya, mal mülk.

alım yeşilim (II): Gökkuşaağı.

alır satır: Tüccar.

allıballı: Üzümde daha iri taneli mayhoş bir çeşit meyve.

allım yeşilim: 1. Rengârenk. 2. [→ alım yeşilim (II)]

alver: Alışveriş.

anakız: 1. Evlenmemiş, yaşlanmış kız. 2. Sevimli, cana yakın kız çocuğu. 3. Babadan çok anneye düşkün olan çocuk. 4. Öksüz.

analı kızlı: 1. Salkımında irili ufaklı taneleri bulunan bir çeşit üzüm. 2. İçinde kesilmiş hamur bulunan mercimek çorbası.

ana oğul (I): Arının ilk verdiği oğul.

ana oğul (II): 1. Bağda iki karış büyüklüğünde açılan bölme. 2. İrili ufaklı kerpiç çıkaran bir tür kalıp.

ardön (I): Evlenme töreninden sonra karşılıklı verilen ziyafet.

ardön (II): Ters yüz.

aşboğaz: Erkek evinden kız evine gönderilen düğün erzakı.

aşdarı: Mısır.

aygıt elek: 1. Öte beri. 2. Eşya.

aygün: Ayçiçeği.

ayırt gayırt: Ayrıcalık.

badırbayrak: 1. Eski püskü, yırtık. 2. Darmadağın.

baldırbacak: Açık saçık; çırılçıplak.

baldırbayrak: 1. [→ badırbayrak-1] 2. Terbiyesizce davranış.

balkaymak (I): İki renkli yollu ipek kumaş.

balkaymak (II): İyi, mesut, sakin.

ballı callı: Bir çeşit aşık oyunu.

belkanat: Harmanda kullanılan bir çeşit araç.

cıdı bıdı: Çiçekli basit kumaş.

cızbız (I): Altı taş oyunu.

cızbız (II): 1. Tavanın dibinde kalan yağ bulaşığına konan yemek. 2. Arasına peynir ve maydanoz konularak pişirilen pide.

cicibici (I): Karmakarışık.

cicibici (II): İncir.

cicibici (III): Yemeği yapılan bir çeşit ot.

cicibici (IV): Tertemiz.

cicibici (V): Renkli fasulyelerle oynanan çocuk oyunu.

çalak cülek: 1. Ham meyve. 2. Ruhen gelişmemiş.

çatal matal: Bir çeşit çocuk oyunu.

çit dam: Kulübe.

dildamak (I): Fazla gevezelik eden, gelişigüzel konuşan.

dildamak (II): 1. Aslanağzı çiçeği. 2. Kına çiçeği. 3. Burçak çiçeği.

dildoku: Salep çiçeği.

dilgöz: 1. Ortası yüzük gibi çok delik, mavi katır boncuğu.

doluboş: Karabiber büyüklüğünde bir baharat çeşidi.

doydüğün: Çok para harcanarak yapılan düğün.

ebir cübür: Öteberi.

ebir çübür: Gereksiz, değersiz nesne.

edürküdür: Dedikodu.

eğbeberi: Öteberi, ufak tefek.

eğiz buğuz: Sıkıntı, işkence.

elbaş: Çocukların beş taşla oynadıkları oyun.

el gün: 1. Hısım, akraba, eş dost. 2. Halk.

ellem kalem: Kandırma.

elli ayaklı: Çalışkan, hünerli.

ellik güllük: Düğün vb. toplantılar için dikilen elbise.

endek döndek: Sözünde durmayan.

eskiberk: 1. Az kullanılmış çamaşır, elbise veya eşya. 2. Paçavra.

esik kesik: İnişli çıkışlı arazi.

evlüm çerlüm: Görgü; yetenek.

evrümçevrüm: Papatya.

eyinbaş: Üst baş, giyecek, elbise.

ezir özür: 1. Baştan savma. 2. Sözde neden.

ezgin tezgün: 1. Kaçıp yolunu şaşırılmış hayvan. 2. Yolunu şaşırılmış (kimse).

ezirgân cizirgân: Tahteravalli.

firtzirt: Yalan.

gaçgöç: Kadınların, erkekler görmesin diye vücudunu ve yüzünü örtme geleneği.

gelgeç (I): 1. Sebatsız kimse. 2. Unutkan (kimse). 3. Güzel.

gelgeç (II): Köprü.

gelgeç (III): İlke su döşemi.

harçborç: Nisanın başında olan fırtına.

harren gürren: Gürültü patırtı.

hetil hütül: Kasaba.

incedalan: İnce, uzun boylu.

indir kaldır: Dedikodu.

inme binme: Bir çeşit çocuk oyunu.

konargöçer: Çadırlarda göçebe hayatı yaşayan kimseler.

korduman: Sis.

küldürküme: Hep birden, toplu olarak.

mancarsovan: Karmakarışık.

melcem mülcem: Karmakarışık.

mırt zırt: Önemsiz konu.

öcüt möcüt: Yadırganan, yabansı (şey ya da kimse).

sakar teper: Pot kıran, patavatsız, densiz kimse.

saldırsop: Bön, avanak, enayi.

sanlı saplı: Tam, gereği gibi, adamakıllı.

sekmedikme: Çocukların ince sopalarla oynadıkları bir çeşit oyun.

sığırkoyun: Kasım.

sıllı sıtırılı: Şanslı.

sırtlantay: Bacakları ve gözleri sarı, tüyleri koyu renkli bir çeşit kurt.

sokumtıkım: Lokma.
söz sav: Dedikodu.
sütlü göllü: Çok yararlı ve paralı.
sütsümük: Soy, sop.
şert şürt: Yemin, ant.
takatuka (I): 1. Tahta havan, döveç. 2. Şeker kırmaya yarayan bir çeşit ağaç havan.
3. Kül tablası. 4. Çöp kutusu.
takatuka (II): Karga, tilki, tavşan vb. hayvanların tarlaya girmemesi için direk üstüne yapılmış, su ile dönen ve bir yere vurarak ses çıkaran araç, fırıldak.
takatuka (III): Köy odalarında kullanılan küçük tahta iskemle.
takatuka (IV): Eskimiş, yıpranmış, kullanılamayacak duruma gelmiş eşya.
takatuka (V): Çoban çakmağı.
takatuka (VI): Alacak verecek.
talaşmalaş: Küçük yabanıl elma.
tarla tabak: Mal mülk.
tümbütün: Eksiksiz, bütün.
toydüğün: Gösterişli, yemekli düğün.
uçkun tezgün: Kaçıp kurtulmuş, başıboş hayvan.
ud küşüm: Utanma, saygı.
urup buçuk: Perakende.
ün tün: Belirti, iz.
ürümköçek: Toplu olarak, hep birlikte.
üryan biryan: Çırılçıplak, yoksul.
üyür oyanık: Uykuyla uyanıklık arası.
varadura: Öte dünya.
varangelen (I): Halı tezgâhlarında, gücü ağacından daha yukarıda duran, aşağı yukarı hareket ederek çizgiyi açıp kapayan uzunca ağaç.
var yok (I): Bütün varlık, her şey.
var yok (II): Ya varya yok, belki.
veren veccen: Bakımsız, yıkık dökük.
vurma tutma: Şap hastalığı.
yağbal: Sıkı ilişki, dostluk.

yağlı drl: Marul.
yanardöner: Kıpırdanıp dalgalandıkça rengi değişen kumaş.
yaşmaş: Kuşkulu, belli olmayan.
yazboz: Yazı tahtası.
yazı yaban: Kır, bağ, bahçe.
yeme iyme: Piknik.
yercegğce: Kokarca.
yzbez: Utanma.
zehir zemberek (I): 1. Çok acı. 2. Çok üzücü.
zehir zemberek (II): Afacan.

1.2. 4. 2. Tekrar

acı acı: Aktarların küçük sarı yongacıklar halinde sattıkları bir ağaç kabuğu.
aşıaşı: Tohum kapakları sert, büyükçe bir ot.
balbal (I): Beyaz ve yuvarlak taneli bir çeşit üzüm.
balbal (II): Gürültücü, şamatacı kişi.
banban: Yüksek sesle konuşanı gürültücü kimse.
barcın barcın: Yayla.
basbas (I): Çatılarda makas ağaçlarının konulduğu dikme.
basbas (II): Hızlı yürüyüş.
başbaş (I): Bulgur, buğday vb. kalburlandığı zaman kalburun üstünde kalan iri taneli kısım.
başbaş (II): Pezevenk.
battı battı: Değnekle oynanan bir çocuk oyunu.
bazbaz: Erkek doğan yavrusu.
beşbeş (I): Para.
beşbeş (II): Yerli yersiz konuşan, geveze.
beşbeş (III): Çocukların kağıt üzerinde kalemle oynadıkları bir oyun.
bıcı bıcı (I): Baştan savıcı, savsaklayıcı kişi.
bıcı bıcı (II): Hayvanları çağırmada kullanılan nlem.
bıcı bıcı (III): Bir çeşit çocuk oyunu.
bıkbık: Pekmezle karıştırılmış ince bulgur.

bicibici (I): 1. Küçük, koyu yeşil yapraklı, sık yetişen bir ot. 2. Kırmızı benekli fasulye, barbunya.

bici bici (II): 1. Hayvanları çağırma ve kovalama ünlemi. 2. Keçi.

bici bici (III): Bit, pire.

bici bici (IV): Azar azar.

bici bici (V): Nişastadan yapılan bir tatlı.

bici bici (VI): Temiz; güzel.

bidibidi (I): 1. Para. 2. Yuvarlak taştan yapılan bilye.

bidibidi (II): Hayvan çağırma ünlemi.

bidibidi (III): Küçük.

bidibidi (IV): Çarpık, eğri yürüyüş.

birbir: Yabancı olmayan; akraba, yakın.

cancan (I): Ağaç çubuklarla oynanan bir çocuk oyunu.

cancan (II): Ağustos böceği.

cığcığ (I): 1. Güneşin dikey gelen ışınları hakkında kullanılır. 2. Parlak.

cığcığ (II): 1. Boğaza sarılan tülbent. 2. Çene bağı.

cığcığ (III): Tavuk sesi.

cığcığ (IV): Kuru gürültücü, geveze.

cıkcık (I): Salyangoz.

cıkcık (II): Tarla kuşu.

cıkcık (III): Gizli söz.

cıkcık (IV): Kırmızı boya.

cıkcık (V): Geveze, dedikoducu.

cırcır (I): Ağustos böceği.

cırcır (II): Fermuar.

cırcır (III): Pamuk kozalarının pamuğunu ve çekirdeğini birbirinden ayıran çıkırık.

cırcır (IV): Geveze.

cırcır (V): Döven.

cırcır (VI): İshal, sürgün.

cırcır (VII): Kapı gıcirtısı.

cukcuk (I): Tomurcuk.

cukcuk (II): Çocuk gerdanı.

cukcuk (III): 1. Çok cılız tavuk. 2. Karatavuk kuşu. 3. Hindi.

cukcuk (IV): 1. Düdük. 2. Zurnanın üst kısmı.

cukcuk (V): Topu havaya atarak oynanan bir çeşit oyun.

çağçağ: Değirmende tanenin düzenli dökülüp öğünmesini sağlayan aygıt.

çekçek (I): Üzüm ve nişastadan yapılan bir çeşit tatlı.

çekçek (II): Küp biçimindeki şeyler.

çekçek (III): Dört tekerlekli el arabası.

çırçır (I): Fermuar.

çırçır (II): Bir balık çeşidi.

çırçır (III): [→ cırcır (I)]

çırçır (IV): Etlı sac ekmeği.

çırçır (V): 1. Yüksekten akan su, küçük çağlayan. 2. [→ cırcır (VI)]

çırçır (VI): Yeni yürüyen çocukların yürümesini sağlayan üç tekerlekli araba.

çırçır (VII): Az akan su.

çıtçıt (I): 1. Patlamış mısır. 2. Keten tohumu. 3. Kenevir tohumu.

çıtçıt (II): İncir ağacının yaprak vermeden önce verdiği ilk meyve.

fan fan: Eskimiş, ihtiyarlamış.

gıragırav (I): Mavi renkli karga.

gıragırav (II): Altıpatlar da denen bir çeşit tabanca.

gırgır (I): 1. Bir çeşit hamsi ağı, seyyar dalyan. 2. Balıkçı sandalı.

gırgır (II): Testi.

gırgır (III): Makas.

haphap (I): 1. Geveze. 2. Sinirli.

haphap (II): Peynir yapmak için ekşimeye bırakılmış süt.

haphap (III): Takunya.

hophop: Çavuşkuşu.

horthort: Düdük, kaval.

hothot (I): 1. Kaba, dobra dobra (konuşma için). 2. Kendi bildiğine giden, kendini beğenmiş.

hothot (II): Omçadan budanan ince çırpılar.

kepkep (I): Küçük ayakkabı çivisi.

kepkep (II): 1. Leblebi. 2. Kavrulmuş mısır.

kepkep (III): Büyük çuval.

kepkep (IV): İşe yaramaz, beceriksiz.

kırkır (I): Boğazı dar, uzun sürahiye benzeyen kulpsuz testi.

kırkır (II): Kurbağa.

kırkır (III): 1. Yaban ördeği. 2. Serçe.

kırkır (IV): Tav, zaman.

kırkır (V): Dedikodu; geçimsizlik.

kırt kırt (I): Havuç.

kırt kırt (II): Kibrit.

koskos (I): 1. Çalımlı, iyi giyinmiş, güzel, yakışıklı. 2. Çalımlı, salınarak yürüyen (kimse).

koskos (II): Salyangoz, sümüklü böcek.

koskos (III): Atların rahvanla dörtnal arası yürüyüşü.

koskos (IV): İhtiyar.

kotkot (I): Nalın, takunya.

kotkot (II): Yumrukları üst üste koyarak oynanan bir çeşit oyun.

kurtkurt: Kasırga.

laylay: Ninni.

mırmır (I): 1. Çok konuşan, dırıldır eden kimse. 2. Burnundan konuşan.

mırmır (II): Altın gerdanlık.

mırtmırt (I): 1. Her şeye karışan (kimse). 2. Gereksiz yere söz karışma. 3. Cimri. 4. Yarım yamalak anlatma.

mırtmırt (II): Bir çeşit küçük deniz ördeği.

mırtmırt (III): Kelek.

mismis: 1. Tembel, uyuşuk. 2. Bön, saf.

mişmiş (I): Kuşkulu.

mişmiş (II): Kayısı.

oşoş: Köpek.

pıspıs: Sünepe.

pıptı (I): Tembel, beceriksiz.

pıptı (II): Papates.

pıptı (III): Mayalı hamurdan yapılıp saçta pişirilen ekmek.

pıtpıt (IV): İnce, ufak bulgur.

somsom (I): Obur.

somsom (II): Kocamış koyun köpeği.

suñsuñ: Düğünlerde ateş çevresinde dönülerek oynanan oyun.

şakşak (I): Elde oynanan büyük taneli tespih.

şakşak (II): Çocukların mısır sapından yaptıkları ses veren bir oyuncak.

şakşak (III): Taş bilye.

şakşak (IV): Kapı tokmağı.

şakşak (V): Geveze.

şakşak (VI): 1 Sarı çiçekli bir bitki. 2. Dağda biten ekşimsi, yenen bir ot.

şakşak (VII): Değirmende buğday tanelerinin döküldüğü yer.

şakşak (VIII): Davar kırkmakta kullanılan makas.

şakşak (IX): Değirmen çakıldağı.

şakşak (X): Akide şekeri.

şakşak (XI): Tahta çalpara.

şapşap (I): Su tası.

şapşap (II): Yaramaz, hoppa.

şıkşık (I): [→ şakşak (I)]

şıkşık (II): Ses çıkaran çocuk oyuncağı, çingirak.

şıkşık (III): Kapı mandalı.

şıkşık (IV): Pelte.

şıpşıp: 1. Terlik. 2. Keten ayakkabı.

şırşır (I): Çağlayan.

şırşır (II): Su üstünde oluşan buz.

taktak (I): Takunya.

taktak (II): Zararlı hayvanların tarlaya girmesini önleyen tokmaklı fırıldak.

taktak (III)Ç: Küçük, bakır bakraç.

taktak (IV): Kirli giysileri yıkamaya yarayan tahta tokmak.

taktak (V): Ayakkabı çekici.

taktak (VI): Kapı tokmağı.

teltel (I): Kekeme.

teltel (II): Pişmaniye.

tintin (I): Hayvan kuyruğunu semere bağlayan ip.

tintin (II): 1. Hayvanın sarsıntılı yürüyüşü, tırıs. 2. Birinin ya da bir şeyin ardından koşma. 3. Dör nala koşma.

tintin (III): Gürültü.

tintin (IV): Gereksiz işler yapan (kimse).

tintin (V): Uzun kuyruğunu sürekli sallayan bir çeşit kuş, tarlakuşu.

tintin (VI): Dinç, canlı.

toktok: Havan.

tomtom (I): Böbrek.

tomtom (II): Tırtıl.

tomtom (III): Erkek hindi.

toptop: Bezelye.

vayvay: Kulpsuz iri fincan.

vay vay (I): Güz ekiminde çiftçileri korkutan, ivedi etmelerine neden olan don.

vay vay (II): 1. Acı, üzüntü. 2. Alay.

vidı vidı: 1. Gevezelik, dedikodu. 2. Homurtu, söylenme. 3. Geveze, dedikoducu.

vız vız (I): Bir düğmenin iki deliğinden iplik geçirip esnete esnete döndürülerek oynanan bir oyun.

vız vız (II): Ağlamaklı, tedirgin edici bir ses (çocuk için.)

vız vız (III): Bakla büyüklüğünde, yeşil renkli bir böcek.

vız vız (IV): El matkabı.

vız vız (V): Çabuk.

vız vız: İdare lambası.

zımsım (I): Bilye, zıpzıp.

zımsım (II): Ud, saz.

zımsım (III): Cilveli, oynak.

zırzır (I): Geveze.

zırzır (II): Deli.

zırzır (III): Fırıldak.

zırzır (IV): Fermuar.

1.2. 5. San Öbeği

ağsa kadın: Ayşe kadın fasulyesi.

ahmedbey: Bir çeşit tatlı üzüm.

alidede: Güz armudu, küçük ve bir tarafı kırmızı armut.

ayşe abat: En az 5 metre uzağa dikilen parayı cevizle vurma oyunu.

ayşe kadın: Molla Mehmet adı verilen yaban ördeğinin dişi.

1.2. 6. Edat Öbeği

atlı gibi: Çalışkan.

cavır gibi: Bilgiç, kurnaz, akıllı.

cıkkadar: Bir parça, azıcık.

cinkadar: Çok az.

çapıt gibi: Çok sıkı birbirine girmiş (meyve).

çulum gibi: Çok meyvesi olan ağaç.

dırnak kadar: Çok az.

lök gibi (I): Ağırbaşlı, oturaklı.

lök gibi (II): Koyu, kıvamlı.

mih gibi (I): Çok sağlam.

mih gibi (II): Dopdolu, çok sıkı (meyve).

suiçi gibi: Çok taze, sulu (meyve, sebze vb. için).

şamama gibi: Bol ışıklı, aydınlık.

üdürgü gibi: Ayağına çabuk, çevik, girişken.

vıırdım gibi: Çok kalabalık.

yimlik gibi: Yumuşak.

zıpır gibi: Güçlü, gürbüz.

1.2. 7. Eylemden Kalıplaşmış Ad Öbeği

aba tutma: Bir çocuk oyunu.

al basma (I): 1. Loğusa kadınlarında görülen bir hastalık. 2. Loğusa olmayan kimselerde al denilen görüntünün uyku arasında verdiği boğucu sıkıntı. 3. Üzüntü ve kederden bayılma. 4. Sara hastalığı. 5. Kızıla benzer bir çeşit hastalık.

al basma (II): Sonradan görmelerdeki gurur, kibir.

aktutma: Albümin hastalığı.

araskesme: Gençler arasında oynanan bir oyun.

arddan sürme: Tümü, hepsi.

ayak kesme: Yürümesi geciken çocukların çabuk yürümesi için yapılan bir tören.

bacak çiftleme: Evlenme.

bakırbasma: 1. Vücudun yer yer kızarması ile beliren bir hastalık. 2. Dizlerden aşağıda çıkan yara.

başdan sâma: Özensiz, gelişigüzel.

başörme: Kına gecesinde gelinin ve güveyin eline kına yakma işi.

beşik kertme: Kız ve erkek çocukları beşikte iken nişanlama.

billik tutma: Tutulan şeyin hangi elde olduğunu bulma oyunu.

can görme: Düğün gecesi belirli kimselere verilen ziyafet.

can kesme: Sonbaharda yetişen bir çeşit buğday.

çatıyarma: Bir çeşit sığır hastalığı.

eğens etme: Alay etme; sitem etme.

el öpmelik: Gelin ya da güveye, kaynana ya da kayınbaba tarafından verilen armağan.

esir almaca: Düğünlerde oynanan bir halk dansı.

eşbulma: Toplantılarda oynanan bir halk oyunu.

evgörmelik: Herhangi bir kimseye götürülen yeni ev hediyesi.

kediyemezlik: Yemek, et vb. şeyleri koymaya yarayan dolap.

kökten sürme: Soyu soppu belli, soylu.

mayısbozma: Ekin saplarına sarılan otlar nedeniyle olan ve ekinleri kurutan bir hastalık.

özakma: Reçine.

sıcakgeçme: Sığırlarda sıcak etkisiyle görülen zayıflatıcı bir hastalık.

sındıdan çıkma: Yeni.

sütsızma: Bir çeşit çocuk hastalığı.

taskırma: Önü kulağa dek kesilmiş kadın saçı, uzun kâkül.

telkırma: Tülbentte işlenen sırma işi.

yağ tutma: Hayvan, fazla yağlandığında beliren ve birdenbire öldüren bir hastalık.

yemlekasma: Bir çocuk oyunu.

yerbozma: Nadas.

yerden yığma: Bodur, şişman.

1.2. 8. Zarf Öbeği

aspak: Temiz olmayan, derbeder kadın.

değmetekin (I): Her, olur olmaz, rastgele.

değmetekin (II): Kolay kolay.

1.3. CÜMLEDEN KALIPLAŞMIŞ BİRLEŞİK ADLAR

alâbak: Saksığana benzer bir çeşit kuş.

alabakar: Turuncu, kırmızıya çalar renk.

alavur: Az tavlı; yarı kuru yarı yaş toprak.

al bastı: 1. Çok ağlama sonundaki bayılma hali. 2. Kızıl hastalığı. 3. Loğusa humması. 4. Sara hastalığı.

albeni: Cazibe, güzellik.

alevir: Kiraz çekirdeğinden yapılan halka bilezik.

aldıverdi: 1. Alışveriş. 2. İlişki.

altıaltı oniki: 12 Ocak'ta başlayıp 24 Ocak'ta biten bol yağmurlu devre.

altıatar: Altı mermisi olan toplu tabanca, altıpatlar.

altı yaşar: Altı yaş civarındaki çocukların ayak ölçülerine göre dikilmiş, aşağı yukarı 20 cm. uzunluğunda yemeni; ayakkabı.

ara kesti: 1. Daire içinde ve dışında yirmişer kişilik gruplarla oynanan bir çocuk oyunu. 2. At koşturma.

atıl hömbek: Bir çeşit uzun eşek oyunu, atlambaç.

ayeser: Ağustos ayının ilk iki fırtınasıdır ki; birincisi büyük ayeser, ikincisi küçük ayeser adını alır.

badılcan bayıldı: İmambayıldı yemeği.

bandık geldik: Bir çocuk oyunu.

bastıbacak (I): Kurnaz.

bastıbacak (II): Sacayak.

battı balık: 8-10 kişi ile oynanan bir çocuk oyunu.

beybeğendi: Kokusuz, türlü renklerde olan bir çiçek.

biçim çıktı: Tarla, çayır biçme zamanı.

bildik gördük: Eş dost.

boğazkısı: Anjin.

boyunbastı: Gerdanlık.

buzkaydı: Parlak bir kumaş.

cinsgel: Kıvılcım.

ciğerdeldi: Dikiş teyeli sökmekte ve delik açmada kullanılan kemik veya metal aygıt.

cansıktı: Kadınların içlerine giydikleri dar yelek.

cahanyandı: Bir çeşit ipekli kumaş.

çalgeçir: Kapı mandalı.

çalıkap: Diken vb. şeyleri tutmaya yarayan çatallı ağaç.

çayçoştı: Semaver.

çekberi (I): Harmanda sap yığınlarını yıkmak için kullanılan uzun saplı çengel.

çekberi (II): Fırından ateş ve kül çeken çengelli kürek.

çekpaça: Köylü kadınların giydiği paçası büzgülü don.

çıbık konur: Vücudu siyah, boynundan kuyruğuna kadar olan sırt bölgesi sarı renkli sığır.

dalasıçtı: Çok çabuk olgunlaşıp kendiliğinden düşen ve dallara çarpıp patlayan bir cins erik.

daldırçık: Balıkların geçeceği dar yerlere konan bir çeşit balık ağı.

dal yanar: Günün en sıcak zamanı, öğle vakti.

dalyandı: Bir çocuk oyunu.

daryandı: Tura ile oynanan oyun.

deliveli üstüstüne: Bir kilim motifinin adı.

deliyazmış: İki yaşındaki keçi.

dönbaba: Turnagagası bitkisi.

döndirek: Topaç.

döngeç (I): Pervane.

döngeç (II): Temelsiz evlerde evin dört köşesine konan ve temel görevini gören kısa direkler.

döngel (I): 1. Muşmula. 2. Meyvesi hafif sulu ve ekşi olan ve Haziranda olgunlaşan bir çeşit böğürtlen.

döngel (II): Sözünde durmayan kimse.

döngel (III): Saat.

döngel (IV): Eğri, düzgün olmayan.

durtut (I): Disiplin, sıkı düzen.

durtut (II): Bir çeşit çocuk oyunu.

düzbastı (I): Genel olarak, her tarafa.

düzbastı (II): Sürülmüş ve üzerinden tırnak geçirilmiş, ekime elverişi tarla.

ebegeçti: Bir çeşit çocuk oyunu.

ebekaç: Saklambaç oyunu.

ek yok: Kimsesiz, yalnız, garip.

elbende: Çocukların birbirlerine el vurup kaçarak oynadıkları bir oyun.

gağ döktü: Kumru.

galdırhop: Tahteravalli.

gece sefa gündüz cefa: Gündüzleri kapanan, geceleri açan pembe renkte bir çiçek.

gidergelmez (I): Duman.

gidergelmez (II): Ölüm.

gidergelir (I): Bostanları sulamaya yarayan dolap.

gidergelir (II): 1. Orta derecede. 2. Kararsız.

günaştı: Batı yönü.

gündoğdu (I): Doğu rüzgârı.

gündoğdu (II): Ayçiçeği.

gündoğdu (III): Doğu yönü.

hagötüre: Saman kaldırmaya yarayan büyük yaba.

hanım cama dayandı: Sardunya çiçeği.

hamam çöktü: Eğilerek dizilenlerin üzerinden atlayarak oynanan bir çeşit oyun.

hamam kızdı: Bir çeşit çocuk oyunu.

hergeldi (I): Kırık, delik.

hergeldi (II): Küçük, ufak tefek.

hoşgördü: Bahşiş.

ilkçıktı: Turfanda.

karyağıdı: Atlardaki beyaz benekler.

kaskesti: Baş ağrıyan kimsenin alnına bağladığı ip.

kaşbastı (I): Çatı saçağı.

kaşbastı (II): Başa ve alna bağlanan çatkı, sargı.

kedibastı: 1. Kedi ayağı izine benzeyen bir çeşit yünlü kumaş. 2. Lutrun ince tüylü kısmı.

kes kılıç: Baklava.

kolbastı: Güreşte bir oyun.

kuşkondu: Çam fidanının en sivri uç dalı.

özübaydı: Gözü pek, katı yürekli.

paryandı (I): Ünlü, tanınmış.

paryandı (II): Kızamık hastalığı.

paşabeğendi: Kasımpatı.

pırdöndü: Koyun, keçi vb. hayvanların boynuna takılan kayıştaki ipin bağlandığı demir halka.

purdöndü (I): Topaç.

purdöndü (II): Arabalarda ön tekerleklerin üstüne konan ağaç, maymuncuk.

savurkaç: Akşamüstü çıkan sert yel.

sıraverdi: Bir sırada, sıralı.

silahbastı: Kollu kadın yeleği.

soğanbastı: Kuşbaşı et ve küçük soğanlarla yapılan yemek.

sonkesti: Tavuğun en son yumurtası.

sözkesti [sözkestik]: Nişandan önce yapılan küçük toplantı.

şambastı: Bir çeşit yüzük.

şıpdüştü: Kapı mandalı.

tamçalıdı: Bando.

tavşankaç: Bir çeşit çocuk oyunu.

taygeldi: İkinci kez evlenen kadının beraberinde götürdüğü çocuk.

tapdüştü: Arsız, yüzsüz.

tütünübulkarı: Kahverengiye yakın bir çeşit üzüm.

unutmabeni: 1. Balla tereyağın karışımı. 2. İçine ceviz ve pekmez karıştırılarak kızartılmış yumurtalı hamur.

varyemez: Varlıklı olduğu halde harcamayı sevmeyen, elisiki.
yanbastı (I): Topal, aksak.
yanbastı (II): Direk ile giriş arasına konan kama biçimindeki ağaç.
yanbastı (III): Eğimli yol.
yaryarakusdü: Örgü motifi.
yiyeer doymaz: Alev, ateş.
zıpçıktı (I): 1. Türedi. 2. Hoppa, kendini bilmez. 3. Çağrılı olmadığı yere gelen.
zıpçıktı (II): Kısai dar giysi.
zıpkaçtı: Tekir de denen bir balık çeşidi.
zilifbastı: Altın ya da gümüşten yapılan taç.
zülüf bastı: Saç tokası.

2. BİRLEŞİK FİİLLER

Birleşik fiiller *İsim+Yardımcı Fiil*, *Fiil+Yardımcı Fiil* ve *İkili Birleşik Fiil* olmak üzere üç ana başlıkta toplanmıştır. *İsim+Yardımcı Fiil* şeklinde oluşanlar, *Esas ve Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiil* şeklinde alt başlıklara ayrılmıştır. *Esas Birleşik Fiiller* “etmek, olmak, kılmak, eylemek” yardımcı fiilleriyle kurulanlardır. *Anlamca Birleşik Fiiller* ise söz dizimi özelliklerine göre *Özne*, *Nesne*, *Yer Tamlayıcısı* ve *Zarf* ile kaynaşmış fiiller göz önünde bulundurularak sınıflandırılmıştır. *Fiil+Yardımcı Fiil* şeklinde oluşanlar “Kurallı Birleşik Fiil” adıyla birleşik fiillerdir. *İkili Birleşik Fiil* başlığındakiler ise iki fiilin de aynı oranda katkı sağladığı birleşik fiillerdir.

2. 1. İSİM + YARDIMCI FİİL

2. 1. 1. Esas Birleşik Fiil

abaz abaz olmak: Rengi solmak, bet beniz atmak.
abazan olmak (I): Acıkmak.
abazan olmak (II): Kadına karşı istekli olmak.
âbey olmak: Denkleşmek (hububat bölüşmede).
abezan olmak: Sersemlemek, şaşakalmak.
abırcın olmak (I): Usanmak, bıkmak.

abircin olmak (II): Misafire fazla ikram etmeye çalışmak.

abır élemek: Utanmak.

acığ etmek: Küsmek, darılmak.

aççi etmek: Vurmak, dövmek.

adak etmek: 1. Adamak. 2. Adağı yerine getirmek. 3. Hayır yaparak öksüz ve yoksulları doyurmak.

adı belli olmak: Bir şeyin miktar veya değeri belli olmak.

âdırık olmak: Birine yük olmak.

afana etmek: Çarçur etmek, ziyan etmek.

afikan olmak: Bunalmak, yüreği oynamak.

afiroz etmek: Hırsızlık etmek.

afur küfür etmek: Öfkeyle ağzına geleni söylemek, paylamak.

agurt etmek: Surat etmek.

ağalık etmek: Bahşış vermek.

ağdırık olmak: Bir kimse başkasına yük olmak.

ağı olmak: Neşesi, düzeni bozulmak.

ağıt etmek: Bir ölüm dolayısıyla sürekli ağlamak.

ağız yapmak: Köye, şehirden dönen bir kimse düzgün dille konuşmak.

ağrıntı olmak: Birine yük olmak.

ağurt etmek: Bir kimsenin aleyhinde söz söylemek.

añır olmak: Sona ermek, bitmek.

akdört etmek: Bir şeyi alt üst etmek, karıştırmak; savurmak.

akılbâliğ olmak: Erinlik çağına gelmek.

akış etmek: Akmak.

akoz etmek: Haber vermek; ihbar etmek.

alada etmek: Acele etmek.

alağuş etmek: Telaşlandırmak, heyecanlandırmak.

alağuz etmek: Sobayı hafif yakmak.

alarga etmek: Çekilmek, kenarda durmak.

alavant etmek: Surat asmak, terslemek.

alavuz etmek: Alevlendirmek.

aletmek: 1. Hile etmek, aldatmak. 2. İletmek, götürmek.

algıç etmek: Yok etmek, saklamak.

algın olmak: Çok çalışmaktan, ağır işten halsiz düşmek.

alımcıl olmak: Talip olmak.

alkış etmek: Dua etmek, iyi dileklerde bulunmak.

allı yeşilli olmak: Gelin olmak.

altı algın olmak: İki kişi arasında kin ve düşmanlık olmak.

alver etmek: Baştan savmak, dağıtmak.

âmarcat etmek: Tarla, bağ ve bahçeleri ot, çalı gibi yabancı bitkilerden temizlemek.

anda bunda yapmak: Özenmeden, baştan savma iş yapmak.

angış olmak: Dedikodusu yapılmak; dedikoduya konu olmak.

anım etmek: Anmak.

antbent olmak: Şaşırmak.

apırcın etmek: Vurgun yapmak.

apu etmek: İşemek.

ardal olmak: Arsızlıkla birine musallat olmak.

arı götü olmak: Kabarmak; açılmak üzere bulunmak.

arılık etmek: Temizlik yapmak.

arkış etmek: Yükü geçici olarak bir yere bırakmak.

arsolmak: Başına bela kesilmek, musallat olmak.

arzetmek: Özlemek.

askı olmak: Engel olmak.

aslannık etmek: Şaka yapmak.

aşan etmek: Harman yerinde sap ve başakları devretmek, samanı alt üst etmek.

aşetmek: Yiyecek yemek.

atmaca etmek: Atlatmak.

avar etmek: Sebze dikmek.

avcar etmek: Parçalamak, ezmek.

avkolmak: İşten kalmak.

avuk olmak: İşten kalmak, avare olmak.

avurt etmek: 1. Dedikodu yapmak. 2. Öfkelenip surat asmak. 3. Böbürlenmek.

ayantalık yapmak: Tembellik yapmak.

aydaş olmak: Bebek çok zayıflamak.

ayın oyun olmak: 1. Kötü, bozuk olmak (iş durumu) 2. Boşa harcamak (para, mal)

ayırseç olmak: Ayırmak, seçmek.

ayrı seç olmak: Başka muameleye tabi olmak.

aynalı olmak: Güze, gösterişli olmak.

azık olmak: Biçilecek, yenilecek duruma gelmek.

azne etmek: Yüzmek.

baç etmek: Öpmek.

badal olmak: Engel olmak.

baharah olmak: Bakmak, gözetmek, kollamak.

bakalak olmak: Beklemek, göz kulak olmak.

baldırbayrak etmek: Paramparça etmek.

banaz olmak: 1. Baş dönmek, sendelemek. 2. Şaşmak. 3. Deliye dönmek.

bañ bañ etmek: 1. Şaşmak. 2. Dövünerek söylenmek.

bang etmek: Bağırarak, seslenmek, çağırarak.

ban olmak: Yayılarak oturmak.

baş olmak: Uygun olmak.

baran etmek: Zeytinlik ve incirlikleri iki defa sürmek.

barış görüş olmak: Barışıp yeniden dost olmak.

bar olmak: Ağır yük yüklenmek.

basaruğu olmak: Korkmak.

basıncak etmek: Eza, cefa etmek.

basıngıç etmek: Mağlup etmek, baskı altında tutmak.

başak etmek: Tahıl ve meyveleri devşirdikten sonra geriye kalan döküntüleri toplamak.

başarat etmek: Bir işe başlamak, teşebbüs etmek.

başbaş yapmak: Mandalar, başlarını suya sokmak.

baş beşir olmak: Becermek.

baş etmek (I): 1. Bir işi bitirmek. 2. Başa çıkmak, gücü yetmek, hakkından gelmek, yenmek. 3. Mücadele etmek. 4. Geçinmek.

baş etmek (II): 1. Baş sallayarak işaret etmek. 2. El ile selam vermek.

baş etmek (III): Elbiseyi ilk suda yıkamak.

baş etmek (IV): Söğüt ve karakavak gibi ağaçların dallarını budamak.

başgöz etmek: Herhangi bir tehlikeden sakınarak bir işi alelade yapıp bitirmek.

başı bir olmak: Gizli olarak sevişmek.

batık olmak: Kirlenmek.

bayan etmek: Anlatmak.

bay olmak: Zenginleşmek.

bayrambeyi olmak: Midesi bozulmak, ishal olmak.

bayramcık olmak: Bayram ziyaretlerinde çok yemek yiyip şişmek.

beketmek (I): Kapatmak, tıkamak, örtmek.

beketmek (II): Sağlamlaştırmak, pekiştirmek, sıkıştırmak, sertleştirmek, katılaştırmak.

beketmek (III): Hapsetmek.

beketmek (IV): Vurmak.

beketmek (V): Akar suyu kesmek.

bek olmak: Hasta, ağırlaşmak.

ben sen etmek: Tartışmak.

beri etmek: Geri çevirmek, bu tarafa döndürmek, yakına getirmek.

behriman olmak: Zengin olmak.

belen olmak: 1. Havale hastalığına tutulmak, havale geçirmek. 2. Uyurgezer olmak.

belergöz olmak: Şaşkına dönmek, ne yapacağını bilemez hale gelmek.

bel etmek: 1. Belli etmek, im koymak. 2. Ortaya çıkarmak.

belevurt etmek: Ölçüp karşılaştırmak.

belliletmek: Haddini bildirmek, ağzının payını vermek.

bengi etmek: Ürkütmek, korkutmak, şaşırtmak.

beñ(I)zedmek: Benzetmek.

berhay etmek: Feryat etmek, acı acı bağırarak.

betnamıs etmek: Namusuna leke getirmek.

bet olmak: Çok iyi olmak.

bıçak bıçak olmak: Bir yeri sancımak.

bıtır olmak: Gamsızlaşmak, arsızlaşmak.

bicin etmek: Tırmalamak.

bitevür olmak: Tuhaflaşmak.

boycuş etmek: Hayvan yemi olarak kullanmak için yaprak koparmak.

boyun olmak (I): Kefil olmak.

boyun olmak (II): Kendini bir işe vermek.

boza etmek: Utandırmak.

burgaçlık etmek: Yan çizmek, aykırı hareket etmek.

burun etmek: Darılmak, gücenmek.

bükek olmak: Tavşanlar, birleşecekleri zaman bir araya gelmek.

cabul olmak: Bolluğa kavuşmak.

cağ etmek: Kırıp dağıtmak.

cahil etmek: Ziyane etmek.

cakır cakır etmek: Para, zincir, çakıl taşı gibi cisimler birbirine çarparak ses çıkarmak, şakırdamak.

cal cul etmek: Gürültü etmek.

calkasan olmak: Fazla gevşeyip sulanmak.

cambak etmek: Yıkanmak.

cancan olmak: Ortak olmak.

cañıl cañıl etmek: Bir toplulukta, birinin dediğini öteki duymayacak şekilde gürültülü konuşmak.

cartıl olmak: Yorulmak, güçten düşmek, hamlaşmak.

carıs olmak: Utanacak duruma düşmek.

carıs etmek: Utandırmak, göz önüne sermek.

car etmek: Yardım istemek, yalvarmak.

carcar etmek: Gevezelik etmek.

cebernuş olmak: Kemik çatlamak.

cehendem olmak: Defolup gitmek, çekilip gitmek.

celbecep olmak: Bir kimse, yüzüzlük ederek bir şey elde etmeye çalışmak.

cencen etmek: 1. Köpek, kesik kesik havlamak. 2. Laf yetiştirmek.

cenkeş olmak: Uyku sersemi olmak.

cerp etmek: Zorlamak, mecbur tutmak.

cıbil cıbil etmek: Yıkanmak.

cııldız etmek: Aldatmak, göz boyamak.

cıdır olmak: Düş azmak, ergen olmak.

cıbit olmak: Sırılsıklam ıslanmak.

cıdık etmek: Didiklemek, parçalamak.
cığ etmek: Yüreği acıma duygusuyla burkulmak.
cığır etmek (I): Ailesine darılıp evden kaçmak.
cığır etmek (II): Gösteriş yapmak.
cıkcık etmek: Sinirlenmek.
cılgar olmak: Su, tarlayı kaplamak.
cıllık etmek: 1. Merak etmek. 2. Üzüntü ve korku ile burkulmak.
cılık etmek: İyice sulamak.
cımpır olmak: Çok kızmak, öfkelenmek.
cıpan etmek: Yıkanmak.
cırgana olmak: Ezilmek.
cırcır olmak: İshal olmak.
cırk olmak: 1. Ezilmek. 2. Bozulmak.
cıveiv olmak: Kırılıp parça parça olmak.
cibiltin olmak: Yağmurdan sonra sulu çamur olmak.
cilaz etmek: Oyunda hile yapmak.
cinyan etmek: 1. Uyandırmak. 2. Rahatsız etmek.
ciyir etmek: Kızmak, nefret etmek.
cobul olmak: Çok bulmak, bıkmak.
com etmek: Budamak.
cor etmek (I): Ekin biçmek.
cor etmek (II): Konuşmak.
cort etmek (I): Övünmek.
cort etmek (II): Palavra, yalandan vaat etmek.
cort etmek (III): İşin sonunu getirememek, bozmak.
cötel etmek: Öksürmek.
culuz etmek: Yutmak.
çalçap etmek: Hırsızlamak.
çalgavur etmek: Telaşla dolaşmak.
çat etmek: Dönmek.
çavır etmek: Yiten şeyi çevreye duyurmak.
çec etmek: Samanından ayrılmış taneleri kalburdan geçirerek yığmak.

çeç olmak: Parçalanmak.

çene etmek: Pazarlık yapmak.

çınar olmak: 1. İstememek. 2. Kızmak.

cilhar olmak: Yok olmak, bitmek.

çir etmek: Özür dilemek.

çoçetmek: 1. Emeklemek, sürünmek, yürümeye çabalamak (çocuk için).
2. Çömelmek (çocuk için).

çöçün olmak: Her taraftan sıkıştırılmak, arada kalmak.

çöl etmek: Uykuda yatağı ıslatmak, işemek.

çömelek olmak: Dizleri kırılmak, ayağa kalkamamak (hayvanlar için).

çunun etmek: Kımıldamak.

çuldur etmek: Kapıp kaçmak.

çur etmek: Oyunu bozmak.

çürçar etmek: Lüzumsuz yere kullanmak, israf etmek.

çüyis etmek: Ağrımak.

dabak olmak: Hayvan derilerini sepileyen kimse veya hayvanlar, şap hastalığına tutulmak.

daban etmek (I): Acele etmek, çabuk yürümek.

daban etmek (II): Cüret etmek, cesaret etmek.

dabdur olmak: Tez hazırlanmak.

dahbir etmek: Çekinmeden, korkmadan hareket etmek, ilerlemek.

dah etmek (I): Sürmek (tarlayı).

dah etmek (II): Dürtmek, saplamak.

dah etmek (III): Savmak, kovmak.

dahletmek: İnat etmek.

dalab olmak (I): Dişi hayvan çiftleşmek istemek.

dalab olmak (II): 1. Birdenbire içer girmek. 2. Birdenbire birisine çatmak.

dalda etmek (I): Bir kimseye işten el çektirmek, açıkta bırakmak.

dalda etmek (II): Gölge etmek, ışığına engel olmak.

dan dan etmek: Devamlı olarak söylemek.

danetmek: 1. Düşünmek. 2. Yaymak, dile düşürmek.

darbız etmek: Tarlayı sulamak.

dark olmak: Bir araya toplamak.

davun olmak: Bela olmak.

debiz etmek: Mağlup etmek.

dedirgen olmak: Yerinden yurdundan ayrılmak.

değişik etmek: İki erkek, bir diğèrinin kız kardeşiyle evlenmek.

dekker olmak: Bir işle meşgul olmak, bir şeye dikkat etmek.

deman etmek: 1. Bir yeri geçici olarak yönetmek, oradan faydalanmak. 2. İnek, koyun vb. hayvanları belirli bir ölçüde yağ almak için bir yazlığına ortakçıya vermek.

den den etmek: Tane tane etmek.

depdüş etmek: Sendeleyerek, düşe kalka yürümek.

deramet etmek: Hazırlamak, sağlamak, toplamak.

deremet etmek (I): [→ deramet etmek]

deremet etmek (II): Yağ, peynir, lor yapmak.

dezürgün etmek: Ürkütmek, ilgisini kesmek.

dığıl dığıl etmek: Yaltaklanmak.

dınaz etmek: Alay etmek.

dıraf etmek: Döven sürerken öküzlerin yönünü değıştirerek, içteki öküzü dışa, dıştaki öküzü içe getirmek.

dışarlık olmak: Akıl ve ruh hastalıklarından birine yakalanmak.

dızlık etmek: Hayvan, arka ayaklarıyla çiftle atmak.

dibger olmak: Çamaşır, kiri pişerek temizlenmez durumda olmak.

didergin etmek: Yerini yurdunu bozmak.

dikdik etmek: Baş ağrıtmak, iş çıkarmak.

doğacı olmak: Üşümek, soğuktan etkilenmek.

doğuca olmak: Hayvan, soğuk algınlığı hastalığına yakalanmak.

doz etmek: Sezmek, anlamak.

durgun olmak: Midesi bozulmak.

duş olmak: Bir yere bağlanmak.

duturuk etmek: Bir kabı az yiyeceklerle boşu boşuna kullanılmaz hale getirmek.

dutuz etmek: 1. Oyalamak, meşgul etmek. 2. Emanet alınan bir şeyi fazla alıkoymak.

düber olmak: Örselenmek, buruşmak (kumaş için).

dübüz olmak: Birdenbire kaymak.

dümbürdüdük etmek: Bir sırrı herkese duyurmak, yaymak.

düm olmak: Eli bir işe yatkın olmak.

düş konak olmak: Misafir olmak.

düşün etmek: Yolculukta geceyi geçirmek için mola vermek.

ebelek göbelek etmek: Saçma sapan konuşmak.

ebilkabil olmak: İçtiği su ayrı gitmemecesine samimi olmak.

efintefin etmek: Darmadağın etmek, altüst etmek, döküp saçmak.

efin tefin olmak: Harap olmak, bozulmak.

efşef etmek: Har vurup harman savurmak, gereksiz yere harcamak.

eftik etmek: 1. Zaman geçirmek, oyalanmak, eğlenmek. 2. Uğraşmak, çabalamak.

efün yefün olmak: Şaşırıp kalmak, neye uğradığını bilmemek.

eğinti olmak: Başkasının sırtına yük olmak.

eğit meğit olmak: Şaşırmak, hayrete düşmek.

eh olmak (I): Hayran olmak.

eh olmak (II): Yok olmak.

elbir etmek: Birleşmek, işbirliği etmek.

elem etmek: Utanmak.

elem telem etmek: Boş yere dağıtmak, harcamak.

elenek olmak: Ayak bağı olmak.

eletek olmak: Aşırı derecede çalışmak.

el eylemek: El ile çağırarak.

elik etmek: Babasız annesiz çocuğu alıp evlât edinmek, büyütme.

elkit etmek: 1. Bekletmek, savsaklamak. 2. İşten alıkoymak.

émesen etmek: Gözdağı vermek.

enayan olmak: Şaşırmak.

eneskünes etmek: Altüst etmek, dağıtmak.

engi bengi olmak: Şaşakalmak.

eptil teptil olmak: Çok değişmek, bambaşka bir kılığa girmek.

eren peren etmek: Darmadağın etmek.

eren peren olmak (I): Darmadağınık hale gelmek, perişan olmak.

eren peren olmak (II): Çil yavrusu gibi dağılmak.
erer olmak: Engel olmak.
erkim olmak: Sahip olmak.
erkit olmak: İşinden alıkoymak, boşuna yerinden ayrılmak.
et ben olmak: Rengi atmak, son derece utanmak, bozulmak.
et olmak: İnme inmek, eli ayağı tutmamak.
ev baş olmak: Yapılmakta olan ev, tümünden bitmek.
ev bucak olmak: Yuva kurmak.
eved etmek: Acele etmek.
evir devir etmek: Altüst etmek.
evşan etmek: İşemek.
ezim ezim etmek: Tamamen ezmek.
fak olmak: Bozulmak.
fansetmek: Aklanmak, arınmak, beraat etmek.
farızlık etmek: Bahaneyle herhangi bir şeyden kaçınmak.
farş olmak: Rezil olmak.
fasetmek: Kaçmak, bırakıp gitmek.
ferketmek: Tarlayı bir yıl boş bırakmak.
fıdıdık etmek: Üşümek.
fırkıslak olmak: Sırılsıklam olmak.
fır olmak: Zar atarken her iki tarafın zarları aynı sayıda gelmek.
fıtır etmek: Meraklanmak.
findos etmek: Sineklerin saldırısından kaçmak. (hayvanlar için)
fineyer etmek: Meraklanmak, kuruntu etmek.
finoyur olmak: Delirmek, çıldırmak.
firidin olmak: Korkmak, telaşa kapılmak.
firos etmek: Kaçmak.
fitetmek: 1. Ödemek. 2. Elinde avucunda olanı başkasına vermek.
fol etmek: Ceviz, fındık vb. yemişleri kabuklarından ayıklamak.
fut olmak: Kızmak.
gabır olmak: Yenen yemeği hazmedememek.
gadır gudur etmek: Anlaşılmayan sözler söylemek.

gaguç olmak: Soğuktan kıvrılıp büzüşmek.
galay etmek: Bir kimseyi kötü sözlerle incitmek, hakaret etmek.
galkan olmak: At, şaha kalkmak.
gayıl olmak: Razi olmak, kabul etmek.
gayım olmak: Eşit olmak.
gazın etmek: Şikâyet etmek.
geleci etmek: Dedikodu yapmak.
gen olmak (I): İç açıcı, ferah olmak.
gen olmak (II): Ağzın iki tarafı yara olmak.
gergek bulmak: Ölmek.
geş olmak: Ölmek.
gıcık etmek: Nispet yapmak.
gıcı olmak: İyi olmak, ferahta olmak.
gıdık etmek: Gıdıklamak.
gıfır gıfır etmek: Kıvrınmak.
gıf olmak: İstemek.
gımgım etmek (I): Çok istemek.
gımgım etmek (II): Şarkı mırıldanmak.
gıncıfır olmak: Derli toplu, düzenli olmak.
gır etmek: Toplanmak.
gırır etmek: Kavga etmek.
gırf olmak: Ürün; işe yaramaz hale gelmek, ziyan olmak.
gırgır etmek: Gevezelik etmek, çok konuşmak.
gızaflıh etmek: Hile yapmak.
giz etmek: Dişlemek, ısırarak.
goğu etmek: Laf taşımak, dedikodu etmek.
göçümetmek: Göçmek.
gökgüvenç olmak: Sevinmek.
gönen etmek: Tarlayı sulamak.
gümanlı olmak: Gebe olmak.
güvende olmak: Mutlu olmak.
hab etmek (I): Süt, su vb. şeyleri yetiştirmeyen köylülere yardım etmek.

hab etmek (II): Bir sıvıyı kaptan kaba aktarmak.

hab etmek (III): Çocuk dilinde yemek, yutmak.

habiç etmek: Çocuğu sırta almak.

hadar etmek: Sıkılmak, utanmak.

hafetmek: Kuşkulanmak.

hah olmak: Yok olmak, yitmek.

haraza etmek: Bıktırmak, usanç vermek.

harhur etmek: 1. Gözdağı vermek. 2. Ağız kavgası yapmak.

haşat olmak: Kırılmak, ezilmek, darmadağın olmak.

havsetmek: Ezmek.

hebep olmak: Boşa gitmek.

heftik etmek: Oyalanmak, vakit geçirmek.

hel olmak (I): Toprak yumuşak olmak.

hel olmak (II): İki madde, birbirine iyice karışmak.

henek etmek: Şaka yapmak, alay etmek.

heng etmek: Oyun yapmak.

herk etmek: 1. Tarlayı sürüp dinlenmeye bırakmak. 2. Tarlayı ilk kez sürmek. 3. Çift sürmek.

heyket etmek: Konuşmak.

hez olmak: Toprak kaymak.

hıcıl olmak: Utanmak, sıkılmak.

hılt olmak (I): Yorgunluktan bitkin olmak.

hılt olmak (II): Kışın el ve ayak parmakları, soğuktan kızarıp şişmek.

hılt olmak (III): Sırılsıklam olmak.

hılt olmak (IV): 1. Çok kıskanmak. 2. Mahcup olmak. 3. Üzülme.

hılt olmak (V): Yemek, iyice pişmek.

hınçetmek (I): Bir şeyi döve döve ezmek.

hınçetmek (II): Burun silmek.

hırha etmek: Yerle bir etmek, yıkmak.

hışır etmek: 1. Parçalamak. 2. Birini kendinden geçecek kadar dövmek. 3. Yok etmek, bozmak.

hiyam etmek: Sanmak.

homur olmak: Çok ya da zararlı şeyler yiyerek karnı şişmek, hastalanmak.

hon olmak: 1. Birinden bıkmak, usanmak. 2. Karşı cinsten birini çok sevmek, ona karşı çok istek duymak.

hulus etmek: Bir işe kendini vermek, bağlanmak.

hus olmak: Susmak.

hüroç etmek: Saldırmak.

hüşgü etmek: Bir şeyi karıştırmak, altını üstüne getirmek.

ıkırcık olmak: Çekingen olmak.

ıkış olmak: Mide hazımsızlığı olmak.

ılgıdır olmak: Zayıflamak.

ımırsık olmak: Umutsuzlanmak.

ırgın etmek: Göz korkutmak.

ırışgan etmek: Nispet yapmak, imrendirmek.

ırpıt olmak: Eskimek.

ıbdin etmek: Zorlamak, ayak diremek.

iç etmek: Ceviz, fındık vb. kuruyemişlerin kabuğunu soyup içini çıkarmak.

içigen olmak: Sabırsızlanmak.

içirik olmak: Altüst olmak.

ilim ilim olmak: İzini kaybettirmek, uzaklaşmak.

im etmek: Belirtmek.

inam etmek: İnanmak.

indir etmek: Alçak gönüllü olmak.

ipcin olmak: Hazır olmak.

ireng etmek: 1. Eziyet etmek. 2. Sözünde durmamak.

iskif etmek: Yığmak, toplamak.

istifil olmak: Anlaşmak, hesaplaşmak.

işkil etmek: Haber vermek.

işmar etmek: İşaret etmek.

ivriz etmek: Karıştırmak.

kâhan etmek: Tarlanın zararlı otlarını temizlemek.

kaldır etmek: Kışkırtmak.

kambekir etmek: Üzmek.

kander etmek:Bağ bostan bozmak.

kantin etmek: Yalan söylemek, aldatmak.

karemet etmek: Kara çalmak.

kargış etmek: İlenmek.

kasar etmek: Kilim, çuval, çulu akarsuda sabunsuz bolca yıkamak.

kasar olmak: 1. Üşütmek, soğuk almak. 2. Donmak.

kaşetmek: Tandır ve ocakta yalacakları kümelemek.

katon etmek: Öne katıp kovalamak.

kaval olmak: Cevizin yeşil kabuğu çıkmak.

kavurğa etmek: Kavurmak.

kayar etmek: 1. Hayvanın eski nallarını onarmak, eski nalın çivilerini yenilemek.
2.Hayvanı tımar etmek.

kaydak etmek: Geri dönmek.

kayış etmek: Kandırmak, aldatmak.

kefeze etmek: Çok konuşmak, baş şişirmek.

kehan etmek: Ekinin içindeki yabancı otları temizlemek.

kej etmek: Sitem etmek.

keleboç etmek: Başa tülbent sarmak.

kempeşe etmek: Alay etmek.

kenaz etmek: Sanmak, ummak.

ken etmek: 1. Yük etmek, yüklemek. 2. Nispet yapmak.

kepsap etmek: Tembellik etmek.

keramet etmek: Yetinmek.

kerçetmek: 1. Alay etmek. 2. Laf etmek. 3. İnadına, zıddına hareket etmek. 4. Nispet yapmak. 5. Sitem etmek.

kerez olmak: Engellemek.

kesim etmek: Taklidini yapmak.

kıcıt etmek: Kışkırtmak.

kığıl kığıl etmek: Çok çabalamak.

killav etmek: Yaltaklanmak, boyun eğmek.

kınaç etmek: Sevindirmek, mutlu etmek.

kıpır sapır etmek: Kimıldanıp durmak.

kırfacan etmek: Ezmek, kırmak.

kırış etmek (I): Öküzler toslaşmak.

kırış etmek (II): Saldırmak.

kırs olmak: 1. Uzun süre hasta yatan kimse, sinirli olmak. 2. Uzun süre kapalı kalan hayvan dışarı çıkmak için tos vurmak.

kırt etmek: Yiyecekleri bıçakla soymak.

kış etmek: İleri sürmek, öne atmak (birini).

kışt etmek (I): İlkbaharda ağaçların kuru dallarını ayıklamak.

kışt etmek (II): Kuş, köpek ve kedileri ürkütmek, kovalamak.

kıyık etmek: Kapı ve pencere gibi şeyleri aralık bırakmak.

kızan olmak: Dişi kedi ve köpek, erkek istemek.

kızılık etmek: Öfkelenmek, hırslanmak.

kolkanat olmak: Eve gelen konuğa aşırı ilgi göstermek.

kolunç olmak: Damarlar üst üste binmek.

kopetmek: Koşmak, hızla gitmek.

kor etmek: Arkadan çekiştirmek.

koruk olmak: Tavuk kuluçka olmak.

koskor etmek: Kıvanç duymak.

kov etmek: Arkadan çekiştirmek, dedikodu etmek.

kökür olmak: Uğraşmak, didinmek.

kömek etmek: 1. Yardım etmek. 2. Korumak.

kubuduk etmek: Kabadayılık etmek.

kumat etmek: Emretmek.

kurk olmak: Tavuk kuluçka olmak.

kuruyaz olmak: Ağaç vs. kurumaya başlamak.

kuşkuş etmek (I): 1. İki kişi çocuğu koltuk altından tutarak kaldırmak. 2. Sırtüstü yatıp çocuğu kaldırmak, hoplatmak.

kuşkuş etmek (II): Çok istemek.

kuşum etmek: Kuşkulanmak.

kuvvet olmak: Kolay gelmek.

kuyis etmek: Bağırarak.

küft olmak: Çok yanılmak, ayakta duramayacak duruma gelmek.

külfahış olmak: Paramparça, tuz buz olmak.

külünç olmak: Tavuki tüy dökmek.

kümek etmek: Yardım etmek.

küt olmak (I): Kötürüm olmak, bacaklar tutmamak.

küt olmak (II): Kısa ve sivri araçların ağzı körleşmek.

lebedir olmak: Kaybolmak.

leğer olmak: 1. Durgunlaşmak. 2. Pıhtılaşmak.

lelevün etmek (I): Yaltaklanmak.

lelevün etmek (II): Darmadağınık etmek, altüst etmek.

lepirt olmak: Sırılsıklam olmak, ıslanmak.

lıkaç olmak: Katılaşmak (yemek için).

loç olmak: Çok ıslanmak.

loda etmek: Yığmak, biriktirmek, toplamak.

lop olmak: Çürümek, içi geçmek (meyve, sebze vb. için).

maçça etmek: Yormak, üzmek.

maççı olmak: Dertli olmak.

maf olmak: Onulmaz duruma gelmek, yok olmak.

mahya etmek: Yağmalamak.

malamat etmek (I): 1. Eziyet çektirmek. 2. Birinin ayıbını açığa çıkararak onu utandıracak duruma sokmak. 3. Alay etmek.

malamat etmek (II): Bulunduğu yeri kirletmek, dağıtmak.

malç olmak: Ezilmek.

malhoş olmak (I): Birbirine karışmak, ezilmek.

malhoş olmak (II): Çok yorulmak.

manğ olmak: Kendinden geçmek.

manşır etmek: Açığa vurmak, duyurmak.

març etmek: Ses çıkartarak öpmek.

marmara etmek: Geminin içindeki suyu tulumba ile boşaltmak.

mastır olmak: Sarhoş olmak.

mat etmek: Bir kimsenin kötülüğünü herkese duyurmak.

mayha etmek: Adak eti ya da yiyeceği dağıtmak.

may may etmek: Paylaşmak, kapışmak.

mazah etmek: Alay etmek.

mazman etmek: Kendir bükme için kirmeni çevirmek.

mevil etmek: Toprağı çapa ile kabartmak, otlarını temizlemek.

mendabir etmek: Perişan etmek.

mendel etmek: Yaymak, duyurmak.

mendel olmak: Engellemek.

meys etmek: Başkasının varlığını elinde tutmak.

mır etmek: Değiş tokuş yapmak.

mır olmak: 1. Bozulmak. 2. Değişmek.

mırt mırt etmek: 1. Kendi kendine söylenip durmak. 2. Yarım yamalak anlatmak.

mit mit etmek: Alçak sesle konuşmak.

mızırtı etmek: Mızızlanmak.

mirç olmak: Meyve, çok olgunluktan pırlak duruma gelmek.

mitmit etmek: Çok yavaş davranmak.

mort olmak: Ölmek.

mour olmak: Mecbur olmak.

mölün olmak: Üzgün olmak.

mudara etmek: Boyun eğip yalvarmak, minnet etmek.

mudavak olmak: İşleyen, çalışan bir şey işe yaramaz duruma gelmek.

muğur olmak: 1. Alttan almak. 2. Alışmak, tutkun olmak.

muhat olmak: Dikkat etmek, bakmak, gözetlemek.

mukaat olmak: Gözetmek, korumak.

munur etmek: Surat asmak.

mur olmak: Dadanmak.

musturluk etmek: 1. Bilmezlikten gelmek. 2. Kandırır biçimde konuşmak, ağız yapmak.

muş etmek: Koklamak.

muşelemek: Öpmek.

mut olmak: Sonunda bir şeyi kabul etmek.

muzu olmak: Engel olmak.

mülük olmak: Varlıklı olmak.

nah nuh etmek: Kendi kendine söylenmek, mırıldanmak.

nakırda etmek: Şaka etmek.

nezuş etmek: Hayvanlar meleşmek.

nükrüm etmek: Yüz çevirmek, ilgisini kesmek.

oğlanlık olmak: Havale gelmek.

ordubozanlık etmek: Mızıkçılık etmek.

oroc etmek: Geviş getirmek.

ozanlık etmek: Şaka etmek.

öcelen olmak: Korkmak.

ödeşli olmak: Lades tutuşmak.

ödük etmek: Yellenmek.

ödürlü etmek: Korkutmak, korkutarak yüreğinin hızlı çarpmasına neden olmak.

öğür olmak (I): 1. Birbirine alışmak, dost olmak, birbirinden ayrılmayacak derecede sevişip anlaşmak. 2. Evcilleşmek.

öğür olmak (II): Dişi hayvan çiftleşmek istemek.

öneği olmak: Birinin güç duruma düşmesine engel olmak, sıkıntıdan kurtarmak.

öñyañ olmak: Umulmadık durumla karşılaşınca ne yapacağını bilmemek, şaşırarak.

örç etmek: Bahse girmek.

örüşan etmek: Mutlu etmek.

örthars etmek: Uygun düşürüp yakıştırmak.

öskes olmak: Becermek, başarmak.

öte etmek: Savmak.

ötürek olmak: İshal, sürgün olmak.

özmencil olmak: 1. Yalvarmak. 2. Üzülme.

paçares etmek: Engel olmak.

paç etmek (I): Öpmek.

paç etmek (II): Değişik türden şeyleri karıştırmak.

pafıt olmak: Çürümek.

panaz olmak: 1. Sersem olmak, şaşırarak. 2. Gece karanlıkta yolunu şaşırarak.

pankir olmak: Zengin olmak.

partutuş olmak: Kaygılanmak, tasalanmak.

pataklık etmek: Zarar vermek.

pat etmek: Selâm vermek.

patrav olmak: 1. Ölmek. 2. Uyumak.

paykam etmek: Yağmalamak, kapışmak, bölüşmek.

pelevürt etmek: Paylaşmak.

pencük etmek: Yırtmak, eskitmek.

penez etmek: Kamaştırmak.

pers etmek: Dolandırmak, çarpmak, tokatlamak.

pers olmak (I): 1. Yüzükoyun düşerek yüzü gözü berelenmek, ezilmek. 2. Güreşte pehlivan yüzüstü düşmek. 3. Bitkin duruma gelmek. 4. Ezilerek yere yayılmak.

pers olmak (II): 1. Sıkıntıdan şaşırarak. 2. Paylanan kimse terslenmek. 3. Yenilgiye uğramak, yenilmek.

pers olmak (III): Boşuna gitmek.

pers olmak (IV): Yıkanma gerekli olmak.

pert olmaḥ: 1. Utanmak. 2. Kızmak, darılmak.

pesend etmek: Şaşmak, şaşırarak.

pévent etmek (I): Ağaçları aşılamaq.

pévent etmek (II): Araştırmak, yoklamak.

pezuş etmek: Sıcak havalarda, hayvanlar sıcak ve sinekten bunalıp otlamayarak dolaşmak.

piçi piçi etmek: Sevmek, okşamak, yaranmak istemek.

pinter etmek: Kafa tutmak.

pirpirim olmak (I): Yaşlanmak.

pirpirim olmak (II): Solmak.

pisov olmak: Buğulanmak.

piye etmek: Oyunda kandırmak.

poğul olmak: Sıcak ya da koşma nedeniyle kızarmak, terlemek.

ponçalla etmek: Yaltaklanmak, yüze gülmek.

post etmek (I): Öldürürcesine dövmek.

post etmek (II): Tırpanla biçilmiş otları tırmıkla toplamak.

post olmak: İyilikte bulunmak, ağırlamak.

pot etmek: Bozmak.

pul pul olmak: Ateş nedeniyle yanaklar al al olmak.

punç olmak: Toplanmak.

puştolmak: Kilit, vida, değirmen kolu vb. şeyler yalama olmak, bozulmak.

put etmek: Ağacın dalını, gövdeye yakın yerinden kesmek.

put olmak: Sivri şeyin ucu kırılıp kütleşmek.

püsür olmak: Karışmak, dolaşmak (saç, ip, iplik vb. şeyler).

renk etmek: Canını yakmak, sıkıntı vermek.

saka olmak: Nezle olmak.

sakırğa olmak: Dadanmak, can sıkıcı davranışlarda bulunmak.

salgetmek: Topluca yapılacak iş için gücü oranında para ya da başka bir şey vermek.

sallasırt etmek: Başkasının malını, olurluğunu almadan alıp gitmek.

salma etmek: Başboş, kendi başına bırakmak.

saluk etmek: Yol göstermek.

san etmek: Aldırmak, önem vermek.

sangıbek olmak: Şaşakalmak, şaşırarak.

sargun olmañ (I): Hava kapalı olmak.

sargun olmañ (II): İçten, yürekten, candan anlaşmak.

sarsataş olmak: Sırnaşmak, baş belâsı olmak.

satımker olmak: Satma yanlısı olmak.

sedrebeki olmak: Tökezlemek, düşer gibi olmak.

sefibolmak: Sıkıntı etmek.

seh olmak: Dinlemek, anlamaya çalışmak.

sekin olmak: Korunmak, sığınmak.

seklem olmak: Her yeri ağrıtmak.

selepir olmak: 1. Serinlemek. 2. Meyveyi soğuk vurmak.

seme olmak: Sersemlemek.

sérbolmak: Bunamak.

sergân olmak: Dökülmek, serilmek.

sesetmek (I): Yüz vermek, göz yummak.

sesetmek (II): Büyütmek, geliştirmek.

sevincik olmak: Birden ve çok sevinerek heyecanlanmak.

seyp etmek: 1. Başboş bırakmak. 2. Boşandırmak.

seyretmek: Aralamak, seyreltmek.

seyt etmek: Atlamak.

sıdalaz olmak: Açığa vurulmayan duygu ya da sıkıntı ile dolmak.
sıkılıcı olmak: Sert olmak, kırıncı davranmak.
sıkıtér olmak: Ağrı ve sızıları dinmek.
sırçan etmek: Bükülmüş yün ipliğini iki kat etmek.
sırsataş olmak: Sataşmak, belâ olmak.
siğirse olmak: Ağaç, odun vb. ıslanarak yanmaz duruma gelmek.
siluk etmek: Islık çalmak.
sinçetmek: Öğrenmek, bellemek, ezberlemek.
sinecen olmak: Aptallaşmak, durgunlaşmak.
sinirme olmak: Ayak uyuşmak, karıncalanmak.
siros etmek: Bitki büyümemek, hastalanmak.
sitelleş olmak: Sataşmak, baş belâsı olmak.
siyecek etmek: Topluca eğlenmek.
siye etmek: Kayığı kürekle geriye götürmek.
sofra olmak: Sofraya oturmak.
soğlaz olmak: İçi boşalıp kabuğu kalmak (soğan, sarımsak vb.).
soğun etmek: Güceniklik göstermek, sitem etmek.
soharaç etmek: Yağda soğan kızartmak.
sohur sohur etmek: Kendi kendine söylenmek.
sökün etmek: 1. Birdenbire görünüp arkası kesilmeden gelmek. 2. Çözülme.
sölemek etmek: Yolculuk etmek, sefer etmek.
sörsöp etmek: Çok dövmek.
söz itmek: Dedikodu konusu etmek.
sulaz olmak: Çok sulanmaktan ya da yağmurdan cıvık çamur olmak.
surat itmek: Yüzünü ekşitmek, küskün durmak.
sülük etmek: Alçakgönüllü davranmak.
sülünk etmek: Küçülmek, alçalmak.
sünet etmek: Yeni dikilen bağın gereksiz sürgünlerini ilk kez budamak.
sürsal etmek: 1. Kovalamak. 2. Saldırmak.
sürsat olmak: Sürünmek, acınacak durumda olmak.
sürtak edilmek: Savılmak, uzaklaştırılmak.
sütül etmek: Sertleşmemiş buğday başağını aleve tutup kavurmak.

şah olmak: İkiye bölünmek.

şak etmek: Ağaç tomruğunu uzunlamasına parçalara ayırmak.

şakşevil etmek: Eskitmek, bozmak.

şamşarık olmak: Bir olay herkesçe işitilmek.

şavur etmek: Duyurmak.

şazma etmek: İki parça apı birbirine eklemek.

şergil olmak: Zorla yaptırmak, baş belâsı olmak.

şerşerim olmak: Sataşmak.

şervende olmak: Ortalıkta rezil olmak.

şıl etmek: Kötüleşmek.

şıptırt olmak: Hızlı hareket etmek.

şıp olmak: Çabuk olmak.

şırk olmak: Sırılsıklam olmak.

şişgin olma: Gururlanmak, onurlanmak.

şirgil olmak: Sataşmak.

şohbolmak: Barışmak.

şoh etmek: İki kişiyi barıştırmak.

şoretmek: Toplanıp konuşmak.

taban etmek: Yağmurdan sonra belenmiş toprak üstünde ağır merdane gezdirerek sertleşmiş toprağı parçalamak, ezmek.

tahaza etmek: İşkence etmek.

tahtuñ etmek: Gürültü etmek.

takaza etmek (I): 1. Darıldığı kimseye iğneleyici sözlerle üzüntüsünü belirtmek.
2. Başa kakmak. 3. Sıkıntı vermek.

takaza etmek (II): Ayak yoluna gitmek.

taktaraş etmek: Altüst etmek, her yanı araştırmak.

talap olmak: Koyun çiftleşmek, istemek.

tamişa etmek: Kınamak, ayıplamak.

tamişa olmak: Ayıplanmak, çok utanılacak duruma düşmek.

tamtahır olmak: Yıkılmak.

tankuş olmak: Kafası karışmak, sersemlemek.

tantal etmek: Sözü yaymak, duyurmak.

tañtañ itmek: Gereksiz ve yüksek sesle konuşmak.

tapın etmek: 1. Yeni ekilen tarlanın tohumunu kapatmak için sürgü çekmek, düzeltmek. 2. Karda yol açmak.

tapıl etmek: Biçilen ot ya da ekini bağlam yapmak için öbek öbek yığmak.

tapır tapur itmek (I): Birine hoş görünmek için onursuz davranışlarda bulunmak.

tapır tapur itmek (II): Ayak ya da sopa vb. şeyleri yere vurarak tap tap ses çıkarmakç.

taptah etmek: Bir yere çok gidip gelmek.

taptur olmak: Oturduğu ya da yattığı yerden kalkmaya davranmak.

tara mara etmek: Bozmak, dağıtmak.

tarhatalaş etmek: Ortalığı dağıtmak.

tarnas etmek: Paramparça etmek.

tartak martak etmek: Karıştırıp düzeni bozmak.

taşkala etmek: 1. Alay etmek. 2. Şaka etmek. 3. İşi gürültüye getirmek.

tatan etmek: Yatıp uyumak.

tatar olmak: Karnı sancılanmak.

tav etmek: 1. İstenen duruma gelmek. 2. Kandırmak.

tav olmak (I): Uygun bulmak.

tav olmak (II): Öfkelenmek, kızmak.

tav olmak (III): Toprak, ekilmeye elverişli durumda olmak.

tav olmak (IV): Bitki, ürün vermeyecek kadar gür yetişmek.

tav tav olmak (I): Bir kimsenin düşünce ve davranışları zaman zaman değişmek.

tav tav olmak (II): Dağılmak.

tavuş etmek: Seslenmek.

tay etmek: Yemekli büyük şölen vermek.

tay tay etmek: Yeni yürümeye başlayan çocuk ayakta durmak.

tazir etmek: Umutsuz durumda bırakmak.

tebelleş olmak: 1. Engel olmak. 2. Dadanmak.

tebellüş olmak: Uğraşmak, oyalanmak.

tébretmek: 1. Başlatmak. 2. Beşik sallamak.

tedürgün etmek: 1. Birini işinden etmek, üzme, sıkıntı vermek. 2. Ayırmak.

tefin olmak: Yağma olmak, yok olmak.

tefsetmek: Ayırmak.

tekneşik olmak: Birlikte kalmak.

teksek olmak: Dişi keçi çiftleşmek istemek.

telbis etmek: Tarlayı sulamak, ekilebilecek duruma geirmek.

teleme olmak: Pirinç ya da bulgur pilavında taneler diri kalmak.

tepegöz olmak: Azgınlığı söz dinlemez olmak, gemi azıya almak.

terbiz etmek: Ekilmeden önce kurumuş tarlayı sulamak.

terkek olmak: Çok yok yürüyerek terleyen at, soğuk yerde üşütüp bacaklarından hastalanmak.

terk olmak: Hamlıktan ayakları tutulmak.

ters türs etmek: Bir işi bozmak, yalan yanlış yapmak.

teşeniş etmek: 1. Hastalık vb. şeyler depreşmek. 2. Yara, yangılanmak; azmak.

tetü etmek: Küçük çocuk yeni yürümeye başlamak.

tevâtır etmek: Büyütmek, abartmak.

tevs olmak: Yatışmak, durgunlaşmak.

tezgün olmak: 1. Bulunduğu yerden ya da sürüden ayrıлып uzaklaşmak (insan ya da hayvan için). 2. İşten soğumak, usanmak.

tezürgün etmek: Ürkütmek.

tilkacak olmak: Çok yemekten rahatsız olmak, karnı şişmek.

tımar etmek (I): Ağaçları budamak, kesmek.

tımar etmek (II): Yıkamak; temizlemek.

tınar etmek: Harmanı savurmak için toplamak, yığmak.

tınaz etmek: Alay etmek.

tıpatır etmek: Sevindirmek.

tıraf etmek: Döven sürerken öküzleri döndürmek.

tırana etmek: Alay etmek.

tırlık etmek: Boyun eğip yalvarmak.

tırım tırım etmek: 1. Köşeyi bucağı inceden inceye araştırmak. 2. Tırmalamak.

tırlak olmak: Sürgüne yakalanmak.

tırta olmak: Ekşimek, kokmak.

tırtak olmak: Yok olmak.

tikiz etmek: Gizlice gözetlemek, denetlemek.

tillilim etmek: Gizlenmesi gereken sözü ona buna duyurmak, yaymak.

titmik titmik olmak: Kumaş eskimek, ipliklenmek.

tiz etmek: 1. Kızdırmak. 2. Şaka etmek. 3. Oyalamak.

tiz olmak: Çabuk olmak, ivmek.

tohana olmak: Çok yiyerek şişmek.

tokalak etmek: Konuşmak, yarenlik etmek.

tok olmak: Bir cisim, deliğe tam olmamak, büyük gelmek.

tokurcun etmek: Çiğnemek.

tokur etmek: Hoşnutsuzluğunu belli ederek soğuk davranmak.

tomtom olmak: Yığılmak.

top olmak (I): Kötürüm olmak.

top olmak (II): Birikmek, toplanmak.

top olmak (III): Cıvciv yumurtadan çıkamamak, ölmek.

tos olmak: Bir konuda haksız olduğunu anlayıp ses çıkarmamak.

toyla olmak: Yıkılacak duruma gelmek, kullanılamayacak kadar eskimek.

tuluk olmak: İyice sulanmak, yumuşamak.

tuğmek olmak: Armut, erik vb. meyveler hevenk durumunda olmak.

tumar itmek: Hayvanı kaşağılayıp temizlemek.

tunna olmak: Yok olmak, tükenmek.

tuş olmak: Uğramak, rastgelmek.

tutetmek: Alıkoymak.

tutsak etmek: Engel olmak, alıkoymak, oyalamak.

tuturuk etmek: Gereksiz yere kendine ait olmayan bir şeyi bekletmek, alıkoymak.

türütenç olmak: Parçalanmak, dağılmak.

tüş olmak: Belâ olmak.

ubuz etmek: Korkutmak.

uğrama olmak: Cine, şeytana çarpılmak.

uğraş etmek: Hayvan dövüşmek.

ulh olmak: Düzenli, sıralı olarak toplu bir duruma gelmek.

umaca olmak: 1. Düş kırıklığına uğramak. 2. Özenilen şeyin elde edilmemesinden dolayı lohusada meme; erkekte üreme organı şişmek.

usbahası olmak: Bir durumdan, bir olaydan deneyim sahibi olmak, akli başına gelmek.

usgut etmek: Susmak.

ustiful olmak: Uyuşmak, anlaşmak.

uyduran olmak: Oğlan kız anlaşarak birlikte kaçmak.

uyum etmek: Ağlar gibi yapmak.

uyurlama etmek: Uyur gibi yapmak.

uzun itmek: Uzatmak, sürdürmek, uzlaşmayı geciktirmek.

ügür olmak: Hayvan, birine alışmak.

ündür etmek: Alçak gönüllülük yapmak.

ünkülük etmek: Bekinmek.

üns olmak: Tutkun olmak.

ürübar olmak: Rezil olmak.

ürüsüm etmek: Diline dolamak.

üst oturakta olmak: Kavgaya hazır olmak.

üstü olmak: Kadın aybaşı olmak.

üta olmak: Alışmak, müptelâsı olmak.

ütük olmak: Soğuğa karşı dayanıksız olmak.

ütümen olmak: Pişman olmak.

üyür olmak (I): Alışmak (hayvan için).

üyür olmak (II): Herhangi bir nedenle uykusuz kalmışken yeniden uyumaya başlamak.

üzbaar itmek: Zorlamak.

üzbar olmak: Yüz yüze gelmek, yüzleşmek.

üzülkes olmak: İlgiyi kesmek.

üzüt kesit olmak: Ortaklığı kesmek, alacağı vereceği kalmamak.

vağan olmak: Bitki vb. susuzluktan kurumak.

van vun etmek: Kötü kötü söylenmek.

velen etmek: Bir yıl sonra ekilecek tarlayı sürüp hazırlamak.

vın vın etmek: Rahatsız edii gürültü çıkarmak.

vızık vızık etmek: Huysuzluk ederek bunaltmak, sıkıştırmak.

vızzık vızzık etmek: Korkulu sesler çıkararak oraya buraya kaçışmak.

vird etmek: Ayak diremek.

viş etmek: Köpeği kışkırtmak.

volâ etmek: Kabuğunu soymak.

volâ voyş olmak: Sağa sola dönüş yapmak (öküz vb. hayvan için).

vurgûn olmak: Âşık olmak.

vurturpan etmek: Parayı sorumsuzca harcamak, eşyayı hor kullanmak.

vuruş olmak: Dövüşmek.

yaddetmek: Kovmak.

yad olmak: 1. Unutulmak. 2. Anılmak.

yadurgun olmak: Alışmamak, yabancılık çekmek.

yaf yaf etmek (I): 1. Bir şeyi çok istemek, aramak. 2. Susuzluktan yanmak.

yaf yaf etmek (II): Böbürlenmek.

yaf yaf etmek (III): Pişman olmak.

yağan etmek: Birinin üstüne suç atmak.

yağır olmak: Ata eyersiz binmekten dolayı oturağında yara açılmak.

yağlı bağı olmak: Çok yakın dost olmak, aralarından su sızmamak.

yah etmek: Bütün gücüyle vurmak.

yakalan olmak: Sersemlemek.

yaka olmak: Çocuk birinin yanından ayrılmamak.

yakınlık etmek: Cinsel ilişkide bulunmak.

yakı olmak (I): 1. Bayılmak. 2. Sersemlemek.

yakı olmak (II): Midesi bozulmak, karnı ağrımak, kusmak.

yakı olmak (III): Yapışmış gibi yakın olmak.

yalama olmak: Aygıt eskikip yıpranmak.

yalamık olmak: Kayganlaşmak.

yalamuk olmak: Vida aşınmak.

yalançısı olmak: Doğruluğu kesinlikle bilinmeyen bir bilgiyi başkasından duyup iletmek.

yalıcan olmak: Bozulmak, iyi işlemez olmak.

yalınessir olma: Sıkıntı, üzüntü, yokluk içinde olmak.

yamaç olmak: Karşı durmak, tartışmada, dövüşte, oyunda karşı yan olmak.

yamyasır olmak: Hırpalanmak, perişan olmak.

yandırmak olmak: Çok istenen bir şeyi elde etmeye, bir olguyu gerçekleştirmeye çalışmak.

yanpeş olmak: Yardım etmek, arkalamak.

yarenlik etmek (I): 1. Söyleşmek. 2. Şaka yapmak.

yarenlik etmek (II): Yaramazlık etmek.

yarenlik etmek (III): Kadın kadına sevişmek.

yas etmek (I): Ölünün ardından yüksek sesle ağlamak.

yas etmek (II): Kuvvetli vurmak.

yaşıt olmak: Yaşıtılık hastalığına tutulmak.

yatır olmak: Yatar durumda olmak, yatmak.

yavta etmek: Bölüşmek.

yavunç olmak: Ezilip büzülerek yalvarıcı bir tavrıla durumu anlatmak.

yedin olmak: Ekin, çiçeklenme sırasında yağmur yağması nedeniyle başaklanamamak.

yendir etmek: 1. Alçakgönüllülüğü göstermek. 2. Bir şeyi, birini önemsemek.

yerennik etmek: 1. Şaka yapmak. 2. Söyleşmek.

yerüklü olmak: Aşermek (gebe kadın için).

yetik olmak: Anlamak, bilmek, aslını öğrenmiş olmak.

yığınak olmak: Toplanmak, birikmek, bir araya gelmek.

yiğrenci olma: Tiksinmek.

yir etmek (I): İz bırakmak.

yir etmek (II): Yer tutmak, yer edinmek.

yol etmek: Uğurlamak.

yollu olma: Anlayış göstermek.

yol olmak: Gelenek, kural durumuna gelmek.

yozmak olmak: Filiz kırmak (bağcılıkta).

yum gum etmek: Hak yemek.

yumkurt etmek: Örtbas etmek.

yüleme olmak: Tüyü dökülmek.

yürek etmek: Kusmak.

yür etmek: Konuşmak.

yüzbar olmak: 1. Yüzleşmek, yüz yüze gelip hesaplaşmak, anlaşmak.
2. Arsızlaşmak, saygısızlaşmak.

yüzetmek (I): Yüzleştirmek.

yüzetmek (II): 1. Ismarlamak. 2. Göndermek, aktarmak.

yüzetmek (III): Kavun, karpuz toplarken irisini ayırmak.

yüzetmek (IV): Aynı düzeye getirmek.

yüzgöz olmak: Sık sık bozuşmak, küsüşmek.

yüzkiri olmak: Kusurlu, utanılacak durumda olmak.

yüz olmak: Kefil olmak.

zağal olmak (I): Av hayvanı, avdan kaçabilir ustalıkta olmak.

zağal olmak (II): Ekin kökü kuruda kalmak.

zanaka etmek: 1. Bir şeyi aklına takmak, hep ondan söz etmek. 2. Alay etmek.

zart zart itmek: Yüksekten atıp tutmak.

zat etmek: Kesici gereçleri bilemek, çeliklemek.

zabelleş olmak: Belâ olmak.

zebil etmek: 1. Yağlamak. 2. Saçıp dökmek, dağıtmak.

zevda olmak: Seviye tutulmak.

zevk etmek: Alay etmek.

zor etmek: 1. Direnmek. 2. Saldırmak.

zot etmek: Kazma, balta gibi araçları çelik ekleyerek onarmak.

zıleylemek: Kaçmak.

zıvgar olmak: Sataşmak.

ziv olmak: Gizlice kaçmak.

züyüt olmak: Ölmek.

2. 1. 2. Anlamca Birleşik Fiil

2. 1. 2. 1. Özne + Fiil Biçiminde Kaynaşmış Olanlar

adarı yetmek: Kemâle ermek, olgunlaşmak.

adı çekilmek: Bir kız veya kadının adı çıkmak.

afaangı artmak: Ateşi artmak, harareti yükselmek.

afkanı kalkmak: Kızmak, öfkelenmek.

ağrı tutmak: Sara hastalığına yakalanmak.

ahı gitmek: Tazeliği, gençliği kaybolmak.

ak basmak: Gözlere beyaz leke inmek, boz inmek.

ak düşmek: Üzümler olgunlaşmaya başlamak.

ala düşmek (I): 1. Üzümlere ben düşmek. 2. Meyveler olgunlaşmaya başlamak, benlenmek. 3. Vücut veya yüzde leke olmak. 4. Saç ağarmak.

alaca düşmek: 1. [→ ala düşmek (I)-1] 2. [→ ala düşmek (I)-2] 3. Karların erimeye başlamasıyla toprak yer yer görünmek.

al basmak: 1. Loğusalık sırasında hasta, kötü bir ruh tarafından boğucu ve öldürücü krizlere maruz kalmak. 2. Kâbus basmak.

alıcısı tutmak: Öldürücü hastalığa yakalanmak.

alkaçmak: Kız kaçırmak.

alttan su çıkmak: Tedirgin edecek bir hadise olmak.

amalı azmak: Sebepsiz yere coşmak.

amalı domalmak: Tamahkâr olmak.

ameli azmak: Açgözlü olmak, hırslanmak.

apırcını çıkmak: Yorucu bir iş gününden bitkin hale gelmek.

aş daşmak [aş taşmak]: İş, telaş ve aceleyi gerektiren bir duruma gelmek.

atkuyruğu yağmak: Yağmur çok şiddetli ve çok yağmak.

avırt çıkmak: Sertleşmek, hiddet göstermek.

ayağı ağmak: 1. İyi bir durumdan kötü bir duruma düşmek. 2. Düşmek.

ayağı çekilmek: İftiraya konu olmak, ağızdan ağza dolaşmak.

ayağı sınımak: Doğum yapmak.

ayak artmak: Bir kişiye manen yüklenmek, kötülüğüne çalışmak.

ayânı almak: Birinin ardından söylemek.

ay harmanlanmak: Ay hâlelenmek.

ayı günü yitmek: Gebelik müddetini tamamlamak, doğum zamanı gelmek.

aynası açılmak: Tek tırnaklı hayvan -çoğunlukla at- tökezleyip dizini yaralamak.

bağır geçmek: Uykulamak.

bağrı geçmek (I): Uykulamak, içi geçmek.

bağrı geçmek (II): Zamanında evlenememek, evde kalmak.

baldız çakmak: Şimşek çakmak.

baldız oynamak: [→ baldız çakmak]

balıkçın oynamak: [→ baldız çakmak]
balık oynamak: [→ baldız çakmak]
balkız oynamak: [→ baldız çakmak]
başı bağlanmak: Nişanlanmak.
başı bozulmak: Dul kalmak.
başı kurtulmak: Çocuk doğurmak.
beli açılmak: Sık sık aybaşı olup çocuk tutmamak.
beli ayrılmak: Fazla iş yaparak halsiz bitkin düşmek.
beli bek olmak: Güveni olmak.
béyni gıcillanmak: 1. Anlamak, sezmek. 2. Aklı karışmak, kuşkulanmak.
boyu batmak: Ölmek.
canı azalmak: Sıkıntı basmak.
canı çekilmek: İçi sıkılmak.
canı çekişmek: İmrenmek, istemek.
canı geçmek: Uykuya dalmak.
ceciği gevşemek: Ağzı sulanmak, aşırı ilgi göstermek.
cırgelmek: Bıkmak.
cırkı çıkmak: Bozum olmak.
cızığı bızıklamak: Canı sıkılmak, canı yanmak.
çakırı çekmek: Gönlü istemek.
çil yarmak: Tohum yeşerip filizlenmek.
çalparası çıkmak: Çok fazla yorulmak.
çor tutmak: Nezle olmak.
dadı kaçmak: Hoş gelmemek, zevki kalmamak.
dadı gelmek: 1. Hoşa gider bir tat kazanmak, tatlanmak. 2. Beğenilir, zevk verir hale gelmek.
dalağı eğrilme: Mahcup olmak.
dalağı kabarmak: Heyecanlanmak, öfkelenmek.
damarı galkmak: Aksiliği tutmak.
dımnısı batmak: Su ılınmaya yüz tutmak.
dil değmek: Nazar değmek.
diliceği düşmek: Bademcikleri şişmek, anjin olmak.

dişi kesmek: Gücü yetmek, hakkından gelmek.
domusu düşmek: Korkmak, heyecanlanmak, ürpermek.
döl düşmek: Koyun, inek vb. hayvanlar yavrulamaya başlamak.
döneleği dönmek: Felâkete uğramak, ağzının tadı bozulmak.
eftiği artmak: Telâşı artmak.
eftiği daralmak: Canı sıkılmak.
eli ermek: Bir işi yapmaya zaman ve fırsat bulmak.
emzüh sürmek: Çocuğunu emziren anne, yeniden hamile kalmamak.
eteği ağırlaşmak: Utanmak.
feyili bozulmak: Huyu bozulmak.
gavsalası daralmak: İçi sıkılmak.
gegeği çıkmak: Çok zayıflamak.
gevreği batmak: Bebeklerde omurilik kemiği sancılanmak.
gıcırı kırılmak: Rahatı, keyfi bozulmak.
gıdığı gızmak: İçki içtikçe iştahı artmak.
gıran girmek: Yok olmak, ölmek.
goynü istemek: 1. Arzu etmek. 2. İştahlanmak.
gönlü cıdamak: Bir şeyi çok arzu etmek.
göz kaçmak: Örgülerde ilmek kaçmak.
gözleri almak: Az uyumak.
gözü kızarmak: İradesine hâkim olamayacak kadar öfkelenmek.
gücü üzölmek: Canı sıkılmak.
gün dinlenmek: Güneş batmak.
gün dönmek: Yılda iki kez günler uzayıp kısalması.
gün ışımak: Sabah olmak.
gün uçmak: Akşam olmak.
hava çımıklamak: Hava ılımak, yumuşamak.
horsası inmek: Öfkesi geçmek.
ıdığı cıdığı çıkmak: 1. Çok eskimek. 2. Saklı bir eşya darmadağın ortaya çıkmak.
ılgar çekilmek: Erimeye başlayan karlar sıcağın etkisiyle buharlaşıp sis olmak.
ırakanı taşmak: Ödü kopmak, korkmak.
ırgı kırılmak: Morali bozulmak.

ızığı bızılmak: Canı sıkılmak.

ibiği kalkmak: Bir konuda yenilmek.

ibiği kızarmak (I): 1. Sağlığı düzelmek. 2. Tavuk veya horoz kuvvetlenmek.

ibiği kızarmak (II): Zenginleşmek.

ibiği kızarmak (III): Kızılmak, sinirlenmek.

içi geçmek: Bağırsakları bozulmak.

ipliği özölmek: Güçten düşmek, halsiz kalmak.

kan tutmak: 1. Koyunlar, zehirli ot yiyerek bir çeşit hastalığa tutulmak. 2. Kalp tutmak, birdenbire ölmek. 3. Ansızın bayılmak.

kanı ılmak: Sevmek, yakınlık duymak, beğenmek.

karnı almamak: Kıskanmak, çekememek.

karnı katılmak: Bayılmak.

karnı sürmek: Bağırsak sürgünü olmak.

kaşı eğilmek: Darıldığını, gücendiğini belli etmek.

kehlesi kanlanmak: Canlanmak.

kehliyi azmak: Midesi bulanmak.

keliği çıkmak: Çok yıpranmak, bitkinleşmek.

kepeği tükenmek: Ölmek.

kökü kesilmek: Soyu sopy kalmamak.

köz köpmek: Kömür ya da odun ateşi korlaşmak.

kursağı kaynamak: Midesi ekşimek.

kuskunu kopmak (I): Bir işi bitirmek için çok emek vermek, güçlükle başarmak.

kuskunu kopmak (II): Acıkmak.

macını çıkmak: İyice ezilmek.

mıdkını sıyrılmak: Güveni kalmamak.

mırığı düşmek: Gururunu, saygınlığını, gücünü kaybetmek.

nevli dönmek: Rengi değişmek, yüzü sararmak.

nevri dönmek: Midesi bulanmak.

nisan yağmak: Yağmur yağmak.

nutku kurumak: Korkudan şaşırıp kalmak.

nutku tutulmak: Yeme isteği azalmak.

nükrü dönmek: İğrenmek, tiksilmek.

ocağı garalmak: Kimsesi kalmamak, bütün yakınları ölmek.

ot tutmak: Ağılı ot yiyen hayvan otlarken hastalanmak.

ödeği kopmak: Çok korkmak, ödü kopmak.

öğüt yürüme: İlbaharda kaynak ve çeşme suları çoğalmak.

öllüğü çıkmak: Zayıflamak.

özü baymak: Acımak.

özü geçmek (I): Bir şeye, birine karşı güveni azalmak.

özü geçmek (II): 1. Güçsüz, dirençsiz kalmak. 2. Yaşlılık, hastalık nedeniyle zayıflamak. 3. Uyuyuvermek.

özü geçmek (III): Çürümek.

özü geçmek (IV): Acıkmak.

postafı çıkmak: İyice eskimek, kullanılamayacak duruma gelmek.

satlak tutmak: Çok soğumak.

seğriceği tutmak: Yerinde duramamak, kıpır kıpır olmak.

sıtarası azmak: Giyim kuşamı kötüleşmek.

sözü batmak: Sert ve kırıcı sözlerle karşısındakini incitmek.

su inmek: Ayakta çok durma sonucu bacaklar hastalanmak, varis olmak.

suması dolmak: Bir şeyin hesabı kapanmak.

şavak sökmek: Tan yeri ağarmak.

tabanı genişlemek: Ölmek.

taslağı çıkmak: Çok zayıflayarak yüz ortaya çıkmak.

tepdili şaşmak: Telaşlanmak.

tiltabı kesilmek: Çok yorulmak, güçsüz kalmak.

ucu kaçmak: İşin yapılması, sorunun çözülmesi güçleşmek.

ucu gelmek: Bitmek, sonu gelmek.

uğru açılmak: Bahtı açılmak, işleri yolunda gitmek.

usluğı geçmek: Bayılmak, içi geçmek.

usu gitmek: Başı dönmek.

uykusu kaçmak: Uyuyamamak.

üstü kirlenmek: Aybaşı olmak (kadın için).

yaşlılık düşmek: Yaşlılık hastalığıns tutulmak.

yer ırganmak: 1. Toprak kaymak. 2. Deprem olmak.

yıldızı düşmek: 1. Ölümü yakın sayılmak. 2. İşi, durumu bozulmak; sürekli işi ters gitmek.

yıldızı söyünmek: Alinyazısı kötüleşmek.

yüreği atmak: Cesareti, atarı olmak.

yüreği bayılmak: Baygınlık geçirmek.

yüreği çatlamak: Çok korkmak.

yüreği galdırmamak: Dayanamamak.

yüreği galkmak (I): Coşkuya kapılmak, heyecanlanmak.

yüreği galkmak (II): İğrenmek, tiksirmek.

yüreği gitmek: Bağırsakları bozulmak.

yüreği yavıncılamak: Karnı acıkmak.

zahi geçmek: Açlıktan içi bayılmak, gücü tükenmek.

zifiri azmak: Öfkelenmek.

zomburu tutmak: Çok üzölmek.

2. 1. 2. 2. Nesne + Fiil Biçiminde Kaynaşmış Olanlar

aba atmak: 1. Kendisini kurtarmak için suçu başkasına yüklemek. 2. Birine yük olmak.

abak atmak: Oyunda gol atmak, sayı kazanmak.

abarat satmak: Çalım atmak; korku vermek.

abartıyı basmak: Karşısındaki korkutmak için bağırarak.

abiç kurmak: Bağdaş kurup oturmak.

abraş kurmak: Bağdaş kurmak.

acar almak: Hayvan zehirli ot yiyerek hastalanmak veya ölmek.

acıh almak: Öc almak.

acıh vermek: Nispet yapmak.

acuğ vermek: Küserek fit vermek.

açım vermek: Kıvamında yoğrulduğu ve özlü olduğu için hamurun yufkası kolay açılmak.

açkı açmak: Yufka açmak.

ad çekmek: Bir kişi veya aile için kötü şeyler söylemek.

ad goşmak: Ad koymak.

adıgıyın atmak: Tıpış tıpış yürümek.

adım sekitmek: 1. Durduğu yerden sıçrayıp uzaklaşmaya kalkışmak. 2. Durduğu yerden sıçrayıp uzaklaşılmasına imkan vermek.

adını getirememek: Adını hatırlayamamak.

adını gomat: 1. Karar vermek. 2. Bir şeyin parasal değerini biçmek.

afi kafi yutmak: Pisboğazlık etmek.

ağ açmak: Kadınlar âdet gördükten sonra hamama gidip temizlenmek.

ağalık taslamak: Böbürlenmek.

ağı çalmak: 1. Zehirlenmek. 2. Zehirleşmek, acılaşmak. 3. Zehir sürmek.

ağıl dutmak: 1. Tarlayı dikenli bitkiler vs. ile çevirmek, sınırlamak. 2. Hayvanlar için açık havada barınacak yer hazırlamak.

ağıl yapmak: Biçilen mısırları üst üste koyup ay şeklinde yerleştirmek.

ağırlık bitirmek: Düğünden önce kız ve oğlan tarafı bir araya gelerek yapılacak işler hakkında konuşmak, anlaşmak.

ağısını almak: 1. Acısını gidermek. 2. At ve eşek yem yemediği zaman üst dudağından kan almak.

ağıt yakmak: Yeni bir ağıt düzme, söylemek.

ağıt yitirmek: Acıklı bir işi veya olayı ağlaya ağlaya anmak.

ağız avlamak: Ağız aramak, düşünce yoklamak.

ağız almak: Meme çocukları bir çeşit ağız hastalığına yakalanmak.

ağız ayırmak: Aptal aptal bakmak.

ağız dağıtmak: Küfretmek, ağız bozmak.

ağızlık açmak: Bir şeye başlangıç yapmak.

ağız aşmak (I): 1. Karşı gelmek. 2. Azarlamak, paylamak.

ağız aşmak (II): Oruç bozmak.

ağızlık almak: Tarlaya, tavalara su yolu açmak.

ağız öğretmek: Öğüt vermek.

ağız sallamak: Oyalanmak, boş vakit geçirmek.

ağız tadı vermek: İyi bir şey vadetmek.

ağnak vermek: Av hayvanı izini kaybettirmek.

ağrını yenlitmek: Kendini küçük düşürmek.

ağ vurmak: Karpuz yaprağı bir çeşit bitki hastalığı ile kurumak.

ağzı açmak: İftar etmek.

ağzı ayrılmak: Bir şeyi hayran hayran dinlemek veya seyretmek.

ağzına deve tepmek: Bir tartışmadan gereken karşılığı verememek, susmak.

ağzını bağlatmak: Büyülemek.

ağzını bozmak (I): Her şeyi açığa vurmak.

ağzını bozmak (II): At gemine aldırış etmeden istediği yere gitmek.

ağzını bozmak (III): Tatlının üzerine ekşi yemek.

ağzını sanıtmak: Şaşkın şaşkın iki tarafa bakınmak.

ağzını silmek: Bir konu hakkında söz söylememeye karar vermek.

añıl teherrenmek: Baş dönmek, zihin bulanmak.

ahpun çekmek: Gübreyi tarlaya taşımak.

añla anmak: Akla gelmek.

alah almah: Tarladaki zararlı bitkileri ayıklamak.

alalmak: Kızarmak.

alavalmak: Aşırı kıskançlık duymak.

al bağlamak: 1. Gelinin başına kırmızı bir örtü bağlamak. 2. Sevinmek, murada ermek.

albez tartmak: Geline bez örtmek.

altını çaldırmak: Bilmeyerek bir kimsenin eksik ve hatalı taraflarını açığa vurmak.

altını çalmak (I): 1. Süpürmek, temizlemek. 2. Hesabı kapatmak, ilişkisi kesmek.

altını çalmak (II): Yontmak.

altını çalmak (III): Ağzını aramak, niyetini yoklamak.

altını çizmek: İlişğini kesmek.

altını yakmak: Kötülüğü artıracak şekilde davranmak.

altbaşı çekmek: Çekinmek.

amalını aramak: Kusur aramak, yerici gözle bakmak.

anñ vermek: Çorbaya biber ve soğanla kavrulmuş kızgın yağ dökmek.

anız bozmak [añız bozmak]: Ekini kaldırılmış anızlı tarlayı sürmek.

añ kakdırmak: İki tarla arasında sınır olarak bırakılan toprağı kendi tarlasına almak.

anna almak: Muhatap tutmak.

apuç kurmak: Diz kurmak.

ara gömeğ: Evlenme konusunda araya girerek isteklendirmek.

arpa kestirmek: Yolculukta araba atlarını dinlendirip yem vermek.

asaca yıkamak: Yalnız başı yıkamak.

aş çalmak: Hamurdan kesilmiş makarnayı pişirmek.

atah getirmek: Bunamak.

atbaşı çekmek: Çekinerek konuşmak, hatır için söz söylemek.

ateş atmak: Yarışmak.

avaralık vermek: Çalışan kimseyi işinden alıkoymak.

ayağı almak: Halayda ayağı tempoya uymak.

ayağını almak (I): 1. Ayağını kaydırmak, kötülük yapmak. 2. Ortalıkta dolaşarak çalışana engel olmak. 3. Günahını almak. 4. Aleyhinde konuşmak.

ayağını almak (II): Hasadı sona erdirmek.

ayağını esirgemek: Gitmekten çekinmek.

ayağını kaldırmak: Memurlar, başka yere nakledilmek.

ayak açmak: Nişanlanan kız, güvey evi civarında ilk kez gezi yapmak.

ayak bağı kesmek: Yürüme çağındaki yürüyemeyen çocukların ayaklarına ip bağlayıp kesmek.

ayak bağlamak: Bir yere sık sık gitmeye çalışmak.

ayak gezeletmek: Vakit geçirmek.

ayak kaldırmak: Çabuk yürümek; acele etmek.

ayak tutmak: Öncülük etmek; söz açmak.

ayak yapmak: 1. Kandırmak. 2. [→ ayak tutmak] 3. Bildiği halde bilmezmiş gibi konuşmak.

azlamı çekmek: Bırakıp gitmek.

bacak sürüme: Dedikodu yapmak.

bağış çekmek: İddiaya girmek.

bağcık atmak: Biçilen ekini demet yapmak.

bağda atmak: 1. Engel olmak. 2. Çelme takmak.

bağdaş durmak: Rahat olmak.

bağdaş kurmak: Daha zor gelmek.

bağda vurmak: Güreşte ayağa çelme takarak düşürmek.

bağrını (yerden) kaldırmak: 1. Yardım etmek. 2. Göğsü kabarmak.

baharını almak: Taze ota konmak; çok yeşillik yemek.

bakım bakmak: Fal bakmak.

ban vermek: Yankılamak.

bar bağlamak: Kir tutmak, kirlenmek, kireç tutmak.

barış almak: Bir işi kabala, götürü olarak yapmak üzere sahibinden almak.

barkıt sarkıtmak: Uzun bir sicimin ucuna su kabağı veya teneke kutu bağlayarak bacalardan sarkıtmak.

bar vermek: Bir kimsenin üzüntüyle ağlayıp sızlanmasına dayanamamak.

bastık çalmak: Pestil yapmak.

başadak sürmek: Karı koca ölünceye kadar mutluluk içinde yaşamak.

baş ermek: Aldırış etmemek, bir meselenin üzerinde durmamak.

başak çekmek: Tohumluk için harmana serilen demetler arasından iyi başakları ayırmak.

baş almak (I): Çamaşır yıkamak.

baş almak (II): Kurtulmak, onmak.

baş bağlamak (I): 1. Perşembe veya Pazar günlerine rastlayan gelinbaşı gününde geline duvak ve taç giydirmek. 2. Nişandan bir müddet sonra nişanlıları bir yere götürüp eğlendirmek.

baş bağlamak (II): Çocuklar kırdaki yemek pişirip yemek.

baş çekişmek: Bahis tutuşmak.

baş götürmek: Gemi azıya almak.

başını bağlamak (I): Bir işi bitirmek.

başını bağlamak (II): 1. Dalavere ile bir malın değerinden daha düşük bir fiyata satılmasına sebep olmak. 2. Kaparo vererek bir mala sahip olmak. 3. Pazarlık yapmak.

başını bağlamak (III): Bir iş için kesin karar vermek.

başını bağlamak (IV): Evlenme vaadi ile aldatıp uzun bir zaman bekletmek.

başını bağlamak (V): Gelinin başını süslemek.

başını bağlamak (VI): Başkasına yardım etmek.

başını bağırmak yimek: Fiyatlar çok yükselmek.

başını sürmek (I): Başak vermek.

başını sürmek (II): Başını dik tutmak.

başı tapmak: Anlamak.

başı zonguldamak: Başı tutmak, başı ağrımak.

baş kesmek: Baş eğerek saygı göstermek.

başlık bozmak: Çeyiz düzmek.

baş öğretmek: Hayvan terbiye etmek.

baş tapmak: Bir kimsenin aleyhinde konuşmak, dedikodusunu yapmak.

baş vermek (I): Alım satımda veya değişimde üste bir şey vermek.

baş vermek (II): 1. Çıban olgunlaşmak. 2. Tohum, filizlenip toprak üstüne çıkmak. 3. Buğday, başak tutmaya başlamak. 4. Baharda asma veya omçanın fazla dallarını keserek üzüm yapacak çubukları bırakmak.

baş vurmak (I): Fazla gelmek. (ölçüde)

baş vurmak (II): Yüksek bir yerden balıklama denize atlamak.

baş vurmak (III): Akıl danışmak.

baş yazmak: Saç taramak.

bayrak açmak: Yüz bulup şıarmak.

bayrak dikmek: Bütün ekinleri biçip geriye bir tutam ekin bırakmak.

bay vermek: Bir acıya tahammül etmek, katlanmak.

bazı dutmak: Hamuru birer ekmeklik parçalara bölerek elde topaç yapmak.

bedal dökmek: Gelinlerin yüzüne süs yapmak.

beh sürmek: Herhangi bir şeyin fiyatını biçmek, değerini söylemek.

bel basmak: İşaret koymak.

bel çıkmak: Desteklemek, yardım etmek.

bel vermek (I): 1.[→ bel çıkmak] 2. Yardım etmeye söz vermek. 3. Bir işte büyük bir gayretle çalışmak. 4. İşi yolunda gitmemek.

bel vermek (II): Kadın, erkeğe teslim olmak.

beşlik bozmak: Dereden tepeden konuşmak.

cav saymak: Önem vermemek.

cayırtı vermek: Telaşla bağırıp çağırarak korkutmak.

cıbban çalmak: El çırpma, alkışlamak.

cıbilları goşmak: İnat etmek, sözünden dönmemek.

cıkı takmak: Düğünden önce güveyi tarafından geline hediye göndermek, dürü getirmek.

cıngar çıkarmak: Yerli yersiz kavga çıkarmak.

cız çekmek: Sabanla tarlanın etrafını bir defa dolaşmak.

cızık tutmak: Tutunmak, bağlanmak.

cinas çıkarmak: Arabozuculuk yapmak.

cingar çıkarmak: Bir işi bozmaya çalışmak.

cirim çevirmek: 1. Sınırlamak. 2. Sınırdan dolaşmak.

cizi tutmak: Hayvanlarla tarlayı sürerken bir kişi önde tutmak.

çalgın salmak: Köy sandığına para yatırmak.

çalıkçalmak: Aşermek.

çapını açmak: Hızlandırmak.

çap vermek: Testerenin dişlerini düzene koymak.

çarpan çalmak: Çabalamak, uğraşmak.

çatma çekmek: Sapı, harmanın etrafına yaymak.

çav çalmak: Başvurmak, aranmak.

çelik çelmek: Başını örtüyle sarmak.

çelmek çelmek: Harman savrulurken tanelerin üzerindeki çelmikleri yaba ile almak.

çitmek yapmak: İki ipliği bir araya getirip tek ip yapmak.

çil çıkarmak: Oyun bozanlık etmek.

daban diremek: Direnmek, inat etmek.

daban döşemek: Yürüyerek gitmek, fazla yürümek.

daban yıkmak: Bir kimseyi sırt üstü yıkmak ve tabanlarına değneklerle vurmaktır.

dabırdak çekmek: Birdenbire hızla koşmak.

dadını almak: İyice olgunlaşıp tatlılaşmak.

dadını çiharmak: Zevkini tam duymak.

dadını geçirmek: Münasebetsizlik etmek.

dah demek: Talihi iyi olmak.

damızlık çalmak: Sütü yoğurt, peynir yapmak için mayalamak.

damızlık kesmek: Bir şeyi tüketmek.

danışık asmak: Düğün yapacak olan, düğün hakkındaki düşüncelerini öğrenmek için memleketin ileri gelenleri yemekli bir toplantıya çağırarak.

dat dökmek: Tatlı, hoş bir etki yapmak.

davuş katmak: Birine seslenmek, ismiyle çağırarak.

dene çekmek: 1. Azık toplamak. 2. İlerisi için hazırlık yapmak.

dene dökme: Taneleri çok olmak, çok tane vermek.

dene vermek (I): Hızlı gitmek.

dene vermek (II): Ürün vermek.

derisini doldurmak: Bir mal değerinden fazla paraya alıcı bulmak, değerinden fazla etmek.

devek atmak: Fasulye, kabak, sarmaşık gibi bitkiler filiz vermek, kol atmak.

dırbıdık çıkarma: Geçimsizlik etmek, kavga çıkarmak.

dız vermek: Göz korkutmak.

dil gezdirmek: Söz taşımak, gizli bir şeyi söylemek.

döl almak: Hayvan gebe kalmak.

döl dökmek: 1. İlbaharda hayvanlar yavrulamak. 2. Kavun, karpuz, hıyar ve sebzeler ürün vermeye başlamak.

duman atmak: 1. Korkmak. 2. Öfkelenmek. 3. Atışta hedefi vuramamak. 4. Birine oyun etmek, aldatmak. 5. Bir şeyi çabuk sonuçlandırmak. 6. Üstün gelmek. 7. Kasıp kavurmak. 8. Ağır basmak.

duman kurmak: Evlenmek.

düğünlük basmak: Kız istemek.

dük atmak: 1. Aşık, gülle ve zıp zıp oyunlarında atılan cismi hedefe değdirmek. 2. Başarmak. 3. Bir kimseyi hile ile kandırmak.

düşüt bırakmak: Çocuk düşürmek.

düzen dutmak (I): Geçinmek, uyuşmak.

düzen dutmak (II): Müzik aletleri arasında ahengi sağlamak.

düzen dutmak (III): Düzene girmek.

düzen dutmak (IV): Bir sanatla ilgili aygıtları tamamlayarak bir yere kurup işlemeye başlamak.

ecirini çıkarmak: 1. Yerini doldurmak, karşılamak, eksikliğini tamamlamak. 2. Kötü bir davranışın öcünü almak.

ecirini vermek: Yarım etmek.

ekmek karıştırmak: Düğünden bir hafta sonra kız evinden el öpmek için oğlan evine gitmek.

ekşi sıkmak: 1. Can sıkmak. 2. Kırıcı sözler söylemek. 3. Fazla konuşup yanındakilerin başını ağrıtmak.

elberesini almak: Kıvamına gelmek.

el almak: İzin almak.

el çekmek: Vazgeçmek.

el değiştirmek: Süt çocuklarının kollarını ve bacaklarını çaprazlayarak vücutlarına idman yaptırmak.

el döymek: 1. El, sığağa ya da soğuğa dayanmak. 2. Sıcaklık ve soğukluk derecesi el dayanacak kadar olmak.

el gatmak: Araya girmek, işe karışmak.

el götürmek: Yalvarmak, yakarmak.

el tutmak (I): Bir şeyten zikir, tespih çekmek için izin almak.

el tutmak (II): 1. Daralan bir kimseye yardım etmek. 2. Kefil olmak.

el tutmak (III): Herhangi bir şeyin satışında el tutup pazarlığı bitirmek, fiyatı üzerinde anlaşmak.

el vermek (I): Yarım etmek.

el vermek (II): Kafi gelmek.

el virmek: İzin vermek.

el yumak: 1. Bitirmek, sona erdirmek. 2. Vazgeçmek.

em düzmek: Merhem yapmak.

epmek yimek: Yemek yemek.

erez tutmak: Hastalanmak.

erte beklemek: Dince kutsal sayılan gecelerde ibadet etmek.

et kırmak: Çok yorulup terledikten sonra bacaklar sızlamak, tutulmak.

evi çalmak: Boyamak, badana yapmak.

evin bağlamak: Ürün tanelenmek, tane bağlamak, olgunlaşmak.

evlek kırmak: Sürülecek tarlayı eşit parçalara ayırmak.

evtiği artırmak: 1 Aşırı bunaltı ve acı ile kıvranıp durmak. 2. Saklamak istediği sıkıntı ve üzüntüsünü herhangi bir hareketiyle belli etmek.

eyler çalmak: Ninni söylemek.

fak çekmek: Kahkaha atmak.

fas galdırmak (I): 1. Barutu ateşlemek. 2. Ateş ya da sıcak küle su dökerek külleri havaya kaldırmak.

fas galdırmak (II): Araya fitne sokup kavgaya sebep olmak.

faskaldırmak: Alay etmek, gülüşmek.

felgetirmek: İhtiraslı olmak.

feylini toplamak: Bütün arzu ve hırsıyla dünya malına sarılmak.

fırçığını bozmak: Karmakarışık etmek.

fırtık vermek: Aldatmak.

fitik atmak: Oynamak, dans etmek.

ficek atmak: Kura çekmek.

fiğ vermek: Birine kötü öğüt vermek, fit vermek.

gada almak: Dert ve üzüntüyü paylaşmak.

gaga döşemek: Aç gözlü olmak, gözü doymamak.

galkan çevirmek: Bayır aşağı koşulan hayvanlarda boyunduruk ters dönmek.

garan koymak: Zarar vermek, hasar vermek.

gavıl kurmak: İki kişi bir karara varmak.

gav vermek: Şikâyet etmek.

gaysı bağlamak: Yağmur ve selden sonra kuruyan toprağın üstü sertleşmek, kabuk bağlamak.

geliştirme getirmek: Söz arasında örnek vermek.

gerdan gırmak: At, boynunu yukarı kaldırıp başını aşağı bükmek.

gerem açmak: Sürü, birbirinden düzenli aralıklarla ayrılarak yayılmak.

germeç tutmak: Yokuş yerlerde sürü, yayılarak ilerlemek.

geron vermek: Değirmenin alt taşının her tarafına kertme yapmak.

geve vermek: Ümitlendirmek.

gevgeş getirmek: Bir işi noksan, hileli yapmak.

gevsı yuvmak: Çamaşır yıkamak.

gık demek: Bir şeyden usanmak, bıkmak.

gırık tutmak: Sevgili bulmak.

gongoyu dikmek: Ölmek.

göçünü yükletmek: Son nefesinde olmak.

gönen almak: Bol yağmur nedeniyle toprak, doyarak bir yıl verimli olacak duruma gelmek.

göz almak: Nazar değmek.

göz belertmek (I): Hiddetle ya da korkutmak için gözlerinin akını göstererek bakmak.

göz belertmek (II): Başkasını korkutarak elinden malını mülkünü almak.

göz belertmek (III): Bir isteği olumsuz karşılamak.

gubuz atmak: Yalan söylemek, abartmak.

guşak açmak: Çiş yapmak.

gün görmek: Meyve olgunlaşmak.

hambak açmak: Badem, ceviz vb. kabuklu meyveler ağaçtayken yeşil kabukları açılmak.

hamını almak: Toprak katılan üzüm şırası tatlandıktan sonra köpüğünü almak.

hava vurmak: Yalan söylemek.

hava yakmak: Türkü düzmek.

helme dökmek: Karpuz vb. yiyecek şeyler tanelenmek.

hısrık atmak: Islık çalmak.

holtayı çekmek: Kaçmak, gitmek.

horsasını almak: Öfkesini çıkarmak.

horta atmak: 1. Konuşmak, abartarak konuşmak. 2. Şakalaşmak.

hort atmak: Övünmek.

ılga vermek: Kavgayı kışkırtmak.

ırhar vermek: Söz vermek.

ırıs dolmak: Olgunlaşmak.

ibicek atmak: Kura çekmek.

iğne atmak (I): Tütün yapraklarının koparılması işine son vermek.

iğne atmak (II): Ekmeğin içine iğne koyup köpeklere yedirerek öldürmek.

ilim vurmak: İlmek atmak.

in vurmak: Hayvanları belirtmek için işaretlemek.

iremil atmak: Fala bakmak.

kaameti artırmak: Aşırı davranmaya başlamak, azıtmak.

kabarığını sıdırmak: Öfkesini almak.

kaf çakmak: Dalga geçmek.

kaf çekmek: Kura çekmek.

kantin atmak: 1. Yalan söylemek, aldatmak. 2. Abartmak.

kan uyutmak: Gösteriş yapmak.

kan üyütmek: 1. Yormak. 2. Beklemek, dayanmak.

kapak atmak (I): İki üç yaşında at, eşek ve sığırlar, diş çıkarmak.

kapak atmak (II): Genç inek çiftleşecek duruma gelmek.

kapak vurmak: At, çifte atmak.

kara çalmak: İftira etmek, kara sürmek.

kartmak bağlamak: Kir tutmak.

kaşmak çalmak: El çırpma, alkışlamak.

kavara atmak: Yellenmek.

kazan koymak: Çamaşır yıkamak.

keçik kurmak: Başörtüsünü ensede, saçın altından geçirerek tepede bağlamak.

kendini bulmak: Buluğa ermek.

kene yıkmak: Kenelenmek.

kesik kesmek: Hendek açmak.

kıcık vermek: 1. Dedikodu yapıp iki kişiyi birbirine düşürmek, kıskırtmak.
2. Kızdırmak, sinirlendirmek. 3. Oyunbozanlık etmek.

kılık kaldırmak: Baş kaldırmak, dikine gitmek.

kıtır atmak: Yalan söylemek.

kızıl atmak: Keçi ya da koyun yavru düşürmek.

kol almak (I): Kuvvet almak.

kol almak (II): Bir kişi mısır tarlasında bir sıra yer çapalamak.

kol burmak: Zorlamak, zor kullanmak.

kol vermek (I): Karpuz, kavun tevekleri dal kol salmak, uzanmak.

kol vermek (II): Kuvvet vermek.

kol vermek (III): Şeyh müridine el vermek.

kol vermek (IV): 1. Tahıl değirmeninde dövülen bulguru kolları sıvayarak karıştırmak. 2. Kollara paçavra dolayarak havuzların boğazlarını, su gelip giden yerlerini ayıklamak ve suyun künkler içinde akışını kolaylaştırmak.

konak çekmek: Köy imamlarına her ev birer gün yemek vermek.

koşum gezdirmek: Tarlayı sürerken saban değiştirmek.

kov vermek: Dedikodu etmek.

körge goğalamak: Boş ve rahat vakit geçirmek, zaman öldürmek.

kuşak çözmek: Ayak yoluna gitmek, işemek.

küsü tutmak: Dargınlığı sürdürmek.

küşüm çekmek: 1. Kaygılanmak, üzülmek. 2. Utanmak, sıkılmak.

laf geçüştürmek: İki kişi arasında söz taşıyarak ara bozmak.

laham çalmak: Lehimlemek.

laklak çalmak: Dedikodu etmek.

lipik atmak: Oyunda sayı üstünlüğü kazanmak.

mahna vermek: Kusur bulmak, beğenmemek.

malağını eymeg: Suratını asmak.

mal saklamak: Hayvan beslemek.

manca görmek: Düğün yemeği hazırlamak.

mata atmak: Savsaklamak, gerektiği kadar önem vermemek.

matarak kaldırmak: Şaka etmek.

matrap geçmek: Eğlenmek.

mazah çihartmak: İş açmak, oyun yapmak.

meded atmak: Sıra ile mani söylemek.

mercini bulmamak: Olgunlaşmamak.

mesep yarıştırmak: Direnmek, savından dönmemek.

mesul çekmek: Ayakkabıya pençe yapmak.

neftim demek: Direnmek.

ocal yakmak: Evlenmek.

od vermek: Yakmak.

oğlak yakmak: Yavrusu olmayan keçilere başka bir oğlağı kendi yavrusu gibi alıştırmak.

omzunu vermek: Haksız olduğu halde direnmek.

ot salmak: Ateşlemek, kundaklamak.

öğür almak: Hayvan, gebe kalmak.

örkünü uzatmak: 1. Biraz özgürlük vermek. 2. Hayvanın daha rahat otlamasını için ipini uzun tutmak.

örüğü kırmak: Kaçmak, sıvışmak, uzaklaşmak.

öz ipini sökmek: Birini çok üzmemek.

özünü bilmek: Buluş çağına gelmek.

pardı döşemek: Sopayla dövmek.

pel vurmak: Olacak bir işe engel olmak.

peten tutmak: Oyun, düzen yapmak.

pilavı karmak (I): Zengin olmak.

pilavı karmak (II): 1. Hasta olmak. 2. Belaya çatmak.

porum atmak: Övünmek, çalım satmak.

postunu taramak: Dövmek.

puntunu kırmak: Neşesini bozmak.

sağı sağmak: Ölünün arkasından parayla tutulan kadın yüksek sesle ağlamak, ağıt yakmak.

sakal sürüştürmek: Öpüşmek.

sapha vurmak: Birini dolandırmak.

savu satmak: Ağıt söylemek, yas tutmak.

sayım saymak: Türkü, mani, tekerleme söylemek.

sepi çekmek: Dayak atmak, dövmek.

sevi düşürmek: Sevmek, âşık olmak.

seyir yapmak: Türkü söylemek.

sıktır çalmak: Kovmak, başından atmak.

sırt sürmek: Çalışmamak, tembellik etmek.

sıtlık urmak: Islık çalmak.

sivri. atmak: Tütün dikmek.

sonunu getirmek: 1. İyi sonuçlandırmak, başarı ile bitirmek. 2. Sonradan gelişip ilerlemek.

soñ virmek: Bitirmek, kesmek.

söz avırtlamak: Konunun dışına çıkmak, söz karıştırmak.

sözünü yimek: Sözünden dönmek.

sucuğunu sarkıtmak: Bir şeye açgözlülükle bakmak.

suç basırmak: Suç saklamak.

su dökme: İşemek.

su indirmek: Yük ve binek hayvanlarının bilekleri şişmek.

sulumeme vermek: Oyalamak.

suñgu sunmak: Armağan etmek.

su toplamak: Yara irin toplamak, şişmek.
suyu bellemek: Suyu bırakmak, salmak.
süt ekşitmek: Yağını, çökeleğini almak için sütü ekşimeye bırakmak.
süt uyutmak: Yoğurt mayalamak.
şahra çekmek: Ekin demetlerini harman yerine taşımak.
şan virmek: Adı sanı yayılmak, ünlenmek.
şepik çalmak: Alkış tutmak.
şeytanları haylamak: Öfkeyi yenmek.
şor vermek: Konuşmak, anlatmak.
taktaka yapmak: Araştırmak, soruşturmak.
tekil tosmak: Takla atmak.
tel urmak: Telgraf çekmek.
teñ almak: Nemlenmek.
tetirini kazımak: Tümünden yok etmek, kökünü kazımak.
tılı basmak: Hamur açmak.
tozunu çırpma: Dövmek.
tuğ dikmek: 1. Üstün gelmek. 2. Dileği olmak.
tüyü tümürü düzmek: Giyinip kuşanmak.
uçkur çözmek: Cinsel yaklaşımda bulunmak.
uç virmek: 1. Herhangi bir şeyin ucu belirlemek. 2. Saklı kalmış bir suçun ipucu ortaya çıkmak.
uğrak virmek: Uğrayıp geçmek.
ulak vermek: Ekleme, ulamak.
urba görmek: Düğün için çeşitli giyim eşyası satın almak.
ün ünnetmek: Tellal, bağirtmek.
ününü almak: Adı, gerektiği kadar yayılıp iyiden iyiye tanınmış olmak.
üşgüreyh atmak: Islık çalmak.
üzüm bozmak: Bağ bozmak, üzüm toplamak.
vık dimemek: Baskıya, sıkıntıya, acıya dayanabilmek.
yağır bağlamak: Giysi yakası terle, tozla çok zor temizlenecek duruma gelmek.
yağlık bağlamak (I): 1. Nişanlanmak. 2. Kız, sevgilisine evlenme sözü vermek.
yağlık bağlamak (II): Çok kirlenmek.

yaprak basmak: Üzüm yaprağını salamura yapmak.
yarışık vermek: Dedikodu etmek.
yarma vurmak: Söz dokundurmak.
yas vermek: Başsağlığı dilemek.
yazı yazmak: Yufka açmak.
yelkeni bırakmak: Caymak, yapılan işi bırakmak.
yeyim yemek: Rüşvet almak.
yıkım virmek: Büyük zarara sokmak.
yirini yapmak (I): Yatağını yapmak.
yirini yapmak (II): Kabul ettirilmek istenen bir düşüncenin, işin durumun sözle hazırlığını yapmak.
yolu doğrultmak (I): Kaçıp evin yolunu tutmak (hayvan).
yolu doğrultmak (II): Ölümü yaklaşmak, hastalığı hızla ilerlemek.
yol vermek: 1. İşten çıkarmak. 2. İzin vermek.
yom vermek: Düşüncesini söylemek.
yükü yıkmak: Gebe kadın doğurmak.
yüreğini galdırmak (I): Tiksinti vermek.
yüreğini galdırmak (II): Aşırı yürek çarpıntısı vermek, yüreğini oynatmak.
yüreğini goparmak: 1. Korkutmak. 2. Çok üzme.
yüzünü gızartmak: 1. Bir şey isteme utancını göze almak. 2. Birini utandırmak.
yüz vuruşturmak: Yüzleştirmek.
zarılık getirmek: Usançla sızlanmak.
zarta atmak (I): Abartarak kendini övmek, abartılı konuşmak.
zarta atmak (II): Yellenmek.
zahnini bozmak: Delirmek, ussal dengesini yitirmek.
zopa atmak: 1. Sopayla dövmek. 2. Dövmek.

2. 1. 2. 3. Yer Tamlayıcısı + Fiil Biçiminde Kaynaşmış Olanlar

abağına çalışmak: Boşuna çalışmak.
aba yeninden atmak: 1. Büyük söz söylemek, mübalağalı konuşmak. 2. Yüksekte atmak, palavra savurmak. 3. Övünmek. 4. Kar, lapa lapa yağmak.
abazıya yilmek: Boşuna çabalamak.

abraza gitmek: Zıddına, inadına gitmek.
abrukaya almak: Sıkıştırmak.
aburga altına almak: Himayesine almak.
acabada kalmak: Kararsız olmak.
acısına yutmak: İlenmek, beddua etmek.
adıma vurmak: Bir yeri adımlayarak ölçmek.
afana tufana çevirmek: Allak bullak etmek, alt üst etmek.
aflaka almak: Etrafını çevirmek, kuşatmak.
aga çıkarmak: Temize çıkarmak.
ağz ağza vermek: Çene yarıştırmak.
ağrıya yatmak (I): Çekiştirmek, yermek.
ağrıya yatmak (II): Tifo hastalığına tutulmak.
ağza gomat: Yemek.
ağzı başa seğırtmek: Tazı avlanmak istememek.
ağzı göge değmek: Hayvan baharda ilk defa taze ot yemek.
ağzına düşmek: Haddine düşmek, yapabilmek.
ahıra yatırmak: Daldırma yapmak; bağ çubuğunu gövdeden ayırmadan toğrağın içine batırıp biraz ileriden çıkarmak.
akırbale gelmek: Erinlik çağına gelmek.
akla almak: Bir şeyi fikir haline getirmek, karar vermek.
akla dammak: Akla gelmek.
aksesine gülmek: Alay etmek.
ala bastırmak: Tarlada kuru kalan yerleri yeniden sulamak.
alada gelmek: Aceleye gelmek.
ala düşmek (II): Tuzağa düşmek.
alafa çıkmak: Ot biçmeye gitmek.
alanda kalmak: Açıkta kalmak.
aradan çıkmak: 1. Zengin olmak. 2. Yoksul olmak. 3. Mücadele dışı olmak. 4. Aracılığı bırakmak.
asaratta kalmak: Ortada kalmak.
asıdan gelmek: Tez dönmek.
aşağıdan gelmek: Çalım satmayı bırakmak.

aşıda takmak: Uzaklaştırmak.
avka düşmek: Tuzağa düşmek.
ayağa bahmak: Kötü maksatla bakmak.
ayağa gelmek: İnekler çiftleşme arzusu duymak.
ayaktan olmak: Harman döğülmesi sona ermek, savurması kalmak.
ayaktan düşmek: Takatsiz kalmak.
bacaktan yapışmak: Dedikodu yapmak.
badala basmak (I): Tuzağa düşmek, aldanmak.
badala basmak (II): Çocuk yaşını doldurmak.
badala kalmak: Bağ, kesilip tımar edilmeden bırakılmak.
bahıma bahmak: Fala bakmak.
bambına basmak: Birinin en çok kızacağı şeyi yapmak veya söylemek.
bana vermek: Sağmal hayvanları otlatmak üzere otlakçıya vermek.
barışa vermek: Bir işi kabala, götürü olarak isteklisine vermek.
baskıda kalmak: Yağmur yağdıktan sonra toprağın üst kısmı sertleştiğinden tohumlar, filizlenip toprak üstüne çıkamamak.
bastırığa koymak: Bir şeyin düzelmesini ya da sıkışmasını sağlamak için üzerine ağır şeyler koyarak bastırmak.
başa çağırarak: Kaza, bela sonucunu doğuracak bir davranışta bulunmak.
başa düşmek: Sezmek, farkına varmak, anlamak.
başa erişmek: Kız, erkek evlenecek çağa gelmek.
başa sürmek: Yapılan bir işi, bir iyiliği sonuna kadar sürdürmek.
başa tapmak (I): Başa kakmak, yapılan iyiliği yüzüne vurarak birini incitmek.
başa tapmak (II): Anlamak, akıl erdirmek.
başa vermek: Değiş tokuşta üste bir şey vermek.
başa vurmak: 1. [→ başa tapmak (I)] 2. Başlanan bir işi bitirmek.
başa yetişmek: [→ başa erişmek]
başına çökmek: Birinin ırzına geçmek.
başına dönmek: Yalvarmak, yakarmak.
başına girmek: Kendi emsali olmayan bir kimseyle münakaşa etmek.
bayıra sarmak: 1. Bayıra çıkmaya başlamak. 2. Zorluğa uğramak.
belden inmek: Dölü olmak.

boşuna almak: Alay etmek.

boyunda olmak: Çocuk, ana karnında olmak.

cangırtrıya gitmek: Boşu boşuna ölmek.

canına koymak: Haksızlıkla bir şeyi elde etmek.

cara yetişmek: İmdada, yardıma yetişmek.

celbine gelmek: Sulu yemek pişerek kıvama gelmek.

celbine getmek: Aksine gitmek.

cereye vermek: Tarlayı, ekilen tohum kadar ücretle kiraya vermek.

cıbada kalmak (I): Ağaç, yaprağını dökerek çıplak kalmak.

cıbada kalmak (II): Ova üzerinde yolu şaşırıp kalmak.

cızıya gelmek: Doğru yolu bulmak.

cinatına binmek: Sinirlenmek, kızmak.

çarmukta kalmak: Sıkıntı içinde kalmak.

çiğnağa gitmek: Ayak altında ezilmek.

çirişe kalmak: Bütün çıplaklığı ile açığa çıkmak (iş).

çivisine düşmek: Şakalaşmak.

çiziye gelmek: Doğruyu kabul etmek, inattan vazgeçmek.

dakıya tutmak: Düğünde gelen hediyeleri gelin veya damadın yanında göstermek.

daşgalaya almak: Alay etmek.

dehe düşmek: Birinin arkasına takılmak, takip etmek.

dekeye gelmek: Dişi keçi, erkek keçi ile çiftleşmek istemek.

deñgiñe almak: Değer ve yaşça kendisiyle bir tutmak.

dengine düşürmek: Sırasına getirmek.

dırıngaya gelmek: Çok gerilmek.

dışa gitmek (I): Köyün dışına çıkmak.

dışa gitmek (II): Evli erkek başka kadınlarla ilgi kurmak.

dibecesine ermek: Sonunu almak, esasını öğrenmek.

dibine sarmak: Pişen ya da ısınan yemeğin dibi tutmak, yanmak.

dile gitmek: Nazar değmek.

dile seğırtmek: Hemen söz bulup konuşmaya başlamak.

dişe dokanmak: 1. Sert gelmek, dişle çiğneyip ezmek güç olmak. 2. Ezilmemek, baskıya karşı koymak.

dombayına dönmek: Tutumsuzluk etmek, boşuna harcamak.

döle yatmak: Sebze, bostan gibi bitkiler döl vermeye başlamak.

dümbelege gitmek: Ramazan geceleri davulla gezip bahşiş toplamak.

eğneline dönmek: Birine, dileğince hizmet etmek.

ehyasına irmek: Hayrını görmek, emek vererek yetiştirdiği bir şeyden faydalanmak.

el ağzına bakmak: Başkasının sözüne kapılarak hareket etmek.

el ayağa kavuşmak: Doğurmak.

elde galmak (I): Mal satılmamak.

elde galmak (II): Kopup kopup gelmek, neye el uzatılsa boşa çıkmak.

elden almak: Kurtarmak.

elden avıçtan çıkmak (I): Hasta, nöbetin şiddetinden dalmak.

elden avıçtan çıkmak (II): Avareleşmek, zaptedilmez hale gelmek.

elden dutmak: Para yardımı yaparak kalkındırmak.

eme geçmek: İşe yaramak.

erine düşmek: İyi bir erkekle evlenmek.

esine durmak: Biraz beklemek.

esine tüşürmek: Anmak, hatırlamak.

eşiyreliğe kaçmak: 1. Suçunu örmeye çalışmak. 2. Çocuk, huysuzluk etmek.

eteğinden kesmek: Cimrilik etmek.

etine gitmek: Kilo almak, şişmanlamak.

ferkine garmak: Kötü hastalığa tutulmak, inme inmek.

gallet kuyusuna gitmek: Kaybolmak (eşya için).

gannına girmek: Şüpheli olarak birinin üstüne suç atmak.

gavuna gitmek: Ziyarete gitmek.

gaydına bahmak: Başının çaresine bakmak.

gehana koymak: Ertelemek, geri bırakmak.

gelingöre gitmek: Hediye olarak gelin görmeye gitmek.

geme gelmek (I): Tay, gem vurulacak çağa gelmek.

geme gelmek (II): Yumuşak başlı, yumuşak yaratılışlı olmak.

germeceye vermek: Sıkıştırmak.

gezelemiye gitmek: Tuvalete gitmek.

gıcığa karmak: Nesli bozulmak.

gıfa gelmek: Birdenbire coşmak.

gıylıye almak: Önemsemek.

gızana gelmek: Kedi, köpek vb. dişi hayvan, erkek istemek.

göğe çekilmek: Yok olmak, kaybolmak.

göğe gelmek: Dişi hayvan, çiftleşmek istemek.

göreneğe uymak: Yeniliğe uymak.

güce gitmek: Onura dokunmak, kırılmak.

güdüye vermek: Hayvanı otlatmak için sürüye katmak.

güme gitmek: Boşa gitmek, kaybolmak.

hamama dayanmak: Gelin, hamama gitmek.

havuttan yimek: 1. Deve yiyecek bulamayınca semerin içindeki otu yemek.
2.Hazırdan yemek.

hayına düşmek: Bir şeyi yapma telaşına kapılmak.

hepepluğuna vermek: Bir şeyi geri almamak koşuluyla vermek.

hora geçmek: Hoşa gitmek, işe yaramak.

makada kalmak: Darda kalmak.

ızına kayıtmak: Geri dönmek, çıktığı yere gelmek.

içine almak: Ağlamaktan tıkanıp hıçkırmak.

içine ılmak: İçine sinmek, o işten ya da sözden memnunluk duymak.

içine ılıştırmak: Hoşa gitmeye bir söz ya da davranışı karşılıksız bırakmak, içine atmak.

içine oynatmak: Ortadan yok etmek, çalmak.

içine vurmak: Bir şeyin değerini haksız olarak az bulmak., beğenmemek.

ikiye dalmak: Kara güreşte çift paçaya dalmak.

insalkıya vurmak: Oyalamak, geciktirmek.

kağşaktan çıkmak: Yavrulamak.

kana getirmek: Kocabaş hayvanları zor karşısında uğradıkları bir hastalıktan kan alarak iyileştirmek.

kana girmek: Kara sürmek.

kan akıtmak: İşemek.

kanat biçmek: Gösteriş yapmak, kibirlenmek.

kargasaya girmek: Kuş ya da tavuklar tüy değiştirmek.

karnına yazmak: Mimlemek.

karnından buzalamak: Aşırı yorgunluktan güçsüz kalmak.

katelden kalmak: Elindeki bütün varlığını yitirmek, dara düşmek.

kavuza çekmek: Oyunda yenmek, kazanmak.

kayışa getirmek: Kandırmak, aldatmak.

kehenetten kesilmek: Tükenmek, bitmek, güçsüz kalmak.

keseneye vermek: Götürü vermek.

kesime vermek: Götürü pazarlığa vermek.

kesirinden gelmek: İnadına, zıddına yapmak.

keşenişe karmak (I): Kangren olmak.

keşenişe karmak (II): İş uzayıp olamaz duruma gelmek.

kevişe kalmak: Uyuşmak, gerilmek.

kıdağına gelmek: Biçimine, yerine gelmek.

kınaya çıkmak: Kına gecesi gelin giyinme ve süslenme odasından düğün salonuna gitmek.

kıtıra almak: Alay etmek.

kıyığa gitmek: Dağdan çalı çırpı toplamaya gitmek.

kızılıctan düşmek: Erginleşmek.

koltuğa vermek: Düğün töreninde gelini güveyin koluna vermek.

laline yaramak: İşine gelmek.

lençaya almak: Sorguya çekmek, azarlayıp hırpalamak.

loğsiya kalmak: Yorgunluktan yığılıp kalmak.

mağlakta kalmak: Boş, sahipsiz kalmak.

maymala çalmak: Başboş dolaşmak, işi gücü olmamak.

mayvalaya gelmek: Boş bulunmak.

mesmeye almak: Dinlemek, önemli saymak.

mezemete çihartmaḥ: Beğenmek, övmek.

mığala binmek: Bitki, ağaç meyve vermeye başlamak.

mıtırıbına basmak: Kızdırmak, bam teline dokunmak.

muğlakta kalmak: Açıkta kalmak, çaresiz kalmak.

müte atmak: Önem vermemek, dinlememek.

oğura gelmek: İnek, çiftleşmek istemek, boğaya gelmek.

oka yatmak (I): Verilen sözü yerine getirmemek.

oka yatmak (II): Huysuzlaşan at, arabayı çekmemek için direnmek.

öne geçmek: 1. İleri gitmek, üstün gelmek. 2. Önden gitmek, kılavuzluk etmek.

önüne durmak: Kefil olmak.

örüme çekmek: Davar sürüsünü gece otlamaya götürmek.

örüme kalkmak: Sürü, gece otlamaya kalkmak.

salıma gelmek: Güçlenmek, kuvvete gelmek.

salıma tutulmak: Belirli bir süre bir yerde salgın olan hastalığa tutulmak.

salışıkta galmak: Gecikmek, kararsızlık yüzünden sürüncemede kalmak.

satıya gelmek: Satışa elverişli olmak.

semere gelmek (I): Hayvan, semer vurulup yük taşıyacak duruma gelmek.

semere gelmek (II): Ağır ve kaba işler yapacak dayanıklılığa gelmek.

sığıra sürmek: Hayvanları otlağa sürmek.

sinciye vurmak: Detaylı, iyice düşünmek.

solundan galkmak: Tersliği üstünde olmak, öfkeli davranmak.

suüstüne çıkmak: Ayakyoluna gitmek.

suya gelmek: Bitkiler, sulanacak duruma gelmek.

şadıya dönmek: Çirkinleşmek, kılıksızlaşmak.

şanına düşmek: Yakışmak.

şavka gelmek: Şenlenmek, coşmak.

şeke kalmak: At arka ayakları üstünde dikilmek, şahlanmak.

tana gitmek: 1. Şaşırmak, yabansımak. 2. Hoşa gitmek.

tasımına gitmek: Sırasını, uygun zamanını bulmak.

tava gelmek (I): Kanmak; yumuşamak, yola gelmek.

tava gelmek (II): Toprak sürülecek duruma gelmek.

tava gelmek (III): 1. Yeme isteği duymak. 2. Hayvan semirmek.

tekaziye almak: Alay etmek.

terbiyeden tezikmek: Yolunu şaşırmak, terbiyesizlik yapmak.

tırısı kalkmak: Sıçrayarak yürümek.

tohuma kaçmak: Kartlaşmak (insan ya da bitki için).

uçguna binmek: Keklik, kanat açıp hızla uçmak.

uğrağa gelmek: Cin, peri tarafından çarpılmak.

uğruna durmak: Bir Şeyin ardına gizlenmek.
uđruna dűŐmek: Yoldan çıkarmak, kandırmak.
uđruna gitmek: İgűdűyle davranmak.
uğura gelmek: iftleŐmek istemek (inek için).
unevine indirmek: Evde bulunan yiyecekleri geliŐigűzel harcamak, bitirmek.
ut altında kalmak: Minnet duymak.
uyarına gitmek: Uysal davranmak, aykırı gitmemek.
uykudan galmak: Uyuyamaz olmak.
uykuya varmak: Uyumaya başlamak.
űste gelmek: 1. Yenmek. 2. Deđerce űstűn olmak.
űsten almak: 1. vűnmek. 2. Őarkıya yűksek sesle baŐlamak.
űstűnden dkűlmek: YakıŐmamak (giysi için).
űstűne basmak: Birinin ortaya atmak istediđi bir dűŐűnce, bir baŐkasınca tapatıp söylenmek.
űstűne varmak: Saldırmak.
űzerine sűrmek: Ayak diremek, űstűnde durmak.
űzgece kalkmak: Yűzmek; yűzmeye baŐlamak.
virile galmak: abuk bitmek, bol bol yetişmek (sebze, meyve için).
vucuttan dűŐmek: Zayıflamak.
yabana atmak: nem vermemek.
yabana gitmek (I): Başka yere, uzağa gitmek.
yabana gitmek (II): Boşa gitmek.
yağa yatmak: Rahat etmek.
yamaca çıkmak: 1. Karşıya geçmek. 2. Karşılamak.
yarılıđa vermek: rűnű, yarısına anlaŐarak ortakıya vermek.
yasalata gitmek: Başsağlığı dilemeye gitmek.
yatımına gitmek: İyi geçinmek için uysal davranmak.
yatıya gitmek: Gece yatmak űzere konukluđa gitmek.
yılına dűŐmek: Bereketli, yađmuru bol bir yıla denk gelmek.
yirine dűŐmek (I): GeliŐip serpilebileceđi toprađa dűŐmek (tohum, bitki vb.).
yirine dűŐmek (II): Kaygısız, űzűntűsűz, geçim derdinden uzak bir eve gelin gitmek.

yola çıkarmak: Uğurlamak.
yola çıkmak: Yol kesmek.
yola gelmek: Direnmeyi bırakmak.
yola gitmek: Geçinmek, anlaşmak.
yöne gelmek: 1. Düzene girmek. 2. Eğitilmeye elverişli olmak.
yöne getirmek: 1. Düzene koymak. 2. Eğitmek, huyunu düzeltmek.
yuvadan uçmak: Büyüyüp aile ocağından ayrılmak.
yüğseğinden uçmak: Kolayca erişilemeyecek şeyler istemek.
yüreğe inmek: İnme inmek, felç gelmek.
yüreğine sağmak: Pişmanlık duymak.
zehinde dutmak: Öğrendiğini unutmamak.
zehinde galmak: Bellenen şey unutulmamak.
zehinden geçirmek: Bir an düşünmek.

2. 1. 2. 4. Zarf + Fiil Biçiminde Kaynaşmış Olanlar

aban aban yürümek: Geniş adımlarla, hızlı hızlı yürümek.
abaz abaz yemek: Ağzını doldura doldura yemek, obur gibi yutmak.
abaz abaz yürümek: Büyük adımlar atarak sallapati yürümek.
abazan kalmak (I): Uzun zaman cinsî münasebette bulunmaktan mahrum kalmak.
abazan kalmak (II): Parasız kalmak.
abcal abcal yürümek: İki yana çokça eğilerek ördek gibi yürümek.
abraş oturmak: Yan oturmak.
acali kişnemek: Sataşmak; şer aramak.
acebe kalmak: Şaşakalmak.
acız tutmak: Kötü kullanmak.
açık düşmek: Pehlivanlıkta göbek yarı görünmek.
ağdık ağdık konuşmak: Yüksek sesle, bağıra bağıra konuşmak.
ağdık gelmek: Yüksek gelmek.
ağdır çöğdür yürümek: Topallayarak yürümek.
ağır almak: Kulağı az işitmek.
ağız tadı ile satmak: Uygun fiyatla satmak.
ağzı kara olmak: Bozulmak, susturulmak.

ahlek gezmek: Boş vakit geçirmek, aylak gezmek.

akganüstü gelmek: Sırtı yere gelmek, güreşte yenilmek.

akını akını gitmek: Sürüne sürüne gitmek.

akış akış gitmek: Akın akın, küme küme gitmek.

akukul çökmek: Dizler yere değmeden çömelmek.

ala ala bakmak: 1. Aptal, alık alık bakmak. 2. Çaresizlik içinde yalvararak bakmak.

alaca belece görmek: Az görmek, bulanık görmek.

alam taram olmak: Darmadağınık olmak; perişan olmak.

almaz almaz bakmak: Kıskançlık ve kinle bakmak.

ander kalmak: 1. Yok olmak. 2. Ellere kalmak, başkasının olmak.

ası gelmek: Karşı gelmek.

as körmek: Azımsamak.

aşağı almak: Dövmek, tepelemek.

atkulağı gitmek: Berabere olmak.

ayağın durmak: Saygı göstermek.

ay gün dik durmak: Çok güçlük çekmek.

aylak durmak: Karşılıksız hizmet etmek.

bağıl bağıl aktarmak: Çok kusmak.

baldırbayrak açmak: Dile düşmek.

ban ban konuşmak: Yüksek sesle ve iddialı bir şekilde konuşmak.

basıla gelmek: Tıka basa dolmak.

baskın yürümek: Sırtındaki yük sebebiyle serbest yürüyememek.

başayak yitmek: Hiçbir iz bırakmadan kaybolmak.

belere kalmak (I): Ansızın korkmak, korku ile bakakalmak.

belere kalmak (II): Çocuk, ağlarken nefes alamaz hale gelmek.

belere kalmak (III): Gözler; hastalıktan, zayıflıktan iyice irileşmek.

beri vermek: Yakına vermek.

beşik düşmek: Güreşte iki pehlivan berabere kalmak.

bingeçmek: Birbirinin üstüne binmek, karışmak, kaynaşmak; damar damar üstüne binmek.

birdemlemek: Birleştirmek, demet yapmak.

cangıldak aktarmak: Suyu yahut sulu bir şeyi birden boşaltmak.

cartı kalmak: Yarıda kalmak.

cııldak çıkmak: 1. Kumarda kaybetmek. 2. Soyulmak.

çağgelmek: Çabuk gelmek.

çalapala yapmak: İşi tez yapmak.

çalkap görmek: Bir ara görmek, dikkat etmeden bakmak.

çatapata gelmek: Karşılaşmak.

çelikleme atmak: Bir ağacın parçasını veya değneği dikine atmak.

çendelek gitmek: Havalarda değişik ve yağışlı gitmek.

çik yatmak (I): Sırtüstü yatmak.

çik yatmak (II): Aşık atıldığında çukur tarafı üste gelmek üzere düşmek.

dâdak durmak: Henüz yürümeye başlamamış olan çocuk, ayakta durmak, tay durmak.

dıkız gelmek: 1. Eksik gelmek. 2. Tamam gelmek.

dıkka durmak: Aşık kemiği dik durmak.

dıñdıñ gelmek: Önemsiz, değersiz görünmek.

dıngilleç gelmek: Dövüşen iki horoz berabere kalmak.

dik basmak: 1. Kimseye aldırış etmeyerek kendi bildiğini yapmak. 2. Yan çizmek, işin olmasına çaba göstermek.

dimdik durmak: 1. Hiçbir iş yapmadan boşu boşuna ayakta durmak. 2. Boyun eğmemek, yaltaklanmamak.

dim durmak: 1. Ayakta durmak, dikilmek. 2. Yeni yürümeye başlayan çocuk ayakta durmak, tay durmak.

dölek durmak: Uslu durmak, terbiyesizlik etmemek.

efür efür esmek: Hafif hafif ve tatlı tatlı rüzgâr esmek.

éjeyif galmak: Şaşmak, şaşırmak.

elpençe durmak: Herhangi bir kimsenin karşısında elleri göğüs üzerinde bağlayarak saygı ile durmak.

fak fak gülmek: Kahkaha atmak.

faradak yanmak: Birdenbire yanıp geçmek, parlamayıp sönmek.

fel fel esmek: Kalp, şiddetle çarpmak.

fırık dönme: Bir şeyi acele ile aramak.

gadid kalmak: Elinde bir şey kalmamak.

gaşşah durmak: Gelen birini karşılamak için yol boyuna dizilmek.

gecerüyh galmak: Biraz geç kalmak.

halt halt gelmek: Nereye bastığını bilmeden kuvvetli adımlarla koşmak.

hant hant ötmek: Bağıra bağıra, kavga edercesine konuşmak.

hapahap gelmek: Karşı karşıya, yüz yüze gelmek, karşılaşmak.

hon hon honmak: Boş ve ıssız kalmak.

ıslı bırakmak: Bir işi sonuçsuz bırakmak.

ıvıl yıvıl görüşmek: İçli dışlı olmak, samimi olmak.

ilikli büyümek: Normal, sağlıklı büyüme.

ima durmak: Ayakları havada, tepe üstü durmak.

kabala almak: Pazarlık ederek toptan, götürü almak.

kabala vermek: Bir işi toptan yaptırmaya vermek.

karık gelmek: İki parça şey birbirine eşit olmak, tam gelmek (özellikle kumaş için).

kavak durmak: Amuda kalkmak.

kubacık oturmak: Çömelerek oturmak.

lombadak inmek: Damdan düşercesine söz söylemek.

lomdurdak atıvermek: Düşündüğünü çekinmeden söylemek.

lüp lüp atmak: Bir şeyi açgözlülükle, çabuk çabuk yemek.

madas kalmak: Şaşırmak, donakalmak.

makakak kalmak: Çaresiz kalmak.

örü kalkmak: Ayağa kalkmak.

salaklama atmak: Bir şeyi gelişigüzel fırlatmak, atmak.

solaklama atmak: Sol elle atmak.

soyka kalmak: Kahrolmak, yok olmak.

şapdik oturmak: Tembellik etmek.

şapşak atmak: Dalkavukluk yapmak.

tay gelmek (I): Denk gelmek, eşit olmak.

tay gelmek (II): Güreşte berabere kalmak.

tay kalmak: Berabere kalmak.

tırısı gitmek: Acele gitmek.

türül türül tütmek: 1. Çevreye güzel kokular yayılmak. 2. Bir şey dikkati çekecek denli güzel olmak.

uğurlayın bakmak: Gizlice bakmak.
üş üş bakmak: Yadırgayarak bakmak.
vık vık boğulmak: Çok sıkılmak, bunalmak.
vırrak vırrak bağırmak: Katılırcasına ağlamak.
yakın gitmek: Cinsel ilişkide bulunmak.
yan yatmak (I): Karşı çıkmak.
yan yatmak (II): Boy ölçüşmek.
yoklu düşmek: Yoksullaşmak.
yoş kalmak: Kısır kalmak, ürün vermemek.
yoş ürümeğ: Yersiz, boş konuşmak.
yönlü gelmeğ: Yararına olmağ.
zom zom gezmek: İşsiz güçsüz dolaşmak.
zop zop çıkmak: Birdenbire gelmeğ.

2. 2. FİİL + YARDIMCI FİİL

abeşivermeğ: Sarmaşmak, kucaklaşmak.
aytıvermeğ: Söylemeğ, açıklamağ.
azıvermeğ: Bağırıp çağırmağ.
bayıvermeğ: Kabul etmeğ, razı olmağ.
bıdırıvermeğ: Ağız kavgası yapmağ, atışmağ.
cızdırıvermeğ (I): Baştan savmağ.
cızdırıvermeğ (II): Yenmeğ.
çaldırıvermeğ: Süpürüvermeğ.
çitivermeğ: Karıştırıvermeğ.
çokuvermeğ: Toplanmağ, birikmeğ, üşüşmeğ, kalabalık etmeğ.
dızıvermeğ: Çabuk getirmeğ.
dikelivermeğ: 1. Karşı koymağ. 2. Birden ortaya çıkmak.
dizginleyivermeğ: 1. Koşuvermeğ. 2. Fazla yük yüklenen hayvan, dizlerini bükerek yürümeğ.
dolakalmağ: 1. Bollaşmağ, yığılmağ. 2. Birdenbire dolmağ, doluvermeğ.
eberivermeğ (I): Getirivermeğ.
eberivermeğ (II): Çağırıvermeğ.

ekinivermek: Getirmek.
eletivermek: İletmek, götürmek.
epivermek: Kıvırmak, yuvarlamak.
evsivermek: Tahılın içindeki yabancı cisimleri evsecek denen kap içinde savurarak temizlemek.
gağırıvermek: Ağaç dalını ek yerinden ayırmak.
govvermek: Bırakmak.
hoparıvermek: Alıvermek.
ılığivermek: Oturmak, ilişmek.
kalakalmak: Bir şeyin üzerine aşırı düşmek.
kayıvermek: 1. Ölmek. 2. Düşmek.
kaytarıvermek: Takıvermek.
kırışıvermek: Uyuyuvermek.
önivermek: Bekleyivermek.
pınıvermek: Koşuvermek.
salkıvirmek: Gevşemek.
saypıvermek: Kayıvermek, kaymak.
sergen olakalmak: Yere serilmek.
sıdıvermek: Patlatmak, ezmek.
sıptıvermek: Atmak, fırlatmak.
sundurıvermek: Verivermek.
üzdürüvermek: Gönlünü almak, kandırmak.
varıvermek: Irza geçmeye girişmek.

2. 3. İKİLİ BİRLEŞİK FİİL

abalayıp gitmek: Topallamak; paytak paytak yürümek.
ağrınıp incinmek: Kırılmak, gücenmek.
aklanıp paklanmak: Kötü işleri bırakmak.
aktarıp inmek: Bayılıp düşmek.
aleleyip asartmak: Besleyip büyütme.
arşınlayıp durmak: Boş yere gidip gelmek.
atılıp satılmak: Elden çıkarılmak, uzaklaştırılmak.

atıp eğirmek (I): Birinin kötülüklerini sayıp dökmek.

atıp eğirmek (II): Har vurup harman savurmak, israf etmek.

ayrılıp seçilmek: 1. Karı koca boşanmak. 2. Ortaklık bozulmak. 3. Aile bireyleri ayrı çalışmak, ayrı yaşamak.

bakıp çekmek: 1. İhtimam göstermek. 2. Beslemek.

bakıp görmék: Yardım etmek, kollamak.

cızıldayıp gelmek: Hiç susmadan ağlamak.

çalıp atmak: Kısa zamanda gelişigüzel yazmak.

çörterip durmak: Tarlada soğan ve sebze yeni yeşillenmek.

danıp danışmak: Sormak, fikir almak.

deñezirip kalmak: Çok yorulmak.

dilenip dolanmak: Şuna buna minnet ederek geçinmek.

diyip gomak: Birkaç kişi bir konuyu aralarında karara varmak üzere konuşmak, danışmak.

dölenip döşenmek: 1. Olgunlaşarak uslanmak. 2. Rahat ve huzura kavuşmak.

dutup durmak: 1. Devam etmek, sürekli olmak. 2. Sürekli olarak bir kimseyi korumak.

düzünüp koşunmak: Süslenip püslenmek.

eğirip sarmak: Boş durmamak, az çok kazan sağlayan bir işle uğraşmak.

eriyip akmak: Çok zayıflamak.

esip savurmak: Düşüncesizce bağırıp çağırarak, sövmek.

esip yortmak: Haylazlık etmek.

gelip batmak: Gitmek.

güdüp gözetmek: Göz kulak olmak, korumak.

iteleyip sümelemek: Başa kakmak.

kodazlanıp durmak: Kendini beğenmek.

kopup gelmek: Koşup gelmek.

osup karmak: Şaşırıp kalmak.

ölçüp dökmek: Bir şeyi inceden inceye düşünmek, ölçüp biçmek.

verip veriştirmek: Uzun süre azarlamak, kötü söylemek.

TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDAKİ BİRLEŞİK KELİMELERİN TÜRKÇENİN ZENGİNLİĞİ BAKIMINDAN ÖNEMİ

Birleştirmenin söz varlığını zenginleştiren en önemli yollardan biri olduğunu belirtmiştik. Birleşik kelimelerin ortaya koydukları anlam özellikleri, Türkçenin kusursuz işleyen matematik yapısı ile birleşince muazzam bir hazine ortaya çıkmaktadır.

Halk ağzından derlenen kelimelerden tespit ettiğimiz birleşik kelimelerin ayrı bir sözlük olarak basılması hem Türkçenin zenginliğini bir kez daha gözler önüne serecek hem de halkın dilinin ne denli yaratıcı unsurlarla bezendiğini gösterecektir. Söz konusu kelimelerin her biri Genel Türkçe Sözlükte yer almaktadır. Fakat müstakil olarak önemlerini vurgulamak ve halk dilindeki birleşik kelimelerin oluşmalarını göstermek de yararlı olacaktır kanısındayız.

Standart Türkçe diye anılan esasen İstanbul ağzıdır. Fakat Türkçeyi her yönüyle öğretirken dilimizin inceliklerini tanıtmada bizim kılavuzumuz yüzyıllardan beri ağızlarda yaşayan bu gizli hazinedir. Onun gün yüzüne çıkarılması demek; sözlük hacimlerine göre dilleri değerlendiren zihniyete de ahenkli bir cevap vermektir.

V. SONUÇ

Türkiye Türkçesi ağızlarındaki birleşik kelimelerin incelenmesi sonucunda standart dildeki birleşme özelliklerine benzer yollarla birleştirmeye gidildiği görülmüştür. Halkımızın büyük bir yaratısı olan birleşik kelimelerin kategorilerine göre kısa değerlendirmeleri şu şekildedir:

Derleme Sözlüğünden tespit edilen 6633 birleşik kelimenin 4682'si ad, 1951'i fiildir. Adların fiillerden bu denli fazla olmasını birleşik kelimelerin ad yapmaya olan elverişine bağlamak mümkündür.

Birleşik adların 1895'i *belirtisiz ad tamlaması* şeklinde kurulmuştur. Bunu, sahip oldukları anlamda aramakta yarar vardır. Bilindiği üzere, belirtisiz ad tamlamaları tür adı yapar ve tamlamayı oluşturan belirten-belirtilen öge arasında güçlü bir bağ söz konusudur. Ağızlardaki kelimelerde de bu başlıkta ele alınan birleşik kelimelerin nesne, yemek, bitki adları olduğu görülmüştür. Bu büyük sayıya karşılık tamlama ögeleri arasında geçici bağ ile oluşturulan *belirili ad tamlaması*nın sayısı sadece 16'dır.

İlgi Grubu başlığı altında bulunan *bizim kız, bizim oğlan* kelimeleri konuşma dilinde oldukça fazla yer alan bir kullanımdır. Burada *biziñ* kelimesindeki *ñ* sesinin Batı Türkçesinin başından itibaren dudaksıllaşmasıyla “bizim” şekline dönüştüğü bilinmektedir. Dikkat çeken nokta ise bu kelimelerde ilgi ekinin tek bağlayıcı unsur olmasıdır. İyelik ekleriyle olan “bizim kızımız, bizim oğlumuz” şeklinde kurulmadıklarından ilgi grubu başlığı altına alınmışlardır.

Öbekler başlığı altında 942 kelime bulunmaktadır. *Kalıplaşmış Fiilimsi Öbeği* şeklinde oluşanların, eylem özellikleri kısmen devam ettiğinden bu kelimelerde bir hareket, bir tasvir söz konusudur. Örneğin; *tozkovan* kelimesi gözümüzün önüne hemen süpürge kavramını getirir. Anadolu'nun herhangi bir köyünde elinde çalısıyla, tozu kovan bir kadın canlanır âdeti.

Cümleden Kalıplaşmış Birleşik Adlar 117 tanedir. Bunlarda genelde iki ögeli kullanımlar söz konusu iken “Hanım cama dayandı”, “Yaryarakusdü” gibi çiçek adları nispeten uzun bir yapıdadır.

Birleşik fiillere gelindiğinde 886 *Esas Birleşik Fiil* tespit edilmiştir. Özellikle “etmek” ve “olmak” fiilleriyle olan kuruluşlar fazladır. *Anlamca Birleşik Fiiller* adını verdiğimiz başlıkla ise geçici bir anlam bağı kastedilmiştir. Bunlar, sadece kullanıldıkları ek ve halleriyle söz konusu olan fiillerdir. Söz dizimi özelliklerine göre özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf ile kaynaşmış fiillerden oluşan 993 birleşik fiil bulunmaktadır.

Kurallı yardımcı fiillerin oluşturduğu *Fiil+Yardımcı Fiil* şeklinde kurulan 38 fiilin 35’i tezlilik fiili, 3’ü sürerlik fiilidir.

İkili Birleşik Fiiller başlığı altında “-İp.....-mAk” şeklindeki fiil kuruluşlarının sayısı 34’tür. Bu tür birleşik fiillerde her iki fiil de birleşmeye eşit olarak katkı sağlar. “Ağrınıp incinmek” fiiline baktığımızda ağızlarda var olan “ağrın-“ ile “incin-“ fiilinin bir araya gelip “kırılmak, gücenmek” anlamını verdiklerini görürüz.

Türkiye Türkçesi ağızlarındaki birleşik kelimelerin anlam yönünden sahip olduğu zenginliğe çalışmamızın girişinde değinmiştik. Bu anlam zenginliğini oluşturan varlık ve kavram dünyası hakkında genel bir değerlendirme yapacak olursak; ad aktarması, benzetme, soyutlama, örneksime gibi yollarla oluşan birleşik kelime hazinesinin *bitki, hayvan, renk, tabiat olayları, halk oyunları, yöre yemekleri, tarım âletleri adlarından; gelenek göreneklere dair, tarım ve hayvancılık ile ilgili fiillerden* oluştuğunu söyleyebiliriz. Kısacası yöre halkının gündelik hayatına dair her şey, birleştirme yolunun inceliklerinde malzeme olarak kullanılmıştır. *Kumru tüyü* (kurşunî) adlı renk bir gözlemin ürünü olarak karşımıza çıkarken, kasımpatı çiçeği müthiş bir tasvir ve benzetme gücüyle *kartopu* adıyla ağızların söz varlığında yerini almıştır. *İnce kanat* kelimesi de ad aktarması yoluyla “kelebek” anlamında kullanılmaktadır. Fiillere baktığımızda *gün uçmak* (akşam olmak) gibi kişileştirme yoluyla kurulanlardan, *top olmak* (birikmek, toplanmak) gibi benzetmeden yararlanılanlara kadar birçok birleşik yapı mevcuttur.

Tespit edilen birleşik kelimelerin taşıdıkları anlam ve kavram alanı, ayrı bir çalışmanın konusu olacak kadar zengindir. Ancak anlam bakımından da halkın çok farklı ve zengin ifade yollarıyla hareket ettiğini, bu söz varlığının incelenmesi

sonucunda standart Türkçeye sağlanacak katkının da çok büyük olacağını belirtmekte fayda vardır.

Yüzyıllardan beri halkın ağızında yaşayan; bize, hayata dair küçük küçük fotoğraf kareleri ile zengin dilimizi hatırlatan, kendi deyimleriyle *balkutusu** olan bu birleşik kelime hazinesine, çalışma planımızın dışında tuttuğumuz anlam boyutlu çalışmalarla da dikkat çekilmesi gerektiği kanısındayız.

* Çok tatlı.

KAYNAKÇA

Açıkgöz Halil ve Yelten Muhammet, **Kelime Grupları**, Doğu Kütüphanesi Yay., İstanbul, 2005.

Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni (9 Mayıs 1997), TDK Yay., Ankara, 1999.

Aksan Doğan, **Anadilimizin Söz Denizinde**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2002.

Aksan Doğan, **Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)**, TDK Yay., Ankara, 2000.

Aksan Doğan, **Türkçenin Gücü**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2009.

Aksan Doğan, **Türkçenin Zenginlikleri, İncelikleri**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2006.
Ana Yazım Kılavuzu, Epsilon Yay., İstanbul, 2006.

Banguoğlu Tahsin, **Türkçenin Grameri**, TDK Yay., Ankara, 2007.

Bölge Ağzlarında Atasözü ve Deyimler I-II, TDK Yay., Ankara, 2004.

Buran Ahmet, **Anadolu Ağzlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri**, TDK Yay., Ankara, 1996.

Demir Celal, **Türkiye Türkçesinde, İsim Tamlamasını Oluşturan Ögelerin Söz Dizimsel ve Anlamsal Özellikleri**, Turkish Studies, Volume 2/4 Fall 2007.

Derleme Sözlüğü: Türkiye’de Halk Ağzından (Birleştirilmiş Tıpkıbasım, 6 cilt), TDK Yay., 2009.

Dilçin Cem, **Yeni Tarama Sözlüğü**, TDK Yay., Ankara, 2009.

Ergin Muharrem, **Türk Dil Bilgisi**, Boğaziçi Yay., İstanbul, 1986.

Gencan Tahir Nejat, **Dilbilgisi**, TDK Yay., Ankara, 1979.

Hatipoğlu Vecihe, **Kelime Grupları ve Kuralları**, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten (1964), s. 203-244.

Hatipoğlu Vecihe, **Türkçenin Sözdizimi**, TDK Yay., Ankara, 1972.

İnan Abdülkadir, **S. S. MAYZEL Türk Dilinde İzafet** (İzafet v turetskom yazıke,) Sov. Cumhuriyeti İlimler Akademisi Yayınlarından M.-L. 1957, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten (1958), s. 279-313.

Karaağaç Günay, **Türkçenin Söz Dizimi**, Kesit Yay., İstanbul, 2009.

Karahan Leyla, **Türkçede Söz Dizimi**, Akçağ Yay., Ankara, 2008.

Korkmaz Zeynep, **Gramer Terimleri Sözlüğü**, TDK Yay., Ankara, 2007.

Korkmaz Zeynep, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar: İkinci Cilt**, TDK Yay., Ankara, 2005.

- Korkmaz Zeynep, **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, TDK Yay., Ankara, 2007.
- Özkan Abdurrahman, **İsnat Grubunun Yapısı ve Özellikleri**, Arayışlar - İnsan Bilimleri Araştırmaları Yıl: 3, S. 5-6, 2005.
- Sev Gülsel, **Etmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller ve Tamlayıcılarla Kullanılışı**, TDK Yay., Ankara, 2001.
- Tekin Talat, “Birleşiklerin Tanımı ve Yazımı”, **Makaleler III: Çağdaş Türk Dilleri**, Grafiker Yay., Ankara, 2005, s. 387-394.
- Tuna Osman Nedim, **Türkçede Tekrarlar**, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, III: 1-2, İstanbul, 1948-49.
- Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri (2008: Şanlıurfa)**, TDK Yay., Ankara, 2009.
- Usta Halil İbrahim, **Türkiye Türkçesinde Kelime Grupları İle İlgili Bir Sınıflandırma**, Türk Dili Dergisi, S. 579 (Mart 2000), s. 209-216.
- Üstüner Ahad, **Anadolu Ağızlarında Sıfat-Fiil Ekleri**, TDK Yay., Ankara, 2000.
- Üstünova Kerime, **Ad Tamlaması-İyelik Öbeği Ayrımı**, Türk Dili, S. 641 (2000), s. 418-425.
- Vardar Berke, **Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü**, TDK Yay., Ankara, 1980.
- Yazım Kılavuzu**, TDK Yay., Ankara, 2008.
- Zülfikar Hamza, **Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler**, TDK Yay., Ankara, 1995.